

1/10/2525
ม.ค. 8 1/2 1-12
2474

ศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย ฤทธิกุล

พ.ศ. 22

ควมกษณททก
ททกททกททกททก

1000

(ปีที่ ๘ เล่ม ๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔)

พุทธานุสรณ์	ฉ. ล. บ้านสมเด็จ	หน้าพิเศษ
มฤตยูกลาหรือมรณานุสร พระนิพนธ์ กรมหมื่นวิจิตรวราณปรีชา	„	๑
ธรรมิกถา	อ. น. ก.	„ ๑๓
จะข้ามโสมงสารได้อย่างไร	ขุนจงจันตีสัย	„ ๒๕
พระพุทธคุณสมบัติ	ศิวศรียานนท์	„ ๓๒
พระรัตนตรัย	ไนต์ ของ กระจิต	„ ๓๕
ศาสนาวินัย	ครูเทพ	„ ๔๒
พระพุทธประวัติย่อ	อ. ม. ร.	„ ๔๘
พงศาวดารไดบุญ	มรกต	„ ๕๕
อุบายแก้วง ๘ ประการ	อุปถวรรณ	„ ๖๒
วันธรรมสวนะในลอนดอน	เทว	„ ๖๔
ศึกสามนาง	ฉ. ล. บ้านสมเด็จ	„ ๖๗
พุทธประวัติฝ่ายมหายานในธิเบต	ส. ศาสตรวิ และ ส. สาสิตุล	„ ๗๓
จุฬนุคคหบัณฑิตคำฉันท์	วิมลศักดิ์	„ ๘๕
เราควรไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ของเราเพียงไร? ว. สารคาม	„	„ ๑๐๗
นิยายรัก	ศรีชมพู่	„ ๑๐๘
ศิษย์พระกวณอิม	ดินสอ	„ ๑๑๒
บทนำบางเรื่อง	„	„ ๑๒๑
พระราชบัญญัติ, ประกาศ, กฎเสนาบดี	พิเศษ	๑-๒๖

สมาชิกทุกคนโปรดอ่าน

ท่านที่เป็นสมาชิก บอกรับหนังสือ “ไทยเข้ม” โปรดทราบข้อความดังต่อไปนี้:-

๑. ท่านที่จะเป็นสมาชิก บอกรับไทยเข้มรายวีว หรือ ไทยเข้ม รวมข่าว หรือทั้งสองอย่างควบกัน ต้องส่งเงินค่าบำรุงล่วงหน้า แต่เพื่อจะช่วยเหลือผู้มีให้ ท่านต้องส่งเงินล่วงหน้ามากนัก ทางสำนักงานจะเลิกงวดปี เปลี่ยน เป็นงวด ๖ เดือน เพราะฉะนั้น เมื่อท่านบอกรับ ท่านก็ต้องส่งล่วงหน้าเพียง ๖ เดือนเท่านั้น ซึ่งเงินเพียงครึ่งเดียวของที่เคยส่งทั้งปีแต่ก่อนนี้. หรือท่านเห็นว่า การส่งเงินคราวละงวดไม่สะดวก จะส่งล่วงหน้าคราวเดียวหลาย ๆ งวดก็ไม่ขัดข้อง.

๒. ท่านสมาชิกเก่าที่ยังมิได้ชำระเงินค่าบำรุงล่วงหน้า และที่ค้างชำระ ขอได้โปรดชำระเสียให้เสร็จภายในวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นที่สุด ถ้าท่านผู้ใดไม่ส่งเงินค่าบำรุงตามที่แจ้งมานี้ ทางสำนักงานจะได้หยุดการส่งหนังสือมายังท่านผู้นั้นทันที จนกว่าจะได้รับคำสั่งจากท่านต่อไป.

๓. ทางสำนักงานบัญชีเงินครึ่งภาคต้นของปี เมื่อสิ้นเดือน กันยายน ครึ่งหนึ่ง, กับบัญชีสิ้นปีเมื่อสิ้นเดือน มีนาคม อีกครั้งหนึ่ง. ถ้าสมาชิกผู้ใดจะกรุณาเริ่มรับตั้งแต่ต้นเดือน เมษายน หรือต้นเดือน ตุลาคม ซึ่งเป็นเดือนแรกของภาคต้นและภาคหลังของปี ก็จะเป็นการสะดวกแก่การบัญชีของสำนักงานมาก แต่ไม่ถือว่าเป็นความจำเป็น ถึงท่านจะเริ่มรับเดือนอะไร ๆ ก็ได้ ทั้งนี้เหมือนเช่นเคยมา.

ทั้งนี้ เพราะการใช้จ่ายทางสำนักงาน ย่อมมีอยู่โดยปกติ - หวังว่าท่านสมาชิกทั้งหลายคงจะเห็นอก. โปรดกรุณาปฏิบัติตามด้วย.

ଶଙ୍ଖା ଓ ଗାୟତ୍ରୀ
ସ୍ତୋତ୍ର ଗାୟତ୍ରୀ

บักขคนนา บอกวันธรรมสวนะ และวันอุโบสถ สำหรับพระพุทธ
ศักราช ๒๔๗๔ ตรงกับปีมะแมตรีศก เป็นอธิกมาส ส่วนสุริยคติกาล
เป็นอธิกสุรทิน จุลศักราช ๑๒๕๓ ส่วนวันพระมหานิกาย ก็ลงปกติตามเดิม

เดือน	คำ	วัน	วันที่	เดือน	เดือน	คำ	วัน	วันที่	เดือน
๕	ขึ้น ๗ คำ	พฤษภาคม	๒๖	มีนาคม	๑๐	แรม ๘ คำ	อาทิตย์	๔	ตุลาคม
๕	ขึ้น ๑๕ คำ	พฤษภาคม	๒	เมษายน	๑๐	แรม ๑๕ คำ	อาทิตย์	๑๑	ตุลาคม
๕	แรม ๘ คำ	ศุกร์	๑๐	เมษายน	๑๑	ขึ้น ๘ คำ	จันทร์	๑๕	ตุลาคม
๖	ขึ้น ๑ คำ	ศุกร์	๑๑	เมษายน	๑๑	ขึ้น ๑๕ คำ	จันทร์	๒๖	ตุลาคม
๖	ขึ้น ๘ คำ	เสาร์	๒๕	เมษายน	๑๑	แรม ๘ คำ	อังคาร	๓	พฤศจิกายน
๖	แรม ๑ คำ	เสาร์	๒	พฤษภาคม	๑๒	ขึ้น ๑ คำ	อังคาร	๑๐	พฤศจิกายน
๖	แรม ๘ คำ	อาทิตย์	๑๐	พฤษภาคม	๑๒	ขึ้น ๘ คำ	พุธ	๑๘	พฤศจิกายน
๖	แรม ๑๕ คำ	เสาร์	๑๖	พฤษภาคม	๑๒	ขึ้น ๑๕ คำ	อังคาร	๒๔	พฤศจิกายน
๗	ขึ้น ๗ คำ	อาทิตย์	๒๔	พฤษภาคม	๑๒	แรม ๘ คำ	พุธ	๒	ธันวาคม
๗	ขึ้น ๑๕ คำ	อาทิตย์	๓๑	พฤษภาคม	๑๒	แรม ๑๕ คำ	พุธ	๘	ธันวาคม
๗	แรม ๘ คำ	จันทร์	๘	มิถุนายน	๑	ขึ้น ๘ คำ	พฤหัสบดี	๑๗	ธันวาคม
๘	ขึ้น ๑ คำ	จันทร์	๑๕	มิถุนายน	๑	ขึ้น ๑๕ คำ	พฤหัสบดี	๒๔	ธันวาคม
๘	ขึ้น ๘ คำ	อังคาร	๒๓	มิถุนายน	๑	แรม ๘ คำ	ศุกร์	๑	มกราคม
๘	แรม ๑ คำ	อังคาร	๓๐	มิถุนายน	๒	ขึ้น ๑ คำ	ศุกร์	๘	มกราคม
๘	แรม ๘ คำ	พุธ	๘	กรกฎาคม	๒	ขึ้น ๘ คำ	เสาร์	๑๖	มกราคม
๘	แรม ๑๕ คำ	อังคาร	๑๔	กรกฎาคม	๒	ขึ้น ๑๕ คำ	ศุกร์	๒๒	มกราคม
๘	ขึ้น ๗ คำ	พุธ	๒๒	กรกฎาคม	๒	แรม ๘ คำ	เสาร์	๓๐	มกราคม
๘	ขึ้น ๑๕ คำ	พุธ	๒๙	กรกฎาคม	๒	แรม ๑๕ คำ	เสาร์	๖	กุมภาพันธ์
๘	แรม ๘ คำ	พฤหัสบดี	๖	สิงหาคม	๓	ขึ้น ๘ คำ	อาทิตย์	๑๔	กุมภาพันธ์
๘	แรม ๑๕ คำ	พฤหัสบดี	๑๓	สิงหาคม	๓	ขึ้น ๑๕ คำ	อาทิตย์	๒๑	กุมภาพันธ์
๘	ขึ้น ๗ คำ	ศุกร์	๒๑	สิงหาคม	๓	แรม ๘ คำ	จันทร์	๒๘	กุมภาพันธ์
๘	ขึ้น ๑๕ คำ	ศุกร์	๒๘	สิงหาคม	๔	ขึ้น ๑ คำ	จันทร์	๗	มีนาคม
๘	แรม ๘ คำ	เสาร์	๕	กันยายน	๔	ขึ้น ๘ คำ	อังคาร	๑๕	มีนาคม
๑๐	ขึ้น ๑ คำ	เสาร์	๑๒	กันยายน	๔	ขึ้น ๑๕ คำ	จันทร์	๒๑	มีนาคม
๑๐	ขึ้น ๘ คำ	อาทิตย์	๒๐	กันยายน	๔	แรม ๘ คำ	อังคาร	๒๘	มีนาคม
๑๐	ขึ้น ๑๕ คำ	เสาร์	๒๖	กันยายน	๔	แรม ๑๕ คำ	อังคาร	๕	เมษายน

๑ บอกวันมหาสงกรานต์ คือวันที่ ๑๓ เมษายน ตรงกับ ๒๕ คำ วันวิสาขบูชา ตกใน
วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ตรงกับ ๑๕๗ คำ วันถวายพระเพลิง ตกในวันที่ ๘ มิถุนายน ตรงกับ
๒๕๗ คำ วันอธิษฐานจำปวันพรรษา ตกในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ตรงกับ ๒๕๕ คำ อุตรายาผล
วันปาวณาออกพรรษา ตกในวันที่ ๒๖ ตุลาคม ตรงกับ ๒๕๑๐ คำ วันมาฆบูชาตรงกับคืนมาฆ
ตกในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ตรงกับ ๑๕๓ คำ

พุทธานุสรณ์

นโม พุทธाय

กุศลปชาดจันท์

๑ นโม ความประณามน้อม	ประณตพร้อมสุเบญจางค์
ประดิษฐ์เด่นประคองปาง	พระพรหมกฤษฎาการ
๑ ภิวาทวันทนากิจ	สฤณดีสัทธัสถาพร
กะองค์อัครชินินทร	พระสัมพุทธโพธิม
๑ พระผู้ทรงประสาธอัม-	ฤตถาธรมารมณ
ประสิทธิ์สุประเสริฐสม	สมัยนันทินันดร
๑ คณาพุทธมามก	สราพกพระชินวร
ประสงศ์สานคิสรรวมพร	พระรงรักษ์พิทักษ์ เทอญ.

ฉ. ล. บ้านสมเด็จ

คณะไทยเขมมจำลองขึ้นโดยพระกรุณาธิคุณ

ใน

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต

โปรดเกล้าพระราชทานอนุญาต

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

WANG

มฤตยูกถา หรือ มรณานุสัส

พระนิพนธ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมหมื่นวิจิตรวรณปริชา

อารัมภกถา

หนังสือมฤตยูกถา^๑ แด่ทรงเรื่องมรณธรรมและปรโลก ตามที่^๒ได้^๓รู้^๔เห็นและ^๕ไต่^๖กัน
ไต่^๗พ้องมาจากที่ต่าง ๆ สมัย^๘ปัจจุบัน^๙ ได้^{๑๐}รวบรวมพิมพ์ขึ้น^{๑๑}ประกอบกับ^{๑๒}ความรู้^{๑๓}เห็นของ^{๑๔}ผู้เรียบ
เรียง^{๑๕}เองบ้าง ทั้ง^{๑๖}ใจเพื่อ^{๑๗}ให้^{๑๘}เป็น^{๑๙}สาธิต^{๒๐}ประโยชน์^{๒๑}ทั่วไป^{๒๒} ผู้^{๒๓}ใด^{๒๔}ได้อ่าน^{๒๕}หนังสือ^{๒๖}นี้^{๒๗}มีความ^{๒๘}เชื่อ
ว่า^{๒๙}เป็น^{๓๐}จริง^{๓๑} ผู้^{๓๒}นั้น^{๓๓}จะ^{๓๔}ได้^{๓๕}รับ^{๓๖}ประโยชน์^{๓๗}ใน^{๓๘}เวลา^{๓๙}ตาย^{๔๐} และ^{๔๑}เมื่อ^{๔๒}ตาย^{๔๓}แล้ว^{๔๔}ถ้า^{๔๕}ปรโลก^{๔๖}
มี^{๔๗}จริง^{๔๘} ก็^{๔๙}จะ^{๕๐}ได้^{๕๑}รับ^{๕๒}ผล^{๕๓}ใน^{๕๔}ภพ^{๕๕}นั้น^{๕๖}ต่อไป^{๕๗}อีก^{๕๘} ถ้า^{๕๙}ผู้^{๖๐}ใด^{๖๑}ไม่^{๖๒}เชื่อ^{๖๓} ผู้^{๖๔}นั้น^{๖๕}จะ^{๖๖}มี^{๖๗}ใจ^{๖๘}ว่า^{๖๙}เหลว^{๗๐}ปราศ^{๗๑}จาก
ความ^{๗๒}หวัง^{๗๓}ใน^{๗๔}เวลา^{๗๕}ตาย^{๗๖} และ^{๗๗}เมื่อ^{๗๘}ตาย^{๗๙}แล้ว^{๘๐} ถ้า^{๘๑}ปรโลก^{๘๒}ไม่มี^{๘๓}จริง^{๘๔} ผู้^{๘๕}นั้น^{๘๖}ก็^{๘๗}จะ^{๘๘}ได้^{๘๙}รับ^{๙๐}ความ^{๙๑}เสีย^{๙๒}ใจ^{๙๓}
อีก^{๙๔}ใน^{๙๕}ภายหลัง^{๙๖} ถ้า^{๙๗}ปรโลก^{๙๘}นั้น^{๙๙}หา^{๑๐๐}มี^{๑๐๑}จริง^{๑๐๒}คง^{๑๐๓}กล่าว^{๑๐๔}แล้ว^{๑๐๕}ไม่^{๑๐๖} ผู้^{๑๐๗}เชื่อ^{๑๐๘}หรือ^{๑๐๙}ผู้^{๑๑๐}ไม่^{๑๑๑}เชื่อ^{๑๑๒}ก็^{๑๑๓}จะ^{๑๑๔}ไม่^{๑๑๕}วิ^{๑๑๖}เศษ^{๑๑๗}
อะไร^{๑๑๘}กว่า^{๑๑๙}กัน^{๑๒๐} หรือ^{๑๒๑}ถ้า^{๑๒๒}ว่า^{๑๒๓}ไป^{๑๒๔}ตาม^{๑๒๕}ความ^{๑๒๖}จริง^{๑๒๗}แล้ว^{๑๒๘} ผู้^{๑๒๙}เชื่อ^{๑๓๐}กลับ^{๑๓๑}จะ^{๑๓๒}คิดว่า^{๑๓๓}ผู้^{๑๓๔}ไม่^{๑๓๕}เชื่อ^{๑๓๖}เสีย^{๑๓๗}อีก^{๑๓๘} เพราะ^{๑๓๙}
ว่า^{๑๔๐}ผู้^{๑๔๑}มี^{๑๔๒}ใจ^{๑๔๓}ชุ่ม^{๑๔๔}ชื่น^{๑๔๕}ใน^{๑๔๖}เวลา^{๑๔๗}ตาย^{๑๔๘} ฝ่าย^{๑๔๙}ผู้^{๑๕๐}ที่^{๑๕๑}ไม่^{๑๕๒}เชื่อ^{๑๕๓}นั้น^{๑๕๔}จะ^{๑๕๕}ได้^{๑๕๖}รับ^{๑๕๗}แต่^{๑๕๘}ความ^{๑๕๙}ว่า^{๑๖๐}เหลว^{๑๖๑}ใจ^{๑๖๒}เท่านั้น^{๑๖๓}
อนึ่ง^{๑๖๔}ถ้า^{๑๖๕}ปรโลก^{๑๖๖}ไม่มี^{๑๖๗} บุญ^{๑๖๘}บ้าย^{๑๖๙}ที่^{๑๗๐}กระ^{๑๗๑}ทำ^{๑๗๒}น^{๑๗๓}ออก^{๑๗๔}จาก^{๑๗๕}จะ^{๑๗๖}ได้^{๑๗๗}รับ^{๑๗๘}ผล^{๑๗๙}ใน^{๑๘๐}ภพ^{๑๘๑}นั้น^{๑๘๒}ชาติ^{๑๘๓}นี้^{๑๘๔}ก็^{๑๘๕}จะ^{๑๘๖}ไม่^{๑๘๗}
ได้^{๑๘๘}รับ^{๑๘๙}ผล^{๑๙๐}อัน^{๑๙๑}ใด^{๑๙๒}อีก^{๑๙๓}ต่อไป^{๑๙๔}เมื่อ^{๑๙๕}ตาย^{๑๙๖}แล้ว^{๑๙๗} เพราะ^{๑๙๘}เหตุ^{๑๙๙}ที่^{๒๐๐}คง^{๒๐๑}กล่าว^{๒๐๒}มานี้^{๒๐๓} ขอ^{๒๐๔}ให้^{๒๐๕}ผู้^{๒๐๖}อ่าน^{๒๐๗}ใคร่^{๒๐๘}คว^{๒๐๙}วญ^{๒๑๐}ญ^{๒๑๑}คง^{๒๑๒}
หรือ^{๒๑๓}จะ^{๒๑๔}ถือว่า^{๒๑๕}ปรโลก^{๒๑๖}ไม่^{๒๑๗}ว่า^{๒๑๘}เป็น^{๒๑๙}ที่^{๒๒๐}มี^{๒๒๑}อด^{๒๒๒}ต่าง^{๒๒๓}หาก^{๒๒๔}จาก^{๒๒๕}โลก^{๒๒๖}นี้^{๒๒๗} เพราะ^{๒๒๘}เกิด^{๒๒๙}ใหม่^{๒๓๐}ใน^{๒๓๑}ชาติ^{๒๓๒}หน้า^{๒๓๓}เป็น
มนุษย์^{๒๓๔}ใน^{๒๓๕}โลก^{๒๓๖}นอก^{๒๓๗} ชีวิต^{๒๓๘}ที่^{๒๓๙}กระ^{๒๔๐}ทำ^{๒๔๑}คง^{๒๔๒}จะ^{๒๔๓}เป็น^{๒๔๔}อัน^{๒๔๕}ได้^{๒๔๖}รับ^{๒๔๗}ผล^{๒๔๘}เมื่อ^{๒๔๙}ตาย^{๒๕๐}แล้ว^{๒๕๑}เหมือน^{๒๕๒}กัน^{๒๕๓} ที่^{๒๕๔}เชื่อ^{๒๕๕}ถือ
เช่น^{๒๕๖}นี้^{๒๕๗}ก็^{๒๕๘}เท่า^{๒๕๙}กับ^{๒๖๐}เชื่อ^{๒๖๑}ว่า^{๒๖๒}ตาย^{๒๖๓}แล้ว^{๒๖๔}คน^{๒๖๕}นั้น^{๒๖๖}เอง^{๒๖๗} เพราะ^{๒๖๘}ว่า^{๒๖๙}เกิด^{๒๗๐}ใหม่^{๒๗๑}ก็^{๒๗๒}เป็น^{๒๗๓}คน^{๒๗๔}อื่น^{๒๗๕}ต่าง^{๒๗๖}หาก^{๒๗๗} ผล^{๒๗๘}
ของ^{๒๗๙}กรรม^{๒๘๐}ที่^{๒๘๑}กระ^{๒๘๒}ทำ^{๒๘๓}ลง^{๒๘๔}ใน^{๒๘๕}ชาติ^{๒๘๖}นี้^{๒๘๗}ก็^{๒๘๘}เท่า^{๒๘๙}กับ^{๒๙๐}ไป^{๒๙๑}ให้^{๒๙๒}กับ^{๒๙๓}คน^{๒๙๔}อื่น^{๒๙๕}ผู้^{๒๙๖}ทำ^{๒๙๗}กรรม^{๒๙๘}นั้น^{๒๙๙}ตาย^{๓๐๐}แล้ว^{๓๐๑}ก็^{๓๐๒}สูญ^{๓๐๓}ไป^{๓๐๔} ไม่^{๓๐๕}ได้^{๓๐๖}
รับ^{๓๐๗}ผล^{๓๐๘}อัน^{๓๐๙}ใด^{๓๑๐}ส่วน^{๓๑๑}ตัว^{๓๑๒}เอง^{๓๑๓} ขอ^{๓๑๔}ผู้^{๓๑๕}อ่าน^{๓๑๖}จง^{๓๑๗}เลือก^{๓๑๘}เชื่อ^{๓๑๙}ถือ^{๓๒๐}ตาม^{๓๒๑}ความ^{๓๒๒}พอใจ^{๓๒๓}ของ^{๓๒๔}ตน^{๓๒๕} ๆ^{๓๒๖} นั้น^{๓๒๗} เทอญ^{๓๒๘}.

เรื่อง วิชิตวราณปรีชา

ในหนังสือ

มฤตยูภคา หรือ มรณานุสตร

ถามว่า คนตายแล้ว คุ้มหรือ ? อธิโลก จึงแปลกับปรโลก ซึ่งอาศัยเกิดแต่
 ตอบว่า ไม่คุ้ม ธรรมชาติจิตกับกรรมเท่านั้น
 ถามว่า ถ้าไม่คุ้ม ไปข้างไหน ? ถามว่า โลกมีแต่เพียงสองชั้น เท่านั้น
 ตอบว่า ไปสู่ปรโลก หรือทิพโลก หรือ ?
 ถามว่า ปรโลกอยู่ที่ไหน ? ตอบว่า มีมากขึ้นน้อยไม่ถ้วน แต่
 ตอบว่า ปรโลก หรือทิพโลกนั้น เป็น ทั่วโลกทุก ๆ ชั้นนั้น ก็เป็นปัจจัยซึ่งกันและ
 โลกแล ซ้อนอยู่ภายในอิโลก หรือ กันสลับไปเป็นลำดับ
 มนุษย์โลกนี้เอง แต่ว่าอาศัยเป็นอยู่ด้วยธรรม- ถามว่า ท่านจะรับอธิบาย ชัดแจ้ง เรื่อง
 ชาติจิต มีจิตเป็นใหญ่เป็นประธาน และ ปรโลกที่กล่าวไว้ เป็นแล ซ้อนกันอยู่ด้วย
 กุศลากุศลกรรม หรือ ความคิดชั่วและดี อิโลกนี้ได้อย่างไร ?
 ประการให้เกิดขึ้น ตอบว่า ได้ซิ !! จึงถึงใจคอยฟังเด็ก
 ถามว่า ก็มนุษย์โลกนี้แล้ว อะไรปรุง ข้างเราจะกล่าวพรรณนาให้ฟังกัน
 แต่งให้เกิดขึ้น ? อันลักษณะที่ผิดแปลกกัน ในระหว่างอิโลก
 ตอบว่า ปรโลกที่กล่าวแล้วนั้นแหละ และปรโลก นั้น หาใช่เป็น เพราะรูปพรรณ
 ประการมนุษย์โลกนี้ แต่ว่าอาศัยอาศัยอตุลาคู สัตฐานของโลกไม่ แต่เป็นเพราะธรรมชาติ
 หรือโอกาสโลก อันเกิดแต่กรรมคานีมนั้น ของโลก และคุณสมบัติของสิ่งที่ยัง อยู่นั้น
 ฝนเดิมด้วย เพราะฉะนั้น มนุษย์โลก หรือ อยู่ในโลกทั้งสองนั้นเอง ซึ่งเป็นเหตุกระทำ

พ. ศ. ๒๔๗๔

มฤตยูกถาหรือมรณานุสตร

ให้แปลกไปจากกันในโลก หรือ ทิพโลกนั้น
สรรพสิ่ง ทั้งปวง ย่อม มีรูปพรรณสัณฐาน เป็น
อย่างเดียวกันกับอสังโลกทุกอย่าง คือมีทั้งพระ
อาทิตย์พระจันทร์ดวงขาว นกขัณฑุกฤษ์ และกิน
ฟ้าอากาศ เมฆหมอก ทรายดินทุกสิ่งสรรพ ยน
พื้นแผ่นดินนั้น ก็มิใช่เขาใหญ่เนิน อ้อย ทุเรียน ทศกอน
และทศนาราย ก็ทั้ง ทะเล แม่น้ำ ลำธาร
โขกเขิน เนินศิลา ย่าง และพุ่มไม้ ทั้ง
ทุ่ง อันประกอบไปด้วยพืชพรรณ ธัญญาชาติ
ผักหญ้าต่าง ๆ และมีทั้งสิ่งสี่ตัวครอบงำทุก
อย่าง เหล่านี้เกิดขึ้นร้อนไปมาบนอากาศ ย่าง
ก็ร้อนอยู่เย็นก็ไม่ว่าง พลอดเสียงไพเราะตามภาษา
นก ฟังแล้วก็กว้างขวางน่ารื่นรมย์ เหล่าพรรณ
ต้นไม้สัตว์ทั้งปวง มีของงาม ผลิดอก ออก
ช่อพวงผล พืชต่าง ๆ ถ้าพิจารณาแค
รูปพรรณสัณฐานของสิ่งทั้งปวง แต่บรรดา
ที่แลเห็นปรากฏแก่ตาแล้ว ก็มีได้ผลึกผลก
อันใดกับมนุษย์โลกนุษย์

โลกทั้งสองนั้นแปลกกัน เพราะเกิดแต่
ธรรมชาติต่างชนิดกัน ฝ่ายโลกทิพนั้นเกิด
แต่ธรรมชาติที่จิต จึงเป็นกำเนิดทิพ แต่ส่วน
มนุษย์โลกนั้นเกิดแต่ธรรมชาติที่อกหรือโอกาส-
โลกเป็นพื้นเกิด เพราะฉะนั้น คุณวิเศษอันเป็น
ผลของธรรมชาติที่แตกต่างกันนั้น จึงกระทำ

ให้สิ่งทั้งปวงในโลกทั้งสองแปลกจากกัน แต่
ว่าลักษณะที่แปลกจากกันนั้น จะเป็นดังเช่น ว่า
ต้นไม้ ในมนุษย์โลกนั้นต้นไม้จริง ๆ แต่ใน
ทิพโลกนั้นไม่ใช่ ต้นไม้จริง ๆ เช่นนั้นก็หาไม่
ต้นไม้ในโลกทั้งสองนั้น ก็ก่เป็นต้นไม้จริงด้วย
กัน มีพร้อมทั้งคนรากกิ่งก้านใบดอก และผล
ตามอย่างพืชพรรณของต้นไม้ นั้น ๆ เหมือนกัน
ทั้งสองโลก ต่างกันก็แต่ฝ่ายหนึ่ง ประกอบ
ไปด้วยอุคคาตุ อันเป็นวิสัยของโลกนุษย์ และ
อีกฝ่ายหนึ่งนั้น ประกอบไปด้วยทิพอากาศ อันเป็น
วิสัยของโลกทิพ ความสมประกอบด้วยคุณ-
สมบัติต่าง ๆ แห่งสิ่งทั้งปวงในทิพโลก ก็เป็น
คุณสมบัติตามวิสัยของโลกอากาศที่เป็นทิพนั้นเอง
ทิพสมบัติอันเป็นที่สรรเสริญ กันว่า วิเศษเลิศล้ำ
ยิ่งกว่ามนุษย์โลกนุษย์ ก็เพราะสิ่งทั้งปวงใน
โลกทิพนั้น มีมากมายหลายอย่างยิ่งกว่าโลกนุษย์
และสิ่งเหล่านั้นล้วนแต่ทรงคุณวิเศษเป็นที่เจริญ
ตาเจริญใจ ก่อเกิดความ สุขสำราญ สุขุม
ประณีตยิ่งนัก

เมื่อเราทั้งหลายละโลกนุษย์ ไปสู่ทิพโลก
แล้ว ก็รับรู้สักว่าโลกทิพนั้นมีอยู่จริง ๆ และ
ได้เห็น สิ่ง ทั้งปวง อัน ประกอบไปด้วย รูปพรรณ
สัณฐาน เหมือน อย่างที่เคยรู้ เคยเห็น อยู่บนโลก
แต่จะวิเศษพิสดารยิ่งกว่ากันเท่านั้น

กรรมใหม่ในวิวัชรธรรมปริชา

พฤษภ

การที่บุคคลไปสู่ปรโลกนั้น ก็ไม่ต้องไปไกลจนถึงไหน โลกทิพย์โลกนี้ก็มีคนอยู่กันอยู่ เป็นแต่โลกทิพย์อยู่ภายใน และโลกนี้อยู่ภายนอกเท่านั้น ธรรมดาเหตุกับผล เมื่อผลปรากฏในทิพย์โลก เหตุก็ยังมีในทณันด้วยกัน เพราะฉะนั้น สิ่งทั้งปวงในมุนยโลกนี้รวมทั้งพฤษภชาติและลกาชาติ ก็ทั้งหมั้วตัวจักุยาท ทวิยาท ก็ล้วนแต่เป็นผลอันเกิดมาแต่ทิพย์โลกซึ่งเข่นคนเค็มด้วยกันทั้งสัน เพราะฉะนั้นส่วนภายในของสิ่งทั้งปวงก็กล่าวแล้ว ก็ต้องเป็นทิพย์ทั้งหมั้ว แต่ภายนอกเท่านั้น ประกอบด้วยรูปหยาบหุ้มห่อขบขึงไว้สำหรับสัคคหิมความรุ่มร้อน ไม่สามารถจะส่งเกิดรู้สึกสัมผัสของทิพย์อันสุขุมประณีตได้ จะใคร่อาศัยสังเกตรู้เห็นได้โดยง่าย วิสัยกามาคอกุลาอย่างเคียวแล้ว ก็ไม่สามารถจะเจทนาไหวเคลอนตัวเองได้ หรือปรุ่งแต่งตัวเองให้เข่นกันไม้ และสักกจักุยาททวิยาทได้ เข่นคังแผ่นคินและข่าไม้ ก็ไม่สามารถจะปรุ่งแต่งตัวเองให้เข่นวัตถุบ้านเรือน และภาชนะต่าง ๆ ได้ สรรพสิ่งใด ๆ ในมุนยโลกนี้ บรรดาทั้งชีวิต หรือรู้งอกงามเจริญขึ้นได้ ก็ต้องอาศัยกามิกามาแก่อกทิพย์ อันไหลลงสู่ตอจากประสมกันปรุ่งแต่งให้เขาเป็นขึ้นทั้งสัน สิ่งใด ๆ จะมี

จะเป็นในมุนยโลก ก็ต้องเกิดขึ้นในโลกทิพย์อันเข่นเหตุเค็มก่อน แล้วจึงจะเป็นผลปรากฏขึ้นในโลกนี้ได้ โลกทิพย์ย่อมกระทำการปรุ่งแต่งมุนยในโลกนี้อยู่เสมอ สิ่งทั้งปวงในมุนยโลกนี้ที่เรารู้สึก และมองเห็นอยู่เฉพาะหน้า ปรากฏเข่นรูปไหวเคลอนตัวเองได้ หรือมีชีวิตความเป็นอยู่ ก็พึงรู้เถิดว่าสิ่งเหล่านั้นกามิกคณเค็มเข่นทิพย์ก่อนทั้งนั้น ถึงแม้ความเป็นอยู่ของเราทณณคณแล้ว ถ้าจะว่าโดยที่แท้จริงแล้ว ก็เข่นอยู่ในโลกทิพย์นั้นเอง แต่ว่าเราไม่อาจแลเห็น สิ่งทั้งปวงในโลกทิพย์ได้ เพราะมีรูปหยาบคายังไว้เสียชั้นนอก และตัวเราเองก็มีสัรรกายที่หยาบหุ้ม คายังไว้ เข่นมอกัน รูปหยาบนั้นเข่นเหมือนคังม่านกันสิ่งทั้งปวงอันเข่นทิพย์ไว้ไม่ให้แลเห็น และกระทำให้ทิพย์กาย ของเราในเวลาทั้งเป็น มุนยอยู่ก็ต้องแลดู และกระทำการงานต่าง ๆ ที่รูปหยาบหุ้มห่ออยู่ภายนอก

โลกทิพย์หรือปรโลกนั้น ย่อมมีลัทธิณะอาการคังที่กล่าวมาแล้วนทุกประการ เพราะฉะนั้นเมื่อบุคคลจิตเคลอนจากมุนยโลก ไปสู่ทิพย์โลก ก็ไม่จำเป็นจะต้องไปไกล เพราะอชัษฐภาภาสที่วางอยู่ทุกหนแห่ง ก็เข่นทั้งอยู่ของโลกลิพนี้แลแล้ว โลกทิพย์ที่คักคอกับ

พ. ศ. ๒๔๗๔

มฤตยูภคาหรือมรณานุสสร

มนุษย์โลกนี้ เป็นมนุษย์โลก และยังมีโลกทิพ
อื่น ๆ ซบซ้อนกันขึ้นไปอีกเป็นหลายชั้น ทิพ-
กายและสรีรกายของมนุษย์นั้น ย่อมเกี่ยว
เนื่องซึ่งกันและกัน และจิตสันดานอันประ-
กอบด้วยความรู้ผิดและชอบนั้น และเป็น
ด้วยบุคคล นอกนั้นก็เช่นแต่เพียงเครื่องอาศัย
ใช้สอยเท่านั้น จิตสันดานของสามัญชนนั้น
มีอาการสันฐานการเป็นคน เพราะฉะนั้นจึงมี
ทิพกายเป็นรูปคน พอเหมาะกับจิตสันดาน
นั้น ๆ ทิพกายนั้นเกิดแต่กรรม ประกอบไป
ด้วยประสาทรูป และอวัยวะน้อยใหญ่มีอาการ
สันฐาน เป็นอย่างเดียวกับสรีรกายของบุคคลที่
เราแลเห็นอยู่ในโลกนี้ แต่ทั้งสรีรกายอัน
เกิดขึ้นสำหรับทิพกาย หรือจิตสันดานนั้น
เปรียบประดุจเครื่องเสื่อผืนของบุคคล อันสวมอยู่
ในกาย หรือออกอย่างหนึ่ง สรีรกายนั้นเป็น
ทั้งเครื่องมือสำหรับใช้สอยทำการงานของทิพ-
กายในมนุษย์โลกนี้ ทิพกายนั้น แทรกอยู่ใน
อวัยวะแห่งสรีรกายทั่วไป แต่ว่าแยกอยู่โดย
ปกติเป็นส่วนหนึ่ง ห่างหากจากสรีรกาย เมื่อ
ทิพกายกับสรีรกาย ยังติดเนื่อง กันเป็นอันเดียว
ความรู้สึกละต่าง ๆ ของ เราใน เวลา เป็น อยู่ใน
มนุษย์โลก ก็ระปรากฎเหมือนว่าเกิดจาก
สรีรกาย อันประกอบไปด้วยเลือดและเนื้อมันเอง

แต่ทั้งที่จริง บรรดาความรู้สึกละต่าง ๆ ทั้ง หก
ย่อมเกิดแต่ทิพกายอย่างเดียวกันนั้น เมื่อ
ทิพกายพรวดออกจากสรีรกายแล้ว สรีรกาย
หรือกายนั้นนั้น แม้จะมีอวัยวะครบถ้วนบริบูรณ์
ก็อยู่ทุกสิ่งทุกอย่าง ก็ไม่สามารถรู้สึกละ
เห็น หรือได้ยิน หรือไหวเคลื่อนไหวเองได้ จะ
มีอาการไม่ผิดอันใด ก็ยกกันขึ้นหรือท่อนไม้
นั้นเลย กายทิพนั้นเมื่อติดเนื่องอยู่กับสรีรกาย
แล้ว ก็กระทำสรีรกายให้มีชีวิตเป็นอยู่ และ
สามารถกระทำประโยชน์กิจต่าง ๆ ในมนุษย์-
โลกได้

อาการขาดสันแห่งชีวิต ที่เราเรียกกัน
ว่าตายนั้น ก็คือทิพกายกับสรีรกายพรวดจาก
กันนั่นเอง ครั้นทิพกายของบุคคลพรวด
ออกไปจากสรีรกายแล้วเมื่อใด เมื่อ นั้น
บุคคลก็ต้องละทิ้งโลกนี้ไป ลักษณะความ
ตาย หรือความเปลี่ยนแปลงไปแห่งชีวิตของ
เรา ที่เรียกกันว่าตายนั้น ประกอบไปด้วย
อาการทั้งนี้จะกล่าวต่อไปนี้

๑ เมื่อเกิดมีโรคภัยไข้เจ็บ หรืออันตราย
ใด ๆ หรือ อุบัติเหตุ ต่าง ๆ มีกรรม เป็น คั้น
กระทำร่างกายให้สลายหรือท้อพลงสภาพ จนไม่
สามารถจะเป็นเครื่องรองรับใช้สอย สำหรับ
ทิพกายต่อไปอีกได้ ทิพกายนั้นเป็นกำเนิด

กรรมใหม่วิวัชรณปริชา

พฤษภา

กรรมนั้น กะระทั้งร่างกายเสีย ชดเชยนั้น พนังงานเจ้าหนาทในทิพโลก กะระเข้าไปกำกับ อยู่ใกล้ผู้ตาย คอยช่วยเป็นอระระวักรักษา อันตรายอยู่รอบข้าง ไม่ให้อุปสรรคอันหนึ่ง อันใดเกิดขึ้นในทางทิพโลกได้ และช่วยเป็น อระให้การเปลี่ยนแปลงอันนี้ เป็นไปตามคติ แห่งธรรมคานิยมโดยสะดวก เมื่อลมหายใจ เข้าออกขาดแล้ว ความรู้สึกก็ติดต่อกับมนุษย์ โลกนั้นก็หยุดลงทันที แต่ว่าบุคคลนั้นยังไม่ ตาย หรือกายทิพย์ยังไม่พราวออกจากสรีระ กาย ในทันทีนั้นก่อน บางคนความคิดต่อกัน ในระหว่างสรีระกายกับทิพกาย ยังไม่ขาดจาก กันจนถึง ๓ วันก็มี แต่กำหนดก่อนอาจเปลี่ยน แปลงไปได้ ตามวิสัยธรรมชาติของโรคอัน เป็นเหตุกระทำให้ตาย หรือเพราะเหตุอื่น ๆ ก็เป็นได้ ความรู้สึกของเรานั้นติดต่อกับมนุษย์ โลกนั้นก็เพราะลมหายใจเข้าออกเท่านั้น ถ้าลม หายใจขาดหรืออ่อนลงไป เกือบขาด ความรู้สึก ก็คล้ายอย่างเช่นคนเป็นลม หรือคนสลบ หรือ คนตกน้ำเป็นต้น กับทั้งโรคอย่างอื่น ๆ อัน กระทำให้ป้อกหยดหายใจนั้นออกด้วย บางคน สลบไปหลายชั่วโมง หรือหลายวันก็มี ครั้น

แล้วภายหลัง ก็แก้ไข กัน ให้พ้นขึ้นใน ระยะเวลาที่สลบอยู่นั้น โดยมากบุคคลมักจะหลับ สนิทไปจึง ๆ มิได้มีความรู้สึกอย่างหนึ่ง อย่างใดเลยทั้งในโลกนี้และโลกทิพ^๑ เมื่อ อวัยวะน้อยใหญ่แห่งสรีระกาย สิ้นความอย ุ่จนเป็นสนิทแล้ว ธรรมชาติอันเป็นชีวิต หรือทิพกายนั้น แม้จะติดต่อกับอันหนึ่ง อัน หนึ่งด้วยกันกับสรีระกาย ในเวลาเมื่อยังเป็นอยู่ ในมนุษย์ โลกและชั้นชั้นสุขุมประณีต ประการ ไค ๆ ก็คือ กะระพราวออกไปจากสรีระกายนั้น ในขณะเมื่อทิพกาย พราว ออกจากสรีระกายนั้น ผู้ตายจะไม่รู้สึกอะไรเลยที่เดียว มีอาการทั้ง นอนหลับสนิท แล้วคืนขึ้นในทิพโลก ซึ่งโดย มากมักจะค่อย ๆ รู้สึกตัวตนขึ้นทีละน้อย ๆ ใน ระยะเวลาเจ้าหนาทในทิพโลก จะช่วย ระวักรักษาใจของผู้ที่ ไปสู่โลก ทิพใหม่ ๆ นั้น ให้สละเยือกเย็นปราศจากความคิดอันกระวนกระ วายต่าง ๆ ในที่สุดผู้ตายจะกลับรู้สึกตัวม ชั่วครู่เป็นอยู่เต็มเท่าเหมือนแต่ก่อน และจะไครย ค่ายออกเล่าจากเจ้าหนาท เหล่านั้น แจ่มให้ทราบ ว่า คนเป็นผู้ตายจากมนุษย์โลกแล้ว (ซึ่งโดย มากผู้ตายไม่มีใครจะยอมเชื่อเลยในครั้งแรก)

๑ แต่บางคนก็ทนนอนสลบ หรือช่วยใจจนหมดสติ หรือกระทำความบคายในใจ จนทิพกาย แยกออกไปชั่วคราวจากสรีระกาย ครั้นก็อาจไปเที่ยวในโลกทิพได้ก็มีอยู่บ้าง

พ. ศ. ๒๔๗๔

มฤตยูกถาหรือมรณานุสตร

ผู้ที่ไปสู่โลกทิพใหม่ จะรู้สึกคนเป็นสุข
สำราญใจยิ่งนัก เพราะจะได้พบปะกับบุคคล
ที่คุ้นเคยรักใคร่กันมาแต่ก่อน คอยช่วย
พิทักษ์รักษาอยู่รอบข้าง และทั้งคนเหล่านั้น
เต็มใจ ที่จะอนุเคราะห์ ให้ สม ประสงค์ทุกอย่าง
บุคคลในโลกทิพบรรดาที่ชอยพอรักใคร่กันนั้น
เตรียมตัวพร้อมอยู่เสมอ ที่จะชวยปัญหาใด ๆ
ที่ข้องการจะถาม ถ้าผู้ที่ไปสู่โลกทิพใหม่นั้น
ชอบทราบเรื่องราวใด ๆ และเต็มใจกระทำ
ตามด้วยคำแนะนำของเขาแล้ว ผู้ที่อยู่กับเขา
ก็จะช่วยชี้แจงให้รู้ ใ้โดยตลอด จนที่สุก
แห่งความสามารถที่จะกระทำได้

ในขณะนั้น ถ้าแม้ว่าผู้ตายปรารถนาจะพบ
ปะกับญาติหรือมิตรของชนคนใด ที่สิ้นชีวิต
ล่วงลับไปสู่ปรโลกแล้วแต่ก่อน แต่เพื่อนัก
ถึงเท่านั้น ญาติและมิตรนั้น ๆ ก็จะมาปรากฏ
อยู่เฉพาะหน้า แต่ว่าโอกาสอันนี้ จะมาถึง
บุคคลผู้ตายใหม่ ๆ ช้าช้ากั เร็วช้า ไม่เหมือน
กันหมดทุกคน ขณะนั้นบิดามารดา กับ บุตร
สามีกับภรรยา พี่น้องชาย กับ พี่น้องหญิง เพื่อน
รัก กับ มิตรสหายผู้คุ้นเคยกัน จะมารวม
กัน และพากันไปสู่สำนักของตน สุกแล้ว
แต่จะต้องการสมัครไปอยู่กับผู้ใด ผู้ที่ตายไป

ใหม่ ๆ จะไ้ประสบความคั่นรับอย่างสนิทสนม
และเป็นที่พอใจทุกอย่าง และทั้งจะได้รับความ
ช่วยเหลือในกิจธุระใด ๆ โดยเต็มใจ และ
โดยความรักใคร่อันบริสุทธิ์แท้จริง ในขณะ
ผู้ที่ไปสู่โลกทิพใหม่ ๆ จะรู้สึกคนว่า อยู่ในโล
กอันมั่นคงถาวร เหมือนกับเช่นมนุษย์โลกนี้ และ
จะรู้สึกคนว่าเป็นมนุษย์ผู้หนึ่ง และเป็นตัวของ
ตัวเองโดยซัดเจนแก่ใจทุกอย่าง เขาจะก
ำานการงานใด ๆ หรือพูดจา วิสสาสะ กับผู้ใด
หรือรู้สึกสัมผัสและได้ยินได้ฟังเรื่องราวใด ๆ
ก็จะเหมือนอย่างแต่ก่อนทั้งสิ้น เว้นไว้แต่จะ
แจ่มใสซัดเจน และเฉียบแหลมคมคายยิ่งกว่า

เก่าหลายเท่าพันทวี ฝ่ายเจ้าหน้าที่ในโลกทิพ
นั้น ก็จะช่วยชี้แจงแก่เขาทุกอย่าง ถ้าผู้
ไปสู่โลกทิพใหม่นั้น จะสามารถรับคำแนะนำ
สั่งสอนได้เพียงใด เจ้าหน้าที่เหล่านั้นก็จะสั่ง
สอนให้รอบรู้ตามควรแก่ฐานะนั้น ๆ อันเป็น
ความประเสริฐสำหรับกับโลกทิพนั้นทุกอย่าง
ถ้าผู้ที่ไปสู่โลกทิพ เป็นผู้มีสันดานอธรรมด้วย
คุณสมบัตินี้ชั่วช้าและคิดเป็นตน ปรารถนา
จะเห็นสมบัติในสุราลัยเทวโลก อันประกอบ
ไปด้วย ทิพารมณวิจิตร เลิศล้ำ อัครบริบูรณ์ ๆ
เจ้าหน้าที่ในโลกทิพนั้น ก็อาจแสดงให้เห็น

๑ ผู้ที่แน่นอนจะได้ขึ้นสวรรค์ แต่ยังไม่ถึงกำหนด

ไ้ตามความปรารถนา

บรรทมณนัย ^๑ ทัมสันคานอรรถกัวยคณ
สมยักกัเทกัยเป็นเทพกาแล้ว แดยงมชวค
เป็นอยู่ในมนนัยโลก ครันละโลกนเมื่อไ
ก็จะไปสู้ไตรทศทิพยสถานสรวาลยเทวโลกโดย
ตรงไม่เนนช้า ฝ่าย ^๒ ผู้ทัอบรมสันคานกัวย
ขายกรรมอันลามกนนั้นเล่า ก็เทกัยเป็นสัค
นรกลัยแดยงเป็นมนนัยแล้ว เมื่อสนชัพพะ
โลกนไป ก็ระเซาถึงนริยโลกโดยตรงเช่น
เทกัยกัน ฝ่ายผู้ทัมสันคานยงไม่เนนอนว่า
ควระไปสู้ศกทัอนไคกัน ครันสนชัพพะลยก็จะ
ไปสู้ยมโลกก่อน ทอเมื่อไคยหาสมาคม
กัยเหล่าอมนนัยพวักเทกัยกันใน ทันั้น ๆ จน
สันคานเปลียนแปลงไป พอสมควรกัยศกทั
หรืออทุกคกัเมื่อไคแล้ว ก็ระ อันตรธาน จาก
ยมโลกไปสู้ศกทัหรืออทุกคกัตามยถากรรมของ
กนลยไป

อาการ อันเปลียนแปลงไปทังพระพนนามาน
หรืออาการอันกัวหน้าไปสู้ชัวิตใหม่ทอไป ทั
เราเรื่อกันว่าความคายน เราทังหลายเคย
ไ้รับคำสอนเป็นมรคกลัยทอกันมา แต่ไ้รอด
ว่า เป็นสิ่งทันากลวทัสุกั และเป็นทุกขเวทนา

อันเผ็ครอนแรงร้ายสาหัส เพราะฉะนั้นเราทัง
หลายจึงไ้ทวนทวาทอความคายน และสะกั
กลยงักวาลังไค ๆ หมกทังสัน ทังลยว่า เป็น
ความเลี้ยหายอย่างร้ายแรง กระทัากความพลกั
พรากจาก สรรพสิ่งทังปวงอันเป็น ทัรกทัชอัย
ทุกสิ่งทุกอยาง

เรื่งราวทัยบุคคลคายไปสู้ปุโรโลก ทังกล่าว
แสดงทอไปนั ถ้วนเป็นความรู้ความเห็นของ
วิญญชณผู้ชำนาญทางจิตคาศศร หรือปรัยตะ
วิทยายัจยันไ้ไ้ไ้ส่วนและทกลองจนรู้ตระหนัก
แนแล้ว รวบรวมเป็นใจความคามข้อสันนิษ
ฐาน ทังทอไปนั

๑ ความคายนั ไม่ประกอบไปทัยทุกข-
เวทนาเจ็ยปวกรุนแรงอันไค เหมือนคังทัเจ้า
ใจกัน แท้จริงบุคคลทคาย ไม่ไ้รู้สัเจ็ยปว
อันไคเลยในขณะเมื่อจะคาย เป็นแต่ระมีอาการ
คังคนทังวงนอน แล้วไ้เลย หลลยลยไปเทานั้น
ภายหลังจะคอัยรู้สักทัคณชนทันอยๆแลเห็น
แสงสว่างอันแจ่มใสแปลกประหลาด ยงักว่า
ทัไคเคยพยเห็นมาแต่ก่อน กัรยทัทคายของ
เรานั้นเหมือนคังนอนหลลยในทั คณะพะหน้าญาคิ
และมิตร อันทัมลลยมีอยู่รอบข้างในมนนัย-

๑ เมื่อไ้ลัระคาย ยางทัเทวทาน้ากระบวนแหล่งมารยัไปสู้สรวรคั

๒ เมื่อไ้ลัระคาย นายนิรยบาลมาคร้าเอาทัวไป

พ. ศ. ๒๔๗๔

มฤตยูภคณาหรือมรณานุสสร

โลกนั้น แล้วคนชั้นในที่สุดเพราะหน้าญาติและ
มิตรอันหอมล้นมอยู่ในปรโลกเท่านั้น ไม่มี
เหตุอันน่าระหวั่นหวาดพิงกลัวประการใดเลย

๒ ลักษณะที่ตายนั้น ไม่ใช่เช่นอย่าง
เช่นแปรสถานจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง เป็นแต่จะมี
อาการคงแยกคลุมเครืออย่างงม ออกเสียเท่านั้น
แล้วต่อไปเราก็จะแลเห็น สัมผัสสิ่งใดก็ของ สิ่งทั้ง
ปวงอันเป็นทิพย์ กายทั้งระโคตเป็นเสียงทิพย์ และใช้
สอับ อวัยวะอันเป็นทิพย์ใด โดยสรวกปราศจาก
ความหนักและชดช้อยของสรีรกาย เหมือน
อย่างที่เคยเป็นอยู่ในมนุษยโลกนี้

แต่ที่จริงเมื่อตายนั้น เราที่อยู่ในท่ามกลาง
แห่งโลกทิพย์ และสรรพสิ่งที่ปวงอันเป็นทิพย์
อยู่แล้ว แต่ว่ายังมีม่านกำบังอันทึบของเร
ไว้ เพราะฉะนั้นเราจึงไม่เห็น และไม่รู้
รู้สิ่งทั้งปวงอันเป็นทิพย์นั้นได้ ครั้นเราตาย
ไปแล้วเมื่อใด ม่านคือสรีรกายอันกำบังเราไว้
ให้อยู่แค่เฉพาะในมนุษยโลกนี้ ก็จะเปิดออก
กระทำให้เราแลเห็นสิ่งทั้งปวงอันเป็นทิพย์ และ
ทั้งระโคตพบปะสนทนาปราศรัยกับญาติและมิตร
ที่ตายล่วงลับไปแล้วแต่ก่อน ซึ่งอยู่ในโลกทิพย์
กับเราเสมอ แต่เราไม่อาจแลเห็นเขาได้ มา
บัดนี้เราจะแลเห็นเขาอย่างชัดแจ้งยิ่งกว่าเมื่อยัง
เป็นมนุษย์อยู่ด้วยกันเสียอีก เพราะแสงสว่าง

ในโลกทิพย์นั้นกระเจ่างเจ่างแจ่มใสยิ่งกว่ามนุษย
โลกนี้ยิ่งนัก

๓ การที่เราตายไปนั้น หากได้พลัดพราก
จากบุคคลและสิ่งใด ๆ ที่เรารักใคร่และ พอใจ
จริง ๆ นั้นไม่ และทั้งเรากลัวหาใดละทิ้งบุคคล
ผู้ที่เรารักเสียไม่ได้ กลัวระโคตชีวิตกับตัวบุคคล
นั้น ๆ ยิ่งกว่ากลัวเสียอีก เพราะการ คิดต่อ
ในระหว่างนั้นและกัน ย่อมระสรวกกับยั้งยืนไม่
ชดช้อย ด้วยมีสรีรกายอันเป็นเลือดและเนื้อ
ซึ่งเป็นของหนักกักกันอยู่เหมือนกันแต่ก่อน

หญิงหรือชายที่เป็นคนดีจริง ๆ นั้น เมื่อ
ละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมกระทำคุณประโยชน์ให้
แก่กันที่อยู่ภายหลัง ได้ยิ่งกว่าเมื่อยังเป็น
มนุษย์อยู่ด้วยกัน แต่คนพาลสันดานชั่วนั้น
เมื่อละโลกนี้ไปแล้วจะมีโอกาสทำ อันตราย แก่
มนุษย์ในโลกนี้โดยนัยที่สุด

บุคคลผู้ใดเป็นทรกและนอกรีตของเรา เมื่อ
ละโลกนี้ไปแล้ว เขาก็หาใดละทิ้งเราเสียไม่ได้
แต่ว่าเขาไม่อาจแลเห็นตัวเขาได้ เพราะอิน-
ทรีย์ของเขายังคงถูกปกปิดกำบังไว้เท่านั้น

๔ อาการที่เรียกว่าตายนั้น ชีวิตความ
เป็นอยู่ของเรา กายทั้งความสุขสำราญ และ
อิศานาสัยใจคออันมีความประพฤติชั่วช้า ที่กันเคย
กระทำอยู่นั้น หากใดกับยั้งยืนไปไม่ เป็นแต่

กรมหมื่นวิจิตรวราณปรีชา

พฤษภา

สรวรกายกับความรู้สึก สำหรับมนุษย์โลกนี้เท่า
นั้นที่จะคงอยู่สืบไป ความประพฤติก็นั้นไป
แห่งชีวิตกับ อธิษฐานสัจชีวิตทุกอย่าง กลัวยะ
ชยายใหญ่โต และเจริญ ทวยังขึ้น อย่างน่า
อัศจรรย์ทุก

เกิอาจารย์ผู้ปรโลกผู้หนึ่ง กล่าวไว้
ว่า “มนุษย์เรา เมื่อละทิ้งสรวรกายไปแล้วยอม
ประกอบไปด้วยอินทรีย์สำหรับรู้สึก ทิพอาภรณ์
คมคายเฉียบแหลมยิ่งนัก ทั้งมีกำลังชวน-
ญาณสามารถคิดอ่านและเรรวางอย่างไววิเศษ ยิ่ง
กว่าเก่า หลายเท่า พันทวี จนจะเปรียบ กัน มิได้
ส่วน อวัยวะน้อยใหญ่ ก็ สุขุม ประณีต ประเสริฐ
วิเศษยิ่งกว่าเมื่อยยังมีชีวิตอยู่ในมนุษย์โลก เช่น
อันมาก เหล่าเทพกายและอมนุษย์ที่เป็นกลายาณ-
ชน ก็ล้วนแต่มีอินทรีย์อันเป็นทิพ แลเห็น
สรวรสิ่งทั้งปวงได้ทันทีทั้งไกลและใกล้ ด้วย
แสงสว่างอันแจ่มใส แม้แต่แสงพระอาทิตย์
เวลาเที่ยงในมนุษย์โลกเรา นี้ ก็มิได้สว่างและ
งามเท่า ทั้งหูตาก็นับเป็นทิพได้ยิ่งเสียที่สุขุม
ประณีตทั้งไกลและใกล้ซกเจน ยิ่งกว่าเมื่อ
มีสรวรกายเป็นมนุษย์อยู่เป็นอันมาก มีกายิน-
ทรย์อันเป็นทิพ เมื่อสัมผัสกับสรวรปรมาณอินโด
แล้ว ก็ให้เกิดความสุขสำราญชวนในใจ
อย่างสุขุมประณีต แรงกลายยิ่งกว่าที่ใดเคย

พบเห็นมา และระหว่าที่เปรียบในมนุษย์โลกนี้
มิได้เลย เมื่อเราละทิ้งสรวรกายไปแล้ว ก็
เท่ากับหลุดพ้นจาก แยกน้ำหนก อันใหญ่หลวง
และ ปลดปล่อย เครื่อง ขัดข้อง ห้ามกั้น ความ
สรวรต่าง ๆ เสียได้ และเข้าไปสู่ฐานอัน
อิสระสภาพ ที่จะเลือกประพฤติก็นั้นตามชอบใจ
ทั้งระคิดอ่านสิ่งใด ๆ หรือ ระทำการใด ๆ ก็
ได้หมดทั้งสัน (บรรดาผู้ที่ตายไปใหม่ ๆ ตก
เข้าไปอยู่ในมโนโลกก่อนแล้วภายหลังจึงได้ขึ้น
สรวรหรือลงนรก ก็เพราะเหตุที่ประพฤติก็นั้น
อะไร ๆ ได้ตามชอบใจนั่นเอง)”

๕ เราอาจพิจารณาเห็นได้ ตามข้อความ
ที่กล่าวมาแล้วว่าโลกทิพนั้น มิใช่เป็นโลก
ที่ประภัสสรวิเศษ หรือเป็นโลกที่ว่างเปล่า
ไม่มีอะไรเหลือทิ้งความผันทวนเลือนลอย ระหา
จริงอันใดมิได้ โลกทิพนั้นเป็นโลกที่จริงแท้
และคงอยู่มั่นคงถาวร ประกอบไปด้วยอาก
อันเป็นทิพ กุศลภาคศีลธรรมปรุงแต่งขึ้นเป็น
โลก ส่วนบุคคลที่อาศัยอยู่ในโลกทิพนั้นแล้ว
ก็เห็นคนจริง ๆ มีอวัยวะน้อยใหญ่กับที่ประ-
สาทรูป และอินทรีย์รูปพร้อมบริบูรณ์ทุกอย่าง
แต่ว่าสุขุมประณีตและเฉียบแหลมยิ่งกว่าไว ยิ่ง
กว่าเมื่อมี สรวรกาย ห่อหุ้มอยู่ ภายนอก เป็น อัน
มาก เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าคนเราเมื่อตาย

พ. ศ. ๒๔๗๔

มฤตยูกถาหรือมรณานุสสร

ไปแล้ว สิ่งใด ๆ ที่เป็นของสำหรับตัวจริง ๆ ก็มิได้ขาดตกบกพร่องหรือศูนย์หายไปเลย ทั้งความรู้ สึกสัมผัสสารมณีนอก ก็ยังแจ่มใสชัดเจนดีกว่าเก่าหลายเท่า ไม่มีสิ่งใดเลยที่ขาดตกบกพร่องหายไป มีแต่จะกลิ้งออกมาเป็นกำไรทวียิ่งขึ้นทุกสิ่งทุกอย่าง

เราทั้งหลายพากันหลงเชื่อว่า มนุษย์โลกที่เราอาศัยอยู่โลกเกิดเราขึ้น เป็นโลกที่มีอยู่จริง ๆ นอกนั้นเป็นโลกสมมุติทั้งสิ้น เราเชื่อถ้อยกัน ก็เพราะได้รับคำสอนสืบทอดมาแต่โบราณกาล ประกอบกับความรู้งมงายของใจ และเรื่องราวต่าง ๆ ที่นักปราชญ์ผู้ฉลาดประพันธ์ขึ้นไว้ กับทั้งเหตุอัน ๆ อีกหลายประการ ถ้าเมื่อมีผู้กล่าวกันว่าปรโลกหรือโลกทิพย์นั้นจริง ๆ และเป็นโลกที่มั่นคงถาวรยิ่งกว่ามนุษย์โลกนี้ บรรดาผู้คนที่ตายไปแล้ว ไกลเข้าไปอาศัยอยู่ในโลกทิพย์นั้น นั้นสนิทสนมปราศรัยแก่กันและกัน เหมือนดังในมนุษย์โลกนี้ แผ่นดินอันเป็นทิพย์นั้น เมื่อเหยียบย่ำลงก็รู้สึกสัมผัสแข็งแรง เหมือนแผ่นดินในมนุษย์โลก บรรดาผู้ที่อยู่ในโลกทิพย์ ก็จะไปมาเที่ยวเล่นไปตามชอบใจ เห็นแผ่นดินอันกว้างใหญ่เป็นทิวไร และสวน

ดอกไม้ล้วนวิจิตรไปทั่วทุกภาษาชาติ และภาษาชาติ อันทรงกลิ้งออกผลรุ่งเรืองงามไสวส่งกลิ่นสุคนธ์ชาติหอมฟุ้งระยิบไป เป็นที่เพลิดเพลินเจริญใจยิ่งนัก บางพวกก็เกียติหิกล้อคอกไม้มาทักทวงประคับคอบ บางพวกก็เกียติผลไม้มาเล่น และบริโภคมตามใจปรารถนาด้วยความรู้สึกแห่งเบญจอินทรี ทั้ง ๕ อย่าง เป็นจริงสิ้นทุกประการ

บรรดาประชาชน ทั้งหลายในโลกทิพย์นั้น อาศัยอยู่ในบ้าน เรือนน้อยใหญ่ ก่อสร้างงดงามประณีตบรรจง และตกแต่ง ประทับประกาศด้วย เครื่องใช้สอย ครบถ้วน บริบูรณ์ทุกสิ่งทุกอย่างตามความพอใจของผู้อยู่ สรรพสิ่งทั้งปวงนั้นแลล้วนงามวิจิตรเลิศล้ำ ยิ่งกว่าสิ่งของในมนุษย์โลกนี้ บรรดาผู้ที่อยู่ในโลก ที่เทวสถานจะไปมาหากันและกัน รวบรวมเร็วทันใจปรารถนา ทั้งประกอบไปด้วยสรรพคุณและเบญจอินทรีบริสุทธิผ่องใส ประเสริฐวิเศษยิ่งกว่าพวกเราชาวมนุษย์โลกนี้แสนอันมาก

ถ้อยคำดังกล่าวนี้ น้อยคนนักที่จะเชื่อทุก ๆ คนย่อมรู้สึกลำบากใจ ที่จะรับรองเห็นจริงด้วย แต่อย่างไรก็ดีสิ่งทั้งปวงในโลกทิพย์

๑ ทิพย์สมบัติ ไม่ต้องทำ เกิดขึ้นเองทั้งนั้น

กรมหมื่นวิวัชรธรปรีชา

พฤษภา

ก็คงปรากฏมีอยู่ชัดเจนจริง ๆ และถ้ามอง
คงยิ่งเล็กลงในมนุษยโลกนี้ เรื่องโลกทิพ
คงกล่าวมานั้น ล้วนเป็นความจริงที่ผู้ชำนาญ
ในวิชาจิตศึกษา ศาสตร์ และปรัชญาวิทยา ได้รู้
เห็นมาโดยตรงจากผู้ใดในโลกนี้ไปแล้ว กลับ
มายกเล่าให้ทราบ เพราะในสมัยปัจจุบันนี้
พวกทิพโลกพากันพยายามด้วยอุบายต่าง ๆ ที่
ระดมเคราะห์พวกเราชาวมนุษยให้รู้ ความจริง
ในเรื่อง ชีวิต อันจะเป็นอยู่ต่อไป ในโลกทิพนั้น
ยิ่งนัก

บรรดาพวกเราชาวมนุษยโลก ไม่ใคร่
จะมีใครคิดถึงเรื่องโลกทิพ ก็เพราะว่าไม่เคย
รู้จักโลกทิพนั่นเอง ถ้ารู้ว่าโลกทิพนั้นมีจริง ๆ
และจะเป็นที่อยู่อาศัยของคนต่อไปภายหน้าด้วย
แล้ว ก็คงระอึกคิดเป็นธรรมดาในเรื่องโลกทิพ
นั้นมิได้เลย อันแท้จริงเรื่องโลกทิพนั้น เป็น
ของสำคัญแก่เรายิ่งนัก ด้วยเหตุว่าพวกเรา
ทุกคนจะต้องรู้จักโลกนี้ ไปสู่โลกทิพด้วย
กันทั้งหมด เพราะฉะนั้นจึงเป็นการสมควรที่
เราจะศึกษาถึงถึงความจริงอันอยู่เสมอ เพื่อ
ฝึกหัดอบรมใจของเราให้ คำนึงเคยไว้เสียแต่ใน
เวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ ครั้นถึงกำหนดที่ของละ
โลกนี้ไปเมื่อใด ก็จะไม่มีความสงสัย เค้น
สงสัยกังวลโดยใช้เหตุ และกระทำตนให้ต้อง

ระมัดระวังต่อจิตที่เศร้าหมอง

เราท่านทั้งหลายที่คงเคยได้ยิน ไม่ใช่ว่า
เพราะไทยผิดหรือยาปลกรรมอันใด อาการ
ที่ตาย นั้น ก็เป็น แต่เพียง ลักษณะ ของ ธรรมดา
ความเปลี่ยนแปลงไปแห่งชีวิต อันจำเป็นก้าว
หน้าไปสู่ความเจริญยิ่งขึ้นอีกเท่านั้น ชีวิต
ความเป็นอยู่ของเราใน มนุษยโลก นี้ เปรียบ
เหมือนเมล็ดพืชอันเพาะลงในแผ่นดิน เพื่อ
ให้ผลิใบแทงยอดเป็นต้นไม้ขึ้น ๆ ขึ้น เท่านั้น
แต่มีมนุษยบางคนประพฤติก็นั่ง อยู่ ใน ธรรม-
เวรีย บุคคลเช่นนี้เปรียบเหมือนกิ้งก้านไม้
อ่อน ๆ เหล่านั้นเจริญงอกงาม รวดเร็ว แปร
กว่าธรรมดา เมล็ดก็ออกดอกออกช่อต่อไปอีกยัง
เท่านั้น แต่เมล็ดก็ผลัดทิ้งการ แท้จริงนั้น จะ
ทิ้งไป ออกทิพโลก หาใช่ในมนุษยโลก นี้ ไม่
ความผิดแผกกันระหว่างบุคคลในมนุษยโลก
นี้ และทิพโลกนั้นห่างไกลกันนัก ยิ่งกว่า
ในระหว่างตัวกับอันใดก็ตามถึงไม่ และกลัว
เสียอันมีอัสสราภาพอันร้อนแสบไปมาในอากาศ
ไฉนเสียอีก

กำหนดที่ว่า มนุษย์เราสมควรจะตายไป
สู่ปรโลกเมื่อใดนั้น กล่าวแน่นอนไม่ได้ เพราะ
เหตุว่ามนุษยบางคนสันดานแก่ร้าย สมควร
ไปสู่ปรโลกแต่อาชญาอันอื่น และบางคนต้อง

พ. ศ. ๒๔๗๔

มฤตยูกถาหรือมรณานุสตร

ขยับเข้าไป จังระแวกได้ที บางคนตายเสียแต่
เมื่อยเป็นทารกเป็นพ่อที บางคนควรตายเมื่อ
รุ่นคนอง บางคนควรตายเมื่อหนุ่มเมื่อสาว
บางคนควรตายเมื่ออายุกลางคน บางคนควร
ตายเมื่อแก่เมื่อชรา แต่จะอย่างไรก็ อัน
เรื่องความตายนั้น ตามที่เขายืนอยู่โดยธรรมคานยมน
นั้น ก็พอเหมาะพอที และสมควรกับเหตุ และ
ผลอยู่แล้ว ไม่มีใครตายเร็วเกินไปหรือช้า
เกินไปนั้นเลย

ลักษณะความตาย ตามที่เขาใจกันอยู่โดย
มากนั้น คือเขาแต่อาการภายนอกที่ปรากฏแก่
ตาเป็นประมาณ ก็เช่นแลเห็นเมื่ลศพชัน
เพราะไว้ในดิน เปลือกนอกแตกออกแล้วน้ำ
เยิ้มไป ก็เข้าใจว่าเมื่ลศพชันนี้ตายเสียแล้ว
หาไร ไม่ว่าเมื่ลศพชันนี้ ไกลออกไป เป็นคนไม่ ไป
แล้ว หรือ เหมือนกับแลเห็น เปลือกใช้นก
กระรอกที่แตกทั้งอยู่ในรัง เมื่อควนกันนั้น ออก
จากไข่บินไปแล้ว เหลืออยู่แต่เปลือกไข่แตก ๆ
เหมือนโลหิตกึกกักรอยู่ข้าง ก็ถึงดังนี้เขา
เขาว่าใช้กันนั้นตายเสียแล้ว เมื่อเข้าใจแต่
เห็น ๆ ก็ยังหาหรือทักกล่าวพระธรรมมาน ก็ผิด
จากความเป็นจริงอย่างห่างไกลที่สุด เมื่อรู้
ผิดเห็นผิดดังนี้แล้ว โฉนดเลยจะพ้นจากความ
โศกเศร้าเป็นทุกข์ โทมนัสส์ เกือกร้อนต่าง ๆ

อันเป็นผลของความเข้าใจผิดนั้นได้เล่า
ความตายนั้นเป็นของสำคัญที่สุด และเกี่ยว
ข้องกับเราทุก ๆ คน ญาติมิตรของเราที่ตาย
ไปแล้วก็มีเป็นอันมาก และตัวเราเองก็ระคาย
คามไปอีกในภายหลัง เพราะฉะนั้นการศึกษ
ให้รู้จริงเห็นจริงในเรื่องความตายไว้ แต่ในเวลา
ยังมีชีวิตเขายืนอยู่ก่อนความตายมาถึง จะช่วย
บรรเทาทุกข์กังวลของเราในเรื่องนั้นได้บ้าง หรือ
อาจกระทำความหว่ากเสียจะถึงกับกลัวต่อมรณ-
ภัยอันเกิดแต่ความเขลา และเข้าใจผิดใน
เรื่องความตายให้สิ้นศูนย์ไป หรือ เขายางไปก็
ครั้นเมื่อความตายมาถึงเราจะได้ยอมสละ ด้วย
จิตที่อันสงบ คุบศคลอันย้ายสถานที่อยู่จาก
บ้านไปอยู่บ้านโน้น ด้วยความเต็มใจไป ฉะนั้น
อันจิตของเราจะไม่เศร้าหมอง เพราะความ
หว่ากหวนสะถึงกลัวอันเป็นทางทุกข์คดี แต่
จะบริสุทธิ์ผ่องใส สมควรแก่ทางสุคติคือไปใน
เบื้องหน้าโดยแท้

ถามว่า มนุษย์ทุกคนตายแล้ว ต้องไปสู่
โลกทิพเหมือนกันทั้งหมดหรือ ?

ตอบว่า ผู้ที่อบรมความรู้อย่างไม่พอ หรือ
ที่ยังรู้ผิด หรือเคยทวนในความผิดลึกลับ เมื่อ
สรีรกายอันเป็นกำเนิดพิชแตกทำลายไป ด้วย
เหตุสันธาย หรือด้วยเหตุใด ๆ ก็กั ก็กั

กรรมหมื่นวิจิตรวรรณปรีชา

พฤษภา

ไปสู่โลกทิพย์เพื่อยารมีสัปดาห์ต่อไปอีก จนกว่า
จะสำเร็จแก่โพธิญาณ ตามธรรมคานิยมอัน
จะต้องเป็นอย่างนั้น แล้วจึงจะข้ามชนพนาจาก
โลกไปสู่สุญญานได้

ถามว่า ถ้าเช่นนั้นสรรพสัตว์ทั้งปวง ใน
ที่สุดก็จะสำเร็จแก่โพธิญาณ เหมือนกันหมด
หรือไม่ ?

ตอบว่า เป็นอย่างนั้น แต่ว่าจะสำเร็จ
ทางภูมิกัน คือ เป็นพุทธภูมิบ้าง บัณฑิตภูมิบ้าง
สาวกภูมิบ้าง สุกแล้วแต่การบำเพ็ญยารมี จะ
เป็นไปในทางใด อันการอบรมบำเพ็ญยารมี
ของสัตว์นั้น กว่าจะสำเร็จได้ ไม่มีกำหนดแน่
ว่า จะต้องช้านานเท่าใด สุกแล้วแต่ความพยายาม
บำเพ็ญยารมีของสัตว์นั้นเองเป็นประมาณ

ถามว่า ผู้ที่ทลายไปสู่โลกทิพย์แล้ว จะต้อง
กลับมาบังมุนยโลกนอีกหรือไม่ ?

ตอบว่า ถ้ายังไม่รู้เท่าทัน หรือ จิต ใจ
มุนยโลกหรือยังหวั่นไหวอาลัยอยู่ ก็ต้องกลับมา
ศึกษาต่อไปอีกจนกว่าจะรู้พอ แล้วไม่
กลับมาอีกเลย

ถามว่า ถ้ากลับมาอีกแล้ว ทำไมจึงจะ
ชาติไม่ได้เล่า ?

ตอบว่า เพราะไปอยู่ในโลกทิพย์ช้านาน
ไม่ได้ ใช้สัญญาใน อดีตชาติ จึงลืมชาติ

ก่อนเสีย และเมื่อกลับมาสู่มุนยโลกนอีก
สัญญาโลกทิพย์ก็หมดกำลัง ลืมเลือนไปแล้ว
จนเสมือนกับสัตว์ที่เกิดใหม่ในโลกนี้ จึงปฏิ-
สนธิในพิชัสร่างกายแห่งมุนย อันเกิดแต่
อุทชาติซึ่งเป็นของหายและมืดแล้วเจริญใหญ่
พร้อมกบพชนั้น ก็เล็ดลื่นโลกทิพย์ไปเสียด้วย
เพราะอาศัยเหตุเหล่านี้แหละ จึงจะลึกลงชาติ
ก่อนไม่ได้ แต่ว่าผลอันเป็นความรู้ที่ใดด้วย
อบรมจากชาติภพทั้งปวงนั้น ก็ระคิกอยู่ใน
จิตสันดานไม่รู้สูญหายไปเลย แต่มีบาง
คนทลายไปสู่โลกทิพย์แล้ว และ อาศัยเหตุใด
เหตุหนึ่ง ต้องรีบกลับมาเกิดในมุนยโลก
โดยเร็ว ไม่ทันจะลืมสัญญาชาติก่อนเสีย
เมื่อเจริญวัยใหญ่ขึ้นพอรู้ความแล้ว ก็ระลึก
ชาติใดเองก็งอนกมยง

ถามว่า โลกทิพย์มุนยโลกนนั้น มี
คณาคมกติกาค่อนอย่างไรบ้างหรือไม่ ?

ตอบว่า มีอยู่เสมอ แต่พวกเราเป็น
มุนยไม่รู้สึกละเอง จึงคงได้แต่รับผลของการ
กติกาค่อนเท่านั้น ไม่รู้ถึงกันเหตุว่าเป็นอย่างไร
ตามปกติอันมุนย หรือเทวดาจะ พุค อะ ภัย
มุนย ต้องพกภัยกบพชของมุนย ฝ่าย
กบพชของมุนยนั้น คึกคึก เป็นอันเกษม ภัย
สรวง ภัย ภัยมุนยหรือเทวดามาพุก

พ. ศ. ๒๔๗๔

มฤตยกาถาหรือมรณานุสสร

กัวยกัยกายทิพแล้ว มนุษย์ก็ไม่อาจรับรู้

นั้นไม่ได้เลยเป็นอันขาด

ไ้้นอกจากที่รับรู้สักไปว่า เป็นความคิด ของตน
เองทั้งนั้น ต่อเมื่อใดเมื่อสติ กายทิพกัยสรีร

ถามว่า ทำ อย่างไร กายทิพ จึง จะไม่มี
เล่า ?

กายแยกจากกัน เมื่อใด จึงจะไ้้นอันเสี่ยง

ตอบว่า ต้องรู้เท่าสรีรกายตามเป็นจริง

คนอันผูกด้วย เสี่ยงเหล่านั้นแหละ เป็นเสี่ยง

อย่างไร ว่าไม่ใช่ตัวเราและของ ๆ เราเป็นแต่

อมนุษย์หรือเทวดาพกัยเรา ถ้าตนอยู่เป็น

ของธรรมดาสำหรับอาศัยเท่านั้น หมกความ

ปกติแล้วก็จะรู้สักทั่วว่าเป็นความคิดโง่ ชนที่

ยึดถือ เหนือทศสันดานนั้นหลุดพ้นจากสรีรกาย

ใจ โดยที่เรามาไ้้คคกันอันใดเท่านั้น

บริสุทธิ์ผ่องใสเป็นอยู่ไ้้แต่โดยลำพังตนเองไม่

ถามว่า อมนุษย์ที่ มาแสดง กาย และทำ

จำเ็นคือองอาศัยมีกายทิพหรือสรีรกาย ทั้งนี้

อะไร ๆ ให้ปรากฏในโลกนั้นหรือไม่ ?

แหละไม่ก้องไปสู่อีกโลกทิพ

ตอบว่า มีดมไป แต่พวกที่มานั้น เป็น

ถามว่า ถ้าเช่นนั้นจะไปข้างไหนเล่า ?

จำพวกที่อยู่เ็นยมโลกโดยมาก หรือพวกที่มี

ตอบว่า จะไปไหน หรือมาไหน ก็ก้อง

กายทิพหลายและอยู่ในมนุษย์โลกเ็นเอง เพราะ

มีสรีรกายหรือกายทิพ หรืออาการสันฐาน

ไ้้ลชชกัยมนุษย์ การที่มนุษย์จะมาแสดง

อย่างไ้้โดย่างหนึ่ง จึงจะกล่าวว่ไปและมา

กาย หรือทำอะไร ๆ ไ้้โดย่าง มนุษย์นั้นโดย

ไ้้ แม้ความเกิด และความตาย หรือความ

มากจะต้องอาศัยมนุษย์ บางคน ที่เ็น คนกลาง

เกิดกัยและความไม่เที่ยง ผันแปร ประการใด ๆ

หรือคนทรงจึงจะทำไ้้ แต่เ็นเ็นเ็นแผนก

ก็จำเ็นจะก้องอาศัยสิ่งสภาพ อันประกอบด้วย

จิตตศาสตร์ หรือปรัยกะวิทยา ก้องของคไ้้

อาการสันฐานอย่างไ้้โดย่างหนึ่ง จึงจะกล่าว

ไม่กล่าวในทัน

ว่าเกิดหรือตายหรือไม่เที่ยง ผันแปร หรือเกิด

ถามว่า ทำไมเราตายแล้ว จะไม่ไปสู่อีก

กัย หรือเ็นอย่างไ้้ใด ๆ ไ้้ เมื่อจิตสันดาน

โลกทิพไม่ได้หรือ ?

ของเ็นไ้้โดยบริสุทธิ์ผ่องใส กัยบุญคุณเ็นของตรัสรู้

ตอบว่า ถ้ากายทิพมีอยู่แล้ว จะไม่ไป

เ็นอีกแล้ว หลุดพ้นออกไปต่างหากจากสังขาร

กรมหมื่นวิจิตรวรณปริชา

พฤษภ

ทั้งปวง ไม่เกี่ยวข้องกับพวพณ หรือทวนไหวทวน
อะไร ๆ หมดทั้งสิ้น เป็นจิตต์บริสุทธิ์ปราศจาก

ถามว่า ทำอย่างไร จึงจะไปนฤพานได้
ข้างเล่า ?

จากการสันฐานอย่างไร ๆ หมดทุกสิ่ง ทุก อย่าง
เช่นนี้จะกล่าวว่าไปหรือมา หรือเป็นอย่างไร ๆ
ไม่ได้เลยเย็นอันซาค

ตอบว่า ต้องละอายขำเพ็ญบุญ และ
กระทำจิตต์ให้บริสุทธิ์ผ่องใส

ถามว่า ทำเช่นนั้นจะไปไหนหรือ ?

ถามว่า ถ้าเช่นนั้น ผู้ที่มีจิตต์บริสุทธิ์
กล่าวแล้วนี้จะควรสันนิษฐานว่าไปข้างไหนเล่า?

ตอบว่า ได้ซี จึงจะทำไปให้มากมาย
สักเท่าใด ๆ ก็รวมลงใจความตามหัวข้อที่กล่าว
แล้วเท่านั้นเอง

ตอบว่า ไปสู่ณฤพาน

ขำมนุญย์ ชุกติยว นำเสียวสุก
ความตายนั้น กิรจิตาน มั่นไม่รู้

เพราะมนุญย์ กลัวตาย ตะกายอยู่
จึงขำหมู กินไก่ ขาปใหม่เอ๋ย ฯ

พระศรี นพณ

ธรรมิกถา

ในวันวิสาขบูชา พ.ศ. ๒๔๗๔

ในวันวิสาขบูชาณมัยชา แห่งพุทธศก ๒๔๗๔
 ข้าพเจ้าใคร่ขออาราธนาคุณเคย และกั
 ระทองผลของศรัทธาคุณเคยด้วย ข้าณัไว้
 ว่าจะต้องขอออกตัว ว่าไม่มีเวลา เพียงพอตาม
 เคยด้วย ที่จริงคณ ข้าพเจ้าตั้งใจไว้ว่าจะ
 แสวงธรรมิกถา เรื่องใด เรื่องหนึ่ง แล้วจะ
 ให้มีธรรมสากัจฉา กันอย่าง สนุก สนาน ที่เคยว
 ครันถึงเวลาเช้าจริง ก็ไม่รู้จะแสดง เรื่องอะไรก็
 ข้าณัไม่ออกเลยว่ามีธรรมสากัจฉา อะไรจึง
 จะสนุกสนานตามตักทักไว้ นึกออกแต่ว่ามีธะ
 มากเหลือเกิน จะต้องออกตัวให้มากกว่าตาม
 เคยสักหน่อย และจะต้องโทษท่านบรรณา
 ชิกการให้มากกว่าก่อน ๆ สักหน่อยด้วย ที่
 อาราธนาในเวลาขณะนี้.

เมื่ออุเควระหคที่ใคร่ขมยหนงสอ ปรุฏฐสมุป-
 ปาทกถา ซึ่งเจ้าคุณภิกขุณญเศวร พิมพ้แรกใน
 การศัพเจ้าคุณสาสนานุกรณ ซึ่ง นยว่าเอน
 ธรรมเหมา ที่ระยอใจความของท่าน มา แสวง
 ในโอกาสนยงนั ข้าพเจ้าพยายามอ่านของ
 ท่านจนจบเล่ม รู้สึกว่าท่านผู้รวบรวมนั้น ท่าน

ชำนาญในพระไตรปิฎกเสียจริง ๆ จึงขออุแก่
 โทย ว่าในเวลาอันเล็กน้อยเช่นนี้ ไม่อาจจะ
 เข้าใจข้อความ ของท่านได้ตลอดเ็น แน่แท้ ที่
 เคยว แต่มศรัทธาเชื่อว่าของท่านถกถกตาม
 ลัทธินในพระพุทธศาสนาโดยแท้ จึงพยายาม
 ย่อใจความของท่านมาแสดงเ็น ธรรมิกถา ใน
 ทัน แต่ก็ต้องขออุแก่โทยอีกเหมือนกัน ว่า
 จะย่อไม่ถูกต้องตามของท่าน เพราะข้อความ
 ที่ท่านแสดงนั้นเ็นโวหารใน ทาง พระ อธิธรรม
 ซึ่งข้าพเจ้าไม่ใคร่จะชำนาญ ข้าเ็นทาง
 สมถวิยัสสนา ซึ่งว่าด้วย ทางจิตใจ ด้วย แล้ว
 ยิ่งทำให้พว้าใหญ่ เพราะไม่ไ้เรียนเลย เปรียบ
 ให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือข้าพเจ้าไม่เคยเล่นหมากรุก
 สักครั้งเคยว เ็นแต่ไ้อ่าน คำว่า เรือง
 หมากรุก ก็ระพยายามย่อคำรหามากรูก นั้น
 มาเล่าให้ท่านทั้งหลายฟังตามสามารถ ถึง
 จะผิดพลาดปานใด ข้าพเจ้าก็ขออุแก่โทย อยู่
 ยินแล้ว และเห็นว่ายังจะคิดว่าจะแปลเภา
 อธิบายไปตามรูปศัพท์มากมายนัก.

อารัมภกถา หน้าธรรมาสัน

ก่อนจะแสดงธรรมกถา ข้าพเจ้าขอแสดงถึงเรื่อง ปฏิจسامุขยาบทนุสสัยก่อน ตามที่เคยปรารภกันว่า เรื่องปฏิจسامุขยาบทนุสสัยเหมือนว่ามีมาก่อนพุทธกาลแล้ว เรืองนเรเป็นคุณคาคบชราทรพย์ หรือหลวงไตร ๆ กันก็ไม่ออกเสียแล้ว บอกข้าพเจ้าว่าได้พบคำหริยคำอะไรของแกก็ไม่ทราบ ซึ่งทำให้เกสันนิษฐานได้ว่า ปฏิจسامุขยาบทนุสสัยมีนักปราชญ์ค้นคว้ากันมาก่อนพระพุทธองค์แล้ว ถ้าแกว่าเช่นนั้นจริง คำของแก ก็ถูกต้องยิ่งขึ้น เพราะ หนังสือ ที่ แกพูด ว่า ก็นุสสัย พิมพิท ข้าพเจ้าอ่าน ก็กล่าวไว้ดังนี้:—

“ก็แต่สมัยที่พระพุทธเจ้า ก่อนแต่ยังมีโคตรสรีพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เมื่อเสด็จประพาสเห็นอปรวชิตยลถึงกาลสนธิภาวโคธสัถตพฤกษโฬมิณตชาลในเวลารাত্রีกาล (คืนวันวิสาขบูชา) ทรงพระวิจารณ์ญาณ สอดส่องค้นหาขัฏฐธรรม และขัฏฐนธรรมในปฏิจسامุขยาบทนุสสัย (คือ หมายความว่า ค้น หา ธรรม ที่เป็นเหตุ และเป็นผลแก่กัน ใน ปฏิจسامุขยาบทนุสสัย)” ข้อความข้างบนนี้ ชี้ให้เห็นว่า พระพุทธองค์ยังไม่โคตรสรี เป็น พระ

สัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ได้ทรงค้นคว้าเหตุผลในปฏิจسامุขยาบทนุสสัยมาก่อนแล้ว สัมกับที่ปรารภกัน แต่ก็ไม่ทราบว่า เหตุผลที่ค้นคว้ากันในเวลานั้นจะลึกซึ้งเพียงไร ปฏิจسامุขยาบทนุสสัยในพระพุทธศาสนา อาจจะเป็นธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรงปรับปรุงเสียใหม่ ให้เป็นไปตามความจริงที่พระองค์ตรัสรู้ ก็เป็นไปได้ จึงได้ลงรอยกันกับพระอริยสัจ ๓ พระองค์ตรัสรู้ขึ้นใหม่ อันเป็น ขัฏฐให้พระภิกษุสงฆ์ของพระองค์หลุดพ้นจากกิเลสเป็นอันขาด จากโลกียะจิต อย่างสิ้นโลกตรึงจิต ตักขากการเวียนว่ายตายเกิด ที่เรียกว่าวัฏสงสาร.

ความเห็นของข้าพเจ้าว่า ‘ปฏิจسامุขยาบท’ (ธรรมที่เกิดขึ้นเพราะอาศัยกัน) หรือเรียกอีกชื่อ หนึ่งว่า ‘ขัฏฐการ’ (ธรรมมีอาการเป็นเหตุแก่กัน) เป็นธรรม สำคัญในพระพุทธศาสนาคล้ายคลึงกับ ‘จตุรวิสัย’ สัมควรที่พวกเราเหล่าพุทธศาสนิกชน ควรจะรู้ข้อความไว้พอเป็นเลา ๆ อย่างรู้พระจตุรวิสัย ที่เกี่ยว ส่วนนี้ที่มคธทราไกรจะรู้ให้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้นนี้ ข้าพเจ้าขอแนะนำว่า ควรอ่านหนังสือที่กล่าวชื่อข้างบนนี้ให้จงได้.

ต่อไปน ขอแสดง พระพุทธประวัติ เบื้องต้น เพื่อ สืบ อนุสนธิ ถึง ปฏิจسامุขยาบท สักเล็กน้อย,

พ. ศ. ๒๔๗๔

ธรรมิกถา

คือ เมื่อ พระมหา บรมเจ้า ทรงพิจารณา เห็น ว่า
การบำเพ็ญทุกกิริยา คือการทรมานพระกาย
ต่าง ๆ มีศพระกระยาหาร เช่นคั้นนั้น ไม่
เป็นทางให้สำเร็จพระโพธิญาณแน่แล้ว จึง

ทรงกลัวยเสวยพระกระยาหารใหม่ บำรุงพระ
กำลังทางพระกาย และพระหทัยให้ขบิรณ ชน
เป็นลัทธิ เป็นเหตุให้ พระภิกษุ เญญวักคัย
เข็มน่าย หนี พระองค์ไปเสียยังค่ายลลิตปน-

มฤคทายวัน ส่วนพระมหาบรมเจ้าก็เสด็จมา
ยัง ค่ายล อรุเวลา เสนานิคม, ไกลเสวยเข้า
มอญยาสาธ ของ นาง สุชาลา ลูกสาว ของ ผู้เป็น
ใหญ่ ในนิคมนั้น ครั้นเวลาเย็นเสด็จไปประทับ
ณโคนต้น อัสถลพฤกษ์ (โพธิ์) ทรงลาภ
ทัญชังพราหมณ์ผู้หนึ่งถวาย ลงเป็นอาสนะ

แล้วก็ประทับ ณ โคนมหาโพธิ์นั้น บ่าย พระ
พักตร์ไปทางทิศตะวันออก ทรงบำเพ็ญธรรม
หัดพระหทัยห้าม กิเลสใหญ่น้อย อันให้ทรง
หวนนึก ถึง ความสุขใน ราชสมบัติเสียได้ โดย
เกิดซาก ซึ่งท่านสมมุติว่าพระองค์ทรงชำระ
พญามารวชิราชพร อัมภพพลเสนามาร ใน
เวลาก่อนตะวันตกดิน ต่อไปในราตรีนั้น พระ
องค์ก็บำเพ็ญทุกรกิริยา ๓ บยามละญาณ คือ
ยามที่ ๑ บรรลุ ปุพเพนิวาสญาณ, ยามที่ ๒
บรรลุ รูปปราณญาณ, ยามที่ ๓ บรรลุอาส-

วักขณญาณ, และญาณที่สถูกันท่านพระมหา
ว่าทรงหยั่งรู้ข้อพร้อมทั้งอาการโดยความเป็น
เหตุผลต่อเนื่องกัน ที่เรียกว่า ปฏิจตสมุปบาท
ธรรมซึ่งจะแสดงต่อไปนี้ และทรงตรัสรู้พระ
จตรวิยสัคย เป็นเหตุให้ถึงความบริสุทธิ์สิ้น
เชิง คือสันตอัสวกิเลส เป็นพระสัมมาสัมพุทธ-
เจ้า ในเวลาบ่ายรุ่ง แสงวันเพ็ญเดือนหก ซึ่งพอ
กับอภิลักขิตสมัยวิสาขบูชามหากศลยกัน.

ในหนังสือปฏิจตสมุปบาท ที่อ้างมาแล้วน
ท่านว่าพระองค์ทรงพิจารณา ปฏิจตสมุปบาท ดัง
แต่ยามคั่นถึงยามที่สี่ แล้ว พระองค์จึงได้
บรรลุญาณทั้ง ๓ นั้น เป็นลำดับกันไป ถ้า
อยากทราบว่าพระองค์ทรงพิจารณาอย่างไร ขอ
ให้ไปอ่านเอาเองในหนังสือนี้เถิด.

และปฏิจตสมุปบาทธรรมนี้ ท่านแบ่งเป็น ๒
'วาร' เรียกว่า ๑. 'สมุททัยวาร' คือ
วาระทรงค้นหาเหตุที่เกิดทุกข์กันไป และ
๒. 'นิโรธวาร' คือวาระทรงค้นหาเหตุที่ทุกข์
ต่อ ๆ กันไป ทั้งตัวอย่างง่าย ๆ เช่นค้นหา
เหตุ ไช้มะละเรีย ว่าเกิดจากขุบ, ขุบเกิด
จากมีน้ำขังอยู่ อย่างนี้เรียกว่า สมุททัยวาร
และค้นหาว่าทำไมมะละเรีย ว่า คยเพราะไม่มี
ขุบ ทำให้ไม่ขมย ก็เพราะไม่ให้น้ำขังอยู่
เพราะฉะนั้นถ้าจะไม่ให้มันมีมะละเรีย ก็ไม่คว

อ. น. ก.

พฤษภาคม

ให้มันข้างอยู่ อย่างนี้เรียกว่า 'นิโรธวาร'
เมื่อใด แสง อรมิกกตา หมา อรรมาสน์
พอจะให้สยบสนธิ ต่อ กันไคภัย ปฏิจสุมุขาท
ที่จะ แสง ค่อยไปแล้ว จึงขอโอกาส แสง
อรรมิกกตา สยบ ค่อยไป โปรกฟ้งโดย เคารพ
เทอญ (ขอโอกาสนำกลัมาลงไว้เขียนรูป
ฉัณยบทเต็มที เพื่อง่าย)

๑ ๑ ๑

อรรมิกกตา ปฏิจสุมุขาท

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา
สมฺพุทฺธสฺส (๓ จบ)

(สมุทวาร)

อวิชชาปัจจยา สงฺขารา,
สงฺขารปัจจยา. วิญฺเณณิ,
วิญฺเณณปัจจยา นามรูปิ,
นามรูปปัจจยา สฬายตนิ,
สฬายตนปัจจยา ผลฺโส,
ผลฺสปัจจยา เวทนา,
เวทนาปัจจยา ตณฺหา,
ตณฺหาปัจจยา อุปาทานิ,
อุปาทานปัจจยา ภโว,
ภวปัจจยา ชาติ, ชาติปัจจยา
ชรามรณิ โสก ปริเทว ทุกฺข

โทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ.
เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขก-
ขนฺธสฺส สมฺภูโย โหติ.

(นิโรธวาร)

อวิชชาเยว อเสตวิราค
นิโรธา สงฺขารานิโรธ,
สงฺขารานิโรธา วิญฺเณณานิโรธ,
วิญฺเณณานิโรธา นามรูปานิโรธ,
นามรูปานิโรธา สฬายตนานิโรธ,
สฬายตนานิโรธา ผลฺสตนโรธ,
ผลฺสตนโรธา เวทนานิโรธ,
เวทนานิโรธา อุปาทานานิโรธ,
อุปาทานานิโรธา ภวานิโรธ,
ภวานิโรธา ชาตินิโรธ,
ชาตินิโรธา ชรามรณิ โสก-
ปริเทว ทุกฺข โทมนสฺสุปายาสา
นิรุชฺชนฺติ. เอวเมตสฺส เกว-
ลสฺส ทุกฺขกขนฺธสฺส นิโรโหติ.

ฉนฺยกัน ขอแสง อรรมิกกตา พรณณา
พระปฏิจสุมุขาทธรรม, เพื่อเป็นเครื่องน้อม
นำให้เกิดปัญญาปสาทรอันผลัดอง เป็นเหตุ
ส่งเสริมเพิ่มประคอง ศรัทธา สาธุชน ให้ทุกกัม
ปถัมย์ คิปปาโมทย์ ในกาลที่ท่านละปลิโพธิ
การงาน ทั้งจิตที่อานอรรมิกกตาโดยเลื่อมใส

พ. ศ. ๒๔๗๔

ธรรมิกถา

นัยว่าเป็นอัมมัตถมัยขุณฺณกิริยา ในวินวคชา
ยชาลลิกชิตกถาล ฌยคณ.

๑. อวิชชาปัจจุชา สงฺขาร เพราะมี
อวิชชา เป็นต้นเหตุ จึงมีสังขารทั้งหลาย
อวิชชา ท่านไขความว่า ตรง กับ อญาณ
ความไม่รู้ หมายถึงไม่รู้ตรัสรู้ อริยสัจ เขา
ความว่าไม่รู้ตรัสรู้พระอรหัตผล สังขาร ออก
หากสังขารหรือสังกร แปลว่าปรุงร. หมายถึงความ
ว่าสิ่งที่ไปปรุงขึ้น ไ้แก่รูปที่มิไ้ครอง เช่น
กาย มนส และ สัตว์, ที่ไม่มีไ้ครอง เช่น
ทันไม้ ไ้ครองใช้ และอื่น ๆ อย่างหนึ่ง. ประ-
สงค์เอาความคึกที่เข่นไ้ครองปรุงร.ไว้ ที่เรียกว่า
สังขารชั้นอย่าง ๑ ประสงค์เอาสิ่งที่ปรุงร.สัตว์
บุคคลให้ ไ้ก้ ไ้ชั่ว ไ้แก่ บุญญาภิสังขาร
ไ้ครองปรุงร.คือบุญ อบุญญาภิสังขาร ไ้ครอง
ปรุงร.คือบาป อเนญชาภิสังขาร ไ้ครอง
คือ 'อเนญชา' (ความไม่ห่วงไ้) คือ
บุญอย่างละเอียกที่จะนำไปเกิดในอรุปรพรม
ซึ่งไ้ผลนานมาก แต่ก็ยังต้องมาเวียนว่าย
ตายเกิดอีก เมื่อสิ้น บุญ แล้ว ข้อยทายน
สังขาร ทนทานหมายถึง บุญ บาป เอาความ
ง่าย ๆ ว่า "ถ้ายังมีความมงายอยู่ ไม่
ได้ตรัสรู้พระอรหัตผลแล้วไ้ไร, ก็
ต้องมีบุญ บาป ปรุงร.ให้เวียนว่ายตายเกิด

อยู่"

๒. สงฺขารปัจจุชา วิญญาณ เพราะมี
สังขารเป็นต้นเหตุ วิญญาณ จึงยังมีอยู่ สัง-
ขาร คือบุญ และบาป ทั้งชียายแล้ว วิญญาณ
แปลว่า ความรู้แจ้ง ท่านจัดเป็น ๖ คือ ทา
เห็นรูปเกิดความรู้ เรียกว่า จักขุ วิญญาณ ๑,
หูฟัง เสียง เกิดความรู้ เรียกว่า โสทวิญ-
ญาณ ๑. จมูก กลิ่นเกิดความรู้ วิญญาณ ๑.
ลิ้นรสเกิดความรู้ วิญญาณ ๑. กาย ถูก
ทั้งไฟ รุกข พะ เกิดความรู้ วิญญาณ ๑. ใจ
ธรรมารมณ เกิดความรู้ วิญญาณ ๑. แต่วิญ-
ญาณ ๕ เบื้องต้นนั้น เมื่อประสาททั้ง ๕ สลาย
ก็สลายไปด้วย เหลือแต่มน วิญญาณ ซึ่ง
ท่านหมายถึงในทัน. เอา ความง่าย ๆ ว่า
"เมื่อ สังขาร คือ กรรม อันเป็น บุญหรือ
บาป ยังมีอยู่, ก็จะมีอานวยผลให้มนวิญ-
ญาณนี้ ไปเกิดเป็น ปฏิสนธิวิญญาณ
ในภพใหม่"

๓. วิญญาณปัจจุชา นามรูป เพราะ
มีปฏิสนธิวิญญาณเกิดขึ้นเป็นต้นเหตุ นามและ
รูปจึงเกิดขึ้น วิญญาณที่ตน คือมน วิญญาณ
ซึ่งสังขารนำให้มาเกิดเป็นปฏิสนธิ วิญญาณ ทั้ง
กล่าวแล้ว นามรูป ไ้แก่ชั้น ทั้ง ๕ คือ
๑. รูป (สิ่งที่เห็นรูปร่าง) ๒. เวทนา

อ. น. ก.

พุทธทศวรรษ

ความรู้สึก สุข ทุกข์, ๓. สัญญา ความจำ, ๔. สังขาร ความคิด (อย่างท้อชียาไว้ในสังขาร ข้อ ๒, ไม่ใช่สังขารที่ทำให้เกิดวิญญาณ), ๕. วิญญาณ คือ วิญญาณทั้ง ๕ เบื้องต้น ซึ่ง มา อาศัยรูปใหม่ ก็ค่อยเจริญขึ้นอีก ท้ายอาศัยปฏิสนธิวิญญาณเดิม ซึ่ง มาเจริญขึ้น เป็น มโนวิญญาณ ของ รูปใหม่นั้น นาม นั้นได้แก่ขันธ์ทั้ง ๕ เบื้องปลาย ซึ่งมี วิญญาณ หัวหน้าใหญ่ เวทนา, สัญญา, สังขาร ๓ นั้น ท่านว่าเป็นเหมือน อาหาร ขำรุง วิญญาณ เท่านั้น เพราะฉะนั้น นาม นั้น ก็คือมโนวิญญาณในรูปใหม่นั้นเอง, รูป นั้น คือ ส่วนของร่างกายต่าง ๆ ที่เป็น ดิน น้ำ ไฟ ลม ประกอบกัน รวมเอาความในข้อนี้ว่า “เมื่อปฏิสนธิวิญญาณมีขึ้นแล้ว นาม รูป คือขันธ์ทั้ง ๕ ก็บังเกิดขึ้น”

๔. นามรูปปจฺจยา สฬายตนํ เพราะอาศัยนามรูป (คือขันธ์ ๕) เป็นต้นเหตุ อาศัยคณะทั้ง ๖ ก็เกิดขึ้น สฬายตนะ (= ๘ + อาศัยคณะ) แปลว่าเครื่องติดต่อกับ ๖ เอาความว่าเมื่อมีนามรูป คือร่างกายที่มี วิญญาณ ครองขึ้นแล้ว ก็มาทางคัมภีรคัมภีรติดต่อกับ อารมณ์ภายนอก ขันธ์ ๖ ทาง คือ ทางตา, ทางหู, ทางจมูก, ทางลิ้น, ทางกาย และ ทางใจ

ซึ่งมีนามธรรม คือ เวทนา, สัญญา, และ สังขาร เกิดเอาอารมณ์ที่มาจากทางต่าง ๆ (ประสาท ๕) นั้น ไปเลี้ยง มโนวิญญาณให้ดำรงอยู่ ก็ความง่าย ๆ ว่า “เมื่อมีร่างกายจิตตั้งใจขึ้นแล้ว ก็มีหนทางติดต่อกับไปถึงเรื่องราวภายนอก (คือ รูป เสียง ฯลฯ)”

๕. สฬายตนปจฺจยา ผลโส เมื่อมีอาศัยคณะทางติดต่อกับ ๖ ขันธ์ ก็เกิดมีผัสสะขึ้น ผัสสะ แปลว่าการถูกต้อง อย่างเดียวกับที่ใช้กันพูดกันว่า ‘สัมผัส’ ซึ่งเรามักใช้ว่าถูกต้องทางร่างกาย เช่นกล่าวว่า “ได้สัมผัสสร้างร่างกาย อันอ่อนนุ่ม” เป็นต้น หรืออีกอย่างหนึ่งแปลว่า คล้องจองกัน ซึ่งใช้ในวิธีประพันธ์ แต่ ผัสสะ นั้น หมายถึงอาศัยคณะภายใน เช่น ตา, หู ฯลฯ ไปกระทบกับ อาศัยคณะภายนอก เช่น รูป, เสียง, ฯลฯ เกิดความรู้ ที่เรียกว่า จักขุวิญญาณ, โสทวิญญาณ ฯลฯ เป็นความนึกทวงหนึ่ง ๆ ขึ้น ท่านเรียกว่า ‘ผัสสะ’ หรือ ‘สัมผัส’ และเรียกชื่อต่างกันตามทศ อาศัยคณะนั้น ๆ กระทบกัน เช่นตากระทบรูป เกิดเป็นจักขุวิญญาณขึ้นเรียกว่า ‘จักขุสัมผัส’ เป็นต้น จึงเอาความว่า “ความรู้ที่เรียกว่าผัสสะซึ่งทำให้เราเป็น

สุขหรือเป็นทุกข์ที่เรียกว่า เวทนา กิเลส ที่
เราจดจำไว้ที่เรียกว่า สัญญา กิเลส ที่เรา
เอาไปคิด ที่เรียกว่าสังขาร กิเลส ล้วน
เกิดจากอายตนะ ๖ มี ตา, หู, เป็นต้น
ทั้งนั้น.

๖ ผัสสปัจจยา เวทนา ความเสวย
อารมณ์ คือ รู้ สึกสุข ทุกข์ หรือไม่สุขไม่ทุกข์
เฉย ๆ อยู่ เกิดขึ้นเพราะผัสสะ ดังกล่าว
แล้วเป็นต้นเหตุ อธิบายว่า เมื่อตาเห็นรูปงาม
เกิดเป็นความรู้สึกขึ้น ก็พอใจ นี่ คือ เกิดสุข
เวทนาขึ้น เรียกว่า จักขุสัมผัสสา สุขเวทนา
(ความรู้สึกสุข เกิดจากความกระทบทางตา)
ถ้าเห็นรูปชั่วไม่พอใจก็เกิดทุกข์เวทนา เรียก
ว่า จักขุสัมผัสสา ทุกข์เวทนา (ความรู้สึก
ทุกข์ เกิดจากความกระทบทางตา) ถ้าเห็น
รูปธรรมดาเฉย ๆ อยู่ ไม่สุขไม่ทุกข์ ก็
เรียกว่า จักขุสัมผัสสา อุตฺถมทุกขเวทนา
(ความรู้สึกไม่สุขไม่ทุกข์ เกิดจากความ
กระทบทางตา) และทางอายตนะอื่น ๆ ก็อย่าง
เดียวกัน จึงรวมความว่า ความรู้สึก สุข
ทุกข์ หรือเฉย ๆ อยู่ เหล่านี้ เกิดจาก
ผัสสะ คือ ความกระทบแห่งอายตนะ
ภายในกับภายนอก แล้วเกิดเป็นความ
รู้ (คือวิญญาณ) ขึ้นทั้งนั้น.

๗. เวทนาปัจจยา ตณฺหา ตัณหา
เกิดจากเวทนาที่กล่าวมาแล้วนั้น ตณฺหา
ในทันทานแปลว่า ความกัณธยั้ง ความ
ทะเยอทะยานยั้ง คือ หมายความว่า “ความ
กึกกัณธยั้งเพื่อให้สมประสงค์” ท่านจึงเป็น
๓ อย่าง คือ ๑. กามตัณหา ความกัณธ
ให้ โคขของทักโคว เช่นรูปงาม เสียงเพราะ
ฯลฯ ๒. ทรวมเรียกว่า วิภวตัณหา และกัณธ
ด้วยความกำหนัด ยินดี ๓. ทรวมเรียก
ว่าภวตัณหา ๒. ภวตัณหา ความกัณธ
เพื่อให้เป็นอย่างนั้น เช่นอย่างนั้น คือ ยอยากเป็น
เศรษฐี กษัตริย์ เทวตา พรหม ฯลฯ
๓. วิภวตัณหา ความกัณธไม่อย่างนั้น
อย่างนั้น อย่างนั้น เช่น ไม่อยากเป็นคนจน
ไม่อยากเป็นสัตว์นรก ไม่อยากครอชครอง
เรือน เป็นต้น รวมความว่า เพราะมีเวทนา
คือ ความรู้สึกว่าอย่างไรสุข อย่างไร
โหดทุกข์ ฯลฯ จึงเกิดตัณหา คือ
ความกัณธยั้ง เพื่อให้ได้สมประสงค์
เช่นให้ได้สุข ให้พ้นทุกข์ เป็นต้นขึ้น
๘. ตณฺหาปัจจยา อุปาทาน เมอมี
ตัณหาขึ้นเป็นต้นเหตุแล้ว อุปาทาน คือ
ความยึดถือมั่น กิเลส อุปาทานในทันท
ท่านแปลว่า ความยึดถือมั่น ท่านอธิบายว่า

อ. น. ก.

พฤษภา

เป็นกิเลสชนิดเดียวกันกับที่ตนทำเอง กล่าว
คือ บุคคลมีจิตหา อยากรู้ว่ากรรมอะไร
กรรมนั้นหนักหรือเบาเกิดอุปาทาน ยึดถือ
มั่นว่าอะไรคือกรรมนั้น ๆ และอุปาทาน
ท่านแจกตามเทศนามี ๔ อย่าง คือ ๑. กาม-
อุปาทาน ยึดถืออารมณ์ทางใครอย่างมั่นคง
(เช่นมีจิตหาภวนรวิญญูหึง ครอบงำเรือนัก
เข้า ก็รักแน่นถอมไม่ออก อย่างที่เราเรียก
ว่ารักจนหลง) ๒. ทิฏฐูปาทาน ยึดถือมั่น
ด้วยความเห็น (เช่นมีความเห็นว่าคนทำดี
ตายแล้วไปสวรรค์ ก็มีจิตหวงคนนั้นทำเช่นนั้น
จนถือมั่นในความเห็นนั้น ยอมเสียชีวิตเพื่อ
ไปเกิดในสวรรค์) ๓. สีลวัตตูปาทาน
คือ ความยึดถือมั่น ในศีล และพรต (เช่น
ถือมั่นว่า ถือศีล อย่างนี้ ประพฤติพรต เช่น
ฆ่าเพญฺหะ อย่างนี้, ต้องได้ผลเช่นนั้น
ตลอดจนถ้อยคำต่าง ๆ อย่างเข้ากระดูกดำเช่น
นั้น) ๔. อิตถวาทุปาทาน ถือมั่นว่าเช่น
เราเช่นเขา (คือ ยึดถือมั่นว่า ร่างกายนี้
เป็นตัวเราเช่นกัน) รวมความว่า ตัดหา
นั้นแหละ ถ้าอบรมมากเช่น ๆ ก็เกิด
เป็นความยึดถือมั่นขึ้น ซึ่งเรียกว่า อุปา-
ทาน

๕. อุปาทานปจฺจยา ภโว ธาตุยฺความ (กรรมภพ) ขึ้น คือ กระโดดเข้าไปอาศัย

ยึดถือมั่นเช่นคนเหี้ย จึงเกิดภพขึ้น ภพ
แปลว่า ความเกิด ท่านแจกเป็น ๒ อย่าง
คือ ๑. กรรมภพ ภพ คือ กรรม หมายความว่า กรรมนั้นเองได้ขึ้นกาลภพ คือ ความ
มีความเป็นขึ้น ๒. อุปัตติภพ เอาความ
ว่าภพที่เขาได้ถึง คือ ภพที่ปรากฏออกไป ได้
แก่ผลแห่งกรรมภพนั้น ภพ ในที่นี้ คือ
กรรมภพ. ท่านอธิบายว่า โลภียชน มีอุ-
ปาทาน ความยึดถือมั่น เข้าครอบงำ
ก็กระทำการต่าง ๆ จึงเกิดความมี
ความเป็นขึ้นที่เรียกว่า กรรมภพ

๑๐. ภวปจฺจยา ชาติ เมื่อภพเป็น
ต้นเหตุจึงมีชาติปรากฏขึ้น ชาติในที่นี้ ท่าน
ประสงค์เอา อุปัตติภพที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง
คือ หมายความว่า อาศัยความมี ความ
เป็นที่เรียกว่ากรรม หรือการ กระทำขึ้น
ก็ต้องมีชาติ คือ ผลแห่งการกระทำนั้น
ปรากฏขึ้น

เรื่อง 'ภพ' กับ 'ชาติ' เข้าใจอะไรยาก
จึงขอเปรียบเทียบ ดังนี้:— เมื่อเห็นเห็นเหตุ
ทั้งนี้, นี้ก็อยากกิน (ตัดหา) ทุไป ๆ ตกลง
ไว้ว่าต้องกินให้ได้ (อุปาทาน) จึงเกิดความ
มีความเป็น (ภพ) หรือเกิดการกระทำ

พ. ศ. ๒๔๗๓

ธรรมิกถา

เหย ^๕ก่อนไปผลแห่งความ^๕มีความเป็นหรือ
การกระทำนั้นก็ปรากฏ ^๕คือ กิเลสต้องติดกับ
ไถ่แก่ชาติหรืออุปนิสัยภพ ^๕และการเจ็บปวด
วุ่นวาย ของหนั้น ^๕คือ ชรา มรณะ ฯลฯ
จึงข้อต่อไป (คำเปรียบนี้จะผิดถูกประการใด
ขออภัยโทษ)

๑๑ ชาติปจฺยา ชรา มรณํ, โสก-
ปริเวททุกฺขาโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนติ
เมื่อชาติ ^๕อันเป็นผลแห่งกรรมทำให้เกิด
เป็นร่างกายสัตว์บุคคลที่เรียกว่า ^๕อุปนิสัยภพ
มีขึ้นแล้ว ^๕ชรา มรณะ คือ ความแก่ ความ
ตายก็มีมาประจำทีเดียว และทุกข้อนี้ ^๕คือ
โสก (ความเหือกแห่งใจ) ปริเวท (ความ
พิโรธรำพันถึง) ทุกข์ (ความลำบากกาย)
โทมนัส (ความลำบากใจ) อุปายาส
(ความคับแค้นใจ) ก็ยัง เกิดขึ้น พร้อม
ชรา นั้น ท่านอธิบายว่า ไถ่แก่ ความแก่ ความ
คร่ำครวญ ^๕พวกให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือ นัยแต่
เกิดมาก็มีชราเก่าแก่มาด้วยทีเดียว ^๕ดังนั้น
ก็ปรากฏความเปลี่ยนแปลงเป็นลำดับมา เช่น
คำว่า ไถ่ คลาน ไถ่ ยืน ไถ่ เติบโต ^๕วิ่ง ไถ่
ร่างกายเติบโตใหญ่ ^๕ความคิดเจริญขึ้นที่เรียก
กันว่าเจริญวัย ^๕ภายหลังก็ค่อยทรุดโทรมลง
เนื่องหนึ่งเหย ^๕สมฺหังชก พินทัก ^๕กำลัง และ

ความคิดค่อยที่เรียกว่า ^๕เสื่อมวัย ^๕รวมทั้งหมัน
เรียกว่าชราทางสัน ^๕จนถึงที่สุดแห่งชีวิต ^๕คือ
ตาย ^๕เรียกว่า มรณะ, ^๕และทุกข้อ ^๕อันมีโสก
และรำไรรำพันเป็นต้น ก็เนื่องมาจากชาติทั้งนั้น
จึงเอาความว่า ^๕เมื่อมีชาติขึ้นแล้ว ^๕ทุกข์
ต่าง ๆ ^๕คือ ชรา มรณะ เป็นต้น ^๕ก็เกิด
ประจำทีเดียว

เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขณฺ
ธสฺส สมฺทโย โหติ ความยังเกิดของทุกข์
ทั้งหมดนั้นย่อมมีขึ้นไต่กัน ^๕รวมความว่า
อวิชชา ^๕เป็นต้นเหตุใหญ่ ^๕ให้เกิดผลเป็นลา-
ภมีมา ^๕จนถึง 'ภพ' ^๕คือ กรรมนำให้เกิด
'ชาติ' ^๕ซึ่งนับว่ารากแห่งทุกข์ ^๕คือ ชรา มรณะ
และทุกข้อ ^๕ๆ ^๕ขึ้นพร้อมมูล ^๕ด้วยประการ
ฉนั้น ^๕ทั้งนี้เรียกว่า 'สมุทัยาร' ^๕คือ วาระ
ที่ค้นหาผลอันเกิดต่อ ๆ กันไป

ส่วน นิโรชวาร ^๕คือ วาระแห่งการค้นหา
ผลซึ่งกันต่อ ๆ กันก็เช่นไปตามแนวน ^๕คือ :-

อวิชฺชาเยว อเสสฺสวราคนิโรธา
สงฺขารนิโรธา เพราะความคับ ^๕คือ ความ
ปรารถนากำหนดขึ้นนี้ ^๕ไม่มีเหลือเลย ^๕แห่ง
'อวิชชา' ^๕นั้น (คือ ทรสรู้พระอรหัตผล)
สังขาร ^๕คือ ขาปยุณ ^๕ก็คับไปด้วย ^๕และเพราะ
สังขารคับ ^๕วิญญาณก็คับ ^๕และกับต่อ ๆ ไป

อ. น. ก.

พฤษภา

ตามแนวแห่งสัมพัทธ์วาท ทั้งกล่าวแล้ว จนถึง
'ภพ' คือ กรรม กับ ชาติ คือ รากเหง้า
ของทุกสิ่งทุกอย่าง และเพราะชาติกับ (คือ ไม่มี
ชาติ) ทุกสิ่ง คือ ชรามรรณะ เป็นต้น ก็กับ
ตามไปด้วย รวมความว่า เพราะอวิชชา กับ
(คือ ใจที่ตรัสรู้หรือหักผลแล้ว) สิ่งอื่น ๆ ก็
ด้วยข้อ ๆ กันจนถึงชาติทุกสิ่ง ชราทุกสิ่ง มรรณ-
ทุกสิ่ง และทุกข้ออื่น ๆ ก็ด้วยเหมือนกัน ทั้งเรียกว่า
นิโรธวาท ทั้งก็กล่าวแล้วแล ชรามรรณะ
กันด้วยว่าจบลงเพียงนี้ เหว่ ก็มีความประการฉะนี้.

๐ ๐ ๐

ล้ากัจฉา ท้ายธรรมมาสน์

ข้าพเจ้าเริ่มพูด

ปฏิจจสมุปบาท ที่ย่อมาแสดงนั้น
ผมเห็นว่าของท่านถูกต้องตามที่มา จึงได้
พยายามย่อ มา แสดง แก่ ท่าน ทั้ง หลาย
เอาไว้เป็นหลักของความคำนี้ เพราะ
ปฏิจจสมุปบาทธรรม เป็นธรรมสำคัญ
ในพระพุทธศาสนาคล้ายคลึงกับ อริย-
สัจจ์ เหมือนกัน.

สังเกตดู — ท่านทั้งหลาย เห็นว่า
ออกจะวิ่งไปตาม ๆ กัน เพราะธรรมมี-
กถากถาจน ถึงจะกล่าวว่าสังเขป ก็กับ
ออกจะยาว เกินควรแก่เวลาไปอีกโขอยู่

แต่โปรดอย่าติ! ขย! ทรงกับเชื่อว่า
ฟังเทศน์ทวอนอน น่ากลัวท่านทวอนอน
ถึงว่า เขาเถอะ! ทนเอา ก็ไม่ได้! ขย!
ผมอยากจะแสดง ปฏิจจสมุปบาท
ตามความเห็นของ คุณหลวงไตร ๑ ให้
ท่านฟังสักเล็กน้อย เข้าใจว่า ท่านจักทว
ทวอนอน อย่างไรขอรับ คุณหลวงไตร ๑!
อนุญาตให้ผมแสดงไหม?

หลวงไตร ๑ “ตามใจคุณซี แต่
ขอบอกว่า เห็นความเห็นที่ คิดเล่นสนุก ๆ
อย่าเหมาว่าผมเป็น มีฉาปฏิวัติ ก็แล้วกัน
และคุณ ก็อย่าทอดทิ้งให้มากมาย เกินครู
ไปนะ!”

ข้าพเจ้า “ผมไม่เคยมีฝอยมากกว่าครูสักที
เดียว มีแต่เหนื่อยกว่าครูเสมอ คอยฟัง
ซีขอรับ! ทรงไหนเกินครูก็ค้านเอา,
คือ ดังนี้:—

“คุณหลวงไตร ๑ ท่านบอกกับผมว่า
เมื่อคุณนายภรรยาท่านอยู่ไฟ คลอดบุตร
ของท่านคนท้ายนั้นแหละ ท่านเข้าไปเยี่ยม
ที่ไร สังเกตดูคุณนายข้างเป็นเกือกเป็น
แค้นเสียวิ่ง ๆ ขอโทษเถอะขอรับ ท่าน
ว่า “มันขี้พ้อ ๆ! ยิ่งกระไรให้”

หลวงไตร ๑ “ข้า ๆ! เกินครูไปแล้ว

พ. ศ. ๒๔๗๔

ธรรมิกถา

ข้าพเจ้า “ไม่เกินขอบเขต เช่นแต่เพียงคน
เพราะว่าพวกกรรมกร ถ้าคุณนาย
เข้าคุณหลวงจะถูกคุณนายชู้รัก โปรด
ฟังต่อไป! คุณหลวงท่านเล่าว่าก่อนนี้ไป
ท่านเลย กลับไปนอน เขามือ กายหน้าผาก
รำพึงถึงการคลอดบุตรกันว่า มันเช่นทอง
ทุกขใหญ่เจ็บหนอ ทุกข์ตลอดมาถึง
ท่านด้วย (คือ คุณนายชู้เธอ) แล้ว
ท่านก็เลยเอา ปฏิจจุสมุปบาท มาคิดก็
เห็นได้ตลอดคลอดไปยังไม่เกิดเลย ดังนี้:—

อวิชชาอุปจยา สังขาร ทว่า
สังขารเกิดมาเพราะอวิชชา คือ ความ
ไม่รู้ ช้อนลูกแท่งเดียว ท่านว่าท่านไม่รู้
จริง ๆ ที่สังขาร คือ ตัวพ่อหนูน้อยบุตรของ
ท่านนั้นว่าจะเกิดมา และคิดต่อไปว่า
เพราะไม่รู้ว่าจะสังขารหนูน้อยจะเกิดหรือ
ไม่เกิดกันแหละ เป็นเหตุแห่งทุกข์ใหญ่
ทีเดียว แล้วท่านคิดต่อไปว่ามิสังขาร
แล้วก็มีวิญญาณ มีวิญญาณก็มีนามรูป
จริงของท่าน แล้วก็มีอายตนะ คือ
ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ คือ พ่อสังขารที่
เกิดในครรภ์นั้น มีอายตนะเหล่านั้นครบถ้วน
แล้วก็มี ผัสสะ มีเวทนา คือ ท้อออกมาร้อง
แ้ว ๆ! ครั้นพ่อสังขารหนูน้อยเกิดโตขึ้น

พ่อก็มีคตหาอุปาทาน รักใคร่ขึ้นแม่
สังขารที่พ่อเห็นว่า สวย, ต่อไปในกระต๋อง
มี ‘ภพ’ ซึ่งแปลว่าที่เกิด คือ เวียนหรือ
ซึ่งจะเป็นที่เกิดของสังขารอีกต่อไป

มหาบัว ผู้ค้นจากภวังค์ ร้องขึ้นว่า “โอ้หึก!
มานมายังเร็วไว! เมื่อมานมีคตหา
อุปาทานกันจนทโน มานก็มีภพพิน
แหละเร็ว! ไม่ต้องมีเรือนหอหรอกเร็ว!
จะเป็นสนามพญาหอ หรือรัตนตรัยหอ
หรือพุ่มไม้หอ หรืออะไร ๆ หอก็ได้เร็ว!

หลวงไตร ๆ “นั่นใครศรัทธาเลยครไปอยู่ล่ะ?
เขาพักตามประเพณีของไทยเรา เมื่อยาว
สาวรักใคร่กัน ก็ปลุกหอลงโรง ซึ่ง
หมายความว่า ‘ภพ’ อย่างศรัทธาพิศ
มาก หยุต ๆ!” แล้วลงจากท่าน
มหาบัว คอยคิดว่าจะพักเถิง หรือไม่
แต่ท่านมหาบัว หัวเราะเห ๆ แล้วก็เงยไป.

ข้าพเจ้า “ผมขอคัดเสียให้จบ คือ “ภพปัจ
จยา ชาติ” มี ภพ คือ เวียนหรือ แล้วก็มี
ความเกิดคือการคลอดบุตรต่อไป “ชาติ
ปัจจุจยา ชรามรณ” มีการคลอด
เป็นทารกขึ้นมาแล้ว ก็มีทุกข์ต่าง ๆ เกิด
ขึ้น คือ ชรา ได้แก่การเจ็บโต ครั้นเคย
โตดังที่สุดก็ทุกข์โทรมไป จนถึงตาย

อ. น. ก.

พฤษภา

เมื่อตายก็เกิดโศกเศร้ารำพันถึง เหล่านี้
เช่นต้น เค้าเป็นขบ อย่างไรท่านผู้ฟัง
หายว่องว้างไหม? ถ้าไม่หายโศก
หทัยเสียทีก็ขบเถิด”

ท่านมหาบัว “ข้าจริงเว้ย! ทัมนาม่าย
ข้า ขบ หรือเร็นหอยของขานเว้ย! ข้า
ระโคหทัยเว้ย!” แล้วกลืนขบหทัย
สุมรวงเท้า สวมเสื้อ และ หทัยหมวกเคียว
กุกกักไป.

ฝ่ายคุณหลวงไตร ๖ เมื่อจะกลับ
ท่านมาจยมีขอข้าพเจ้าแล้วพูดว่า “คุณ
ออกจะนอกคอกไปสักหน่อย ข้าเอาจ
อัยพน อยู่ไฟเอาจมาพดทำไม้ไผ่ไม้รี นั!
อัยเอาจเส้งขาวคนทว่าน มนสมมยรณจรง
แซ! หนาเหมอนแม่ ถ้ามนะมว่าสนา
โขอขแซ! พอมนออกมายังไม้ครย ๓
เกอนเลยคุณ สังกศกแม่มนสวอยชนๆ
แปลกจริงแซ! ะให้ซอมมว่ากะไรค
ถึงจะเหมาะ” ข้าพเอาจตอบว่า “คว
ให้ซอ ‘พอพอ’ เป็นเหมาะ เพราะเมื่อ
เวลาอยู่ไฟคุณนายท่านซื่อๆ!” คุณ
หลวงไตร ๖ คยทลงข้าพเอาจเอาจใหญ่

แล้วพูดว่า “เหลวไหลล์ อย่าเอาไป
เทยวพูคไปนา เชารู้ เชาจะเกิคฟ้าม
ลาก่อนละ” แล้วท่างคนก็พากันกลบข้าน
ไปรคอย่าคว่า ข้าพเอาจ เชาความเห็น คลค
ของคณหลวงไตร ๖ มาทอถัยธรรมิกถา
อนเอนทเคารพเลย เพราะข้าพเอาจอกย
ธรรมิกถานั่นแล้ว จึงได้นำเอาความเห็น
คลคณ มาเล่า ซึ่งเอนไปคามาภาว่า
เมื่อหมคสว้างแล้วคคองมมค เมื่อหมค
สุภาพแล้วคคองมม ไม่สุภาพเอนธรรมค
ทข้าพเอาจทำเช่นนี้ ก็เพราะถอภาวคามา
ททานกล่าวกินว่า “ฟังเทคินทวอนอน
กฐคครคาสว่าง” จึงเห็นวาท่านคองทว
นอนพอแล้ว จึงซอซอเอาจ ทวอนอน
เพื่อจะให้เปลี่ยนเอนไม้ทวอนอน จึงได้
เอาจเอาจคลคซึ่งสมมคคว่าเอนละครมาเล่า
ให้ทานฟัง เพื่อจะได้เอนไปคามาสมคคว
คค ให้คาสว่าง และเพื่อจะได้กลบไปข้าน
สคควก ขอผลแห่งการฟังธรรมิกถา
แล้วมานะ จงย่นคาลความเจริญแห่งอัย
วิธณะ สุธะ พลละ แก่ท่าน ทั้งหลายทั่ว
ก้วยกัน เทอญ

อ. น. ก.

จะข้ามโศกสังสารได้อย่างไร

๑ เรื่อง โลกีย์ นตองช่วย ค่ายอัมมะ จึงชนะ ปลัดคน พันความเขลา

เหมือนยูกอง หลงชัญ พนัสเนา

เพราะปวงชน คนที่ มก้านึก

หรือยากจน ชนแค่น แสนอาลัย

จะทำงาน นึก ต่อเวลา

เพราะฉะนั้นแหละ เรา เหล่าหญิงชาย

ความรื่นเริง ชันเทิงใจ ใ้ความสุข

หากคิดได้ ร่างกาย ไม่จรั้ง

ปัญญาเรา เผาหมาย ไล่สิ่งเกศ

แท็กิเลส ครอบงำ ประจำไว้

จงชำระ สะสาง ล้างกิเลส

เช่นนิรวณ ครอบงำ ประจำแน

เพียรแผ้วถาง ทางไว้ ให้สะอาด

วิดิโค หากกระจำง สว่างชล

เพราะผลเพียร เพียรทำ ประจำจิต

กูแต่ปลวก เจาะไม้ อันใหญ่มี

สาอะไร กับธรรม ประจำสัตว์

ด้วยเข่นสิ่ง จริงแท้ แน่จ้าน

มูลแห่งชั่ว มีหัวมอม ทชองจิต

หนึ่ง คือ โลก เทนหา พยายาม

จงห่วงเอา พระธรรม ประจำใจ

ถึงประเสริฐ สูงศักดิ์ จักเพียงไหน

ไม่มีใคร หลีกคน ให้พ้นกาย

ที่เร็วช้า สำคัญ เป็นมั่นหมาย

จงอย่าคลาย เร่งคิด อนิจจัง

ในโลกนี้ มีแต่ทุกข์ เป็นที่ถึง

จะประทั้ง ความเขลา ให้เฝ้าใจ

ย่อมพบเหตุ คัดหา มาแต่ไหน

จึงพลันให้ อวิชชา เข้ามาแทน

อีกทั้งเคียด คัดหา ระอาแสน

จงกลัวแคลน อย่าให้ สิ่งใจตน

จะสามารถ ผ่านพบ ประสพผล

จะเคียดกัน ย่อมง่าย สบายดี

คงสัมฤทธิ์ ทุกแหล่ง ตำแหน่งที่

มิช้าที่ ลู่ได้ กังใจจง

พุทธองค์ ทรงทวีส โดยประสงค

เชิญท่านจง มองเหตุ สังเกตตาม

คือ แรงฤทธิ์ เริ่มก่อ เป็นข้อสาม

มุ่งแต่ความสุข มกได้ อยู่ฝ่ายเดียว

ใครจะเป็น เช่นไร นั้นไม่คิด
 ถึงได้แล้ว สมใจ โฉนเทียบ
 เหตุฉะนั้น บรมครู ผู้วิเศษ
 จึงสอนธรรม กำกับ สำทบพอ
 คือ ทาน หวังให้ สิ่งสิ่งของ
 บริจาค แม้เพื่อ เพื่อหญิงชาย
 ข้อที่สอง คือ โกรธ พิโรธจิตต์
 ย่อมเลาผลาญ ฝูงสัตว์ อุบัติมา
 อันความโกรธ พิโรธจิตต์ คึกเหมือนน้ำ
 ล่องระอุ คุใหญ่ เพราะไฟแดง
 นำเมื่อเกิด อยู่ฉะนี้ ก็โดน
 แลกระพือม พล่านอยู่ ทุกครู่ยล
 เพราะกระทำ กรรมใด ลงไปเล่า
 ก็ประกอบ ไทนระชอย ระเบียบการ
 เพราะเหตุนี้ พระชินศรี จึงทรงสอน
 ระบิให้ มิให้ ไม่ระเรง
 เหตุ ศีลยัง ยังให้ระบิ
 ผู้ใด มีบุญญา ปรีชาไว
 ข้อที่สาม ความหลง กำรงจิตต์
 เพราะ โมหะ ครอบงำ กระหน่ำขุน
 เปียบเคียงหนั่ง นาท มีจอกแทน
 ไทนระใส เห็นเงา ให้เราชม

มันแต่จกต์ โลภไว้ ไม่เล็ดลว
 ก็ยังเก็บว อดยากไว้ ใช้รู้พอ
 ทรงเห็นเหตุ ชั่วร้าย อันใหญ่ทนอ
 เป็นเครื่องก่อ แก้กั้น อันตราย
 เพื่อประคอง ความตระหน ให้หนักหาย
 จักเสื่อมคลาย โลกเหตุ เจตนา
 กำเริบฤทธิ เหมือนไฟ อันใหญ่กล้า
 ต้องทนผา ทุกขภัย ทวายแรง
 ที่เกิดคร่า รำนเรง ด้วยเพลิงแสง
 ทรายจนแห้ง น้ำจึงหาย ประกายวน
 ระคนเงา นั้นใช้ร บ่อมไว้ผล
 เหมือนใจคน เกิดขึ้นมา นำรำคาญ
 แม้ใจเรา มัวยุ่ง แต่ปลั่งพ่วน
 ด้วยจิตต์รำน รอนเหลือ กังเชื้อเพลิง
 ยงนิกร มนุษย์ ที่ยุ่งเหียง
 เพราะด้วยเชิง คีลสัตว์ กระพักใจ
 และยังคืบ ไทมอง ให้ผ่องใส
 คีลนใช้ร จะประคอง สมองคุณ
 กำเริบฤทธิ แสงร้าย แต่ฝ่ายอุ้น
 เราจึงชุน เชนง ด้วยหลงม
 ซึ่งปกแผ่ บิดไว้ จนใหญ่สม
 กุชารมณ เราหมาย จะใคร่กู

พ. ศ. ๒๔๗๔

เพราะฉะนั้น จอมมน ^๑ จึงชี้เหตุ
คือ บัญญา ปรีชา อาภาช
กัวยัญญา ปรีชา ชาญฉลาด
เพราะรอยรู้ สารพัด ดนดิล
แม่ประจักษ์ ความจริง ทุกสิ่งชัด
ไฉน โลก โกรธ หลง ระงม
ละน้แท้ แน่นัก ประจักษ์เด็ก
คือ สัต ทาน บัญญา ระพาคล
อัน โอฆะ สงสาร ละหานัน
คะเนส่วน กว้างยาว ลึกเหล่านัน
เมื่อระข้าม พันใด ต้องไฉน
หากซากธรรม แล้วไซ้ ไฉนคง
กักตันทา วาตะ สละหลุก
ยักบัญญา ปรีชา มาประจำ
อุปมาท มากหมาย เป็นใบเสา
สถิต่าง ทางเสื่อ ของเรือใบ

จะข้ามโอฆสงสารได้อย่างไร

แนะนำเทคนิ ทางค ^๑ ทิมอยู่
ส่องให้รู้ เห็นจริง ในสิ่งง
จะสามารถ นำคน ให้พ้นหลง
ก็อาปลง จิตต์หมาย แต่ฝ่ายค
อาชจก เรืองร้าย ให้หน่ายหนี
เพราะเหตุที่ ยึดธรรม ประจำคน
ธรรมประเสริฐ นำพบ ประสพผล
ลุลักพัน ห่วงนำ อันสำคัญ
เป็นแอ่งที่ สุกโคร จะไผ่น
ไฉนระพลัน สำเร้ กังเจกนัง
ยักพระธรรม ช่วยหนุน คำจุนส่ง
ทองกึ่งลง กัวยกตันทา ซึ่งพานา
กัวยวิมุกต ล่วงไป ไม่ถล้า
ประหนึ่งล้า เรือประคอง สมองไป
แห่งสำเภา สู่ห้วง ทะเลใหญ่
แล่นครวไล คงถึง ชิงผิงเขย ๖

ขุนจงจิตินิสสัย

พระพุทธานุสรมบัติ

ถึง อภิลักขิตกาล วิสาขมาส บวรณมีคติ
 พุทธศาสนิกชน ต่าง ก็ ระลึกถึง พระคุณ สมเด็จพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้า ละทิ้งกิจการแห่งตน
 พากันไปสู่พระอาราม พังพระสถิตธรรมเทศนา
 ประณมสมโพธิกถา และกระทำการบูชาด้วย
 น้ำจืดก่อนเลื่อมใสในพระธรรมเทศนา จะไต่ขึ้น
 พระคุณนามของพระองค์เสมอ ๆ มีตัวอย่าง
 เช่น พระผู้มีพระภาค พระภควา พระภควันท์
 และ พระทศพล ถ้าหากว่า พุทธศาสนิกชน
 ผู้รู้รอบรู้ ไก่ทราบความหมาย พระคุณนาม
 เหล่านั้นด้วย ก็จะเพิ่มพูนประสาทศรัทธายิ่งขึ้น
 เป็นอปรายปรเจนาโดยขจรยจรณ์.

ภคะ ทั้งภาษาบาลี และ สันสกฤต ใช้เป็น
 คำนาม แปลว่า อำนาจ, ฤทธิ, สมบัติ, ลาภ,
 โชค, ส่วน, บุญ, ฤศล.

ภควัต ภาษาสันสกฤต แปลตามรูปศัพท์
 และนิยมว่า ผู้มีโชค คือผู้มี ภคะ ภาษาบาลี
 เป็น ภควันท์, ถ้าจะใช้ตามนิยมไวยการณ์
 รูปศัพท์เป็นประธาน สันสกฤตต้องเป็นภควาน
 ชาติ ต้อง เป็น ภควา คำสำคัญ ๆ ใน

พระพุทธศาสนาโดยมาก เราใช้ตามภาษาบาลี
 เพราะฉะนั้น จึงไต่ขึ้นแต่ ภควา และ ภควันท์.

ภควัต ตามไสยศาสตร์ หมายถึงนามของ
 พระคิเว ในทางพระพุทธศาสนา เพื่อยกย่อง
 พระพุทธเจ้าไม่ให้แพ้ พระเป็นเจ้าของพราหมณ์
 เราจึง เรียกนาม ของพระองค์เป็น พระภควันท์
 และแปลตามความนิยมว่า พระผู้มีโชคอันงาม
 ความหมายของคำว่า พระผู้มีโชค ไม่ใช่
 ความหมายอย่างเรา ๆ เข้าใจกัน คือ ใคร
 มีโชคแล้วจะทำอะไรก็ได้ แต่พระคุณนามนี้
 หมายความว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีโชค ใคร
 ไปสู่พระองค์แล้ว เป็นได้โชคงามเสมอ.

ทศพล พระนามนี้มีความหมายเป็น
 หลายนัย เคยไต่ขึ้นผู้หลักผู้ใหญ่ อธิบายว่า
 พระพุทธเจ้า ของเรามีกำลังถึง ๑๐ ข้างสาร
 ๑๐ ข้างสาร เห็นจะหมายเอา ๑๐ ข้างฉัพพัญญู
 ซึ่งเห็นข้างมีกำลังมากที่สุดก็ในข้าง ๑๐ ธรรมคุณ
 เมื่อเช่นนั้นจึงต้องข้างแฉ่งถึงข้าง ๑๐ ธรรมคุณก่อน
 เพื่อให้ เห็น ว่า พระพุทธเจ้า มี กำลัง มาก มาย
 เพียงไร ข้าง ๑๐ ธรรมคุณได้แก่

- ๑ กาลวทหัตถ์
- ๒ คังโคยหัตถ์
- ๓ ชันฑารหัตถ์
- ๔ ตามพหัตถ์
- ๕ ชังคหัตถ์
- ๖ คณหัตถ์
- ๗ มังคหัตถ์
- ๘ เหมหัตถ์
- ๙ อุโยสัทหัตถ์
- ๑๐ ฉัททณหัตถ์

ในจำพวกข้าง ๑๐ กระบวนนี้ มีกำลังยิ่ง
และหย่อนกว่ากัน เป็นอัครา ๑๐ คือ ข้าง
กาลว ๑๐ เชือก เท่ากับข้างคังโคยเชือก ๑
ข้างคังโคย ๑๐ เชือก เท่ากับข้างชันฑาร
เชือก ๑ ตามลำคยไปจนถึง ข้างอุโยส ๑๐
เชือก เท่ากับข้างฉัททณเชือก ๑ โดยเหตุนี้
พระพุทธเจ้าจึงพระนามว่าผู้มีกำลังพลมากมาย
ตามนัยสำหรับผู้ชวยอิทธิภานหาร ก็เลื่อมใส
แต่เมื่อจนถึงหลักว่า พระพุทธเจ้า ก็เป็นมนุษย์
เราเอง จะทรงพระกำลังเช่นนั้น ออกจะเกินไป
สำหรับความเห็นสมัยวิทยาศาสตร์ เมื่อคอน
มารวิชัย หมู่เทพาที่ตามแวดล้อมพระองค์
อยู่ ณ วัชระลังก์ ตามตำนานว่า มากมาย
เหลือพระคณา ไม่มีที่จะเขียนกัน ยิ่งกว่า

แม้ในพระนาม จำต้องนิมิตกายให้เล็กทั้ง
ประมาณ ครั้นแลเห็นโยธามารเข้า ผูก
เทพาเหล่านั้น ก็ประลาดนาการ เอาตัวรอกไป
หมด พระพุทธเจ้า อยู่แต่พระองค์เดียว
พระองค์ จึงทรง อธิษฐาน เอาพระขรรค์ ๑๐
ประการ คือ ทาน, ศีล, เมตตัมม, ปัญญา,
วิริยะ, ขันติ, สัจจะ, อธิษฐาน, เมตตา, อุเบกขา.
เป็น พลของพระองค์ คือสู้มาร คุกคาม งาม กว่า
แต่เมื่อพิจารณาไปถึงว่า พระพุทธองค์ทรงญาณ
เป็นพระกำลังของพระองค์ ๑๐ ประการ เรียก

ว่า ทศพลญาณ แล้ว ก็เป็นอัน หมกขุญหา
เพราะมนุษย์ผู้ศึกษา จนเรียกว่า ตรัสรู้ เช่น
พระพุทธเจ้า ก็สามารถมีได้ พระนามว่า พระ
ทศพล ก็คือ ทศพลญาณนั่นเอง งามกว่าที่
จะหมายเอาแรงข้างแรงมามาเทียบให้พระองค์
ญาณทั้ง ๑๐ ซึ่งพระองค์ทรงศึกษานตรสัจจน
ได้แก่

- ๑ ฐานฐานญาณ คือ ปริชากำหนดรู้
ฐาน หมายความว่า เหตุที่ควรเป็นไฉ่ และ
เหตุที่ไม่ควรเป็นไฉ่
- ๒ วิปากญาณ คือ ปริชากำหนดรู้ผล
แห่งกรรม
- ๓ สัพพัตถคามินีปฏิปทาญาณ คือ ปริชา
กำหนดรู้ทางไปสู่ภูมิทั้งปวง

ศีลศรียานนท

พฤษภ

๔ นานาธาตุญาณ คือ ปรีชากำหนดรู้
ธาตุต่าง ๆ

๕ นานาวิมุกติกญาณ คือ ปรีชากำหนด
รู้ธรรมาธิปไตยของสัตว์ทั้งหลายอันต่างกัน

๖ อินทรีย์ปโรปริยัตตญาณ คือ ปรีชา
กำหนดรู้ความ หยาบ และยิ่ง แห่งอินทรีย์ ของ
สัตว์ทั้งหลาย

๗ ฌานาภิสัททิลเลสาทิญาณ คือ ปรีชา
กำหนดรู้อาการ มีความเศร้าหมองเป็นอันแห่ง
ธรรม มีฉาน เป็นต้น

๘ บุพเพนิวาสานุสสติญาณ คือ ปรีชา
กำหนดระลึกชาติที่ตนหลังได้

๙ รูปปราณญาณ คือ ปรีชากำหนดรู้รูป
และอรูปของสัตว์ทั้งหลายผู้เป็นต่าง ๆ กันโดย
กรรม

๑๐ อาสวกชยญาณ คือ ปรีชารู้จักทำ
อาสวะให้สิ้น

พระสัมมา สัมพุทธเจ้า แห่งเราทั้งหลาย มี
พระคุณสมบัตินั้น ปณณการย
จึงเฉลิมพระนามพระองค์ว่า พระทศพลญาณ.

ศีลศรียานนท

๑๐ ชนชวค นิตะเพรา เหมะสมัย
คโถกย กเพอน ไม่เหมื่อนธรรม

ธรรมชาติ กอกไม่ ฐึนแปณ
อริยสัจ เท่านั้น บอกก็เคย ๑

พระศรี นพน

พระรัตนตรัย

โน้ต ของ ครรชิต

ความนำ

ในเรื่อง ก่อนเฉลิม ข้าพเจ้าได้บอกไว้

เมื่อเฉลิมพระชนมพรรษา^๔ ๒๔๗๒ ข้า-
พเจ้าได้เขียนเรื่อง 'ก่อนเฉลิม' การที่^๕ต้อง
เขียนเรื่องนั้น ก็เพราะไปเจอบรรณาธิการ
เข้า เลยถูกบังคับ^๖ต้องได้กล่าวไว้แล้ว ครั้น
เมื่อเรื่องก่อนเฉลิมออกไปแล้ว ก็เกิดเรื่อง
'หลังเฉลิม' ขึ้น คือ ข้าพเจ้าถูก 'หาตัว'
ไม่ใช่เพื่อขบรวาง^๗ แต่จะเพื่ออะไรก็ทราบไม่
ได้ เพราะการหาไม่ 'ถูกตัว' ข้าพเจ้า เพียง
ทีเดียว ๆ ก็ดูเหมือนว่า เรื่อง ของ ข้าพเจ้า เช่น
การ 'กะทบ' ซึ่งทำ^๘กันไปในทางจะไม่มงคล
แก่ตัวเสียแหละมาก ข้าพเจ้าจึงเลยเขียน
เรื่องก่อนและหลังเฉลิม^๙ ๒๔๗๓ จึงไม่มี
ภัยประการฉะนี้

บางคน อยากรู้^{๑๐}ว่าเขียนสัปดาห์กรรมที่
ยังเจริญไปเจอกับบรรณาธิการเข้าอีก โดย
มีทุนรู้สึก^{๑๑}สำคัญ^{๑๒}ทั้ง หกข้อโอกาส ที่จะเลี้ยง^{๑๓}ได้
ทัน และถูก^{๑๔}ของการให้เขียนเรื่อง อัมมะ
อัมโม สำหรับเดือนวิสาขะ

ว่า นิสสัยไม่ชอบอ่านเรื่อง รัก ๆ ใคร ๆ
แต่ใช้ว่าหัวใจจะไม่ชอบรักชอบใครก็ได้ ข้าพ-
เจ้าคงรักเย็นและชอบรักเหมือนกัน หากไม่
ชอบอ่านเรื่องนิยายรักเท่านั้น แต่ในเรื่อง
อัมมะ อัมโม นิสัย ข้าพเจ้าไม่ประสา^{๑๕}ทีเดียว
มิใช่ว่าข้าพเจ้าไม่รักกรรมชอบกรรม หรือ
ไม่ถือพระศาสนา แท้จริงข้าพเจ้าถือตัวว่า เป็น
ผู้^{๑๖}มี^{๑๗}ในพระศาสนาคนหนึ่ง หากแต่ความ^{๑๘}รู้
นั้นแหละเขียนอุปสรรคแก่การเขียน^{๑๙}แต่ ๆ แต่
ครั้ง^{๒๐}นั้น^{๒๑}คง^{๒๒}ซัด^{๒๓}ไม่^{๒๔}ทัน^{๒๕}เช่น^{๒๖}ครั้ง^{๒๗}ก่อน^{๒๘}ออก^{๒๙} จึง^{๓๐}จำ^{๓๑}ต้อง^{๓๒}
เขียน^{๓๓}ให้^{๓๔}เป็น^{๓๕}เรื่อง^{๓๖}ชวน^{๓๗}ใจ^{๓๘}ได้^{๓๙} ฉะนั้น^{๔๐}จึง^{๔๑}ต้อง^{๔๒}
ออกตัวเสียก่อนว่า หากเรื่อง^{๔๓}ของ^{๔๔}ข้าพเจ้าจะ^{๔๕}
ไม่มีสาระ^{๔๖}แก่^{๔๗}ท่าน^{๔๘}ผู้อ่าน^{๔๙} หรือจะ^{๕๐}เกิด^{๕๑}เป็น^{๕๒}เรื่อง^{๕๓}
'กะทบ' ขึ้นอีกแล้ว ก็ขอ^{๕๔}ข้าพเจ้า^{๕๕}อย่า^{๕๖}ต้อง^{๕๗}
ถูก^{๕๘} 'หาตัว' ทั้ง^{๕๙}ครั้ง^{๖๐}ก่อน^{๖๑}อีก^{๖๒}เลย^{๖๓} ขอ^{๖๔}ให้^{๖๕}
ความ^{๖๖}รับผิดชอบ^{๖๗}ทั้ง^{๖๘}หลาย^{๖๙} จึง^{๗๐}เป็น^{๗๑}ของ^{๗๒}ท่าน^{๗๓} บรร-
ณาธิการ ผู้^{๗๔}ยัง^{๗๕}การ^{๗๖}แก่^{๗๗}ข้าพเจ้า^{๗๘}นั้น^{๗๙}เล็ก

กรรมวิธี

พฤษภ

จำต้องออกตัวอีกข้อ ๑ ก่อนว่า ก่อนที่
จะเล่าเรื่องตามท้าวไว ข้าพเจ้าต้องพดล
เรื่อง 'ความรัก' เสียก่อน แลว่าท่านอย่า
เพ้อเลงไถยว่า ข้าพเจ้าเอาเรื่อง รัก มาปน
กับเรื่อง ธรรม อันจะเป็นอุปมาแก่เรื่องอื่น ๆ
ในหนังสือเล่มนี้ เพราะเหตุว่า เรื่องรักนั้นแหละ
เป็นมูลปัจจัย ให้ ข้าพเจ้า ต้อง สนใจ เรียบธรรม
และจึงเป็นมูลให้เกิดเรื่องนั้นได้ หากไม่ข้าพเจ้า
ก็คงไม่เรื่องสำหรับวิสาขะเป็นแน่แท้ อีก
ประการหนึ่งพึงเข้าใจว่า ของคัมภีรามาของ
ชีว ธรรมะรวมเกิดขึ้นกับด้วยธรรมอยู่ พระ
พุทธองค์ทรงสั่งและพยายามบำเพ็ญเพียร จน
เกิดพระธรรมอันกระจำเริญวิเศษสุด เป็นทั้ง
แก่สัตว์โลก ก็ด้วยทรงเห็นสิ่งสามัคคีและ
ความทุกข์แห่งโลกก่อนนั่นเอง ฉะนั้น เรื่อง
ที่ข้าพเจ้าจะเสนอเข้าศึกษาธรรมกับด้วย ความรัก
อันเป็นกำเนิด แห่ง ความ ทุกข์ของ มนุษย์อย่าง
สำคัญนั้นแล

ข้าพเจ้าเห็นจะไม่ควรรำพัน ว่าเหตุจาก
ความรักนั้นเป็นอย่างไร และเรื่องความรัก
ของข้าพเจ้าเป็นอย่างไร เพราะในทันทันได้
เจียนนิยายเรื่องรัก เพียงแต่จะแสดงว่า ความ
รักเป็นเหตุทำให้ข้าพเจ้าจำเรียนธรรม และเห็น
แจ้งว่าพระธรรมเท่านั้น เป็นทางแก้ด้วยทุกข์

ทุกข์ของ ผู้ใดควรอย่าด้วยความรัก ได้ก็
กว่าทางอื่น ๆ จึงนำมาประกาศ เพื่ออาจะ
ช่วยท่าน ที่กำลัง คอ้ง ตกทุกข์ อยู่ด้วย โรครัก
ให้มีอาการคลายลงได้บ้าง ก็จะเป็นความ
มีดีของข้าพเจ้าเป็นทอง

ความรักในระหว่างเพศ ต้องนับว่าเป็น
ธรรมชาติอย่างหนึ่ง ซึ่งมีประจำนิตยสันดาน
ของสัตว์โลก เกือบจะกล่าวได้ว่าไม่มีมนุษย์
คนใดจะหลีกเลี่ยงหรือสลัดเสียได้ นอกจาก
ผู้เขาดังเขตต์หรือหัด แต่ก็จะหาท่านเหล่า
นั้นในคนใดยากเต็มที ความรักนั้นเป็นวิสัย
ของโลกอย่างหนึ่งแล้ว แต่ความรักก็ยังเป็น
ความหวาน ประจำโลก ซึ่งมีรสโอชะอย่างยิ่ง
ยอก ไม่มีรสใดในโลกนี้จะเทียบได้ อีกด้วย
ฉะนั้น แม้ความรักจะเป็นกิเลสถึงห้าอัน
พระพุทธรูปองค์ห้ามขาด และเป็นทางนำไปสู่
มหันตภัยอย่างประจักษ์ตาอยู่แล้วก็ตาม แต่
มนุษย์ก็ยังถือว่า ความรักเป็นสวัสดิมงคล
ค่ายอดยิ่งของโลกอยู่นั่นเอง และเป็นอาหาร
หรือ โสถ ยังชีพให้ชุ่มชื้น ชวน วิเศษ อย่าง
เกี้ยวเก้านั้น เกือบจะว่า ถ้าโลกนี้ปราศจาก
ความรักเสียแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรกับพืชพืพ
ที่ว่างเปล่าหรือขี้ข้า และถ้ามนุษย์คนใดไม่
มีความรักก็ไม่เหลืออะไรกับศพเหมือนกัน

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระรัตนตรัย

แต่กฎประจำโลกก็มีอยู่ว่า สิ่งทั้งหลาย
ในโลกมีขึ้นก็ขึ้น ก็ขึ้น ทุกสิ่งขึ้น สวรรค์
นรก—คุณอนันต์ โทษมหันต์ ซึ่ง เป็นความ
จริงไม่มีผิดเลย ดังนั้นความรักก็ไม่พ้นไป

จากกฎ ความรักมีรสโอชะหวานล้ำปานใด
เมื่อเข้าไปในทางทรงกันขาม ก็ย่อมชมชื่น
เท่าปานนั้น ความรักขึ้นกาลความสุขชั้นยาน
ให้มนุษย์เพียงใด ก็ย่อมขึ้นกาลความทุกข์
ความโศกเศร้าให้เพียงนั้น ผู้ที่สยบสวรรค์
เพราะความรักก็มากมาย แต่ผู้ที่ไปสู่นรกเพราะ
ความรักก็ไม่น้อยเหมือนกัน

แต่จะรู้ได้อย่างไร ก็ที่ ความรัก
ก็คงทรงอำนาจเหนือสิ่งใด ๆ ในโลก ความ
รักคงอยู่เหนือหัวใจมนุษย์ทุกชาติชั้น แม้
พระมหากษัตริย์ วัชรบุรุษ นักรบผู้กล้ากล้า
ผู้ทรงความรู้เป็นปราชญ์ ผู้ทรงภูมิธรรม

และมีความดีอย่างสูง ก็ยังต้องพ่ายแพ้แก่อำนาจ
ของความรัก และความรักได้ขึ้นกาลให้
เข้าไปในอาการต่าง ๆ อย่างคาดไม่ถึง
ทีเดียว

ฉะนั้น การที่จะระงับโทษผู้ใดความรักเข้า
ครอบงำ แม้จะเห็นรักในทางที่ผิด ก็รัก
ก็ต้องคิดถึงข้อควรระวัง ภัยแห่งความรักกล่าวนี้ว่า

การเห็นที่ปรากฏอยู่มากหลายว่า มนุษย์

ผู้เป็นโรครักทั้งหญิงและชาย บ่อมนมอมเอ็น
ไปนานาประการ บางคนเต็มไปด้วยความ
โศกเศร้า บางคนต้องทนทุกข์เวทนาไม่มี
ส่าง บางคนถึงเกิดโรคภัยทำลายชีวิต บางคน

คนคิดฆ่าตัวตาย เช่นบางคนผูกคอตระให้ตาย
แต่ไม่ตายก็มี และบางคนกินยาตายแต่ไม่
ตายก็มาก บางคนก็ออกฟันขานฟันเมือง

เข้าฆ่าฝ่ายตรงข้ามตายไป เพื่อให้หวังไกล
ไปเสียให้พ้นคนที่รักด้วยประการต่าง ๆ เหล่า
นี้ เมื่อคิดก็ควรเห็นเป็นอันจริง เป็นการอน
น่าสังเวชสังสาร เพราะแท้จริงผู้ที่เข้าไป

เช่นนั้น ก็ด้วยไม่รู้จักทางที่จะชนะหัวใจ
ตนเองได้เท่านั้น ถ้าใครจะชิงพระธรรมอัน
เป็นทางนำให้เกิดความสามารถขึ้นใจตนเอง
ได้แล้ว พุทธการเตือนนำสละสังเวชก็จะ
สิ้นไปทันที

แต่ั้นแหละ ความรัก คือ ความ หลง
มนุษย์ที่หลงคงหลงอยู่ หากไม่มีความจริง
ก็จะไม่เป็นความจริง พุถึงความรักแล้ว
เป็นเรือนนำคิยงกว่าอันหมด เพราะอภินิหาร

ของความรักมีได้อย่างเหลือคณา เช่นบุคคล
ผู้ไม่เคยพบเห็นกันแต่เพียงหน้า และไม่เคยได้
ยินนาเสียงกันแต่สักครั้งเดียว ก็ยังเกิด

ปฏิพัทธพระยาต่อกันได้ และก็เป็นความรัก

ครุฑ

พฤษภ

ด้วยน้ำใจอย่างจริงจัง หว้ใจความรักอย่าง
ดวง ๆ ลม ๆ ไม่เลย ถูกเป็นการนำประหลาด
มิใช่น้อย แต่ความรักแห่งผู้ยังมีเคยพานพบ
กันแม้แต่กึ่งหนาน ก็ไ้มาแล้วเป็นความรัก
แต่ก็จะเป็น การ ผิด ธรรมมา เทียบ หรือเล่า ?
เปล่าเลย เป็นธรรมมาของเรื่องความรักแห่ง
มนุษย์โลกแท้ ๆ

ข้าพเจ้า ไ้ประสพโรครัก แล้ว และ
เป็นไปคามพุดกการอย่างเพื่อนมนุษย์ อื่น ๆ
เช่นเดียวกัน แต่ข้าพเจ้าไม่หันความรักหรือ
คนรัก ข้าพเจ้าไม่ออกบ่า ไม่คิดฆ่า
ตัวเอง ไม่ยอมทรนสนสังฆารและหัวใจ ใน
เมื่อความรักไม่เป็นไปคามปรารธนา ข้าพเจ้า
ทำอย่างไร ? ข้าพเจ้าเห็นข้าพเจ้าพระรัตนครัย
เป็นทั้ง ข้าพเจ้ายังคยใจให้สยบ รวบรวม
สมุทเรื่อง พระศาสนา แล้วก็ ศักยาด้วย
ตนเอง เท่าที่หาหนได้ คามหลักสำคัญ ซึ่ง
ควรรู้ นั้น คือ รู้จักตัวทุกข รู้จักเหตุที่ทำให้
เกิดทุกข ความรักใคร่เป็นคณหาอันเป็นเหตุ
ให้เกิดทุกข และรู้ทางดับทุกข อันเป็น
เครื่องคักกลเสศคณหาให้เข้ามามีครอบงหัวใจ
ไ้ แล้วทั้งฮารมณให้ทรงไว้ และเป็นไปแต่ใน
ทางที่ไม่เป็นทุกข คือ การบำเพ็ญเพียรให้

ชนะหัวใจคนนั้นเอง ความรักที่ไม่เป็น
การทียาก เกินวิสัยไปนัก ถ้าหากคิดให้
เห็นไ้จริงว่า โลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งทั้งหลาย
เป็นทุกข ตัวคนทั้งหลายเป็นอนัตตา ล้วน
เป็นของไม่จริง ไม่ใช่ตัวคนอะไรของเรา
ล้วนเป็นเหตุแห่งทุกข์ทั้งสิ้น เมื่อปลงไ้
เสียเช่นนั้นแล้ว โรครักก็จะไม่มีอำนาจทำให้
ต้องเป็นทุกข ต้องทรนกาย ต้องโคกเคียว
และถึงคักฆ่าตัวตายเลย

ด้วยเหตุฉนั้น ข้าพเจ้าจึง มีเรื่อง เขียน
สำหรับเพื่อนนวิสาขะ และเพื่อนเป็นการนำให้
ท่านผู้กำลังมโรครักอยู่ ไ้ปลงพิจารณา
ยัง ท่านไปขอ่านกถาพรรณนาคณพระรัตน-
ครัย เพื่อน้อมใจให้ระลึกในวินวิสาขบูชา แก่
โดยย่อพอสมควร

๐ ๐ ๐

พระพุทธรูป

ผู้รู้วิญูชอบด้วยตนเองก่อนแล้ว สอน
ผู้อื่นให้รู้วิญูชอบด้วย คือ พระพุทธรูป
พระพุทธรูป เป็นพระโอระสพระสุทธโธม
กษัตริยวงศ์คักยผู้ครองกรุงกบิลพัสดุ์ และ
พระนางมทามายา พระธิดากษัตริยวงศ์
โกถิย เป็นพระมารดา

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระรัตนตรัย

พระพุทธองค์ประสูติ ณ กรุงกบิลพัสดุ์ เมื่อ
 ๑๕
 ๓๖๐ ปี ก่อนพุทธศักราช
 ๘๐ ปี ครั้นพระชนมายุได้ ๒๙ ปี ก็เสด็จ
 ออกถือเพศบวช โดยทรงพระจินตนา
 เห็นว่า โลกเป็นสังสารทุกข์ ชนคนได้ทรง
 ศึกษาจนล้นก้นอาภารย์ แต่เมื่อถึงที่สุด
 ก็ไม่ทรงเห็นว่าจะเป็นทาง สำเร็จในธรรม
 วิเศษได้ จึงเสด็จออกบำเพ็ญพระบารมีโดย
 ลำพัง

ถึง ๑๕ ปี
 ๔๕ ปี ก็ได้ทรงตรัสรู้ธรรมวิเศษ สำเร็จเป็น
 องค์พระพุทธเจ้า ณ แคว้นมคธ รวมเวลาที่
 ทรงบำเพ็ญเพียรแสวงหาธรรม วิเศษอยู่ ๖ ปี
 จึงสำเร็จ

แล้วเที่ยวทรงสั่งสอนสาวก ประดิษฐาน
 พระพุทธศาสนาอยู่ ๔๕ ปี รวมพระชนมายุ
 ได้ ๘๐ ปี ก็เสด็จดับขันธปรินิพพาน ณ เมือง
 กุสินารา ในแคว้นมคธ (ซึ่งเรียกเขมปาล)
 ๓๖๐ ปี ก่อนพุทธศักราช
 ๑๕
 ๓๖๐ ปี ก่อนพุทธศักราช
 ๑๕
 ๓๖๐ ปี ก่อนพุทธศักราช
 ๑๕
 ๓๖๐ ปี ก่อนพุทธศักราช

พระธรรม

พระธรรม คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
 และพระธรรมย่อมรักษาผู้ปฏิบัติ มิให้ตกไปใน
 ๓๖๐

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ พระธรรม วิเศษแล้ว
 ก็ทรงสั่งสอนไปร่ำเวลาในยี่สิบกว่าปี จึงเห็นแจ้ง
 เช่นพระองค์ด้วย เวลาจำ ๓๖๐ ปี
 แห่งยี่สิบกว่าปี ได้ทรงเทศนาสั่งสอน บัญ
 ๓๖๐
 ๓๖๐ ปี (คัมภีร์เก่าทั้ง ๕) ที่ทำลิสต์ปน

มฤคทายวัน กรุงพาราณสี เป็นครั้งแรก
 พระธรรมที่เป็น ทางตรัสรู้และ ทรง แสดง
 ๓๖๐
 ๓๖๐ ปี

เริ่มต้นทรงแสดง พระธรรมแก่ภิกษุผู้ติดตาม
 สัตว์ ความว่า ความประภอยคนให้เป็นสุขอยู่
 ใน รูป, เสียง, กลิ่น, รส, เครื่องสัมผัส
 อันเป็นความรักใคร่ ๑ ความทรามทนให้
 ลำบากด้วยการ นัง, นอน, ยืน, เคี้ยว และ
 การเลือกการวันกินอาหาร ๑ ทั้ง ๒ ประการ
 นี้ไม่เป็นประโยชน์ ไม่เป็นทางสำเร็จ ทั้ง
 พระองค์ได้พิสูจน์เห็นมาแล้ว

จึงทรงสั่งสอนให้ประพฤติในทางกลาง คือ

กรรมวิธี

พฤษภา

ความเห็นในสิ่งที่ชอบ ๑ คิดในสิ่งที่ชอบ ๑ ให้ทำข้อปฏิบัติในทางกลางอันเป็นเหตุให้
 พุทฺธิในเนื้อความที่ชอบ ๑ ทำการงานแต่สิ่ง ถึงทางกับทุกข์ คือ มรรค ๘ ให้มัน เรียบ
 ที่ชอบ ๑ ประพฤติการเลี้ยงชีวิตที่ชอบ ๑ ว่า มรรคอริยสัจ ๑

ทำความเพียรในสิ่งที่ชอบ ๑ ระลึกลงแต่สิ่ง ลำดับ ๓ ทรงแสดง ธนัตถลักขณสูตร
 ที่ชอบ ๑ ตั้งใจไว้ให้มันโดยอาการที่ชอบ ๑ กล่าวถึง ขันที่ ๕ คือ รูป, เวทนา,
 รวม ๘ ประการ เรียกว่า มรรค เป็นทาง สัญญา, สังขาร, วิมูขยาณ อันบุคคลหลง
 ปฏิบัติกันจะนำให้ถึงความสำเร็จ คือ การบรรลु เข้าใจผิดว่าเป็นตัวเป็นตนนั้น แท้จริงไม่ใช่
 ชรรณและภัยทุกข์ ตัวใช้ตน เพราะเหตุที่ยังคับให้เข้าไปตาม

ลำดับ ๒ ทรงแสดง อริยสัจ ๔ คือ ความปรารถนาของบุคคลไม่ได้ จึงให้ถอน
 สภาพความจริงที่กำหนดให้รู้จักทุกข์ ที่เป็น ความเข้าใจผิดอันสืบ ให้เข้าใจว่าสิ่งทั้งหลาย
 ไปในกายและใจอันเกิดขึ้นด้วย ความเกิด ไม่ใช่ตัวใช้ตนทั้งสิ้น
 ความแก่ ความตาย ความโศกเศร้า ความ นั้นและเส้นทางกับทุกข์โศกเศร้า ไก่
 บั่นเพื่อรำพัน ความเจ็บกาย ความไม่สบาย ตลอดจน และเป็นทางเกียติที่ระนำสู่ปฏิบัติ
 ใจ ความคับแค้นในใจ เป็นต้น อันเป็นผล ไปสู่ความสำเร็จ คือ พระนิพพาน
 มาแต่เหตุ เรียกว่า ทุกขอริยสัจ ๑

ให้ละเหตุที่นำให้เกิดทุกข์ คือ ทณหา พระสงฆ์
 ความปรารถนา ความคันรนอยากได้ ในสิ่งที่ ผู้ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว และ
 รักใคร่ เรียกว่า สมุทัยอริยสัจ ๑ ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย แล้วสั่งสอน
 ให้ทำความรู้แจ้งในการกับทุกข์ อันเป็น ผู้อื่นให้ปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธ-
 ผลมาแต่ความปฏิบัติ คือ การกับคิดหาให้ เจ้าด้วย ชื่อว่า พระสงฆ์
 หมกไป เรียกว่า นิโรธอริยสัจ ๑

๑๔
 ๖ ๘ คำ บรรณา ก่อนพุทธศก

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระรัตนตรัย

๔๕ บ^๔ เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้แล้วนั้น ได้ ต่อมาท่านทั้ง ๔ คือ พระวชิระ พระ
 เสด็จไปทรงสั่งสอนปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตน ภัททิยะ พระมหานามะ พระอัสสชิ ก็ได้
 มฤคทายวันเป็นครั้งแรก และพระโคตมพุทธเจ้า บวรอุสาคะและอุปสมบทเป็นพระภิกษุตามลำดับ
 เมื่อได้สัทธิพระธรรมเทศนาแล้ว ก็ยังเกิดกังวล กัน แล้วได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทั้ง ๕ องค์
 ทา คือ ปัญญา เสด็จเห็นธรรม ได้บรรลุอุสาคะ พระลูกแห่ง พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า
 แล้วจึงขออุปสมบทเป็นภิกษุ นับเป็นพระอรหันต์ พระสงฆ์เจ้า อันควรกำหนดกำหนดหัวข้อไทย
 สาวของครั้งแรก ย่อม ก็มั่งคั่งดังมาดุนแล้ว

๑ บึงนกกะเรียน เห็นท่า น่าจะขาย คิทยายหายยา ฆ่าปลา ไม่น่าเห็น
 เพื่อกิจา มาปรน ให้คนเห็น เว้นกินเว้น ก้มด้วย ก้มวยเฮย ฯ
 พระศรี นพนธ์

คำสนวนัน

ศาสนาเคยเป็นนาบุญโดยเต็ม
บัดนี้^๕นาบุญอื่น ๆ เข้ามาแบ่งเฉลี่ยแล้ว

(ภาพจะบัง)

“เป็น^๕เนื่อนาบุญอันไพ-
และเกิดพิบูลย์^๕พูนผล

“สมยาเอารสทสพล
อนกะจะนับ^๕เหลือตรา”

น^๕กัอวาทะพระยา
ตระหนักในคุณ

อันสรรพกุศลผลบุญ
ข้างเห็นพระ, เจ้า, จึงควร

ศาสนา นาน^๕บุญทงมวลด
ให้^๕ชินให้^๕เชอเหลือหลาย

แต่เกิดตราบเท่าวันตาย
ขนทรายเข้าวัดตะพัดไป

ครัน^๕เข้าเขตต์^๕ชวิไลสดี
ก็เกิด^๕กัมนานา

โรงเรียน, โรงพยาบาล, สา-
แบ่งแยกและแจกจ่ายไป

ทรายชนกล่น^๕เกลื่อน^๕เลือน^๕ไหล
สู่^๕ท่อน ๆ ^๕ดินแดน

ศาลแต่โลกัย

มี^๕คุณอนนต์

ศร^๕สุนทรนา- ม (น้อย)

แบบ^๕เบื่องบรรพ^๕คุ่น

ของ^๕ชพชนชวน

ผูกขาดมาดหมาย

นาบุญแบบใหม่

ธารณประโยชน์มา

ผ่านวัดขัดไป

พ. ศ. ๒๔๗๔

ศาสนาวัน^๕

บิณฑบาตเลี้ยงอาตม์^๕แน่นแค้น ต้องตั้งครวัแทน
ต้องขอ^๕ต้องหาก^๕รำไป
บ้านนอกยังดีกว่า, ใน กรุงเงินเป็นใหญ่,
ไม่ใช่, ลำบากยากแสน

ศาสนาต้องละสมศาสนาสมบัติ^๖
เหมือนมูลนิ^๖อื่น ๆ ละสมสมบัติ^๖
จึงวัดตัดคัศขาดแคลน จำเปลี่ยน^๕เพี้ยนแผน
หาผลประโยชน์^๖เขี้ยวยา จัดที่^๕กัลปนา และที่
สะสม สมบัติศาสนา ให้เช่าเอาประโยชน์^๖โดยควร
ธรณีสั่ง^๕สงวน ประมูล^๕ประมวล
ให้เช่าเอาประโยชน์^๖โดยควร ประโยชน์^๖ดั่งว่า
เหมือนมูลนิ^๖ชีนา^๖นา รวมพระรวมวัดจัดออกมา
ยุบอารามเหลือเพื่อ^๕เพื่อหา เพื่อแสดง^๕ธรรมน้อม
รวมพระรวมวัดจัดออกมา นำจิตต์ชาวบ้าน^๖ร้านรวง
อุโบสถสำคัญ^๖พลันถนอม กัน^๖ที่^๖ทำ^๖ประโยชน์^๖อื่น^๖ปวง
นำจิตต์ชาวบ้าน^๖ร้านรวง จักก่อ^๖จัก^๖เกิน^๖นักหนา
กัน^๖ที่^๖ทำ^๖ประโยชน์^๖อื่น^๖ปวง วันธรรมสวนะ^๖พระมา
จักก่อ^๖จัก^๖เกิน^๖นักหนา ระ, การรักษา^๖ทุน^๖หลาย
วันธรรมสวนะ^๖พระมา สมสมัย^๖ใช้^๖เงิน^๖เป็น^๖นาย
ระ, การรักษา^๖ทุน^๖หลาย ในอัน^๖ประสิทธิ์^๖กิจ^๖ผอง

พระต้องทำหน้าที่ตอบแทนในมนุษยสมาคม

หนึ่งพระจะจำสำนอง	ให้ธรรมตามครอง
ประจำทุกชั้นทันสมัย	
ใครไม่ถึงพระ, พระไป	ถึงเขาจึงได้ เพื่อได้
โปรดเขาเนาคุณ	
ชวนช่วยหมายมั่งลงทุน	กอบเพื่อเกื้อหนุน
เพื่อนมนุษย์คู่จตุรจริยา	
ใดมีวิรุฎกกา-	ลสมัยใช้สา- รัพตร
พิสดารกิจการ	
ตั้งโรงเรียน, โรงพยาบาล,	สมาคม, สภาการ,
ค้อยสมานตรุณครุธรรม	
เงินทองคล่องได้โดยกรรม	เป็นกุศลนำ
ประโยชน์ช่วยชาติศาสนา	

การศึกษาของธรรมกถึก

หน้าที่สำคัญพรรณนา	นี้ต้องศึกษา จึง
สมรรถและถนัดกรณี	
หลักสูตรนักธรรมคัมภีร์	เปรียญเอกโทตรี
เหมาะล้วนในส่วนศาสนา	
บัดนี้สนบสมัยวิทยา-	ศาสตร์, สึกขภาษา
สำสมพหุศรุต, วุฒิคุณ	
โดยคมนาคนเข้าหนุน	โลกแคบคนคุ้น
ร่วมโลกร่วมกิจสนิทสนม	

ศึกษาแบ่งสามตามนิยม
มัธยม, อุดม, สมแสง
วิชาหลายอย่างอ้างแสดง
ตามกฎหมายบัญญัติ
เป็นส่วนสามัญญัติ
วิสามัญสรรเสริม
ธรรมกถึกศึกษาถ้าเต็ม
ผนวกอุดมสมควร
เป็นธรรมบัญญัติโดยพระบรม
แตกกลานนำชมสมสมัย
รองมามัธยมภูมิไสร
เพียงประกาศนียบัตรเปรียญธรรม
ยังผนวกภูมิชั้นต่ำ
ผนวกมัธยมต้น — กลาง
ไม่ใช่เพียงโรงเรียนอย่าง
มหาวิทยาลัยโอฬาร
เพียงประกาศรับตามวิชา
ชั้นสูง, กลาง, ขาดประกาศไป
หนึ่งเล่าการอมรมไว้
ก็ยอมจำเป็นเช่นกัน
การจัดกระจายในอัน
ต้องลงทุนรอนแห่หลาย
แต่ศาสนสมบัติมากมาย
ต้องเก็บผลเลียงพอ

ตั้งต้นประถม,
จำแนกแจกแจง
ทางแยกยังมี เรือก
เถรภูมิภาคเพิ่ม
โลกธรรมต้องถ้วน
ผนวกมัธยม, ให้
ก่อนักธรรม, นำ
เดียน, ต้องสร้าง
ชั้นต่ำพอหา,
แต่เล็กคุ่มใหญ่
สำเร็จจักพลัน
ควรเป็นทุนจ่าย

ปัญหาสำหรับอนาคต

อุดมศึกษาสำเร็จด้วยปัญญากับความเพียร

อาชีพพรหมจรรย์เลือกพันคนได้น้อยเข้า

การสอบศาสนาอาจต้องอาศัยฆราวาสเข้าช่วย

อันการศึกษาหนอ !

ยิ่งจัดยิ่งก็ จะเกิด

จะก่อกรณี

คือเสรีศึกษาอาชี-

วะจะต้องมี อยู่

ได้เพียรเรียนมา

แต่ว่าต่อไปในอนาคต

คดีเป็นปัญหา

ว่าผู้สมัครเรียนพอหรือ ?

อันการศึกษาชั้นขอ

“อุดม” นึก

ต้องฉลาดและเรียนนาน

จึงจะสำเร็จด้วยดี

เหมาะแก่กรณี

ที่ใช้ในเชิงปรีชา

คนฉลาดชาติเติบโตทันหา

แม้ไม่เข้ามา

พาให้วงเลือกแคบไป

ถ้าธรรมกลึกซึ้งได้

ก็จะต้องใช้ ฆราวาส

เข้าช่วยด้วยแล

ดีกว่ามหาชนหาญแก้

ให้พรหมจรรย์แปร

เป็นพระมีเมฆเคลือบคลอ

การพิธีกรรมในวันธรรมสวนะ

“พิธีกรรมโดยกาล” ขานข้อ	มงคลสูตรขอ
สวดตั้งมีแต่สยาม	
ยังยืนอยู่ได้ด้วยความ	สยามจำธรรมงาม
ตามพุทโธวาทบรร	
การนิมนต์พระมาเทศน์สอน	เหมือนเป็นการจร
ประจำพิธีม้าน	
มีข้อบกพร่องสองประการ	ไม่เรียกไม่ขาน
ไม่นิมนต์ไม่มานำขึ้น	
ทั้งไม่เสมอสมำประจำวัน	ธรรมนิยม เช่นนั้น
จึงน่าจะแก้แปรไป	
เป็นธรรมนิยมถ้วนหน้าได้	สู่วัดตะพัดไป
ในวันธรรมสวนาการ	
สองพุทธศาสนิกมออบมาน	โดยเสด็จกุบาล
ในราชนิยมสมสมัย	
เพื่อชาติศาสนาเพื่อไทย	บุญยอองค์ทรงชัย
อัครศาสนูปถัมภก เทอญ	

จร/ทพ.

พระพุทธประวัติย่อ

โดย “อ. ม. ร.”

วันวิสาขบูชาจะมีกตัญญูเคื่อนทก พุทธศั
๒๕๗๔ น คือถึงวันกำหนดพระพุทเจ้า
ของเรทั้งหมดหลายไท่ ประสูติ ครุสรี และปริ-
นัพพาน มาร่วมกันถึงสามกาล อีกกันว่า
เป็นบุญญาธิการอันมหัศจรรย์ ของพระพุทเจ้า
ของเรา จึงเป็นอนันตสืบเนื่องกันมาแต่โบราณ
กาล นับว่าเป็นประเพณี ซึ่งพุทธศาสนิกชน
ควรเคารพนับถือ และบูชาอย่างยิ่ง เพราะ
ฉะนั้น พวกเรา จึงควร ระลึกลง คุณูปการ ของ
พระองค์ผู้ประทียฐานพระศาสนาให้แก่พวกเรา
ไท่ปฏิบัติกันมาจนทุกวันนี้ นับว่าเป็นอริเร-
ลาในการกุศลของพวกเรา เพราะว่าใน
หนังกัมมกรรมเคยทำกันนั้น ฉะนั้นพวกเราไม่
ควรละเลยเสีย ควรทำสักการบูชาด้วย
อามิสบูชาหรือปฏิบัติบูชาตามสมควรแก่ฐานะ
ของตน ๆ

โอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอชักชวนบรรดาผู้ ที่
เป็น พุทธ ขริยิก มี มนัส เลื่อมใส ใน พระ พุท
ศาสนา ควรจะไปฟัง อรรถเทศนา และทำ

สักการบูชาตามวัคซึ่งนับว่าเป็นสถานที่ให้เกิด
บุญกุศลตามจารีต ทศกัมเมเพิงกวยยุคคอก
เทียบนคอก กิยงไคชือว่า ระลึกลง พระคุณ ของ
พระพุทเจ้าไท่ แต่ผู้ ทมิเรคตเลื่อมใส และ
นับถือ พระองค์นั้น ควร จะ ทราบประวัติ และ คำ
สั่งสอนของพระองค์ยือ ๆ เสียก่อน เพื่อเป็น
ทางส่งเสริมศรัทธาในคุณความดีของพระองค์

พระพุทเจ้าผู้เป็นศาสดา ของเรทั้งหมดหลาย
ไท่ทรง ถือปฏิสนธิ ใน คัพโภทร ของ พระนาง
มายา ผู้คือมเหสีพระเจ้ากรุงกบิลพัสดุ์ ใน
พวกอริยภคชาติในจังหวัดมัชฌิมชนบท ชมพ
ทวีป แคว้นสักกะ ใน สฤท กษัตริย์ พวก
ศากระผู้โคกมโคตร ตามอาชารยกล่าวว้า
ฉวนพัทพิสัยกัเพณเฑเอนแปดขะระกา ครันอยู่
ในครรรค์ พระมารดา ครบกำหนด ฉวนจะประสูติ
เผอญพระนางเจ้ามายาเสกัประพาฬสวณลุมพิน
เมอถึงสวณลุมพิน พระนางทรงประพาฬเล่นอยู่
ก็เกิดลมกรรมมิชวาท พระนางเจ้า ก็ประสูติ
พระราชโอรส ฉฉวนไครมัไมริฉ ฉฉวนคุริ

พ. ศ. ๒๔๗๓

พระพุทธประวัติย่อ

วิชาชยรณมัตถิ์เพญ์เดือนหกบ่อ ก่อนพุทธศก
๔๐ ปี ในเวลาประสูติก็ปรากฏ อภินิหาร
เกิดขึ้น เช่น ทานา เลื่อมใส คือ มีอริ นารอน
นำเป็นทกลงมาจากอากาศ สำนวนพระองค์ พอ
ประสูติแล้วทรงกำเนิรไ้ ๗ ก้าว แปลงพระวาจา
เป็น ขรพ นิमित์แห่ง พระ สัมมา สัมโพธิญาณ
และ ทรงพรพรณนารูปกาย ของพระองค์ว่า มี
ลักษณะต้องกับมหาบุรุษลักษณะ ๓๒ ประการ
ตามตำราพราหมณ์ทำนายไว้ว่า ท่านผู้
ประกอบกับลักษณะเห็นปานนั้น ย่อมมีคติเป็น
๒ ทาง คือ ถ้าอยู่ครองฆราวาส ก็จักไ้เป็น
พระเจ้าจักรพรรดิราช ถ้าเสกข์ออกบรรพชา
ก็จักไ้ตรัสเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ศาสดา
เอกในโลก

เมื่อพระเจ้าสุทโธทนะผู้พระราชบิดา ไ้
ทรงทราบข่าวประสูติพระราชโอรส จึงตรัสสั่ง
ให้เชิญเสด็จกัลยพระราชนิเวสน์

พอประสูติแล้วไ้ห้าวัน พระราชบิดา
โปรดให้ประชุมพระญาติและอำมาตย์ เชิญ
พราหมณ์ ร้อยแปดคน มา บริโศก โสชนาหาร
แล้วทำมงคลชัยพระลักษณะและขนานพระนาม
ว่า "สิทธัตถกุมาร" แต่ชาวเมืองมักเรียก
กันในภายหลังตาม ทะกูลว่า "พระสมณ
โคตม" ฝ่ายพระนางเจ้ามายาผู้มารดาประสูติ

พระราชโอรสแล้ว ไ้ ๗ วัน ก็สิ้น พระชนม
พระราชบิดา จึง ทรง มอบพระราชโอรส นั้น แก่
พระนางปชาบดี โคตมผู้เป็นพระน้าเลี้ยงก่อนมา
เมื่อ พระสิทธัตถ กุมาร มี พระชนม ไ้ ๗

พรรษา พระราชบิดา ตรัสให้ ชิดสระในพระราช
นิเวสน์ ๓ สระ ในสระนั้นปลูกอบลิวข้าวสระ
หนึ่ง ประทุมบัวหลวงสระหนึ่ง บูดงขากบัวขาว
สระหนึ่ง และประดับ ประดา สระนั้น ๆ ให้
สะอาด สะอาดให้สม เป็น ที่เล่น อันสำราญ พระ

หฤทัยของพระราชโอรส และเครื่องทรงต่าง ๆ
ล้วนเป็นของนำมาจากแว่นกาศทั้งสี่ ซึ่ง
นิยมกันในครั้งนั้นว่า เป็นของดี. ครั้นพระราช
กุมารมีพระชนมสมสมควร รัชศึกษาศิลปวิทยาไ้
พระราชบิดา ก็ ทรง ส่ง ไป มอบไว้ ใน สำนักครู

วิชาวิจิตร พระราชกุมารทรงเล่าเรียนไ้
ว่องไวโดยสิ้นความรู้ของอาจารย์แล้ว ไ้มา
แสดงให้ปรากฏในหมู่พระญาติ ไม่มีกุมาร

ใด ๆ เสมอเหมือนไ้

ครั้นสิทธัตถราชกุมาร มีพระชนมไ้ ๑๖
พรรษาสมควรที่จะมีพระชายาไ้ พระราชบิดา
ตรัสให้สร้างปราสาท ๓ หลัง เพื่อเป็นที่ประทับ
อยู่ในสามฤดู คือ ฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน
แล้วตรัสชวนนางยโสธรา (พิมพา) พระราชธิดา
ของพระเจ้าสุปปพุทธะใน กรุงเวททนคร อัน

อ. ม. ร.

พฤษภา

ประสูติ แค้นางอมิตาภุเป็นพระกนิษฐาภินิ ของ
พระองค์มาเป็นพระชายาแห่งสีหะทกฤกษุมารและ
ให้ประทัย ลำราญใน ปราสาททั้งสาม ตาม ถู
ทั้งสาม มีสัตว์ประโคมขับย้าเรอความสำราญ
ไม่มี บุรุษ เจือปน เสวยสุข สมัยที่ ทั้ง กลางวัน
กลางคืน จนพระชนมายุได้ ๒๕ พรรษา ก็มีพระ
โอรส ประสูติ แค้นางยโสธรา นั้น พระองค์หนึ่ง
ทรงพระนามว่า ราหุลกุมาร

วันหนึ่ง เมื่อสีหะทกฤกษุมาร เสด็จยังสวน
อุทยาน ได้ทอดพระเนตรเห็นเทวทูต ทั้ง ๔ คือ
คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และ สมณะ ใน
ระหว่างทาง ทรงสรวลเสหัวได้เห็นเทวทูต
ทั้งสาม ข้างกัน อันพระองค์ไม่ เคยพบ เคยเห็น
มาในกาลก่อน ทรงพอพระทัยในบรรพชา
เพราะได้เห็นสมณะ ครั้นกลับจากสวนอุทยาน
ทรงรับสั่ง นายฉินนะ ให้ลูกม้ากัณฐกะ แล้ว
พระองค์ทรงม้ากัณฐกะนั้นพร้อมกัน นายฉินนะ
เสด็จจากพระนคร ถึงแม่น้ำอโนมา แล้ว
ครีดีให้นายฉินนะ นำม้ากลับพระนคร ส่วน
พระองค์ทรงกัณฐกะแล้วด้วยพระขรรค์ ทรง
อธิษฐานเพศบรรพชิต ณ ที่นั้น

ครั้นพระมหาบุรุษได้บรรพชาแล้ว ได้เสด็จ
แรมอยู่ณบิณฑมิพวัน ชั่วเวลา ๗ วัน แล้ว
เสด็จจาริกไปในค้ำกัณฐะเข้าเขตคัมภีรชนบท

เพื่อแสวงโมกขธรรมอันเป็นทางตรัสรู้พระสัม-
มาสัมโพธิญาณ จนพระองค์เสด็จไปถึงสำนัก
อาฬารกาสย กาลามโคตร และ อุทกกาสย
รามบุตร ซึ่งมีหาชนนับถือ ว่าเป็นคณาจารย์
เอกในสมัยนั้น พระองค์ก็เข้าขอศึกษาลัทธิ
ของท่านทั้งสองนั้น ๆ ก็ตั้งสัจจะอธิษฐานของตนจน
สิ้นเชิงแล้ว ก็สรวลเสหัวพระมหาบุรุษ ว่าเป็น
ผู้มีความรู้เสมอกับตน ถึงแก่ชักชวนให้อยู่

ช่วยกันตั้งสัจจะหมั่นศึกษาต่อไป พระองค์ก็
ทรงทกลองลัทธินั้น ๆ แล้วทุกอย่าง ทรงเห็น
ว่ายังไม่ เป็นทางที่จะ ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิ-
ญาณได้ จึงอำลากายสทั้งสองนั้นจรรีกต่อไป
ในมคธชนบทจนบรรลุลเวลาเสนาณคม ทอด
พระเนตร เห็นพนท อนัสกชน พอ พระทัย ทรง
พระคำริว่าที่เช่นนั้น ควรเป็นที่ตั้งแห่งความเพียร
ต่อไป จึงเสด็จประทับอยู่ ณ ที่นั้น

ทรงเริ่มบำเพ็ญทุกกรกิริยา ทรมาน
พระกายด้วยวิธต่าง ๆ จนทุกสิ่ง ถึงแก่อกพระ-
กระยาหารมีพระกายผอมแห้งเหลือแต่หนังหุ้ม
พระอัฐิ และมีพระกำลังน้อย จนถึงแก่ทรง
พระกำลังไม่คอยได้ เช่นนั้นแล้ว ก็ยังหาเป็น

ทางตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณได้ ไม่ ภาย
หลังกลับเสวยพระกระยาหารตามปกติก็ยังไม่
เมื่อพระองค์กลับเสวยพระกระยาหาร ทำ

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระพทธประวัติย่อ

ให้พระกายนิกาลงคชนกเกิดแล้ว ทรงเริ่ม การดื่มน้ำเข้ามาว่า ในเวลาเช้าวันหนึ่ง
ทำความเพียรขึ้นไปในทางจิตคือนั่ง นอนแต่ นามสุชาดา อธิกาภุมพินายใหญ่ ของชาวบ้าน
ไต่พระพธามาแล้วได้ ๖ ปี จึงได้ตรัสรู้พระ เสนาณิกม มีความปรารถนาจะทำการ
สมาสมาสมาโพธิญาณ คือ พระปัญญา รุจิธรรม ขว่งสงวเทวกา จึงหุงเข้ายาสาธอย่างประณีต
พิเศษอันเป็นเหตุพอพระทัยว่า รู้ละ ใน วาครี เสร็จแล้ว ก็เอาใส่ ถาดทอง นำไปทิ้งโพธิพฤกษ์
วันพุธ วิสาข ขว่งม คติ เพญ เกื่อนหก ขระกา เห็นพระมหาบุรุษสำคัญว่าเทวกา จึงน้อมเข้า
ณ ภาย ไค้ร่มไม้ อัสสัถลพฤกษ ก้อน พุทธศก ป้ายาสนั้นเข้าไปถวาย พร้อม ทั้งถาด เมื่อ
๔๕ ปี พระองค์ทรงรับเข้าป้ายาสนเสร็จแล้ว ทรงถือ

ปรีชาญาณ ที่พระองค์ได้ ตรัสใน คินันนัม ถาคนำไปใส่ทำแม่น้ำเนรุญชรา สรงแล้ว
๓ อย่าง เรียกว่า ไทรวีชา คือ ๑. ขุพ- เสวยเข้าป้ายาสน หมกแล้ว ทรงลอยถาดเสียใน
เพนิวาสนุสสติญาณ ๒. จุขุปายาญาณ กระแสน้ำ กว้ย อำนาจ บุญญาธิการ ของ
๓. อาสวภุชญาณ ญาณที่ ๑ คือรู้ระลึก พระองค์ ถาคนนั้นได้ลอยทวนกระแสน้ำไปได้
ถึงชนชั้นอาคิย์อยู่ในก่อนได้ ญาณที่ ๒ คือ แล้วก็จมลงไปสู่ นาคพิภพ ครั้นเวลาเย็น
รู้จัก และปฏิสนธิของสัตว์ ทั้งหลายโดยอาการ พระองค์เสด็จ มาสู่ ทามหาโพธิ ทรงรับ
ที่ และ เลวทำงานกับทวยอำนาจกรรม ญาณที่ ๓ หน้าชา ของพรหมตม ซื่อสัตถิยะใน ระหว่าง
คือ กำหนก รู้ชนธ พร้อมทั้ง อาการ โดย ความ ทางแล้วทรงลาภญาคนั้นต่างขลังได้ ไค้ควง
เป็นเหตุ และ ผลเนื่อง กันไป พร้อม กว้ย ไม้มหาโพธิทากป้ายาสนทิศแล้ว เสด็จนั่งขัดสมาธิ
อริยสัจจ์ คือ ของจริงอย่างสูงได้แก่ ๑. รู้ ผินพระพักตร์ทางบูรพทิศ ผินพระปฤษฎางค์
ทุกข ๒. รู้สมุทัย คือ เหตุให้เกิดทุกข ๓. รู้ ท่างลำคันทาโพธิ ทรงอธิษฐานพระหทัยว่า
ทุกขนิโรธ คือ ความดับทุกข ๔. รู้ทุกข- ถ้ายังไม่บรรลุ พระสมาสมาโพธิญาณ ครวยไค้
นิโรธคามันปฏิปทา คือ ทางดำเนินถึงความดับ กว้ย ไม่ลุกขึ้นตรวายนัน ถึงแม่เล็ดคนเอะแหย่
ทุกข เมื่อพระองค์ รู้เห็นอย่างนั้นแล้ว จิตก็พ่น หายไป เหลือแต่หนึ่ง เอ็น กระกุก ก็ตามท
จากอาสวทั้งปวงไม่ถอมันด้วยอุปาทานคือไป ขณะนั้นพญามาราวีราช เกรงว่าพระมหาบุรุษ
ก่อนจนที่พระองค์จะตรัสรู้ขึ้น มีประพฤกติ จะพินอำนาจของตนเสีย จึงได้ยกพลเสนามาร

อ. ม. ร.

พฤษภา

มาผจญแสงกฤตพิเศษต่าง ๆ เพื่อจะให้พระองค์
ตกพระทัยกลัวรักใคร่เสียทุกหนไป เมื่อ
พระองค์ทอดพระเนตร เห็นพญามาร พร้อม ทั้ง
เสนา ก็ทรงระลึกถึงขารมี สยบศักดิ์พระองค์ใด
ข้าพญามา ทั้งแผ่นดินไว้ในที่ เช่นพยาน
เลียงพระขรรค์ถึงสยบทันเข้าช่วยผจญพญา-
มาร และ เสนามารให้พ่ายแพ้ ในเวลายังไม่ทัน
พระอาทิตย์ อัสติงตก พระองค์ ก็ ไบบรรล
ธรรมพิเศษ ตรัสว่า เช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าใน
เวลาอรุณขึ้น แห่ง ราตรี วิสาขบูชาเมื่อถึงกลาง
แล้ว

พระผู้มีพระภาคเจ้า ไก่ตรัสธรรมพิเศษ
เป็นเหตุให้ ถึงความ ขรสุทธ จากกิเลสสัตว์ทั้ง
ปวงแล้ว จึงไ้พระนามว่า “อรห” และ
ตรัสรู้ชอบโดยลำพังพระองค์เอง จึงไ้พระนาม
ว่า “สัมมาสัมพุทธโ” ทั้งนี้ ทั้งสองพระ
นามนั้นว่าเป็นพระนามใหญ่ ของพระองค์โดย
คุณนิมิต

เมื่อพระศาสดาของเราก็ตถหลาย ไ้
ตรัสรู้ธรรมพิเศษแล้ว ทรงเห็นว่า สัตว์โลก
ยังหนาแน่น ด้วย กิเลส อันเป็นเหตุ ให้ มัวเมา
ด้วยคฤหา พระธรรมที่ พระองค์ ไ้บรรลุนั้น
ละเอียดสุขุมคัมภีรภาพ จะทรงสั่งสอนให้ หมู่
สัตว์ตรัสรู้ ตามไ้ยากนัก จึงทรงท้อพระทัย

ที่จะแสดงธรรมต่อไป แต่อาศัยพระภรรมา
ยังใหญ่ใน พระองค์ ไ้ทรง พิจารณา สอดส่อง
เห็นสัตว์โลก ผู้ มีกิเลสอันยเยาวยกยิ่งมีอยู่
มากอาทรสรีระตามไ้ จึงทรงพระทัยที่จะทรง
แสดงธรรม เพื่อเผยแผ่ลัทธิของพระองค์ ให้
แพร่หลายต่อไป ครั้นพระองค์แนพระทัย
ที่จะทรงแสดงธรรมแก่หมู่เวไนยสัตว์เช่นนั้นแล้ว
พระองค์ก็ทรงพระดำริ หา ผู้ ะรับ พระธรรม
เทศนา ก่อน แล้วทรงระลึกถึงชายสี่ทั้งสี่ผู้
พระองค์เคย อาศัยศึกษา ลัทธิ ของเขามาก่อน
เขทั้งสี่นั้นเป็นคนฉลาดสามารถจะรู้ธรรมของ

พระองค์ไ้ก่อนใคร ๆ แต่ผจญเขทั้งสี่
ไ้สิ้นชีพเสียแล้ว ภายหลังพระองค์ทรง
ปรารภถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ผู้ที่เคยไ้ปฏิบัติ
พระองค์ มา เมื่อ ครั้ง พระองค์ ทรงทำ ทุกกร-
กิจย่างทรงคงพระทัยว่า จะแสดงธรรม แก่
ปัญจวัคคีย์ก่อน จึงอุทิศให้ทรงดำเนินไปตาม
ทางที่จะไปเมืองพาราณสี จนบรรลุเข้าถึงคณ
มฤคทายวันอันเป็นที่อยู่ของพวกปัญจวัคคีย์นั้น
แล้วพระองค์ก็ทรงแสดงธรรมที่เรียกว่า ปฐม
เทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ก่อน ธรรมที่พระองค์
ทรงแสดงนั้น เรียกว่า ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร
ใจความในพระสูตรนั้นว่า ที่สุกสองอย่าง
คือ กามสุขัลลิกานุโยค ประกอบตนให้

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระพุทธประวัติย่อ

พัวพันด้วยสุขในกามอย่าง ๑ อัครกิลมดา-
นุโยค ประกอบกันให้เหินอภัยอย่าง ๑
ทั้งสองอย่างนรพรพชิตไม่ควรเสพ แล้วทรง
แสดงอริยสัจ คือ ของจริงอย่างสูง ส้อย่าง
ต่อไป คือ ๑ ทุกข์ ไก่แก่ ความเกิด,
แก่, เจ็บ, ตาย ๒ สมุทัย ไก่แก่เกิดหา
ความคันรนอยากได้สิ่งสิ่งโน้น อยากเป็น
เป็นโน้น และไม่อยากเป็นโน้นเป็นโน้น ซึ่งเป็น
เหตุให้เกิดทุกข์ ๓ นิโรธ ไก่แก่ขันธ์
ความรู้เท่าอารมณ์ตามความเป็นจริง จนดับ
ค้นหาเสียได้สิ้นเชิง ค้นหาไม่กลับมามีอีก
๔ มรรค ไก่แก่ทางปฏิบัติเป็นกลาง ๘ อย่าง
คือ ความเห็นชอบ, คำริชชอบ, เจริญชอบ,
การงานชอบ, เลี้ยงชีพชอบ, ความเพียร
ชอบ, ระลึกชอบ, ตั้งใจชอบ, อริยสัจทั้งส
นเป็นของจริง อันใคร ๆ คำนวณไม่ได้

เมื่ออนุญจกคัยได้ฟังธรรมเทศนาของแล้ว
และท่อมมาได้ฟังธรรมอีก ก็ได้บรรลุธรรม
พิเศษสิ้นทั้ง ๕ องค์ จึงบังเกิดมีพระอรหันต์
ชนในโลก ๖ องค์ ด้วยกันทั้งพระพุทธเจ้าด้วย
และกาลก่อน ๆ มาพระองค์ก็ได้ทรงแสดงธรรม
แก่สาวก จนได้บรรลุ มรรคผล เป็น อรหันต์ ได้

๖๐ รูป ทรงส่งไปประกาศ พระพุทธธรรมตาม
ชนบทและแคว้นต่าง ๆ ส่วนพระองค์ได้
เสด็จจาริก ไปประกาศ พระศาสนา และ ทรง
แสดง ธรรม สั่งสอน แก่ ประชาชน ตาม ชนบท
ต่าง ๆ ในมัธยมประเทศ ชนเหล่านั้น เมื่อได้
รับเทศนาของพระองค์ ก็ได้ บรรลุ มรรคผลตาม
อุปนิสัย ของ ตน ๆ เป็น อัน ว่า พระองค์ ได้
ประภัสสรธรรมวิสุทธิ ๔ คือ ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสิกา
อุบาสิกา ขริยวงศ์เต็มที่แล้ว เท่าที่ได้ประกาศ
พระศาสนาเป็นเวลา ๔๕ ปี นับ ตั้งแต่ได้
ตรัสรู้มา ฯ ครั้นถึง วันมาฆบูชา เดือน เดือน ๓
ขมาโรง ซึ่งทรง กบิวัน จาตุรงค สันนิบาต
พระองค์ได้ประชุม พระอรหันต์ สาวก เมื่อ
ตรัสรู้ ใหม่ ๆ พระองค์ ได้ทรงปลงอาขุสังขาร
คือ ตรัสแก่พระสาวก ว่า นับตั้งแต่บัดนี้ไปอีก
๓ เดือน เรายกยปรินิพพาน

ครั้น กาลล่วง มา จนถึง วันอังคาร เดือน
เดือน ๖ ขมาเสง เป็นวันทพระพุทธเจ้าได้ปลง
อาขุสังขารของพระองค์ ก็ทรงยกขึ้นอธิษฐาน
พาน ระหว่างกันทั้งทั้ง ๕ เมืองกุสินารา นับ
ว่าเป็น อวสาน ที่สุดของพระองค์ ซึ่งทรงพระ
ชนมอยู่ประกาศพระศาสนาอีกต่อไป เท่าที่

พฤษภ

๑ เลิกขาสถิต หักตัว ก้นตุง
แม่เลิกก้น ตวงสัน ขวาลบ

ถวักมี ชั่วหา เหมือนปลาไก่
สุกวิสัย เกิดมา ไม่ฆ่าเอย ฯ
พระศรี นิลพนธ์

ฟังก์เทคน์ได๋บุญ

ยายแก้ว เป็นคนอยู่ในบ้านข้าพเจ้า แต่
แกไม่ได้เขียนยายโดยฐานเป็นญาติ ที่เรียกว่า
'ยาย' ก็เพราะแกมีอายุสมควร และการอยู่
ของแก ก็มีใช้ในฐานะ ลูกจ้าง, คนใช้
อย่างใดเหมือนกัน อยู่ด้วยกันมาหลายปี
ในฐานะท้าว

“แจ่วพวงเรือ เรือพวงแจ่ว ตามแนวว่า
เสื่อพวงยา ข้างพวงเสื่อ เพืออาศัย
คนพวงโลก โลกพวงคน วนกันไป
หญิงพวงชาย ชายพวงหญิง ความจริง
เฮย” กระนั้น

คำกลอนนี้มิใช่สุภาษิต แต่พูดให้ฟัง
ความจริงเช่นนั้น เพราะฐานะของข้าพเจ้า
ก็ยายแก้ว เสมอเทียบด้วยเรือจ้างเรือแจ่ว
จำพวกสำเภา ไม่ถึงเรือนครุ กลไฟ ซึ่งถ้า
ถึงชั้นนั้น เรือกับแจ่วก็ไม่ต้องพวงกันเสียแล้ว

ทุกวันพระ ยายแก้ว ต้องไปยังวัดข้าง
บ้าน เพื่อฟังก์เทคน์ได๋บุญ และเวลาเย็น
เมื่อกลับจากวัด แก่เขียนต้องพวยข้าพเจ้าและ
คนทั้งบ้าน ออกแบ่งส่วนบุญให้เสมอ

แกว่า “ขอแบ่งส่วนกุศลให้เจ้าข้า”

ข้าพเจ้าก็ต้อง “สาธุ” หาไม่เชื่อว่า
ตกนรก หรือทำไม่ได้ยิน หุ่นอก

ด้วยพฤติการณ์อันนี้แหละ จึงเกิดเป็น
เรื่องคึกคักขึ้นในใจ ข้าพเจ้า คิดว่า ตาม
ความเข้าใจ การฟังก์เทคน์ ก็คือการเวียนพระ
ธรรมตามพระพุทธาสนอน เป็ยขอย่างนัก

เวียนฟังก์ครเล็กเชอร์ โดยนัย การจะได้ผล
หรือบุญ ก็โดยผู้ฟังต้องจำคำสอนนั้นใหม่
พิจารณาให้เห็นแจ้งชัด ไม่เข้าใจผิดหรือเพียง

แต่จำๆ แล้วก็ต้องปฏิบัติตาม. ดังเช่น
บุคคลผู้จะได้อธิว่า พระสงฆ์ ก็มีใช้เพียงแต่

ห่มห่อกายด้วยกาสาวัสพัศตร์ หรือปลงผม

ปลงขนให้เกลี้ยงๆ เท่านั้น จำต้องเรียนรู้

ซึ่งพระธรรมวินัย และประเพณีตาม แล้วต้อง

โปรกสตร์ คือ ส่งสอนผู้อื่น ให้รู้ปฏิบัติ

ตามด้วย ดังนั้นจึงได้ชื่อและความเคารพ

นี้ชื่อว่า พระภิกษุสงฆ์ แต่การฟังก์เทคน์

อย่าง ยายแก้วนั้น จะโดยบุญญา? ถ้าไม่ได้

แก่เราเขาบุญที่ไหนมาแผ่ให้ทุก ๆ ครั้ง?

ข้าพเจ้ากล่าวดังนั้น เพราะรู้ว่า วิถี

เทคน์ของ ยายแก้ว หรือพวก ยายแก้ว พอ

มรดก

พฤษภา

เริ่มอาราธนาศีล แยกกันบูชานะ พอ
พระให้ศีลแล้ว แยกกันถวายและถวายนาฬิกาก็
ไม่พักต้องรู้ ว่าศีลสองคน ๆ หมายความว่า
อะไร พอพระบอกศีลถวายแล้วเริ่มเทศนา
ขยายแก้ว ก็หมอบถวายหลยคาสงขณ เมื่พระ
เถรคาถาไปก็เหนื่อย สติแตกเข้าส่วงค์
และเลย — หลัย ! คอเมื่อพระเทศน์จบและ
ยดา ขยายแก้ว จึงขึ้นกราบยกคำรยหนึ่ง—
พมพ้า สาธุ ก็เป็นอันจบเกมหรือวอพงเทศน์
ทั้งนี้ เห็นได้ชัด ๆ ว่า การฟังเทศน์
ของ ขยายแก้ว ไม่รู้เรื่องอะไรเลย เพราะแ
หลยฟัง ยิ่งกว่านั้น แม่แกไม่หลยและทั้งใ
ฟัง ก็น่าจะไม่ได้ออก ค้วยคำเทศน์เป็น
คำยาลึ เป็นภาษาที่ขยายแก้ว ไม่เข้าใจเลย
มีที่แะฟังออกก็เรื่องนทานยายอนั้นอุทา
หรณ์ ซึ่งไม่ใช่ข้อธรรม ฉะนั้นเมื่อเราถาม
พวกอุบาสกอุบาสิกา ถึงเรื่องทพระท่านเทศน์
จึงมักได้ฟังแต่คำเรื่อง สวรรค์สาม พระสังฆ
พระระ ว ะไร ๆ ที่ถอนซึ่งเป็นเรื่องชาตก
หรือนทานเทียบ นอยนถพระได้ฟังบอกถึง
ข้อธรรม เมื่อฉะนี้การฟังเทศน์ของพวก
ขยายแก้ว ก็มิใช่การฟังธรรมของพระพุทโธงค์
การฟังของพวกนี้ไม่รู้เรื่อง ไม่ได้ข้อวัตร
ปฏิบัติ แล้วทั้งนี้จะได้บุญกุศลมาแต่ไหน ?

ที่แกเอามาแบ่งแบ่งให้แก่คนทั่ว ๆ ไป ซึ่งท
เองก็ไม่น่าจะไปโดยสถกนิท กระนั้นถ้าใครไม่
รับก็ยังไม่เข้าปากตนรก หรือหูก้องหนวก
เสียอีกควย
ข้าพเจ้าเคยนึก ว่าถ้าแปลงคัมภีร์เทศน์
ซึ่งเป็นอักษรธรรม ให้เป็นอักษรไทย และ
แปลความให้เป็นภาษาไทย ทุกคนไทยทั้ง
หลายจะฟังเข้าใจได้ โดยไม่ต้องนั่งแปลอีก
หรือยังแต่งคัมภีร์ใหม่ใช้แทนของเก่าให้ทั่วไป
ให้เป็นเรื่องเป็นความ ที่ประกอบด้วยธรรมและ
โลกให้ ได้ประโยชน์ทั้งเมืองและเมือหน้า คือ
ทั้งโลกทั้งธรรม ถ้าจะคิดว่าเป็นค้วยภาษา
ที่ฟังออกแก่คนรู้ ทกล้วน คงไม่มีใครจะแวง
นึกไปว่าทำอะไรสายพระศาสนา ตรงข้ามกลัย
เป็นทางบำรุงให้มั่นคงแพร่หลายยิ่งขึ้นเสียอีก
เพราะคงจะรู้กันแล้วว่า คัมภีร์ธรรมสำหรับ
เทศน์ได้เริ่มทำเป็นอักษรไทยแล้ว ตั้งแต่ใน
สมัยรัชกาลที่ ๕ จนต่อมาทุกวันนี้ ก็ปรากฏ
ว่ากำลังมีผู้ทำอยู่เสมอ ๆ เว้นแต่ข้อความ
เท่านั้นไม่เรียบเรียงใหม่ ให้ฟังง่ายและ
เป็นเรื่องอันได้ประโยชน์ทั้งโลกทั้งธรรม แ
ก็จะสังเกตเห็นว่า ถ้าเทศน์นั้นเป็นของพระ
ธรรมดลัสมียุจริยนาชนแล้ว ท่านก็จะ
ให้เขาเรื่องอันระเกิดประโยชน์ทั้งโลกทั้งธรรม

W. H. 1874

๕ พงเทศน์ได้บุญ

ทศกัณฐ์ เทพศานายนและทศชาติเจ้าผู้เป็นไทย
รู้แต่ภาษาไทย ฟังออก, จำได้, และปฏิบัติ
ตามถูก แต่กว่าเทวดาย่อมวิเศษเช่นนี้ยังไม่
แพร่หลายพอ ยิ่งชาติทั้งจำนวนและดีทำ

สามัญชนคนไทยจึงยังไม่มีโอกาสได้รู้มรดก
กัน พวก ขยายแถว จึงเกิดอสังกตชนพึ่งเทศน์
ไทยไม่พอรู้เรื่องราวอยู่ ฉะนั้นพระธรรมมถิต
มหาเปรียญ ก็แพร่หลายไปทั่วสามภาค

แล้ว คงพอจะรวมกำลังรณานุกัมภกรรณ
ไทย ภาษาไทย และให้เรื่องเป็นชีวิตปฏิบัติ
ไ้บุญและกุศล ทั้งทางโลกทางธรรมได้
เมื่อก่อน คนไทยสามัญ ก็จะไว้ ธรรมสัพพะธรรม
ในทางที่รู้เหตุผลและปฏิบัติได้จริง พ้นจาก
ลัทธิขงเต๋อไม่รู้ เช่นพวก ขยายแก้ว ไปเสียที่
ครูมีประโยชน์แก่ทั้งชาติ ศาสนาอย่างไม่ต้อง
สงสัย แท้จริงแล้ว รัชชธิราชหรือไม้มัด กว๊าย
เหตใด อย่างไร ? ขำพเจ้านก ไม่ดัง คงนึก
ใจแคบเพี้ยพอกดำมา

ทวนกล่าวดัง ขยายแกว้อก วันหนึ่งชาว-
เขากำลั่นระฆังกันทุกโดยนเสียง “ขอแม่
ส่วนกุศลให้เราๆ” ดังตกใจเพราะแถมมา
ไม่ให้รู้ตัว เมื่อเขาเหล่านั้น ตามธรรมเนียม
แล้ว จะเรียกให้ถ่มน้ำลง ด้วยเกิดความศรัทธา
ขึ้นเพราะต้อง “ธรรมสักการะ” กับยายแก้ว

กสภท ขาพเจ้าเริมรบกแก ควบ ลททลลยพ
กิงกลาวแลว และแกกรยไมคคคาน

“ ฉะนั้น การพึ่งเทศน์ของ ยายะไค
บุญกุศลอย่างไรเล่า ” ข้าพเจ้าทงกะที่

“โกลีคำ เพราะคิดนังใจ” แด่ตอย

“การ^๕ต้ง^๕ใจ^๕นี้^๕ถูก^๕ละ แ่^๕ต้ง^๕ใจ^๕เฉย^๕ ๆ
“ไม่^๕พอ^๕ ต้อง^๕พ้ง^๕ทว้ย^๕”

“พ่อค้า พระท่านให้คิด คิดจนครบ ท่าน
ขยาดศพให้ คิดจนครบ และท่านเทศน์คิด
“พ่อ
กัป”

“^๕ ^๖ ^๗ ^๘ ^๙ ^{๑๐} ^{๑๑} ^{๑๒} ^{๑๓} ^{๑๔} ^{๑๕} ^{๑๖} ^{๑๗} ^{๑๘} ^{๑๙} ^{๒๐} ^{๒๑} ^{๒๒} ^{๒๓} ^{๒๔} ^{๒๕} ^{๒๖} ^{๒๗} ^{๒๘} ^{๒๙} ^{๓๐} ^{๓๑} ^{๓๒} ^{๓๓} ^{๓๔} ^{๓๕} ^{๓๖} ^{๓๗} ^{๓๘} ^{๓๙} ^{๔๐} ^{๔๑} ^{๔๒} ^{๔๓} ^{๔๔} ^{๔๕} ^{๔๖} ^{๔๗} ^{๔๘} ^{๔๙} ^{๕๐} ^{๕๑} ^{๕๒} ^{๕๓} ^{๕๔} ^{๕๕} ^{๕๖} ^{๕๗} ^{๕๘} ^{๕๙} ^{๖๐} ^{๖๑} ^{๖๒} ^{๖๓} ^{๖๔} ^{๖๕} ^{๖๖} ^{๖๗} ^{๖๘} ^{๖๙} ^{๗๐} ^{๗๑} ^{๗๒} ^{๗๓} ^{๗๔} ^{๗๕} ^{๗๖} ^{๗๗} ^{๗๘} ^{๗๙} ^{๘๐} ^{๘๑} ^{๘๒} ^{๘๓} ^{๘๔} ^{๘๕} ^{๘๖} ^{๘๗} ^{๘๘} ^{๘๙} ^{๙๐} ^{๙๑} ^{๙๒} ^{๙๓} ^{๙๔} ^{๙๕} ^{๙๖} ^{๙๗} ^{๙๘} ^{๙๙} ^{๑๐๐} ^{๑๐๑} ^{๑๐๒} ^{๑๐๓} ^{๑๐๔} ^{๑๐๕} ^{๑๐๖} ^{๑๐๗} ^{๑๐๘} ^{๑๐๙} ^{๑๑๐} ^{๑๑๑} ^{๑๑๒} ^{๑๑๓} ^{๑๑๔} ^{๑๑๕} ^{๑๑๖} ^{๑๑๗} ^{๑๑๘} ^{๑๑๙} ^{๑๒๐} ^{๑๒๑} ^{๑๒๒} ^{๑๒๓} ^{๑๒๔} ^{๑๒๕} ^{๑๒๖} ^{๑๒๗} ^{๑๒๘} ^{๑๒๙} ^{๑๓๐} ^{๑๓๑} ^{๑๓๒} ^{๑๓๓} ^{๑๓๔} ^{๑๓๕} ^{๑๓๖} ^{๑๓๗} ^{๑๓๘} ^{๑๓๙} ^{๑๔๐} ^{๑๔๑} ^{๑๔๒} ^{๑๔๓} ^{๑๔๔} ^{๑๔๕} ^{๑๔๖} ^{๑๔๗} ^{๑๔๘} ^{๑๔๙} ^{๑๕๐} ^{๑๕๑} ^{๑๕๒} ^{๑๕๓} ^{๑๕๔} ^{๑๕๕} ^{๑๕๖} ^{๑๕๗} ^{๑๕๘} ^{๑๕๙} ^{๑๖๐} ^{๑๖๑} ^{๑๖๒} ^{๑๖๓} ^{๑๖๔} ^{๑๖๕} ^{๑๖๖} ^{๑๖๗} ^{๑๖๘} ^{๑๖๙} ^{๑๗๐} ^{๑๗๑} ^{๑๗๒} ^{๑๗๓} ^{๑๗๔} ^{๑๗๕} ^{๑๗๖} ^{๑๗๗} ^{๑๗๘} ^{๑๗๙} ^{๑๘๐} ^{๑๘๑} ^{๑๘๒} ^{๑๘๓} ^{๑๘๔} ^{๑๘๕} ^{๑๘๖} ^{๑๘๗} ^{๑๘๘} ^{๑๘๙} ^{๑๙๐} ^{๑๙๑} ^{๑๙๒} ^{๑๙๓} ^{๑๙๔} ^{๑๙๕} ^{๑๙๖} ^{๑๙๗} ^{๑๙๘} ^{๑๙๙} ^{๒๐๐} ^{๒๐๑} ^{๒๐๒} ^{๒๐๓} ^{๒๐๔} ^{๒๐๕} ^{๒๐๖} ^{๒๐๗} ^{๒๐๘} ^{๒๐๙} ^{๒๑๐} ^{๒๑๑} ^{๒๑๒} ^{๒๑๓} ^{๒๑๔} ^{๒๑๕} ^{๒๑๖} ^{๒๑๗} ^{๒๑๘} ^{๒๑๙} ^{๒๒๐} ^{๒๒๑} ^{๒๒๒} ^{๒๒๓} ^{๒๒๔} ^{๒๒๕} ^{๒๒๖} ^{๒๒๗} ^{๒๒๘} ^{๒๒๙} ^{๒๓๐} ^{๒๓๑} ^{๒๓๒} ^{๒๓๓} ^{๒๓๔} ^{๒๓๕} ^{๒๓๖} ^{๒๓๗} ^{๒๓๘} ^{๒๓๙} ^{๒๔๐} ^{๒๔๑} ^{๒๔๒} ^{๒๔๓} ^{๒๔๔} ^{๒๔๕} ^{๒๔๖} ^{๒๔๗} ^{๒๔๘} ^{๒๔๙} ^{๒๕๐} ^{๒๕๑} ^{๒๕๒} ^{๒๕๓} ^{๒๕๔} ^{๒๕๕} ^{๒๕๖} ^{๒๕๗} ^{๒๕๘} ^{๒๕๙} ^{๒๖๐} ^{๒๖๑} ^{๒๖๒} ^{๒๖๓} ^{๒๖๔} ^{๒๖๕} ^{๒๖๖} ^{๒๖๗} ^{๒๖๘} ^{๒๖๙} ^{๒๗๐} ^{๒๗๑} ^{๒๗๒} ^{๒๗๓} ^{๒๗๔} ^{๒๗๕} ^{๒๗๖} ^{๒๗๗} ^{๒๗๘} ^{๒๗๙} ^{๒๘๐} ^{๒๘๑} ^{๒๘๒} ^{๒๘๓} ^{๒๘๔} ^{๒๘๕} ^{๒๘๖} ^{๒๘๗} ^{๒๘๘} ^{๒๘๙} ^{๒๙๐} ^{๒๙๑} ^{๒๙๒} ^{๒๙๓} ^{๒๙๔} ^{๒๙๕} ^{๒๙๖} ^{๒๙๗} ^{๒๙๘} ^{๒๙๙} ^{๓๐๐} ^{๓๐๑} ^{๓๐๒} ^{๓๐๓} ^{๓๐๔} ^{๓๐๕} ^{๓๐๖} ^{๓๐๗} ^{๓๐๘} ^{๓๐๙} ^{๓๑๐} ^{๓๑๑} ^{๓๑๒} ^{๓๑๓} ^{๓๑๔} ^{๓๑๕} ^{๓๑๖} ^{๓๑๗} ^{๓๑๘} ^{๓๑๙} ^{๓๒๐} ^{๓๒๑} ^{๓๒๒} ^{๓๒๓} ^{๓๒๔} ^{๓๒๕} ^{๓๒๖} ^{๓๒๗} ^{๓๒๘} ^{๓๒๙} ^{๓๓๐} ^{๓๓๑} ^{๓๓๒} ^{๓๓๓} ^{๓๓๔} ^{๓๓๕} ^{๓๓๖} ^{๓๓๗} ^{๓๓๘} ^{๓๓๙} ^{๓๔๐} ^{๓๔๑} ^{๓๔๒} ^{๓๔๓} ^{๓๔๔} ^{๓๔๕} ^{๓๔๖} ^{๓๔๗} ^{๓๔๘} ^{๓๔๙} ^{๓๕๐} ^{๓๕๑} ^{๓๕๒} ^{๓๕๓} ^{๓๕๔} ^{๓๕๕} ^{๓๕๖} ^{๓๕๗} ^{๓๕๘} ^{๓๕๙} ^{๓๖๐} ^{๓๖๑} ^{๓๖๒}

“ไต่ขึ้นสิคำ ถึงเค็ม หรือหทัยเลยไป
ข้าง แต่ใจยังทรงถึงไต่ขึ้นเสียงท่านแล้ว ๆ
เหมือนกัน” แกกขยตรง ๆ

ข้าพเจ้าทูลว่า “ ยายรู้ไหม การฟังเทศน์นั้น เราต้องฟังให้เข้าใจความ และจำมาปฏิบัติ เช่นพระท่านให้ศีลว่า อย่าฆ่าสัตว์ อย่ากินเหล้า ฯ เมื่อเรารับศีลแล้วก็ต้องไม่ฆ่าสัตว์ ไม่กินเหล้า กันจนจะได้อนุญศล แต่เมื่อพระท่านเทศน์ ยายไม่ฟัง หรือฟังแล้ว ๆ ไม่รู้เรื่อง จะได้อนุญมากไหน ? ”

“ฮะ ไคสิคะ” ยายแก้ว คำนึง
“คุณไม่เคยฟังผลลัพท์ไหนท่านกล่าวหรือว่า”

พ. ศ. ๒๔๗๔

ฟุ้งเทศน์ได้บุญ

สงฆ์และชุมชนอีกบาน เช่นคลื่นขยับใหม่ ?”

พวกเข็ว ยายแก้ว ก็ลาลุกไป

ข้าพเจ้าถูกขานทัก ของยายแก้วเข้ากลอง
๑ ชันแรกทำใหม่ แต่แล้วสมองก็สว่างขึ้น

ทำใหเกิดความคิดขึ้นใหม่ หวนถวิลคำว่า

บุญ กุศลนั้น คือ อะไร ? อย่างไร ? ใน

ที่สุดทักได้ว่า “การทำให้เป็นสันติสุข

มีอารมณ์ขานนาค เชื่อคิดว่าโดยพระปฏิบัติ

ยักความดีแล้ว ถูกต้องทางแล้ว สวรรค์เป็น

ของคนแล้ว” ฉะนั้นแหละ คือ บุญ หรือกุศล

อะไรๆ เป็นใหญ่อยู่ที่ สุขทุกข์จิตใจ สวรรค์

นรกก็จิตใจ เมื่อถึงใจมันคงแล้ว ย่อมเป็น

สุข คือ ผลของบุญกุศล จึงอย่างทักยายแก้ว

ว่าเทียว !

ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงต้องกลยความเห็นว่าเป็น

การฟุ้งเทศน์ไม่รู้เรื่อง หรือลทธิหลยฟง

สำหรับคนจำพวก ยายแก้ว (ซึ่งไม่รู้ เหตุ

ผลแต่ใจจอมมัวเชื่อง) นั้น ย่อมได้บุญกุศล

เป็นแน่แท้ คนเราทักบุญสร้างกุศลก็หวัง

เพื่อไปสวรรค์ คือ สุขุข ก็นี้พวก ยาย

แก้ว ย่อมไปถึงสวรรค์แล้ว อย่างน้อยก็ใน

ขณะทักเทศน์ฟุ้งเทศน์ (ใจสงบเป็นสุขชุ่ม

ชื่นปราศจากกิเลส) และการอยู่ในสวรรค์

ของแกอาจระยาวไปตามเวลาจิตใจเป็นสันติสุข

แต่ทั้งนี้ จะเห็นได้เฉพาะบุคคลจำพวกยาย

แก้ว ด้วยผลจากเหตุที่ไม่รู้อะไรจริงแต่ตั้งใจ

จริงเชื่อมั่นจริง ถ้าเป็นบุคคลที่เหตุผลเสีย

แล้ว ก็ยากที่จะทำใจให้ถึงสวรรค์เช่นนั้นได้

เหตุผลของเรื่องอนาคตก็มีเช่นแหละ ฉะนั้น

การที่จะกล่าวได้โดยน พวกฟุ้งเทศน์ โดยลทธิ

ว่าลลิตทำลลิตเสียทีเดียวจึงยังไม่ได้ เพราะ

เมื่อพิจารณาให้คิดแล้ว ก็จะเห็นว่าเขา ฟุ้งเทศน์

ได้บุญจริง ๆ เว้นแต่การได้บุญกุศลโดย

ทางนี้ เช่นการละเพราตัว ไม่เป็นทางเสียแล้ว

แก่เพื่อนมนุษย์ เรียกว่าชนสวรรค์แต่คน

เกี้ยว เท้ากับยักช่องน้อยละเพราตัว จึงจะ

ไม่ตรงกับหลักกรรมของพระพุทธองค์ ก็จะมี ?

แหละฉะนั้นบุญทางมีชนว่า

เทศน์ — ควรหวังให้ผู้ ฟุ้งได้ บุญ เพราะ

ฟุ้ง หรือเพราะปฏิบัติ ถ้าหวังให้ โคกกุศล

โดยทางปฏิบัติ ก็น่าจะต้องให้ผู้ ฟุ้งรู้เรื่อง

และเรื่อนนั้นก็ควรให้ยังเกิดผลเป็น อานิสงส์ทั้ง

ทางโลกและทางธรรม ให้เหมาะแก่กาล

สมัยกระมัง ? เพราะโลก กับธรรมะจะต้อง

เป็นคู่อาศัยซึ่งกันและกันไปเสมอ แม้การ

ฟังตาม ลัทธิพวก ยายแก้ว จะเป็นทางไป

สวรรค์ ของพวกแกได้จริงก็ัก แต่สวรรค์

เพียงนี้ หากเป็นทางนำไป โลก และธรรม เจริญ

มรกด

พฤษภ

ขึ้นไม่ เพราะทุกคนเป็นสมัยที่เพิ่งเส่งกัน จะซอตรงต่อกัน จะผูกพันอันติภาพต่อกัน
 ภัยเหตุนั้นเสียแล้ว และเรื่องขึ้น ๆ ทุกที เป็นมิตรไมตรีกัน นั้น ล้วนแต่เป็นการผูกกัน
 ใจถ้าปล่อยให้พุทธศาสนิกชน ไป สวรรค์โดย เพื่อประโยชน์แห่งตน ๆ ชั่วคราว ไม่ได้คิด
 ทางนี้เสียหมด ก็กลับจะเป็นทางให้เสื่อม การหลอกลวง การหวังคยาเอาเปรียบ
 ทั้งธรรม (ศาสนา) และโลก (สยาม)! ทำมั่งจะให้เกิดประโยชน์และอำนาจแก่ตน ๆ

ภัยกลัวว่าได้อย่างมั่นคงว่า ไม่ว่าในที่ หรือเป็นการชม และคุมกัน ภัย อำนาจ ทั้ง สัน
 ไท ๆ และกาลใด ๆ พระศาสนาย่อมเป็นหลัก ภัยเหตุนั้นเสียแล้ว ๆ ที่เกิดว หาใช้ทาง
 และมรกด ที่ระนำไปและให้ตั้งอยู่ในฐาน แห่งศาสนาที่ด้วยศีลธรรมจริงไม่, ณะความ
 อันประเสริฐและเจริญ โลกที่ขึ้นขึ้นชวนจริงและความสำเร็จะมีได้แก่ทางเกิด คือ
 จะเป็นกลียุคอยู่เสมอทุกวันนี้ ก็ด้วยมนุษย์ พระศาสนาเท่านั้น หากพระศาสนาได้เข้า
 ทางละเมิดพระศาสนาเสียตนเอง ก็เล็ดและ ครอบงำกิจจิกจางระสันถานมนุษย์ ผู้มีอำนาจ
 คัดหาสิ่งใดเข้าเกาะหัวใจ บุคคล, ประเทศ, ได้เห็นผู้ มีใจอยู่ในศีลธรรมแล้ว การคิดก่อ
 ครอบโลก พาให้ทางคิดที่จะเบียดเบียนเอา เจรจาหาข้อ กันจึง จะเป็น ไปใน ทางศาสนาและ
 เปรียบประเทประหารซึ่งกันและกัน การเป็น เสมอภาคได้จริง และจึงจะเป็นที่หวังได้ว่า
 ประการหนึ่งเห็นการจิกเป็นกอกบิ๊ว ณะจึง กลียุค จะไม่บังเกิดขึ้นแก่โลก ดังที่กระหิมอยู่
 กลัวยุคใดไว้ว่า อย่างว่าแต่อำนาจของ แม้ ใน ส่วน การ ปกครอง ธรรม พล เมือง
 ชุมมม หรือชาติสันนิยาคนั้น ๆ เลย แม้ ภายในประเทศเช่นละเพาะ ก็ไม่มีทางใดที่
 อำนาจของมหาจักรพรรดิ ก็ไม่อาจสามารถ จะยิ่งกว่าปลุกฝังพระศาสนาให้ประจักษ์แจ้งเข้า
 ธรรมะและครอบครองโลกให้ปราศจาก ภัย ขี้ใจ ความมีศีลธรรมอันดีเท่านั้น ที่ธรรมะ
 แห่งกลียุคได้ ภัยว่าเหตุการณ์ทั้งหลาย ยักระกันสรรพเหตุเภทภัยต่าง ๆ ที่ระนำให้คน
 ที่ขึ้นไปในโลกเวลานี้ ทั้ง ๆ ที่ปฏิญาณว่า เป็นพลเมืองดี และก็พลเมืองดีเท่านั้นที่จะ

୩. ମି. ଶତକ

ฟังเทศน์ได้บุญ

เย็นกำลังให้ประเทศชาติเจริญมั่นคง. ^๕ ^๕ ในบ้าน ต้องทวไปทั้งหมู่บ้าน ค่ายล ข้าเ
^๕ ^๕ สัก ก็ทวน เขายัญหา ขำกัน ทว่า คำเทศน์ และ
^๕ ^๕ เรื่องเทศน์ควรให้ ^๕ ผู้ฟังเข้าใจ ^๕ รู้เรื่อง ^๕ จำได้
^๕ เพื่อยุติตาม หรือไม่ ? และการเทศน์ ^๕ และในบ้านเราเอง. ฉะนั้น ของเราจะไม่ทำยัง
^๕ ^๕ ควร ขยายให้ ^๕ เป็น การเพาะ ^๕ เป็น การอบรมให้ ^๕ หรือ ? เห็นว่าควรทำและคงต้องเป็นกิจการ
^๕ ^๕ กว้างขวางยิ่งขึ้นทั่ว ๆ ไป ^๕ ไม่เฉพาะในวัด ^๕ ของรัฐบาลแผนกสำคัญส่วนหนึ่งก็เกี่ยว.

2571.

๑ การอบรม สัมมนา ระสนึกคิด ชุบชนะนิค เถกมะเทรท ให้เอ็กอ่า
หากฟังครุ ฐัธรรม ชำวีชชา เถกมะส่ง่า ชัวเวเลค สัมเก็กเออย ฯ
พระศรี นัพนธ์

อุบายแก้ง่วง ๘ ประการ

ความง่วงนั้นว่าเย็นก็เลวเครื่องกางกั้นไม่ให้บรรลุลक्षणाความก็เก้อย่างสำคัญประการหนึ่งซึ่งนับเข้าในวิธ ๕ ประการ ที่เรียกว่า “ฉันทิทธิ” ความง่วงเหงาหาวนอน ฉะนั้นพระบรมศาสดาจึงได้ทรง แนะนำวิธีพิเศษสำหรับแก้ได้ถึง ๘ ประการ แต่ประการที่ ๘ นั้นจะเห็นได้ว่า ถ้าแก้ด้วยวิธี ๗ ประการข้างต้นไม่สำเร็จ ก็คอยชมให้คนนอนนั่นเอง แต่ให้นอนโดยมีสติสัมปชัญญะ ในการที่จะลุกขึ้นไม่ให้ประมาท ผลัด จนหลับไหลเลยเถิดไปถึงพระนิพพาน ของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ในหนังสือพุทธา-
นุพุทธประวัติ ต่อไปนี้

เมื่อ พระโมคคัลลานะ อุปสมบทแล้วได้ ๗ วัน ไปทำความเพียรอยู่ที่บ้าน ถัดลาล-
มุกคคาม แขวงมคธ อ่อนใจนั่งงออยู่ พระ
ศาสดาเสด็จไปทักขึ้น ทรงแสดงอุบายสำหรับ
ระบี่ยความง่วง ๘ ประการ สั่งสอนท่านว่า

(๑) โมคคัลลานะ เมื่อท่านมีสติญาณ
อย่างไร ความง่วงนั้นย่อมมีครอบงำได้ ท่าน
ควรทำใจให้ถึงสติญาณให้มาก ขอนจะ

เป็นเหตุให้ท่านละความง่วงนั้นได้.

(๒) ถ้ายังละไม่ได้ แค่นั้น ท่านควร
ตรัสของพิจารณาถึงธรรมที่ควได้ฟังแล้ว และ
ไ้เรียนแล้วอย่างใดด้วยน้ำใจของตัว ขอน
จะเป็นเหตุให้ท่านละความง่วงนั้นได้.

(๓) ถ้ายังละไม่ได้ ท่านควรสาธยาย
ธรรมที่ควได้ฟังแล้ว และไ้เรียนแล้วอย่างใด
โดยพิสดาร ขอนจะเป็นเหตุให้ท่านละความ
ง่วงนั้นได้.

(๔) ถ้ายังละไม่ได้ แค่นั้น ท่านควร
ขอนซึ่งสิ่งทั้งสี่ข้าง และลบล้างด้วยฝ่ามือ
ขอนจะเป็นเหตุให้ท่านละความง่วงนั้นได้.

(๕) ถ้ายังละไม่ได้ แค่นั้น ท่านควร
ลุกขึ้นยืนแล้วลูบขนนกด้วยฝ่า มือแล้ววกทิศ
ทั้งหลายน แหงนดูความวิภวธรรม ขอน
จะเป็นเหตุให้ท่านละความง่วงนั้นได้.

(๖) ถ้ายังละไม่ได้ แค่นั้นท่านควรทำ
ในใจถึง อาโลกสัญญา คือ ความสำคัญใน
แสงสว่าง ทั้งความสำคัญว่า กลางวันไว้
ในจิต ให้เหมือนกัน ทั้งกลางวัน กลางคืน
มีใจเบิกเผยฉะนี้ ไม่มีอะไรหุ้มห่อ ทำจิต

พ. ศ. ๒๔๗๔

อุบายแก้ง่วง ๘ ประการ

อันมีแสงสว่างให้เกิดขึ้น จะเห็นเหตุที่ทำให้ระลึกลงพระพุทธรูป และคงจะมีท่านนักประพันธ์เรื่องนามเช่นท่าน อ. น. ก. เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป เป็นต้น แต่งเรื่องพิเศษ หรือ เทศนา มาลงด้วย ซึ่งอาจทำให้ท่านสมาธิของท่านอ่านเข้าแล้วง่วงได้ สมกับคำว่า ฟังเทศน์หลาวนอน คลรครทาสว่าง

(๗) ถ้ายังละไม่ได้ แทนที่ท่านควรอ่านฐานจงกรมกำหนดคหมาย เคียวกลับไปกลับมา สำนวมนอินทรีย์ มีจิตที่ไม่คิดไปภายนอก จะเห็นเหตุที่ทำให้ท่านละความง่วงนั้นได้.

(๘) ถ้ายังละไม่ได้ แทนที่ท่านควรสร้างสี่เหลี่ยม คือ นอนตะแคงข้างเบื้องขวา ชอนเท้าเหลื่อมเท้า มีสติสัมปชัญญะ ทำความหมายในอันจะลุกขึ้นไว้ ในใจ พอท่านตื่นแล้วรีบลุกขึ้นด้วยความตั้งใจว่า เราจักไม่ประกอบสุขในการนอน เราจักไม่ประกอบสุขในการเอนข้าง (เอนหลัง) เราจักไม่ประกอบสุขในการเคลิ้มหลับ โมกคัลลภาวะ ท่านควรสำเหนียกใจอย่างนี้แล ฯลฯ พระโมกคัลลภาวะ ปฏิบัติตามโอวาทที่ พระศาสดาทรงสั่งสอน ก็ได้สำเร็จพระอรหัตตในเวลานั้น.

การที่ข้าพเจ้านำเอาอุบายแก้ง่วง มาแสดงไว้ในที่นี้ ก็เพราะเห็นว่าหนังสือพิมพ์ไทยเชรมละขยมนเป็นประโยชน์พิเศษสำหรับวิสาขมาส คงจะมีท่านสมาธิไทยมาก พากันทำมนสิการ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าขอโอกาสแนะนำท่านสมาธิไทยเชรมซึ่งเป็นขรรษาสไว้ในที่นี้ด้วย คือ “การกัมปารสมาธิวิมุตติ” เพราะข้าพเจ้าเองได้เคยแก้ และได้เห็นคุณมาแล้ว แต่เมื่อคราวตรึงสงกรานต์ ครั้งกระโน้น ที่อนุญาตให้เล่นไฟไทยไม่คงที่ตัว เล่นกันทั้งสามวัน สามคืน ไม่ต้องนอนเลย ถ้าไม่ง่วง ในเวลานั้นก็เป็นโอกาสเหมาะแล้ว ถ้าท่านไม่เชื่อว่าระลึกลงจริง จะลองดูบ้างก็ได้.

วันธรรมสวนะในลอนดอน

โดย เทว.

นายโฮเรช โฮเวิร์ก เล่าเรื่องวันธรรม
สวนะไว้ในหนังสือพิมพ์ แสดงการก้าวเป็นพืช
แปลก. เขาเล่าว่า

ข้าพเจ้าเข้าไปสู่ โรงธรรม แห่ง ลัทธิพุทธ-
ศาสนาที่ถนนกลอสเตอร์ ค่ายลิเรียนทิส ปาร์ก
เมื่อวันอาทิตย์เวลาเย็นวันหนึ่ง. พืชในโรง
ธรรมนั้น แปลกกว่าพืชของศาสนาใด ๆ หมด
ที่ข้าพเจ้าได้พบมาแล้ว

เมื่อข้าพเจ้าเข้าไปอยู่ใน นั้น และ ประตูโรง
ธรรมปิดแล้ว ตะวันตกก็หายไปด้วย ใคร ๆ
เป็นตะวันออกไปหมด ทั้งศาสนาคริสต์เตียน
และความเย็นอยู่อย่างชาวตะวันตกไวข้างนอก.
พอเวลาที่เก้าค่ำพวกคัมแบกอินเกียนหนุ่ม ฮี-
ยาเคียสถาปนาคอนแรชข้าพเจ้ากับหญิงชาย ผิว
ขาว ผิวเหลืองจำนวน ไม่น้อย ซึ่ง ยืน คอย เป็น
กลุ่มอยู่ในห้องกลาง อันเป็นห้องพิธี ทำให้
ข้าพเจ้ารู้สึกว้าวกว้าง เข้ามาอยู่ใน ที่แปลก ที่ สุก
เหม็น เช่นคน ละโลก ก็ย เมื่อ เวลาที่เก้าค่ำ
เมื่อข้าพเจ้ายัง เครียดเกรี้ยว อยู่ใน ถนน แห่งกรุง

ลอนดอน. พอเวลาเก้าค่ำ ๒๑ นาที ข้าพเจ้าก็
ไถ่ถอนอยู่ที่ถนนหน้าทฤษฎา ซึ่งมีพระพุทธรูปครึ่ง,
พระแท่นเป็นสี่เหลี่ยมและทำพิธี.

ที่บูชา ตั้งอยู่ตรงหน้าทาง อันประคอง ด้วย
แพรสีส้ม ตั้งเชิงเทียนกิ่งและประคองด้วยดอก
ไม้สีทองงาม. เป็นที่บูชาสามชั้น พระพุทธรูป
ที่ตั้งบนชั้นบน เป็น พระสัมฤทธิ์องค์ใหญ่ ชื่น
กลางตั้งพระพุทธรูปงา และชั้นล่างตั้งพระพุท
ธูปสัมฤทธิ์องค์เล็ก ๆ รองลงมา. ที่ข้างที่บูชา
ปูเสื่อมีลายสวัสดิกะ 卐 อยู่ทั้งสี่มุม. บน
เสื่อนั้นพระแท่นยืนอยู่ ครองแพรเหลืองทั้งแก่
ข้างเท่า. ความอยู่เย็นแห่งกลิ่นหอม.

ข้าพเจ้าเขาแถวตามอย่างเพื่อนฝูงทั้งหลาย
ซึ่งยืนเรียงกันทางริมผนังตรงหน้าทฤษฎา แบ่ง
หญิงกับชายให้อยู่กันคนละตอน. ไม่มีเก้าอี้
ตั้งเลย. เครื่องประคองห้องนอกจากทฤษฎาก็มี
พรมปูกลางห้องผืนหนึ่ง มีหมอนวางอยู่บน
พรมสามใบ.

ข้าพเจ้านึกในใจว่า ข้าพเจ้าจะทรงทำ

พ. ศ. ๒๔๗๔

วันธรรมสวนะในลอนดอน

ทำไรต่อไป? พระมถัมหมอนันทำให้ข้าพเจ้า
พิศวงมาก ถ้าข้าพเจ้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
พระมน ข้าพเจ้าจะเอาหมวกกับไม้เท้าไว้ที่
ไหน? คุณคนอื่นๆ เขาไม่ได้เอาหมวกกับไม้
เท้าติดตัวมาด้วย เขาเอาไว้อยู่ที่ห้องนอก
แล้ว. ข้าพเจ้าถามว่าถ้าข้าพเจ้าต้องนั่งลงบน
พระมถัมเขา ก็จะต้องทิ้งหมวกไว้กับพื้น และ
พยักขานเขากระโดดไปทำไม? คุณที่ยังอยู่
ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณไม่เป็นคน คล่องแคล่ว ชำนิ
ชำนาญในการนั่งบนพื้นเสียบเลย คงจะเก้งก้าง
กระกะและกระทลไม่ใช่น้อย.

อันที่จริงข้าพเจ้าไม่ควรวิตก เพราะพื
นสันเพียง ๑๕ นาฬิกาเท่านั้น และไม่มีอะไรนอก
จากว่าตามคำที่พระกล่าวนำในองค์ศัล ๕ ประ
การ (คือให้ศีลนั่นเอง)

พระองค์คนมีนามว่า ภิกษุ ข. วชิรญาณ.
ถึงแม้ท่านเป็นคนอายุกลางคน ครองผ้าเหลือง
อย่างหลวมๆ ทุกรูปว่า ท่านก็มีสีหน้าเยือก
เย็นและสง่างาม ถ้าผิวเนื้อไม่ดำ และทาไม่
เป็นแฉก ก็จะไม่แปลกอะไรกับชาวยุโรปนัก.
ผมขมยศีรษะของท่านศักดิ์เกรียน แสดงว่าเป็น
นักปราชญ์และนักกึก. อาจมีปฏิกิริยาสภาพ
เยือกเย็นเต็มไปด้วยเมตตาคำกึก ชวนให้เลื่อม
ใสว่าท่านเป็นคนฉลาดและเป็นคนดี.

ท่านเริ่มให้ศีลด้วยน้ำเสียงแหลมของชาว
ตะวันออก อันนำความรู้สึกของเราให้เด่น
ไปสู่ภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยแสงแดดและทลาค
ชายของ. ท่านตั้งต้นว่า “นโม ทสส ภควโต
อรทโท สมมาสัมพุทธสส” ซึ่งแปลว่าข้าพ-
เจ้าขอนอบน้อมต่อพระผู้มีพระภาค ผู้อรหันต์, ผู้
ตรัสรู้ชอบเอง. ข้าพเจ้าทราบดีว่าคำแปลนี้ จาก
หนังสือที่พิมพ์แจกทั้งคำอรรถคำแปล. นโม
นี้กล่าว ๓ ทน แล้วต่อไปก็กล่าวคำที่เข้า
ถึง พระรัตนตรัย คือ พุทธ สรณ คฤณามิ,
อมมิ สรณ คฤณามิ, สงฆิ สรณ คฤณามิ,
กล่าวเป็นครั้งแรก และครั้งที่ ๒ ที่ ๓ รวม
เป็น ๓ ครั้ง แล้วก็ให้บุญจศีล ซึ่งเป็นปฏิ-
ปทาเบื้องต้นแห่งผู้ถือพุทธศาสนา.

พวกเราเขื่อนอันไม่ต้อง นั่ง ราชลงบนพระม
เพียงแต่ยืนประณมมิมือว่า ตามพระ. ใน ขอน
ข้าพเจ้าทำไ้ก็ เพราะเคยชินกับการร้อง
เพลงสวดมากมา ถึงสวดในภาษาบาลีก็พอว่า
ตามเขาไปไ้.

พอจบพิธีเรียบร้อย พระก็นำเราเข้าไปใน
ห้องอีกห้องหนึ่ง ซึ่งมีเก้าอี้ทอง และที่เหมือน
ห้องประชุม. พวกเราประมาณ ๓๐ คนด้วยกัน
นั่งลงที่เก้าอี้ ท่านภิกษุยืนอยู่ที่หลังโต๊ะกลมอัน
ที่อยู่อันหนึ่งห้องข้างหน้า พวกเราจึงเฝ้าไฟ.

เทว

พฤษภ

ในหมู่พวกเราเป็นคณอังกฤชขึ้นกลางราวครึ่ง
หนึ่ง อักกรัษณ์เป็นชาวทมิฬออกท่าอยู่
ในกรุงลอนดอน มีผิวกายขาวกว่า เป็นชาว
ลังกาข้าง, อินเดียนข้าง, พม่าข้าง. (ไม่
เขียดไทยเสียเลย สดงามทุกไทยก็อยู่ไม่ไกล
จากล้านช้างนั้น และเมืองไทย ก็เป็นเมือง
พุทธศาสนาสำคัญเมืองหนึ่ง) ท่านภิกษุ
แสดง ธรรมเทศนา ด้วย เรื่องชีวิต เป็น ของไม่
เที่ยง พอจบลงแล้วมีคณชาวลังกาผู้หนึ่ง
ก็บรรยายความเรื่องพุทธศาสนา แล้วในที่สุด
ก็แจกน้ำชาให้เราก็มคนละถ้วย เป็นเสร็จพิธี
ธรรมสวนะ แล้วเราก็กินกันด้วย.

ข้าพเจ้าเข้าใจว่าใน กรุงลอนดอน มี พุทธ-
ศาสนิกชนมากกว่าพนักิน ไทยมากเป็นชาว
บริติชผู้เลื่อมใสในธรรมบรรพชา คำสั่งสอน ของ

พุทธศาสนา. พุทธมามกะทั้งหลายนี้ถือพระ
พุทธเจ้าอย่างอิทธิวิบุลย์ แต่หาบูชาท่าน
อย่างพระเจ้าไม่ เพราะพุทธศาสนาสอนแต่
จรรยาตามเหตุผลที่เป็นจริง ตาม ธรรมคาโลก
เท่านั้น หาใช้สอนถึงอิทธิปาฏิหาริย์และอำนาจ
เกินธรรมคาโลกไปไม่. ศาสนาคริสต์นั้น
แสดงความรักที่กระหมานซึ่งพระคริสต์เจ้าได้เป็น
ผู้รับทุกข์แทนมนุษย์เสียเอง แต่พุทธศาสนา
ปฏิเสธว่า มนุษย์ไม่จำเป็น ต้องทน ทุกข์ที่กระหมาน
และสั่งสอนวิธีให้มนุษย์สำเร็จมรรคผลนฤพาน
พ้นทุกข์ได้.

ข้าพเจ้าได้ทราบว่ามี พุทธศาสนา กำลัง
เผยแผ่อยู่ในประเทศอังกฤชที่ละน้อย ๆ และ
เขากำลังคิดกันอยู่ว่าจะสร้างพระอาราม ขึ้นใน
ลอนดอนสักแห่งหนึ่งในไม่ช้า.

๑ ทำกิจใด ถึงไม่ มีชาติหน้า
ทำชั่วโลก ประโยชน์ชั่ว เป็นตัวเพริช

ชาติหน้า- สุกสม นิยมเยี่ยง
ใช้ช่วยเลี้ยง ช่วยผลาญ เราทำนอช - ๑
พระคัมภีร์

ศึกสามนาง

โดย น. ล. บ้านสมเด็จ

สมัยเมื่อก่อนพระพุทธปรินิพพาน ประมาณ สี่สิบห้าพรรษา พระนางคำถุญดาผู้เป็นธิดาพญา มาราชราช ประทับเหนือ ทิพยอาสน์รัตน-บรรพต ณ พระอมิตาย พระนางราควดีอัปสร เทพกัลยา ทั้งพระนางอรกัณฐาและนางนันทา-นาริ ล้วนสถลกันณราควีไฉไล สามารถ ระโนมน้ำหุดทัยในใครโลก ให้กระสันไฉไล เลี้ยงสติจนไหลหลง พระนางทั้งสามพระองค์ ทรงสุขเกษม ชักชั แสนสำราญ ในทิพยพิमान กาญจนเนาวรัตนาลงกร อันเลือนลอยอยู่ใน รัตติกาลมีพรหมเทวดาสถาน.

ครั้นเมื่อ รัตติกาลภาว พุทธาว ไพศาล บุรณมี สามสวเทพนารี ต่างมีมโนคำนึง ถึงสมเด็จพระ บิศา ซึ่งนำพลพยุหโยธาไปกระทำสัมประหาร พระสิทธัตถะชายชาญชื่อมหาวีรราช ให้ตก อยู่ในอำนาจทิพยภานุภาพ จนร่วมปฐมยาม ยังไม่ทราบราชหัตถ์เหวว่าร้ายก็ พระนางคำถุญ-ดาเทพนารีจึงคำรัสแก่พระนางทั้งสองว่า

“แน่ แม้ราควดี ยศกันร่วมปฐมยามแล้ว เสด็จพวยยังไม่เห็นกลับมา แม่หรือจะเห็น

เป็นไหน”

อรกั “หม่อมฉันก็รู้สึกประหลาดใจเหมือน กันเพคะ พระเจ้าพราควดีคงจะทรง ทราบเขาและนางเป็นแน่แท้ด้วย

ราควดี “เปล่า เปล่าเลยพระน้อง แม่ พัก ไม่ทราบเหตุการณเหมือนกัน เสด็จ พื่อ ตรัสสั่งเพียงว่าเสด็จกลับเพลา พลยก”

คำถุญดา “ก็อย่างนั้นระช พระน้อง นี่ก็วน จะถึงยามหนึ่งแล้ว ยังไม่เห็นเสด็จ กลับ ชะก็ชะร้าย ข้างที่ จะ พ่ายแพ้ สิทธิศักดิ์หมดเสียแล้วละมัง ?”

ราควดี “เป็นไปไม่ได้ก็ออกเพคะ เสด็จพื่อ ไม่เคยแพ้ใครง่าย ๆ ทั้งแต่โลก ทั้งมา ตามที่หม่อมฉันจำได้ มีผู้ ชะนะเสด็จพื่อเพียง ๓ คนเท่านั้น”

อรกั “จริงอย่างพระน้องว่า มนุษย์ เทวดา มาร พรหม เสด็จพื่อท่านเอาไว้ ใน อำนาจหมก นานมาแล้ว เห็นมีคน เก่งกล้าอยู่ ๓ คนเท่านั้น ที่เสด็จพื่อ

ฉ. ล. บ้านสมเด็จ

พฤษภา

ต้องพ่ายแพ้ย่ะ”

คำฤๅณ “เฮอ พักนักไต่เหมือนกัน ท่าน อรก็
ถูกสนธิคนหนึ่งละ แล้วใครอีก
หนอ ? อ้อ ! ท่านโกนาคมนะ

ท่านกัสสป นอกนั้นก็ไม่มีใครจะ
ชนะเสด็จพ่อไค้ อีก”

อรก็ “เสด็จพ่อเคยตรัสอยู่เสมอว่า พวก
เราทั้งสองไปปราบสัทธิตถลัทธินั้น ต้อง
แพ้มาทุกครั้ง ชะรอยสัทธิตถลัทธินั้น
คนนั้น จะมีอิทธิฤทธิ์ไม่ใช่เล่น จน
ถึงเสด็จพ่อออกปากอยู่เสมอ”

ราวก็ “เมื่อไม่นานมานี้ หม่อมฉันได้ไต่ขึ้น
ว่าเสด็จพ่อ ให้พญาโลกยาศน์ทร์
เป็นจอมทัพ ยกพลไปพร้อมกัน
พญาโทสาธุศล และพญาโมหะ
มัทธนี ไปปราบสัทธิตถลัทธินั้น แต่
ไต่ขึ้นว่าแพ้มา ทำเอาเสด็จพ่อถึง
กับเข่นล้มแน่เพคะ”

คำฤๅณ “การที่เสด็จพ่อยกทัพไปคราวนี้ คง
ตั้งพระหทัยจะไปแก้เมื่อคราวก่อน จึง
ไต่ยกพลไปมากมาย นี่จะไปไต่ไป
ร้ายอย่างไรก็ไม่รู้ พักลุ่มใจเหลือ
เกินแล้ว”

ราวก็ “หม่อมฉันก็เหมือนกัน คิดถึง

เสด็จพ่อเหลือเกิน”

“ใจของ หม่อมฉัน หวี่ ๆ ซอซก
คงจะเป็นดัง บอกเหตุอะไร สักอย่าง
เย็นแน่”

คำฤๅณ “เราพากันไปตามเสด็จพ่อ กันเล็ก
หรือ ถ้าพลาดท่าเสียที เราพอจะ
ช่วยได้ จะไปช่วย ให้ทัน ตอนที่
พระน้องจะเห็นอย่างไร ?”

พระนางทั้งสองยินยอมเห็นสมควร แล้ว
ต่างก็ชักชวนพระเถระมพระองค์ ทรงเครื่อง
เรื่องรอล้วนด้วยทิพยารถณ์ ออกกรไสถิก

พิชิตบรรพ ไครไต่ยล่อมละถึงหลงเจนนลิม
กาย แล้วสามนาง ต่างผันผาย ออกจาก
ทิพยพิมานมาส เลื่อนลอยคว้างมาในกลาง
นภาอากาศเวหา รัตมิใช่กิจช่วงยิ่งกว่าดวงการา
ลักแสนเท่า ยัดกลักเหิรเหาะเข้าในเขตต์
ภาคพื้นพสุธา พอประสพพบพระวิภาสกุศลเดช
ประทัยนี้ ใน ระหว่าง มรรคา ประเทศ ทรง พระ
โสภณาสัสสชลาธาราไหลลงวัน ๆ โสมพระพักตร์
พระนาง ทั้งสาม ก็ทราบเหตุ โดย กระทบัก ว่า
สมเด็จพะวิภา ไปทำสงครามกับพระมหาวิระ
ราช ถึงซึ่งพินาศย่อยยับปราณี พระนาง
ทั้งสามสะอื้นพระหทัยไหวหวั่น ต่างโผเข้า
กอดสอเทีพระชนกนาคแล้วโสกา สะอึก

พ. ศ. ๒๔๗๔

ศึกสามนาง

สะท้อนหน้าจันทราแล้วทอดถามว่า

คำอุษณา “ข้าแต่พระทูลเกล้าฯ เทพใดนเสด็จ
พอจึงได้ ทรงกรรแสง โค้ง ถึงเพียงนี้
เล่า เพคะ ?”

อริ “หม่อมฉันไม่ไว้ใจ ตั้งแต่เสด็จพ้อ
ยกทัพมา คอย ๆ เสด็จพ้อก็ไม่
เห็นเสด็จกลับ จึงได้ชวนกันมาตาม”

พญามาราชราช ยกพระหัตถ์ลูบพระอุ-
ภูงค์ พระลกรัก แล้ว ก็ ชยพิศตร ลง ทรง พระ
โศกา “ให้ก่อนทันธรา เฝ้าแต่ สะอึกสะอื้น
สู้แข่งขันฉกพระทูลยศแล้วพระลกว่า “ลูก-
เอ๋ย พ่อแสนจะเจ็บแค้น แค้นเสียจนไม่รู้
ว่าจะหาอะไรมาเปรียบแล้ว สิทธัตถ์ทำเอา
พ้อยุยบ เล็บชื้อ เล็บชาติ ขาทั้งอันนาง
ไปหมกสนั่น จนปัญญาของบิดาเสียจริงแล้ว
ลูกเอ๋ย”

พระนางรากลัก ผู้ มีปรีชาชาญฉลาด จึง
หาอุบายทูลเอาใจสมเด็จพระบิดาว่า “ข้าแต่
พระทูลเกล้าฯ หม่อมฉันเคยได้ยิน เขากล่าวกัน
ว่า

‘นักสกาที่ชาญชนะ
ก็มีวาระจะต้องแพ้
นักปราชญ์ฉลาดแก่
ถึงคราวแพ้กต้องจ้านน’

เสด็จพ้อเพียงแพ้วครั้งเดียว แล้วโค้งเคี้ยว
ถึงเพียงนหาสามศควไม่ หม่อมฉันเห็นว้าย
ระพยายาม ให้ความแพ้งกลับเป็น ชะนะได้
เสด็จพ้ออย่าคว่นท้อแท้พระทูลยศ เพคะ !”

พระนางอริกับทูลสั่งเสริมว่า “จริงอย่าง
พระเจ้าพัว ความชนะอาจกลับเป็นความแพ้
และความแพ้ อาจกลับเป็นความชนะได้”

พญามาราชราช สายพระพักตร์อย่างหมก
หวัง และตรัสว่า “ลูกเอ๋ย ! เหลือสามารถ
ของพ่อแล้ว เหลือสามารถจริง ๆ พ่อได้
พยายามอย่างสุดฤทธิ์ แต่ก็ทำกิจบุญฤทธิ์
สิทธัตถ์ไม่ได้”

คำอุษณา “ถ้าเช่นนั้นหม่อมฉันทั้งสามคนขอ
รับอาสาเสด็จพ้อ ไปดวงล่อสิทธัตถ์-
หนุ่มนั้นให้หลงใหล แล้วจะรับมีก
มาถวายเสด็จพ้อให้จงได้ เสด็จพ้อ
จะได้เข้ามา เอาเลือกล้างพระบาท เสียให้
สมแค้น”

มาราชราช “พอเห็นว่าเหลือที่จะสู้เขาได้”

อริ “โบราณท่านย่อมว่า—
‘ไฟแรงแสงร้อนล้า
ย่อมแพ้ไฟเย็นนิตยมา
เหล็กแข็งที่แรงกล้า
ยังพ้ออ่อนเพราะร้อนไฟ

ฉ. ล. บ้านสมเด็จ

พฤษภ

ลมโบกสะบัดแรง
ต้นไม้แข็งยังโค่นไป
ชายเรื่องฤทธิไกร
ย่อมจะแพ้สตรี”

หม่อมฉัน แน่ใจว่า จะเอา ชะนะ
สิทธิคิด หนุ่ม นั้น ได้ ด้วย ความ อ่อน
หวานเย็นแนกเทียว เพคะ”

มาราธิดา “สิทธิคิดหนุ่มนั้น ย่อมไม่เหมือน
ชายหนุ่มธรรมดาเลย แต่เมื่อลูก
ปรารถนา ก็ตามแต่ใจ ลูกจงรีบไป
เถยวัน พ้อขออวยพรให้ลูกมีชัย
ชะนะ นำเอาความปลายปดิม มาสู่พ่อ
ให้จงได้” ว่าแล้วยกพระหัตถ์ลูบ
พระอุมาองค์พระธิดา พลาญกลีลา
เลื่อนลอยไปในกลางอากาศ สู่
ทิพยสถานพิมานมาสน์บุรี ทอประกาย
ลงเห็นอรันมตทิพยธิดาสน์ พระหัตถ์
กำย่นลาภจำพองดังพระธิดา จนเสด็จ
สู่ทิพยารามดั่งรับไป

ฝ่าย อปัสริธิดา ผ่อง ประไพพัศตร์ ทั้งสาม
พระนาง ต่างปรึกษากันและกันว่า
คำฤจฉา “แน้พระน้อง ทั้งสอง เรา จะไป
กำจักสิทธิคิดหนุ่มคราวนี้ ควรจะ
ทำอย่างกวาดขัน ต้องหาเสน่ห์ให้

กันอย่างลึกซึ้ง ลวงล่อให้ตกอยู่
ในอำนาจให้จงได้”

ราวัก “พวกเราทำฉันใดก็เล่าเพคะ ?”

อรัก “ธรรมดาชายในโลก ย่อมมีความ
รักในอิสตรีในโลกต่าง ๆ กัน พวก
ชายหาเร่ล่า ชอบกำลัง แกร่งรุนแรง
กำดัด บางเหล่าชอบสตรีกำลังรุนแรง
เย็นสาวเต็มที บางชนก็ชอบเชยชืด
สตรีที่เย็นสาวแก่ เราไปกวาด
ควรจำแลงร่างตั้งแต่แรกเป็นต้นไป
จนกว่าจะโน้มน้าว นำใจ ชายหนุ่มนั้น
ให้เคลิบเคลิ้มได้ คงระดี นะเพคะ?”

คำฤจฉา “พระน้องฉลาดมาก ไป เรารีบ
ไปกันเถิด” แล้วพระนางทั้งสาม
ก็ย้ายพระพักตร์ มุ่งไปยังโพยมณ-
ชาตสถาน มีทึมนานกัษรลุดถึง
ปรารถนา เหลือบแลเห็นพระมหาวิ-
บุรุษราช ประทับนั่งเหนือบัลลังก์
รัตนอาสน์อันไพจิตร มีพระวรกาย
อันโสภณเพียบด้วย มหาบริสุทธิ์ลักษณะ
และอัสถิยานพยุภูษณาลงกร ทลึง
เนตรนึ่งคุงสิงขร สุมะรมาส มีไค
หวั่นไหวหาวกแม่สกลทนต์นิค พระนาง
ทั้งสามลัดยเบือนนัยน์จำแลงร่าง เป็น

ครุฑนารี ศรี เสาวราชย์ ม่อง พรหม
 ขนงเนตรเกศแก้มกรรณประกอยงาม
 ทุกส่วนสัก อันหญิงใดในไตรโลก
 ปรวิศรไมเปรียบปาน ปรกษองค์
 อลงการทวยทิพย์สังวาลวิญญิต แต่
 ละสังวาลวิจิตรบรรจงเจริญตา แล้ว
 ก็ พา กัน พลันพอน อ่อนองค์ อยู่ ครอง
 พระพักตร์ ทำแนบกายย้ายเยื้องยัก
 เยื้องสตร ทเชษฐชาลย์ ร้องว่า
 ว่า เอย หวาน ช่มช้ายทรวง เช่นทศ
 อาภรณ์ม่านไวยุทธ ให้เกิดมลลยและ
 ถมคาย ต่าง กรักกรวย ย้ายยุรยาทร
 ยมยวชวนใจให้ชวนยี่ เฝยอรรณภา
 กระเพรมพอลอคำฤณา ล้วนเช่น
 กลมยาอัสกร ที่สันทก
 ฝ่าย พระลิตกต มหาวีรชน ส้าวรุมวรีน
 ทรยศอเยยพระนครชลเทพนารีทั้งสามองค์
 พอประสพแล้ว ก็ทรงระยิบ หลบพระนคร นั้นจึง
 เกิมมา ทั้งพระหทัยคนควาหาพระพทัญญาณ
 อันเยมยยาก มีไถ่ส่ง กระแสใจไปจากจรรวม
 รมณอันเลิศเลย

ส่วน มาริศา เห็นพระองค์เคย มี ไหวหวั่น
 ทั้ง ๓ นางต่างก็แปรผันยอกราย เห็นหญิงสาว
 ทรามสะท่ายยุบ บิสมัยเป็นกำหนก เขย่งย้าย

ย้ายยทกระบวนลำให้แผกไป ทั้งสุรเสียงที่
 ร้องรักก็ขยใจแสนเสนาะโลดยิ่งกว่าก่อน
 พระลิตกตคิศรโพธิสัตว์ มิได้อ่อนโอน
 กรมลปรวัติให้เป็นเบญจคุณารมณ แข่งขึ้น
 ช่มพระหทัยด้วยพระฉันทิยามมี หยั่งพระปรีชา
 ญาณแยก ข้าแวกหาอนุศตรธรรมโดยสงย
 สาม พระนาง ต่าง ประสพ ปรยุ ปรเหลาค
 เห็นผิกคาคคิภทวงทั้งพระหทัยมา จึงชวน
 กันจำแลงแปลงกายาเป็นสาวแก่ นรลัทธยณ
 หากจะแล้วไฉนว่าเลิศนารี กอเยยองกรวย
 ย้ายทำทักขยบรรสาร สุรเสียงเสนาะพระปาน
 เพลงสวรค์ ชันกามา ถึง กระนั้น ก็ไม่ยั้ง
 พระมหาบุรุษให้แพ้ ได้ ทรงสงหนึ่งไม่ทิ้งไหว
 แมสกลั่นนค สามพระนางต่างจกใจก็ไป
 ควบคุมกัน ต่างผายผันไฉน เข้าระกอกว้าง พระ
 มหาบุรุษ แดกสุกสามารรถจะเข้าไปใกล้ซีก
 เพราะ พระยามมีของยัก ค่ายังไว้ คง ข้ายเพ็ชร
 แมพยายาม สักเท่าไร ก็ไม่สำเร็จ สมปวารณา
 ทั่วถึงโสภาคหอยละหล่ยเสยพระหทัย ้วย
 มนิม มนาพา กัน กลยั ไป เฝ้า ทรง ขัย สมเก้
 พระนิตุเรศ น้อมเกศบังคมทูล ยังโสภาค
 แสนเทวคให้ทมิไถ่ซำค แดพระยามาริศา
 ผู้จอมมารในกาลครั้งนั้น
 ฝ่ายพระมหาวรบุรุษนั้น ทรงดำงัก

ฉ. ล. บ้านสมเด็จ

พฤษภา

พญามารก็ยกทั้งเสนา และสามมารอีกาให้
ปราชัยแล้ว พระทศกัณฐ์ถึงซึ่งฝั่งแม่น้ำ
ไพศาล ทรงบรรลุปเพณีสถาสนาสติปัญญา
เป็นปฐม แล้วบรรลุดุคปาศักญาณเป็นนุกรม
ลำดับมา ครั้นเข้าสู่สมย์ใกล้รุ่งไพศาลขบวนมี
ก็ทรงบรรลุดาสกัษยญาณฉวีทางบริสุทธิ ถึง
ซึ่งอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ จึงทรงเปล่ง
พระอุทานวิเวก เย้ยหยันสรรพมารเวศ
พระองค์ทรงทำลายแล้วว่า

ยทา หเว ปาตุกวนติ ชมฺมา
อาตาบิโน ฉายโต พุราหฺมณสุต
อถสุต กงฺขา วปยฺหติ สพุพา
ยโต ปชานาติ สเหตุชมฺมํ ฯ
ยทา หเว ปาตุกวนติ ชมฺมา
อาตาบิโน ฉายโต พุราหฺมณสุต
อถสุต กงฺขา วปยฺหติ สพุพา

ยโต ขยิ ปจฺจยานิ อเวทิ ฯ

ยทา หเว ปาตุกวนติ ชมฺมา

อาตาบิโน ฉายโต พุราหฺมณสุต

วิรูปยิ ติฏฺฐติ มารเสนิ

สุโรว โสภาสยมนฺตลิกฺขิ ฯ

เมื่อโคธธรรมทั้งหลาย ปรากฏแก่พราหมณ์

ผู้มีเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้น ความสงสัยทั้งปวง

ของพราหมณ์นั้น ย่อมสิ้นไป เพราะมารู้แจ้ง

ธรรมว่า เกิดแต่เหตุ ฯ เมื่อโคธธรรมทั้งหลาย

ปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้น

ความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้น ย่อมสิ้นไป

เพราะได้รู้ความสิ้นแห่งขันธ์ทั้งหลาย ฯ เมื่อ

โคธธรรมทั้งหลาย ปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีเพียร

เพ่งอยู่ พราหมณ์นั้นย่อมกำกวมารและเสนา

เลียบไค้ ทุพพะอาทิตยอุทัยกำกวมัก ทำ

อากาศให้สว่างฉนั้น ฯ

พุทธประวัติฝ่ายมหายานในทิเบต

ตามฉบับ ของ W. Woodville Rockhill

เริ่มเรื่องตั้งแต่สร้างโลกจนถึงพระพุทธเจ้าตรัสรู้

โดย

ส. ศาสตรี และ ส. สาลิตล

ขณะเมื่อโลกประลัยนั้น มหาชนซึ่ง ส่วนทั้ง ๓ ทัศระคนปนกันอยู่นั้น มีลมพัดเข้า
อาศัยอยู่ในโลกได้ ไปเกิดในภูมิอากาศสวรรค์ ทำให้สิ่งที่มีค่า (โอชะ) แค้นเจ้าและรวม
(อากาศสรรพหมี) มีร่างกายอันสุขุมปราศ- มาอยู่ตรงกลาง อยู่มีคุณมัทเช่นพัดเข้า
จากสรรพมลทิน อินทรีย์ทั้งหลายไม่วิกล ในเบื้องหน้ามัทเคี้ยวแล้วให้รสหวาน แค้น
วิการ อวัยวะใหญ่อันสุขุมประดุจแก้ว มี เข้าและรวมมาอยู่ตรงกลางคั่นใด ก็อุปไมย
ร่างกายงดงาม ผิวพรรณผ่องใส มีรสดี เหมือนลมเข้า ในเบื้องบนพ่นแผ่นคั่น นำ มหา-
พวยพุ่งออกจากกาย เทียวไปได้ไกลสุดที่ สมุทร ซึ่งระคนปนอยู่ให้แค้นและรวมกันเข้า
เสียงชีวิตด้วยความรุนแรง ๒ เทวาทงหลาย คั่นนั้น
เหล่านั้นดำรงอยู่ในสภาวะนั้นมายาวนานยิ่ง เป็น ส่วนที่แขนง ๓ มีสังาม มีรสอร่อย มี
อยู่อย่างนั้นนานเวลาชยยาว กลิ่นหอมมันนัก มีรสเหมือนเนย รสเหมือน
ในระหว่างนั้น แผ่นดินอันใหญ่หลวงระคน นาคผิงสก
ปนอยู่กันน้ำและมหาสมุทร ในพื้นเบื้องบน ในระหว่างที่โลกตั้งขึ้นเช่นรูปนี้ คนบาง

- ๑ เห็นระตึงกยเร่งองทาง หินยานว่า อากาศจาว เทียวไปในอากาศ
- ๒ เห็นระตึงกยเร่งองทาง หินยานว่า ขัณฑกษา มีคั่นเช่นอาหาร
- ๓ คั่นคั่นขัณฑกษาสันสกฤตมาลงไว้ว่า ปฤถิวีส รสแผ่นคั่น ไทยเคยแปลว่า ง้วนคั่น
ต่อไประใช้ว่า ง้วนคั่น

ส. ศาสตรีย และ ส. สาลิศกุล

พฤษภา

คนที่ไปเกิดในภูมิอากาศสรรพพรกำหนก ไป พินแผ่นดิน^๕ก็มัวไปหมก
กาล หมดบุญความดีที่ไต่ทำไว้แล้ว ก็สัน ้วยเหิน^๖ จึงเกิดมีพระอาทิตย์ พระจันทร์
อาชุกกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ แต่คุณสมบัติ และปรากฏ มีขาว มีกลิ่น นาค วิมาลี ลิขิตา
สำหรับตัวยังไม่ขาดสาย คนพวกนี้จะมี เกิดขึ้น บัณฑิต ถูก และบี พวกละเลียงชีวิต
คุณธรรมอย่างหมดยกก่อนแล้ว (เมื่ออยู่ใน ้วยวันคืนอย่างนั้นมาอยู่เป็น เป็นอยู่อย่างสัน
ภูมิอากาศสรรพพร หมายความว่ายังมีร่างกาย เวลาที่ยาว
อันสุขุม ฯลฯ มีชีวิตเป็นอาหารอย่างเดิม) ผู้ที่กินวันคืน แต่น้อย ผิวพรรณก็ ผ่องใส
ในระหว่างนั้นยังไม่มีพระอาทิตย์ พระ ส่วนผู้ที่กินมากผิวพรรณก็ดำคล้ำ เมื่อ
จันทร์ในโลก ทั่วทั้งยังไม่มี คืน วัน นาค เป็นเช่นพวกที่มีผิวพรรณผ่องใสก็ พกกับพวก
วิมาลี ลิขิตา ไม่มีทั้งนั้น เกิดขึ้น บัณฑิต ระยะเวลา คำว่า ทำไม เราจึงมีผิวพรรณงาม แต่ท่าน
เวลา (ถูก?) และยังไม่พบ เพศชาย เพศ คำ การแตกต่าง กันได้ ดังเช่นด้วยประการนี้ ๑
หญิงก็ไม่ปรากฏ มีแต่สิ่งที่มีชีวิตอย่างเคี้ยว พวกที่มีผิวพรรณ ผ่องใสก็ ทะเยอทะยาน ในผิว
ต่อมาเมื่อเรื่องเกิดขึ้น คือคน ๆ ๑ มี พรรณของตน จึงกลายเป็น ขาและเป็น
นิสัยเสียชอกแซกเอาปลาย นิ้วมืองวันคืน มาล้ม อยุติธรรม วันคืน เลยหายไป
เขาก็เกิดความชอย จึงกินวันคืนเป็นอาหาร เมื่อวันคืนหายไปแล้ว จึงเกิดมีของที่มี
คนอื่น ๆ เห็นคนนั้นกินวันคืนก็ (เอาอย่าง) มัน มีสิ่งงดงาม และมีรสอร่อย กลิ่นหอม
เริ่มกินวันคืนเป็นอาหารบ้าง เนื่องจากพวก ยิ่งนัก สีสเหมือนคอกของกา^๓ รสเหมือน
เหล่านักวันคืนเป็นอาหาร ร่างกายจึงทราย นามัสสค คนพวกนั้นได้ถือเอาเป็นอาหาร
และอัน รสก็มิต่างและความงามก็หาย และมีอายุนั้นเป็นอยู่อย่างนั้นสันเวลาที่ยาว

๑ ผิว คือ ส ใจแก่ศพทว่า วรรณ ซึ่งภายหลังกลายเป็นเหล่า เป็นพวก

๒ ต้นตะบับ คัดคำภาษา สันสกฤต มาลงไว้ว่า ปฤถิวิ ปรวตค แปลว่า กองดิน
เห็นจะตรงกับภาษาบาลีว่า ปฐวิปปฐค แปลกันว่า สะเก็ดดิน

๓ คอกของกาไม่ทราบว่าเป็นคอกอะไร พยอีกแห่ง ๑ ใน พุทธประวัติเอง ลงภาษา
สันสกฤตไว้ว่า กรณิกา

พ.ศ. ๒๔๗๔

พุทธประวัติฝ่ายมหายานฯ

(เวลาภายหลังมา สเร็กกินนิกได้หายไปโดยเหตุอย่างเกี่ยวข้องกับคนตายไปแล้ว)

เมื่อสเร็กกินนิกหายไปแล้ว จึงเกิดมีหญิง ๑ มีสีงาม และรสอร่อย กลิ่นหอม ชื่นนัก สเหมือนคอกกะทุม รสเหมือนนาฬิก สก พวกเหล่านี้ก็ถือเอาเป็นอาหาร และมีอายุยืน เป็นอยู่เช่นสันกาลยิกยาว

ต่อมาเวลาภายหลัง อาหารนั้นก็หายไปอีก โดยนัยที่กล่าวมาข้างบน จึงเกิดมีเขาที่เกิดขึ้น เมล็ดไม่หยาบ ไม่มีเปลือก ชาวสะฮาก ยาว ๔ องค์ มีเสมอไม่ขาด ถ้าเกี่ยวเข่นเข้ากอกขึ้น ถ้าเกี่ยวเข้าไม่ทันเข่นกอกขึ้น เขาที่เกี่ยวแล้วกอกขึ้นใหม่เสมอ เพราะเหตุนี้จึงมีเขาไม่ขาด คนพวกนั้นจึงถือเอาเขาเป็นอาหาร อาศัยอาหารชนิดนั้นชนพวกนั้นมีอายุยืน และเป็นเช่นนอยสันกาลยิกยาว

เพราะเหตุกินเข่นชนิดนี้ อวัยวะของคนพวกนั้นจึงผลิออกไปต่าง ๆ ข้างที่เข่นเพศชาย ข้างที่เข่นเพศหญิง ต่อมาพวกนั้นแพ้เล็งคชังกันและกันก็เกิดความรักกันขึ้น และคิดหาหนทางเผ่าเผ่าจนถึงกระทำการเมสสิจาร

คนพวกอื่น ได้เห็น อาการที่คนพวกนั้นทำก็เอาอีกคนหนึ่ง หิน กรวด กระเบื้องขว้างปา แล้วพูดว่า ท่านทำผิด ท่านทำสิ่งชั่วผิด ฝ่ายชนพวกที่ทำความผิด และได้ทำแล้วซึ่งสิ่งผิดก็โต้ตอบว่า ทำไมท่านจึงทำความเจ็บแค้นแก่พวกเรา การที่คนพวกอื่นเห็นคนพวกนั้นทำกรรมลามกและเอาหินขว้าง เขาก็อื่นหินก้อนกรวดและกระเบื้องขว้างปา และถามตะโกนว่า ๆ ๆ (ดังกล่าวนั้นแล้ว) ก็เหมือนเวลาขรุขระ เมื่อชายมีเมีย ชนทั้งหลายเอาใจของหอมกอกไม้และ เขาคอก ชักไปขลุ่ยเมียบรรณกบเปลี่ยนเสียงว่า ขอให้องค์หญิงมีความเจริญ เป็นธรรมภาคนั้น สิ่งใดที่กอกขึ้นขึ้นแรกเริ่มไม่เข่นยุคคิธรรม ถึงขรุขระกลายเป็นยุคคิธรรม สิ่งใดที่ทนไม่ได้นั้นขึ้นแรกเริ่ม ถึงขรุขระกลายเป็นของทนได้ สิ่งใดที่ทนได้ในขึ้นแรกเริ่ม ถึงขรุขระกลายเป็นสิ่งทนถาวร

เมื่อชนพวกนั้นได้ทำผิดนั้น สองวันสามวัน ช่างเจ็ดวัน คนที่เต็มไปด้วยยาปเหล่านั้น ครั้นตลอดแห่งยาปเข้าครอบงำแล้วจึงเริ่มสร้างเคหะ (เรือน) และพวกนั้นว่า

๑. คันตะบิยัคคักำภายา สันสกฤต มาลงไว้ว่า วนลดา แปลว่า เสาที่เกิดขึ้นในน้ำ หรือเกิดในป่า เห็นจะตรงกับภาษาบาลีว่า ปฐวลดา แปลกันว่า เคาธิน

ส. ศาสตรี และ ส. สาลิตล

พฤษภา

พวกเราทำสิ่งใด ๆ ไม่อนุญาต ใน ทน
ไ้ อาศัยสำนวนจริงเกิดคำว้า เคระ
(ที่ทักว้อถือเอาสิทธิไ้) นี่เป็นครั้งแรกที่เกิ
การแบ่งกันในโลก เพราะเรื่องเรือนเป็นเหตุ
การแบ่งนี้จะเห็นยุคกรรมหรือไมกัแล้วแต่การ
ตัดสินของพระราชา พระราชาเป็นเจ้าของ
กฎหมาย

ถ้าหากว่าชนทั้งหลายเหล่านี้ ต้องการเข้า
สำหรับกัน ละเพราะมีเยนหรือมีเชื้อเข้า ก็
จะไปเอามาไ้ตามความต้องการ แค่มิเรื่อง
เกิขึ้นด้วยคน ๆ หนึ่งมันสยยเกิยครัน ไป
เอาเข้าครั้งเกิยพอทงมือเข้ามอเยน ครัน
คนอื่นมาชวนว้าให้ไปเอาเข้า กันเด็กก็ตอบว้า
จงหาเข้าส่วนของท่านเด็ก เราเอามาครั้ง
เกิยพอทลออกทงเข้าทงเยน คนผู้ชวนก็ก
ว้า ก็ ก็มาก ๆ เราจะไปเอาเข้าครั้งเกิย
ให้พอ สอวัน สามวัน เจ็ดวัน แล้วทำคามท
คิกนั้น

ต่อมาเมื่อเรื่องขึ้นอีก คือ มีคนบางคนไป
ชวนคน ๆ นั้น ว้าให้ ไปเอาเข้าด้วยกัน แต่
คน ๆ นั้นก็ลยตอบว้า จงไปหาเข้าส่วนของ
ท่านเด็ก เราเอามาครั้งเกิยพอไปไ้ทลออก
สอวัน สามวัน เจ็ดวัน พวกท้ชวนก็กว้า
ก็ ก็มาก ๆ เราจะไปเอามาให้พอครั้งเกิยพอ

เคิอน ๑ แล้วก็พากันทำคามทคิกนั้น
เพราะเหตุที่ชนทั้งหลายเอา เข้าที่ เกิเอง
มาเกิยไวเ็นสยะเยง เข้าจึงกลายเป็นหยาบ
เกิยเปลือกขึ้นหุ้มเมสค เมื่อคนเกิยแล้วก็
ไม่งอกอีก คงอยู่เท่าที่เหลือ
ชนทั้งหลายจึงประชุมกันเสียใจเคิรว้าไ้ค

คร่ำครวญว้า กิรชาวเราทงหลาย แรก
เริ่มเกิเมทพวกเรามิร้างกาย อันสขุม ปราศจาก
สรวมลทิน มีอินทริย ไม่วกลกิการ วลว
พวกเราจึงซัดเส็นเยนที่ทหมายและคัง เขตค้แทน
ระหว่างทรีพิยสมบัตติของคน ๆ เสียเด็ก เมื่อ
ปรีรักษากันแล้วก็ซัดเส็นเยนที่ทหมาย และแยก
เขตคว้า เย็นของท้าน เย็นของเรา เย็น
ครั้งแรกที่เกิเมระเยยบการซัดเส็นเขตค ขนใน
โลก และเขตคั้นจะถูกลหรือไมถูกลแล้วแต่
การตัดสินของพระราชา พระราชาเป็นเจ้าของ
กฎหมาย

ค้อจากนั้นก็มิเรื่องขึ้นอีก ค้อคน ๆ หนึ่ง
ไปเอาเข้าของคนอื่นโดย ไมไ้รับความ ทกล
เหมือนคังว้าเขานเยนของตน คนทงหลาย
แลเห็นก็ค้อว้า ว้าทัวไมท้านจึงไปเอาเข้า
ของคนอื่นโดยไมไ้รับอนุญาต เหมือนคังว้า
เขานเยนของตน ท้านอย่าทำอย่างนอก
แต่คน ๆ นั้นก็ไปเอาเข้าของ คนอื่นโดยไมไ้

พ. ศ. ๒๔๗๔

พุทธประวัติฝ่ายมหายาน ฯ

รับอนุญาตอีก เหมือนกันว่าเขานั่นเป็นของตน
เป็น ครุฑที่ ๒ ที่ ๓ ชนทั้งหลาย เห็น ก็บอกว่า
ว่าทำไมท่านจึงไปเอาเข้าของคนอื่น โดยไม่ได้
รับอนุญาต เหมือนกันว่า เขานั่น เป็นของตน
ว่าแล้วจบบุคคลนั้น ๆ นั้นนำมาซึ่งประชุมยก
กล่าวว่า คน ๆ นั้นมีความผิด ด้วยไปเอา
เข้าของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต เหมือน
กันว่าเขานั่นเป็นของตน ชนในประชุมนั้นจึง
กล่าวว่า ทำไมท่านจึงไปเอาเข้าของคนอื่น
โดยไม่ได้รับอนุญาต เหมือนกันว่าเขานั่น
เป็นของตน ๑ ไปเถิด และอย่าทำผิดอีก แต่
คนที่ทำผิดนั้นกลับบอกว่า คนพวกนี้ประพฤติ
ต่อข้าพเจ้าอย่างชั่วร้าย ด้วยจับข้าพเจ้ามา
สู่ที่ประชุม เพราะเหตุเข้ามีค่าเล็กน้อย พวก
ที่ประชุมอยู่จึงกล่าวกับพวกที่ทำการขโมยและ
กล่าวหาเรื่องเข้าว่า ทำไมท่านจึงจับคน ๆ
นั้นมา และกล่าวหาเขาด้วยเรื่องเข้า ท่าน
ทำผิดต่อเขา เพราะเหตุที่ นำเขา มาสู่ที่ประชุม
พากันไปเถิด และอย่าทำอย่างนี้อีก แล้ว
คนพวกนั้นจึงคิดกันว่า อาศัยเหตุอันปรากฏ
เช่นนี้ พวกเรา ควร ประชุม กัน เลือก จาก
ระหว่าง พวกเราเอง หา จำพวกคนที่สร้าง

ฝ่าเผยที่สุด ใหญ่ที่สุด งามที่สุด และ
แข็งแรงที่สุด ทั้งให้เป็นเจ้าปกครองนาของ
เรา จะโค้งโทษพวกเราซึ่งทำการอันควรลง
โทษ และให้ข้าเห็นแก่พวกเราซึ่งทำการอัน
เป็นคุณควรยกย่อง และพวกเราจะแบ่งพืช
พรรณในนาของเรา และผลไม้ที่เราเก็บได้
ให้เป็นส่วนของเขา
เมื่อประชุมกันแล้ว (และได้ทำเหมือน
ข้อตกลงข้างบน) ชนทั้งหลายเหล่านั้นก็ได้
ตั้งผู้ซึ่งเลือกแล้วให้เป็นเจ้า ปกครองนา พร้อม
ด้วยคำว่า ทั้งแก่คนไป ขอให้ท่านลงโทษ
พวกเราสมควรที่จะลงโทษ และให้ข้าเห็น
พวกเราสมควรที่จะได้รับยาหนึ่ง พวกเรา
จะแบ่งส่วนพืชพรรณในนาของเรา และ ผลไม้ที่
เก็บได้ ให้แก่ท่าน
อาศัยเหตุที่ ผิดนั้นได้ รับความเคารพนับถือ
จากชนหมู่มาจน จึงมีนามปรากฏว่า ผู้มี
เกียรติยศคนมาก (มหาสมมต) ท่าน
มหาสมมตนั้นได้เป็นเจ้าของปกครองนา บัง
กันประชาชนให้พ้นอันตราย จึงได้รับนาม
อีกอย่างหนึ่งว่า "ผู้ปกครองนา (เกษตร)
หรือ "กษัตริย์" และเมื่อท่านเป็นคนที่

๑ ฟังสิ่งใดกว่าส่วนที่พูดซ้ำความหลังเดิมประโยคอย่างนี้ ภาษายาลัทธิก่อนอรรถกถา
ชอบใช้เสมอ

ส. ศาสตรวิ และ ส. สาลิตล

พฤษภา

ยุคกิจกรรมทั้งเล็กขบถลาคสามารถนำความสุข
อย่างยิ่ง มาให้แก่ หมู่ มนุษย์ ได้ โดย ชัยภูมิ
กฎหมาย จึงเรียกกันว่าเจ้าแผ่นดิน หรือ
ราชา (ผู้ยิ่งใหญ่ในดิน)

คนบางพวกมีโรคภัยเป็นผี ความเจ็บปวด
และความวิตกเขยิบเขยิบ ทั้งบ้านเรือนไปอยู่
ป่า สร้างกระท่อมกิ่งไม้ ใบไม้ (บรรณศาลา)
เป็นที่พักอาศัย เมื่อต้องการอาหารสำหรับ
เวลาเย็นก็เข้าไปในหมู่บ้านเพื่อรวบรวมอาหาร
ทาน เมื่อต้องการอาหารในเวลาเช้าก็ทำนอง
เดียวกัน ชนทั้งหลายก็ให้ควยน้ำใจเลื่อมใส
ควยใส่ใจว่า “ท่านเหล่านั้นเป็นคนทศศึกษาแล้ว
มีโรคภัย ฯลฯ” จึงเข้ามาในหมู่บ้านขอ
อาหารทานทั้งเช้าและเย็น”

ต่อมาเมื่อเกิดขึ้น คือ บุคคลบางคน
ไม่สามารถแสวงหาทาง ข้างใหญ่ ทาง มัชฌิม
และข้างเพื่อการวิเวกได้ จึงไปอยู่ที่แห่งใดแห่ง
หนึ่ง สร้างกระท่อมควยกิ่งไม้ ใบไม้ แล้วพูด
ว่า เราอยู่ที่นี่เราจะประกอบมนตรชน เราจะ
เลือกคักพระเวท แล้วก็ทำเหมือนอย่างว่า
ในจำนวนบุคคลเหล่านั้น ยังมีคนบาง
คนไม่สามารถ แสวงหาทางข้างใหญ่ มัชฌิม
ข้างเพื่อการวิเวก และไม่สามารถประกอบ
มนตรและเลือกคักพระเวทได้ ก็ทิ้งขว้าง

เข้าไปยังหมู่บ้าน แล้วพูดว่า เราจะแจกทาน
และทำการกุศล คนทั้งหลายมาในร่วม
เลี้ยงของเรา จะใช้ของเคี้ยวและของกินตาม
ปรารถนา ว่าแล้วก็ให้ทาน (และทำตามท
พูดไว้ว่ากระทำ)

พวกที่อยู่ห่างจากบ้านเรียกกันว่า “ผู้มี
ใจไม่เกี่ยวข้อง” หรือ “พวกรวมณ์” เพราะ
เหตุที่พวกรวมณ์ บาง คน ไม่ พินิจ พิจารณาเนือ
ความ (มโนและเวท) เป็นแต่สาธยาย
พจนางจึงเรียกกันว่า “นักอ่าน” หรือ
“ปราชู” ส่วนพวกที่อยู่ห่างจากป่าและ
อยู่ในหมู่บ้านเรียกกันว่า ชาวบ้าน (คุรวามิก)

คน บางคน ประกอบ การงาน ท้า ควยมือ
และการหากินต่างๆ ในเรือนของคนโดยลำพัง
ตนเอง ทำสิ่งของประเภทต่าง ๆ (ซึ่งขาย
ได้) คนพวกนี้เรียกกันว่า “คนค้า” หรือ
“ไวศย” วรรณะ ๓ เหล่าได้เกิดขึ้นในโลก
ควยอาการเหล่านั้น และยังเกิดวรรณะที่ ๔
ขึ้นอีก คือพวก ศรมณะ (สมณะ) ได้แก่
สมาธิกแห่งตระกูลกษัตริย์ยอนคคณและทนต์
แล้วนั่งห่มผ้าสีทัญจำรัส (กินแดง) พวก
เหล่านั้นทั้งบ้านเรือน ประพฤติคนเย็น (อนา
คาริก) ผู้มีภาวะปราศจากเหยาเรือน เหนือ
หน้าจากโลกโดยสิ้นเชิง และภยควย

พ. ศ. ๒๔๗๔

พุทธประวัติฝ่ายมหายานฯ

คริสต์กัณฑ์พวกสมณะโดยความเคารพ ลูกขึ้น
ก่อนรับและน้อม คำนับโดย ความเคารพ นัยคือ
พราหมณ์และไวศย (ก็ประพฤติต่อพวกสมณะ
ด้วยความเคารพคล้ายกัน)

นอกจากกัณฑ์รับสมณะ ยังมี สมาชิก
ในสกุลพราหมณ์ สกุลไวศย ศักยมและทวนก
นึ่งห่มผ้าสีคันแวง ละทิ้งบ้านเรือนประพฤติเป็น
อนาคาริกขบคณ เห็นขยหน้ายจากโลกโดย
สิ้นเชิง กัณฑ์รับทั้งหลายก็คริสต์แก่คนพวก
นี้โดยเคารพ ทำการก่อนรับและน้อมคำนับ
โดยเคารพ พราหมณ์และไวศยก็ประพฤติ
ต่อพวกนี้ด้วยความเคารพเหมือนกัน

ตามทีกล่าวนมาแล้วว่า คริสต์แรกเมื่อคนๆ
หนึ่งเขาเข้าของคนอื่นไป เหมือนของตัว
เพราะการล่องละเมียดบัญญัติ การชะโมย
อันมิได้มีของรอยเลยเวลานั้น ก็สำแดง
ตนปรากฏขึ้นในโลก และเพราะการกระทำ
และเพราะการชะโมยนี้ ขาป้อนมิได้มีของรอย
ในโลกจึงปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรก

ประวัติการ ต่อไปนี้ ยกเอา มาแต่
หนังสือทลว เล่มที่ ๓ หน้า ๔๒๐

พระเจ้ามหาสมมต มีพระราชโอรสทรง
พระนามว่า โรชะ โอรสของพระเจ้า โรชะ
ทรงพระนามว่า กัลยาณ โอรสพระเจ้า

กัลยาณทรงพระนามว่า วรกัลยาณ โอรส
พระเจ้าวรกัลยาณ ทรง พระนาม ว่า อุตโปย
พระเจ้าอุตโปยมีโอรสเกิดแต่พระเศียรองค์ ๑
ทรงพระนามว่า มินชาคาร พระเจ้าแผ่นดิน
ทั้ง ๖ องค์นี้เรียกกันว่า “อปริมาณ” เพราะ
มีอายุยืนเกินกำหนด

พระเจ้ามินชาคาร มีพระโอรสเกิดจากพระ
องค์สาวซึ่งขบมนุนชนองค์ ๑ ทรงพระนามว่า
การ มีฤทธิอำนาจมาก ได้ครอบครองทวีป
ทั้ง ๔ และยังมีพระโอรสเกิดแต่พระองค์
ซ้ายอีกองค์ ๑ ทรงพระนามว่า อุปการ ได้
ครอบครองทวีป ๓ และมีพระโอรสเกิดจาก
พระมิ่งสะ ซึ่งนอกชนที่พระบาทซ้ายองค์ ๑
ทรงพระนามว่า การมันต ได้ครอบครอง
ทวีป ๒ และยังมีพระโอรสองค์ ๑ เกิด
จากพระบาทขวาทรงพระนามว่า อุปการมันต
ได้ครอบครองทวีป ๑

(ต่อมามีลัทธิ พระเจ้าแผ่นดิน อีก ยศยว
ซึ่งมีเชื้อสายมาก ที่โคตรองเมืองพาราณสี
เมืองกมพล เมืองหัตถิปร์ เมืองกัษยศิลา
เมืองกันยาภษ และเมืองอื่นๆ แต่เพราะ
กัณฑ์รับเหล่านี้ไม่เกี่ยวกับศักราชโดยตรง ไม่มี
ประโยชน์ที่จะกล่าวถึงให้เสียเวลา)

พระเจ้ามหศวรเสน เมือง พาราณสี มีเชื้อ

ส. ศาสตรวิ ส. สาสิตุล

พฤษภา

สายมาก ซึ่งได้ครอบครองเมืองคืนคร
รวมทั้ โปทล ในบรรดาเชื้อแถวเหล่านี้

องค์ ๑ ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ทรง พระนามว่า
กรณิก มีโอรส ๒ องค์คือ เคาทม และ
ภารทวาช เจ้าเคาทม เป็นคนมีบุญหนักศักดิ์
ใหญ่ แก่เจ้าภารทวาช เป็นคนขยาปขยาข้า
แม้ว่าเจ้าเคาทมจะมีชันษาแก่กว่ากั แต่ได้
ทูลขอต่อพระบิดา ให้ทรงอนุญาตเพื่อจะขอ
ด้วยเกรงความรับผิดชอบในความเป็นพระราช
ครันได้รับความตกลง อันจำเ็นแล้ว ก็ไปเ็น
ศิษย์ฤๅษี ๑ ชื่อว่า ฤๅษณ์วรรณ (ผิวกำ)

ต่อมาเมื่อพระเจ้ากรณิก ทิวงศกแล้ว เจ้า
ภารทวาช ก็ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เจ้าเคาทม
จึงสร้างกระท่อมขึ้นหลัง ๑ ในเขตค้เมืองโปทล
ตามคำแนะนำของอาจารย์ แล้วอาศัยอยู่
ที่กระท่อมนั้น

ครั้งหนึ่งเกิดมีเรื่องขึ้น คือ ฤๅษณ์วรรณ
ได้เ็นเมืองโปทล คน ๑ ชื่อ ภัทธา ถูก
ผู้รักซึ่งมีเล่ห์กลมากฆ่าตาย ใกล้กระท่อม พระ
เคาทมผู้ดีอันโศก ผู้ร้ายได้ทั้งกาพอันเข่น
เลือกไว้ในกระท่อมนั้น ชาวเมืองไปพบหญิง
ถูกฆ่าตาย และพบศพในกระท่อมของฤๅษี คึก
ว่าพระเคาทมเป็นผู้ฆ่า จึงคิดสินให้ฆ่าพระ
เคาทม ให้ตายตกไปตามกัน แล้วให้เอา

พวกออกกรบ (บ่โจ) สวมรอยคอพระเคาทม
ให้เ็นเจ้าชรวแล้วพาตระเวนไปทั่วเมือง นำไป
นอกประตูข้างทิศใต้เสียไว้เ็นปลายไม้

ในขณะที่พระเคาทม ยังมีชีวิตอยู่ พระ
ฤๅษีฤๅษณ์วรรณ มาพบเข้า จึงถาม ถึงความผิด
พระเคาทม ตอบว่า ถ้าข้าพเจ้าไม่มีผิด ขอ
ให้ท่านเกลียดจากส้คำเ็นส้ทอง ในขณะเ็นพระ
ฤๅษีก็เกลียดจากส้คำเ็นส้ทองทันที ตั้งแต่
นั้นมาก็มีสัญญาว่า กณกรวรรณ พระเคาทม จึง
บอกพระฤๅษณ์ว่าคนมีความวิถกมาก ด้วยคิดถึง
ราชสมบัติเมืองโปทล จะว่างเปล่า เพราะ
น้องชายไม่มีโอรสธิดา พระฤๅษณ์จึงขึ้นกาล
ให้เ็นห่าใหญ่ตกลงที่พระเคาทม และให้ลม
พายุทั้งชันย่ำยี ความเจ็บปวด และ ให้มี สัตว์
หยาบแห่งธูลี ๒ หยก อันระคนปน กับเลือด
ก็ตกไปจาก พระเคาทม

ต่อมาส้คร้หนึ่ง หยก ทั้ง ๒ นั้น ก็กลาย
เ็นไข ความร้อนแห่งพระอาทิตย์แรกอุทัย
ขึ้นกาลให้แตกออกเ็นเป็นกุมาร ๒ คน เจ้า
ไปอยู่ในไร่ธูลีอันอยู่ใกล้ ๆ ครันความ
ร้อนแห่งพระอาทิตย์กล่าขึ้น พระฤๅษณ์เคาทม
ก็เหือกแห่งกระท่าถาดกิริยาตาย

พระฤๅษณ์กณกรวรรณพิจารณาเห็นว่ามาร ๒
คนเ็นเ็นลูกของ พระเคาทม จึง พา ไปเลี้ยงไว้

พ. ศ. ๒๔๗๔

พุทธประวัติฝ่ายมหายาน ๖

เพราะเหตุที่กุมารทั้ง ๒ นั้นเกิดเมื่อพระอาทิตย์
แรกอุทัย และคลอดออกโดยแสงพระอาทิตย์
จึงเรียกกันว่า “วงศ์พระอาทิตย์” หรือ
“สุริยวงศ์” อีกอย่าง ๑ เรียกกันว่า
“เคาตม” เพราะเป็นลูกของเคาตม^๑ และ
เพราะเกิดจากสระของพระเคาตมจึงเรียกกัน
ว่า อังครัส เป็นเหตุที่ ๓ และเหตุที่พบ
กุมารในไร่ธัญธัญเรียกว่า อิกษวากุ

พระเจ้าถาวรท้าวทศกโดยปราศจากลูก
หลาน มุขมนตรีทั้งหลายจึงปรึกษากับพระ
กนกวรรณฤณี เพื่อสืบหา โอรส ของพระ
เคาตมที่เหลืออยู่ พระกนกวรรณฤณีเล่า
เรื่องแปลกประหลาดให้ฟัง มุขมนตรีทั้งหลาย
จึงเชิญโอรสทั้ง ๒ ของพระเคาตม และยก
ผู้มียายุแก่กว่าขึ้นเป็นพระราชา พระราชาองค์
นั้นก็ทรงศกไซ้โดยไม่มียุคลหลาน ผู้น้องจึง
ไต่เป็นพระราชา ทรงพระนามว่า อิกษวากุ
มีเชื้อสายครุฑครองสมบัติในไปคลึงรชัชว
องค์ ที่สุดทรงพระนามว่า อิกษวากุวิรุช

พระเจ้าอิกษวากุวิรุช มีโอรส ๔ องค์ทรง
พระนามว่า อุลกามุของค์ ๑ กรวรรณองค์ ๑
หัตตินาซองค์ ๑ นบุรองค์ ๑ แต่พระเจ้า

อิกษวากุวิรุช ทรงอภิเษกสมรสครั้งที่ ๒ อีก
โดย ย่อมสัญญาว่า ถ้า พระมเหสี ใหม่ มีพระ
โอรสก็จะไต่เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ภายหลัง
พระมเหสีนั้นมีพระโอรสองค์ ๑ ทรงพระนาม
ว่า ราชชนันท์ เมื่อพระโอรสองค์สุดท้อง
เจริญขึ้น บิดาพระมเหสีอ้างเหตุผลบังค้ำให้
พระเจ้าวิรุช ทรงประกาศโอรสพระองค์น้อย
เป็นผู้สืบราชสมบัติ และเนรเทศโอรสพระองค์
ใหญ่ทั้ง ๔ ไปเสีย

โอรสทั้ง ๔ พระองค์กำพาลกัน ของตน ๆ
และประชาชนเป็นอันมากไปจากพระนคร เทียว
สัญจรไปจนถึงเขาหิมาลัย ไปถึงอาศรมฤ
ษีอยู่พักหนึ่งมีแม่น้ำภาควิถี (คงคา) จึง
พากันสร้างถ้ำขังไปไม่อาศัย และเลี้ยงชีวิต
ด้วยอาหารล่าสัตว์ และได้ทำการสมรสกับ
พระภคินี ซึ่งมีไว้รวมพระมารดาเกิดกันทุก ๆ
องค์ ตามคำแนะนำของพระภคินี มี
โอรสธิดาด้วยกันเป็นอันมาก ด้วยประการฉะ
นี้พระภคินี จึงเอาทรายทอง ถิ่นน้ำละลาย

ปนกันขัดหมายเชกที่ ทให้ราชกุมาร ทั้งหลาย
สร้างพระนคร พระราชกุมารทั้งหลายจึง
สร้างพระนคร ณ ทพพระฤชให้ เพราะเหตุที่

๑ ถ้ามานเป็นต้นสกุลเคาตม ควรเรียกชื่อผู้ต้นสกุลว่าโคตม คือผู้สืบสกุลจึงเป็น
เคาตม ตามรูปไวยากรณ์ภาษาสันสกฤต เข้าใจว่าท่านดุษฎีเขียนผิด

ส. ศาสตรี และ ส. ลาลิตุล

พฤษภา

พระกนิษฐาให้ท้าวสร้างพระนคร ราชกุมาร
ทั้งหลายจึงตั้งชื่อเมืองว่า ที่ของ พระกนิษฐา
หรือ กนิษฐาสถ (กนิษฐาสถ)

เมื่อราชวงศ์เจริญมากขึ้น เทวทาสองค์ ๑
จึงขอลาออกไป ราชกุมารเหล่านั้นจึงสร้าง
เมืองขึ้นอีก เรียกว่า เทวทาส หรือเทวท

ราชวงศ์นั้นจึงตั้ง ขอบัญญัติ ใน โคตร
สมาคมทั่วไปว่า ชายคนนั้นจะทำการสมรส
ได้กับหญิงคนใดแล้ว และหญิงนั้นต้องเป็น
โคตรของคนด้วย

วันหนึ่งพระเจ้าวิรุทธ ทรงระลึกถึงพระราช
โอรสอันเป็นที่รักของพระองค์ จึงตรัสถาม
ราชเสวกว่า บรรดาลูกของเราเป็นอย่างไร
บ้าง ราชเสวกทั้งหลายจึงกราบทูลเหตุการณ์
อันกล้าหาญของพระราชกุมารเหล่านั้น

ท้าววิรุทธ จึงเปล่งอุทานว่า ท่าน
หนุ่ม ๆ กล้าหาญจริง คนหนุ่ม ๆ กล้าหาญ
จริง อาศัยเหตุนี้ราชวงศ์เหล่านั้นจึงได้มี
สมญาว่า "ศักย"

ครั้นพระเจ้าวิรุทธ ทิวงคตแล้ว โอรส
องค์น้อยก็สืบราชสมบัติ แต่ที่ทิวงคต
ไปโดยไม่เชื้อสาย เจ้าอุบลามุข จึงได้เป็น
พระเจ้าแผ่นดินไปพล แต่ก็ไม่เชื้อสาย
เหลืออยู่อีก เจ้าภรรยารวมและเจ้าหัตถิมาซก

จึงได้รับราชสมบัติต่อมาโดยลำดับ แต่
ไม่มีโอรสธิดาเหลืออยู่ เจ้านาย จึงได้เป็น
พระเจ้าแผ่นดิน

เจ้านาย มีโอรสองค์ ๑ ทรงพระนามว่า
วิสิษฎ มีผู้สืบเชื้อสายโคตรของเมืองกนิษฐาสถ
ถึง ๕๕๐๐๐ ชั่ว องค์ที่สี่ทรงพระนามว่า

ฉันทบุรุษ มีโอรส ๒ พระองค์ทรงพระนามว่า
สีหหนุ องค์ ๑ สีหนาท องค์ ๑ เจ้าสีหหนุ
มีโอรส ๔ องค์ ทรงพระนามว่า ศุภโกลน
องค์ ๑ ศุภโกลน องค์ ๑ ทโรโกลนองค์ ๑

อมฤโกลน องค์ ๑ และมีธิดา ๔ องค์ ทรง
พระนามว่า ศุภธิดา องค์ ๑ ศุภธิดา องค์ ๑
ทโรธิดา องค์ ๑ อมฤธิดา องค์ ๑

เจ้าศุภโกลน มีโอรส ๒ องค์ คือสมเด็จ
พระผู้มีพระภาคองค์ ๑ พระอนุชาผู้มีอายุองค์ ๑

เจ้าศุภโกลน มีโอรส ๒ องค์ คือ พระชิน
องค์ ๑ ภิกษุศักยราชา (หรือภักติ) องค์ ๑
เจ้าทโรโกลน มีโอรส ๒ องค์ คือมหา
นาม องค์ ๑ พระอนุชารุทธ ผู้มีอายุ องค์ ๑

เจ้าอมฤโกลน มีโอรส ๒ องค์ คือ พระ
อานนทผู้มีอายุ องค์ ๑ พระเทวทัต องค์ ๑
นางศุภธิดา มีโอรสองค์ ๑ คือสุปรพุก
(หรือสุปรพโธ)

นางศุภธิดา มีโอรส (หรือธิดา) องค์ ๑

พ. ศ. ๒๔๓๔

ชื่อ มัลลิก

นางอมฤตคามิโอรสองค์ ๑ ชื่อกลียาณ-
วรรณ

สมเด็จพระผู้มีพระภาค มิโอรสองค์ ๑
คือ พระราหุล

ใน ระหว่าง รัชสมัย ของ พระเจ้า สัทท-
เมืองกบิลพัสดุ์ มีความสงบและเจริญรุ่งเรือง
เมือง เทวทห ซึ่ง พระเจ้าสุปรพทอ ครอง ก็เช่น
เดียวกัน พระเจ้าสุปรพทอได้อภิเษกสมรส
กับหญิงคนหนึ่งชื่อว่า ลุมพินี มีรูปโฉมงดงาม
ยิ่งนัก พระเจ้าสุปรพทอเคยพาพระนางลุมพินี
ไปประพาสสวนอันงดงาม ซึ่งเขื่อนขุดล้อมคัง
คน ๑ มีอยู่ใกล้ ๆ พระนคร

พระนางลุมพินี พอพระพุทฺธย สวณ นั้นมาก
จึงทูลขอประทานสวนนั้น พระเจ้าสุปรพทอ
ทรงว่า ไม่ทรงสามารถจะทำได้ แล้ว
โปรดให้จัดทำแท่งหินให้งามกว่านั้น เลย
เรียกกันว่า สวนลุมพินี

ต่อมาภายหลัง พระนางลุมพินี ประสูติ
ธิดาองค์ ๑ มีรูปโฉมงามเกินสามัญมนุษย์
ล่องจรรพมาโลกวิสัย ชนทั้งหลายจึงเรียก
กันว่า มายา ครั้นภายหลังพระนางลุมพินี
มีอีก ๒ อีก คนทั้งหลายเรียกกันว่า
มหามายา พระเจ้าสุปรพทอจึงยกธิดาทั้ง ๒

พุทธประวัติฝ่ายมหายาน ฯ

ถวายพระเจ้าสัททหน เพื่อดูประทานแก่เจ้าศุท-
โธทนะ ราชโอรส เจ้าศุทโธทนะ จึงรับนาง
มหามายา ไว้ เพราะมีคำพยากรณ์ว่านางจะมี
โอรส ประกอบ ด้วยลักษณะเป็น จักรพรรดิราช
แต่เวลานั้น จำเริญ ต้อง ปฏิเสธ พระเชษฐภคินี
ด้วยเรื่องกฎหมายของ ศักย อนุญาตให้ชายมี
ภริยาคนเดียวนั้น

ในสมัยนั้น พวกชาว ป่าดงท้าว ที่ อยู่ตาม
เชิงเขาบกเขาคันเมืองศักย ชนทั้งหลาย
จึงทูลขอให้พระเจ้าสัททหนส่งเจ้าศุทโธทนะ ราช
โอรสไปปราบพวกป่าดงท้าว พระเจ้าสัททหน
ก็ทรงอนุญาต เจ้าศุทโธทนะรับขณะ พระเจ้า
สัททหน จึงทรงขอรับรองว่า ชนทั้งหลายควร
จะ อนุญาตให้ โอรส ของพระองค์มีชายาได้ ๒
องค์ เป็นทำนองให้บำเหน็จ ชนทั้งหลาย
จึงอนุญาตให้ โดยละเพาะ (รายเคี้ยว) เจ้า
ศุทโธทนะ จึงอภิเษกกับนางมายา

ต่อมาภายหลัง พระเจ้าสัททหน เสด็จ
ทิวงคต เจ้าศุทโธทนะ ก็ได้ครองราชสมบัติ
แทนพระบิดา และทรงอยู่ร่วมกับนางมหา-
มายา ซึ่งเป็นพระมเหสี แต่พระนางยังไม่
มี โอรสและธิดา

ใน สมัย นั้น ผู้ที่ จะได้เป็น พระพุทฺธเจ้า ใน
ภายหลัง (พระโพธิสัตว์) เสด็จอยู่ในสวรรค์

ส. ศาสตรี และ ส. สาลิลกุล

พฤษภา

ชั้นดุสิต ทรงทราบกำหนดกาลของพระองค์
จึงทรงทำ (ขุณฺโหมหาวิโลกน) การเลือก
สรรคัชั้นคัน ๕ อย่าง คือ (๑) ครอบครวั
อันสมควร (๒) ประเทศ (๓) เวลา
(๔) ตระกูล (๕) หญิง (ซึ่งจะเป็นมารกา)
ตกลงว่าพระนางมัทมายาเป็น มารกา ที่กที่สุด
ถึงเวลาเที่ยงคืน พระโพธิสัตว์ จึงเสด็จลงสู่
ครรภ์พระนางมัทมายาโดยปรากฏเป็นรูปช้าง
พระนางมัทมายาทรงพระสุบินนิมิตที่ ๔ ประการ
คือ (๑) ทอดพระเนตรเห็นช้างเผือก ๖ งา
เข้าไปในพระครรภ์ (๒) พระนางเหาะไป
ในอากาศ (๓) พระนางเสด็จไปอนุเสา
ใหญ่ (๔) ประชาชนเฝ้าอันมากมานอมน
คำนับพระนาง

พวกโหรทั้งหลายทำนายว่า พระนางจะ
มีพระโอรส ซึ่ง ประกอบด้วย มหา บุรุษลักษณะ
๓๒ ประการ ถ้าเสด็จอยู่ในพระวาสจะได
เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ถ้าทรงตกพระเศศา
พระมัสสุ ทรงฉีกาสาฬหพัศตร ละพระวาส
ออกบำเพ็ญอนาการวิวัตร และ ภวนิสสรณ
ธรรม ก็จะได้เป็นพระกาลาคคอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้า

เมื่อพระนางมัทมายา เสกข์ ประพาฬ ส่วน
ลุมพินกีประสวพระครรภ์ก็ประสูติพระกุมาร

พระนางจึงน้อมหน้าบ้วนน้ำโคลนอันมีปริมณฑล
กว้างใหญ่ ขณะนั้น ท้าวศคเคศ (พระอินทร)
ก็บันดาลให้ฟ้าฝนตกและเกิด ลมพายุ ทำให้หมู่
นางบริวาริกา ของพระ นางมัทมายา กระทย
ไป แล้วท้าวสหัสสนัย ก็นิรมิตเพศเป็นหญิง
แก่เข้าไปรับ พระกุมาร ที่ ประสูติ ใหม่ไว้บนตัก
ของคนแก่พระ โพธิสัตว์ รับผิดชอบ ให้ ท้าวสหัสสนัย
กลัยเสียแล้ว พระองค์เสกข์ คำเนร ไป ใน ทิศที่
สำคัญ ๗ ก้าว ทอด พระเนตร ไป ทางทิศ
ตะวันออก แล้ว ตรัสว่า เราจะไปบังคล์ถึง
พระนิรพานอันสูงที่สุด

ทางทิศใต้ตรัสว่า เราจะไปเป็นเอกของ
สัตว์โลก

ทางทิศตะวันตกตรัสว่า เราจะไปถึงที่สุด

ชาติ

ทางทิศเหนือตรัสว่า เราจะข้ามโอฆสงสาร
(ในขณะนั้น) มีสังขยันกาลปรากฏขึ้น
อย่าง อรมมา ที่ พระ พุทธเจ้า ทุก ๆ พระองค์
ทรงประสูติ คือ มีท่อน้ำเย็น ๑ ท่อน้ำ
ร้อน ๑ ตกลงมายนพระเศียรชำระล้าง ให้
สะอาด และในทังพระองค์ทรงประสูตินั้น
ปรากฏมีท่อน้ำพุขึ้นมาสง พระพุทธมารกา

ในเวลาทีพระพุทเจ้าประสูตินั้น โอรส
พระเจ้าพิงการเนมิพรหมทัต เมืองสรวาสติ

พ. ศ. ๒๔๗๔

พุทธประวัติฝ่ายมหายาน ๖

(สาวก) ก็ประสูติ เวลา कुमारองค์นี้ประสูติ
สถลนคร ไกลสว่างรุ่งโรจน์โชติกาการ พระ
กุมารนั้นจึงได้พระนามว่า ประเสนชิต

พระเจ้ามหายม เมือง ราชคฤห์ ก็มี พระ
โอรสองค์ ๑ ซึ่งเกิดกับพระนางพิมพิ เมื่อ
กุมารนั้นประสูติก็มีแสงสว่าง อย่าง พระอาทิตย์
อุทัยไปทั่วโลก พระกุมารนั้นได้พระนาม
ว่า พิมพิสาร

พระเจ้ากรุงเกาศามพิ ก็มีพระโอรสองค์ ๑
ประสูติในเวลาเดียวกัน เมื่อเวลาประสูติ
สถลโลกก็สว่างรุ่งเรืองเหมือนดวงพระอาทิตย์
พระกุมารนั้นได้พระนามว่า อุทบน
ที่เมืองอุทบน พระเจ้านันทเสน ก็มีพระ
โอรสองค์ ๑ เวลาเมื่อกุมารประสูติสถลโลก
ก็สว่างรุ่งเรืองเหมือนเปลวไฟ เพราะเหตุนี้
พระกุมารนั้นจึงได้พระนามว่า ปรัทโยค

ในวันที่พระโพธิสัตว์ประสูตินั้น พระราช
บิดาได้ประทานพรต่าง ๆ เป็นอันมาก เพราะ
เหตุนี้ พระราชกุมารจึงได้พระนามว่า สรรวถ-
สถิธ (บำเพ็ญสรรพสิ่ง)

ธรรมชาติของเหล่าสัตว์ เกิดเกิดใหม่ ๆ
ต้องไปนอนนอน ที่บาท เหวรูป ศักยวอนเทวคา
เพราะฉะนั้นพระเจ้าศุทโธทนะ จึงได้พา พระโพธิ-
สัตว์ไปยังเทวสถาน แต่เทวรูปกลับนอนนอน

ลงที่พระบาทพระโพธิสัตว์ คนทุก ๆ คนที่ไป
สู่เทวสถาน พากันพิศวงด้วยอำนาจของ
พระโพธิสัตว์ผู้แรกประสูติ เพราะเหตุนี้พระ
โพธิสัตว์จึงได้รับพระนามที่ ๒ ว่า ผู้มีอำนาจ
ของเหล่าสัตว์ หรือ ศากยมนุ (น่าจะเป็น
ศักยสิงห) เมื่อพระเจ้าศุทโธทนะ ทอดพระเนตร
เห็นเทวรูปนอนค้ำยิแทยาทพระราชกุมาร จึง
ทรงเปล่งอุทานว่า กุมารนี้เป็นเทวดาของ
เทวาททั้งหลาย เพราะเหตุนี้จึงมีพระนาม
อีกว่า เทวาทิเทว

ในเวลานั้นมีผู้คน ๑ ชื่อ อกละ (อลิต)
อาศัยอยู่ ณ เขาสรวการ เป็นผู้มีอำนาจ
มาก ก็นำสัตว์เป็นหลาน ได้พากันมาเยี่ยม
พระโพธิสัตว์ พระฤๅษีสัตถ์จึงจับพระพาหา
พระโพธิสัตว์ ครั้นเขาดามว่าคงจะพาเป็น
อย่างไรบ้างก็ทำนายว่า จะละจรรวาสเมื่อ
พระชนม ๒๕ พรรษา ถิ่นเพศเป็นภยาสถอยู่
๖ พรรษาจะไ้ประสพมฤตกรรม

ต่อมาไม่ช้าพระอัสติฤๅษี ก็รู้สึกได้ว่าอายุ ของ
ตนจะถึงซึ่งที่สุด จึงร้องขอให้หลานเขาเป็น
พวกของ พระโพธิสัตว์ เมื่อได้ คริสู้ ฤๅษีจ-
กรรม แล้วพระฤๅษีสัตถ์ก็ทำกาละภิยา

นาลท จึงไป เข้ากับพวกพราหมณ์ผู้เรียน
มนตร์ ๕๐๐ คน ที่ เมืองพาราณสี เพราะ

ส. ศาสตรี และ ส. สาลิลล

พฤษภา

เหตุที่นาลท อยู่ในตระกูลกัศย จึงมีนาม
ว่า กาศยาน ภายหลังเมื่อพระพุทธเจ้าได้
ทรงรับเข้า (เป็นสาวก) จึงเรียกกันว่า
สมาชิกผู้ใหญ่ของสกุลกัศย หรือ มหา
กาศยาน (พระมหากัศย)

ครั้งหนึ่ง เมื่อ พระโฬิสทว ยัง อยู่ในการ
ประคองประคองของนางพลึง นางพลึง
ปรารถนาจะถวายภาชนะทองคำ ซึ่งเต็มไปด้วย
เข้าและเนื้อ แต่นางไม่สามารถจะยกให้เกลอน
ที่ใด จึงทูลพระเจ้าศุทโธทน มุขมนตรี ชาว
เมืองทงสิน แต่ชนเหล่านั้นก็ไม่สามารถจะ
ยกภาชนะทองคำให้เกลอนที่ใด ช่าง ๕๐๐
ก็ยังไม่สามารถให้เกลอนที่ใด แต่พระโฬิ-
สทวก็ช่วยนวมือเดียวก็ลากไปได้ เพราะ
เหตุที่น่าสรรเสริญเช่นนั้น จึงเรียกกันว่า มี
กำลังพันช้างสาร

พระโฬิสทวก็ยกมารศิกย ๕๐๐ ไก่เสก
ไปศึกษาอักษรสมัยในสำนักเกาศิกิ (พระ
วิศวามิตร) แต่ทรงทราบเท่าที่ครูสามารถจะ
สอนเสียทุกสิ่งแล้ว

ภายหลังท้าวสุลภผู้เป็น พระมกุล ไก่สอน
วิชาดาษกรรมา ท้าววสุเทพสอนวิชาขาน

เมื่อพระโฬิสทวยังทรงพระเจริญไม่เต็มที
พวกลิณวิ เมืองโวลัด ใคร่จะมอช้างงามยิ่งนัก

เชือก ๑ มาถวาย เพราะได้ฟังกัศย
ว่าพระโฬิสทวจะไ้เป็นจักรพรรดิ จึงประค
ช้างด้วยเควระ ประคย อันมีค่าแล้ว มาสู่ เมือง
กบิลพัสดุ์ แต่เมื่อมาจนระใกล้ถึงเมือง พระ
เทวทัต สังเกตเห็นก็เต็มไปด้วย ความริษยา จึง

เอาหมกทวยช้างนั้นตาย พระนันท เติรมาท
ศพช้างทอนก็จับขว้างไปไว้ข้างทาง ส่วน
พระโฬิสทวมาพบเข้า ก็รับหางช้างขว้าง
ข้ามพนท้วแพง ๗ ชันและคุออกไป ทักท
ช้างไปตกเย็นช่อโตใหญ่ เรียกกันว่า “ช่อ
ช้าง” หรือ “หัตถิศารต” พรหมณ์
และภฤทศก็ผู้มีศรัทธาได้สร้าง พระสถูป ขึ้นใน
ทนน ยังเป็นทเควระพนมยอของภิกษุสงฆ์
ทุกวันนี้

จึงมีคำกล่าวกันว่า

พระเทวทัต ชำช้างอันมีกำลังมาก

พระนันทยกช้างไปไว้ ๗ ก้าว

พระโฬิสทวรับช้างด้วยพระหัตถ์ข้างเดียว
ขว้างไปสู่ที่ไกลคล้ายขว้างก้อนศิลา

ต่อมา ภายหลัง เมื่อ ศักย กุมาร หนุ่ม ๆ

ทกลอง ความชำนาญในวิชาขาน และเมื่อ

ลูกของพระโฬิสทวได้ทะลุเข้าทั้งหมด เล่น

ไปสู่ที่ไกลบ่งลงในแผ่นดิน ย่นกาลเย็นท่อนาพ

ขึ้นแล้ว ต่อมาพรหมณ์และภฤทศก็ทั้งหลาย

ส. ศาสตรีย และ ส. สาลิตุล

พฤษภา

(ลากไม้) มิ่งพิศว ๑ วิ่งออกมาข้างหน้า
พระโพธิสัตว์ อุตาย ได้คัมภีร์ลง แต่ไม่ทัน
มันได้กัก อุตายเสียก่อนหน้าแล้ว เพราะ
เหตุอันฉิบหาย อุตายจึงได้คำ ทั้งแทนไปจึง
มีชื่อว่า อุตายคำ หรือ กาลทาบี

กมรศกย เหล่านั้น สามารถ แต่เพียง ทำ
ให้คนไม่ทลลง เขยอนเล็กน้อยเท่านั้น แต่
พระโพธิสัตว์ข้างไปไว้ ในอาภาศ ไม่นั้น
หักออกเป็น ๒ ท่อน ไปตกอยู่ฝั่งแม่น้ำโรหิต
ข้างละท่อน เรื่องนี้บังเกิดขึ้นในเวลาพระ
โพธิสัตว์ มีพระชนษา ๒๒ พรรษา

ท้าวภิกขุสรวรศกย มีธิดาผู้ ๑ ชื่อ โคปา
เมื่อพระโพธิสัตว์เสด็จกลับ (จากเรื่อง
ลากไม้) นางแลดูพระโพธิสัตว์อยู่บน ชาน
เรือนของนาง พระโพธิสัตว์แลเห็นนางจึง
หยุดรถแลดูบ้าง คนทั้งหลายแลเห็นพระ
โพธิสัตว์กับ นางโคปา พิศวงงวยงงซึ่งกันและ
กัน จึงทูลพระศุโธทน ๆ จึงให้รับนางโคปา
มาเป็นชายาพระโพธิสัตว์

วันหนึ่งพระโพธิสัตว์ครั้นแก่นายฉันทก ว่า
มีพระประสงค์จะขิรไปในส่วน และเมื่อ
อยู่ที่ส่วนนั้นได้ทอดพระเนตรเห็นคนแก่ นาย
สารตจึงอธิบายถึงเรื่องชรา และคนต้องตกอยู่
ในอำนาจของชราทั้งหมด ทำให้พระโพธิสัตว์

ฝั่งพระเหตุภัยอย่างลึกซึ้ง จึงเสด็จกลับสู่
พระราชวัง

ต่อมาอีกไม่ช้า ขณะที่จะขิรไป พระ
โพธิสัตว์ได้พบคนเป็นโรคท้องมาน ชูบผอม
อ่อนเพลีย มีอินทรีขวิดกร นายฉันทก จึง
ทูลถึงเรื่องพยาธิ พระโพธิสัตว์ก็เสด็จกลับอีก

ต่อมาเวลาอื่น พระโพธิสัตว์เสด็จผ่าน
กระบวนหามแคร่บนอน มีคนเปลืองผ้าสีต่าง ๆ
ปกคลุมของข้างอย่างอยู่ มีหมู่หญิงสยาย

ผมห่มร้องให้คร่ำครวญเคียดแค้น นั่นคือ ศพ
นายฉันทก จึงทูลพระโพธิสัตว์และว่าคนทั้งสน

ระครองดังสภาวะเช่นนั้น และยังมีโอกาส
อื่นอีก พระโพธิสัตว์ ได้พบเทวทาสทวารวส
นิรมิตเพศเป็นภิกษุศิระโธน ถิ่นภาชนะเทียว

ภิกขาจารไปตามประตูบ้าน นายสารต (ฉันทก)
จึงทูลพระโพธิสัตว์ว่า คนผู้นั้นเป็นคนละทั้ง

โลก เป็นคนประพฤติกิธรม เป็นคนมีบุญ
เทียว ภิกขาจาร ไป ตาม ที่ ต่าง ๆ ตาม ที่ ตน
ปรารถนา พระโพธิสัตว์ จึงขิรไปหา แล้ว

ครั้นตาม เรืองราว ของ ภิกษุ ด้วย พระองค์เอง
ก็ได้รับทอยเช่นเดียวกัน จึงเสด็จกลับพระ
ราชวังโดยวังเวงพระเหตุภัย

พระเจ้าศุโธทน ได้ทรงฟังเรื่องราว ที่เกิด
ขึ้นเป็นเหตุให้พระโอรสไม่สบายพระหทัย เพื่อ

จะเปลี่ยนความคิดของพระโอรส จึงส่งพระ
โพลีศัตว์ ไปยังหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เพื่อคนในนา
พระโพลีศัตว์ ได้ทักท้วงพระนคร เห็นคนงานมีลม
ทั้งทรง ไม่ไปปักกลดมือและเท้า ร่างกาย
สกปรกและอาบไปด้วยเหงื่อ โคที่ใช้งานก็ถูก
แทงไปด้วยประทัด หลังและตะโพกไหลโซม
ไปด้วยเลือด มีความทิวระหาย หายใจ
หอบ หัวใจเต้นเร็ว บรรทุกด้วยแอกซึ่งต้อง
ผูกลากไปเป็นระยะมากมาย สัตว์แม่แลง
ต่าง ๆ คอมกัก มีแผลเป็นน้ำเลือดน่าหนอง
ผาลักยากแท้ ปากมูกไหลปักกลดไปด้วย
เหงื่อและยุ้ง พระโพลีศัตว์ มีพระหฤทัย
อ่อนคนค้นคว้าความกรุณา จึงตรัสถาม
พวกกรรมกรว่า ท่านเป็นคนของใคร พวก
กรรมกรเหล่านั้น ก็ทูลว่า เป็นคนของพระเจ้า
แผ่นดิน พระโพลีศัตว์ จึงตรัสว่า ตั้งแต่
วันนี้อย่าท่านเป็นคนของใคร ท่านจะ
ไม่เป็นคนใช้อีก จึงไปอยู่ตามซอกใบ และ
มีความสุข พระโพลีศัตว์ ให้ปล่อยทั้งโค
ด้วย และตรัสว่า ไปเถิด ตั้งแต่วันนี้ไป จง
กินหญ้าที่ร่อยที่สุด และกินน้ำอันใสที่สุด
ได้วันละสามมื้อเท่าที่พึงได้ (คือไม่อยู่ในที่
กักขัง) แล้วพระโพลีศัตว์ ทักท้วงพระนครเห็น
คนไม่ มีเงาร่มอยู่ข้างหนึ่ง จึงเสด็จประพัต

ยังลงที่โคน ตั้งพระหทัยเป็นสมาธิ พระเจ้า
ศุทโธทน ไปพบเข้า และนำศักรยที่งาไม้
ไม่เคลื่อนไหวจากที่พระโพลีศัตว์ นั่ง

ต่อมาไม่ช้า พระโพลีศัตว์ เสด็จเข้าไปใน
บ้านเมืองราชคฤห์ ทักท้วงพระนครเห็นศพ
สก ศพเน่าเย็บ ก็เต็มไปด้วยความสังเวช
พระบิณฑิกก็ไปพบเข้าก็

เมื่อ พระ โพลีศัตว์ เสด็จ กลับ ถึง พระนคร
นางมฤคชาชิตาแห่งกาลิกลักขี เข้มหน้าท้าง
แลเห็น นางจึงกล่าวเป็นเพลงขับว่า

พระมารดาของพระองค์ เป็นสุขยิ่ง
พระบิดาของพระองค์ ก็เป็นสุขยิ่งเหมือนกัน

พระองค์จะเป็นพระสามีของหญิงใด
หญิงนั้นก็ข้ามพ้นจากความเศร้าโศก

พระโพลีศัตว์ จึง โยน สร้อยพระศอ ไปให้
นางเป็นรางวัลคำอันไพเราะ ชนทั้งหลาย

ก็ได้แลเห็น เหตุการณ์ทั้งหมด จึง ไป ทูล พระเจ้า
ศุทโธทน ๆ จึงให้นางมฤคชา มา ให้เป็น
ชายาพระโพลีศัตว์ เพราะเหตุนี้ ในเวลานั้น
พระโพลีศัตว์ จึงมีชายาคือ นางโคปยา นาง
มฤคชา และหญิงนักสนมอื่นอีก ๖๐,๐๐๐
นางมฤคชา ได้เป็นชายาพระโพลีศัตว์ก่อนหน้า
ที่ทรงสละพระราชา ๗ วัน

คำพยากรณ์ของพวกโหรทั้งหลาย มาถึง

ส. ศาสตรี และ ส. สาลิลกุล

พฤษภา

พระกรรมพระเจ้าศุภโศทนแล้ว ๆ เล่า ๆ เพราะเหตุนี้ในวันเดียวกันกับที่มหากาณครั้งหลังที่สุดเกิดขึ้น (คือเหตุที่ไปทอดพระเนตรศพ) พระเจ้าศุภโศทน จึง ให้เหล่า โยธา ออก ไปตั้งภายนอกพระนคร และตั้งยามรักษาประตูประตูทางใต้ อยู่ในการ คุม ของ พระเจ้าโรโนทอน ประชุมวันตกพระเจ้าศุภโศทน ประชุมเห็นอพระเจ้าอมฤโตทน ประชุมวันออกพระเจ้าศุภโศทน กลางพระนครมหานาม กับกองโยธาย่อย เจ้ามหานามเที่ยวตรวจตราไปรอบ ๆ เมือง

ในสมัยนั้น พระโพธิสัตว์เสด็จประทับในพระราชมังคละท่ามกลางภายในคันทน์ นางในมีความรณรมย์คอยพ้อนรำขับขาน ทรงพระสำราญด้วยนางยโคธรา

พระเจ้าศุภโศทน ทรงจัดการตรวจตราพิทักษ์รักษาอยู่ดังนี้ถึงไป ๖ วัน ครั้นกลางคืนวันที่ ๗ พระโพธิสัตว์ทรงสักระทวไป ณ ภายในคันทน์นางใน อันเป็นที่รณรมย์ของพระองค์ ทอดพระเนตรเห็นหญิงทั้งหลายนอนหลับคล้ายกับว่าคนตาย ก็มีพระหทัยเต็มไปด้วยความเบื่อหน่าย

ในคืนวันนั้น พระนางยโคธราทรงพระสืบนว่าพระราชสำนักหนีไปจากพระนาง พอ พระบิดา หม่อมฉันรักพระองค์ แต่หม่อมฉัน

คนชื่อนาง จึงทูลเล่าสืบมาถวาย พระโพธิสัตว์ และทูลว่า ข้าแต่ท่านผู้เป็นเจ้า พระองค์เสด็จไปที่ไหน ขอให้หม่อมฉันตามเสด็จไปด้วย พระโพธิสัตว์กำลังทรงพระดำริจะไปยังที่อื่นไม่มีความเศร้าโศก จึงตรัสตอบว่า ก็แล้วเราไปที่ไหน เจ้าไปด้วยกันได้

ฝ่ายพระอินทร และ เทวดาอื่น ๆ ทราบว่า พระโพธิสัตว์ยังมีพระหทัยก่อกองอยู่ในความ ครึกครอง จึงลงมาทักเตือนให้หลีกเลี่ยงจากวิญญูสังสาร พระโพธิสัตว์ตรัสตอบว่า กุศลของท่านผู้เป็นเหล่าอโศก ท่านไม่เห็นแลเห็นหรือ คนถืออาวุธ พร้อมพิณ และขลุ่ย อยู่รอบเมือง เราจะหลีกเลี่ยงอย่างไรได้ พระอินทรก็รับสัญญาว่าจะช่วย พระโพธิสัตว์ จึงไปปลุกนายฉันทกตรัสสั่ง ให้ ผูกเครื่อง มาแก้ว ถิ่นถาด แล้ว พระโพธิสัตว์เอาพระหัตถ์กดหลังมาสะกดกนิสสัยอัน

เปรี๊ยะให้เขื่องลง แล้วเสด็จออกกับนายฉันทก พร้อม ด้วย พระอินทร และ เทวดาอื่น ๆ เมื่อพระโพธิสัตว์ออกจากพระราชมังคละ เทวดาทั้งหลายซึ่งสิงสถิตอยู่ในที่นั้นพากันเฝ้าพร้อมให้มน้ำทิพย์ลงสู่ท่าน เมื่อพระโพธิสัตว์ผ่าน ประตูทิศตะวันออก ทอดพระเนตร เห็น พระบิดารณรมย์ จึงออกพระโอษฐ์ว่า ข้าแต่

พ. ศ. ๒๔๗๔

พุทธประวัติฝ่ายมหายาน ฯ

มีความหวาดกลัวครอญำอยู่ หม่อมฉันอยู่
ไม่ได้ หม่อมฉันต้องปราศจากภัยแห่งกาล
และมฤตยู อันเป็นผู้ชนะสรรพสัตว์ ต้อง
ปราศจากชราและมรณะอันน่าหวาดกลัว

ในขณะนั้น พระโพธิสัตว์เสด็จผ่านมหานาม
ซึ่งคอยตระเวน อยู่รอบ ๆ เมือง แต่ถึง
มหานาม ระคิต ตามขอร้อง ว่าพันธุล ถึงความ
เศร้าโศก ซึ่งทรงทรมานมาให้แก่ชนทั้งหลาย
ผู้จงรักภักดีต่อพระองค์ พระโพธิสัตว์
ก็ยิ่งทรงพระดำเนินไปตามทางเดิม คืนวันนั้น
เสด็จไปได้สันหนทางถึง ๑๒ โยชน์

เมื่อพระองค์ทรงหยุดพัก แล้วจึงตรัสแก่
นายฉันทก เพื่อให้พามาและเครื่อง ประคองกลัย
ไปเมือง แม่นายฉันทก ขาบาทผลผู้เต็มไปด้วย
ความซื่อสัตย์จะทนอยู่ด้วยเจ้านาย เพื่อ
พิทักษ์รักษามให้สัตว์ยามากระทบกระถังกัด พระ
โพธิสัตว์ก็ตรัสขยให้ ไป เพื่อยะไยออก
เล่าแก่ ราชสกุล ถึงความเป็นไป ของ พระองค์
นายฉันทกสรวด จึงได้พามากลับไป ๗ วันจึง
ถึงเมืองกบิลพัสดุ์ เมื่อก่อนหนาทนายฉันทก
จะกลับ พระโพธิสัตว์ ได้เอาพระขรรค์ศักดิ์พระ
เกศาออกและโยนขึ้นไปบนอากาศ พระอินทร์
จึงนำไปยังทวีปทวีปสวรรค์ พราหมณ์และ
กฤตยก็ผู้มีศรัทธา จึงสร้าง พระสถูป ขึ้น ในที่

พระโพธิสัตว์ศักดิ์พระเกศานั้น

ในกาลก่อนมี กฤตยก็ผู้มีมั่งคั่ง คน ๑ อยู่
ในบ้าน อนุปม มีบุตร ๑๐ คน ได้สำเร็จขึ้น
พระบิเญกพุทธเจ้าโดยลำดับกันทุก ๆ องค์ ได้
ครองผ้ากายผันเกี่ยวกันโดยลำดับ ในที่สุด
ก็มอมยาผันนั้นให้แก่หญิงคน ๑ และสั่งไว้ว่า
ให้ถวายผ้าผืนแก่โอรสพระเจ้าศุทโธทน ต่อ
เมื่อจะได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้าในเวลาหลังที่ท่าน
เหล่านั้นล่วงไปแล้ว ถ้าหญิงแก่ทำไยอย่างนั้น
จะได้รับผลบุญเป็นอันมาก เมื่อหญิงแก่นั้น
จะตายจึงมอมยาผันนั้นให้แก่ธิดา และสั่งไว้

เช่นเดียวกัน ต่อมาเมื่อธิดาหญิงแก่นนั้นรู้สึก
ว่าอายุของตนจะถึงที่สุด จึงเอาผ้าผืนไปฝาก
เก็บรักษากับภรรยาชราทวดกาทนต์มีตน ๑ อันมี
อายุใกล้ ๆ พระอินทร์ได้ทราบเรื่องราวที่ปวง
นี้ จึงไปเอาผ้ากาสาวพัสดุนั้น แล้วนมิกเพศ
เป็นพราหมณ์ชราชื่อนครองผ่านเคียวไปยืนอยู่
ในที่ที่พระโพธิสัตว์จะทอดพระเนตรเห็น ทั้ง ๒
ได้แลกเปลี่ยนผ้ากัน พระอินทร์จึงเอาผ้า
กาสิกพัสดุ ของ พระโพธิสัตว์ ไปสู่สุวรรณคีรี
ทวีปครั้ง พวกรพราหมณ์และกฤตยก็ผู้มี
ศรัทธาจึงสร้าง พระสถูป ขึ้น ใน ที่ที่ แลกเปลี่ยน
ผ้ากันนั้น

พระ โพธิสัตว์ ครอง ผ้า แล้ว ก็เสด็จ ไปสู่

อาครมณูของ ๑ ซึ่งเป็นบุตรของพระเจ้า
ภฤคุ คริสถามว่าเมืองกบิลพัสดุ์ไกลจาก
ที่เท่าไร ถู้นั้นพูดว่า ๑๒ โยชน์ พระ
โพธิสัตว์ทรงพระดำริว่า ไกลเมืองกบิลพัสดุ์
นัก พวกศักยจะมารบกวนได้ จะต้องข้ามแม่น้ำ
คงคาไปยังเมืองราชคฤห์ พระโพธิสัตว์
เป็นผู้เล็งในการหลุดกรรมและการทำมาหากิน
ของมนุษย์ เมื่อพระองค์ข้ามแม่น้ำคงคาไป
แล้วจึงเอาใบกรวรี (ยี่โถ) มาทำเป็นยาทร
เส็กเข้าไปสู่เมืองราชคฤห์ พระเจ้าศุเรนิก
พิมพ์สารราชาแห่ง ชาว มคธ สังเกตเห็น พระ
โพธิสัตว์จากชานพระราชมัย ทรงละสิ่งด้วย
กิริยามรรยาทของพระโพธิสัตว์ จึงส่งราช-
บุรุษคน ๑ ให้ไปใส่ยาทร แล้วส่งราชบุรุษ
อีกคน ๑ ให้ตามไปกว่าพระโพธิสัตว์จะไปไหน
ครั้นได้ทรงทราบ ว่า พระโพธิสัตว์ ไปพัก อยู่ที่
ภูเขายี่ฉาฬ จึงเส็กไปเยี่ยมกับขริวารเป็น
อันมาก และปลวณาสรรพสิ่งต่าง ๆ คือ
สัตว์ ทพยสมบัติ และความมรณมยอันจะ
ทำให้ชีวิตเป็นสุขสบาย

พระโพธิสัตว์ทูลตอบว่า ข้าแต่พระราชา
ในทีไกลภูเขายี่ฉาฬนี้มีประเทศอันสมบรมมิ่ง-
คงชื่อว่า เกาศิล มีชนจำพวก อิกษวาก
หรือ สุริยวงศ์ อาศัยอยู่ในประเทศนั้นเรียก

กันว่า ศักย อาครมณเป็นผู้ ๑ ในจำพวก
นั้น เป็นตระกูล กษัตริย์ อาครมณไม่สาละวล
อยู่ในทพยสมบัติของโลกนี้ ทพยสมบัติ
เหล่านั้นไม่นำความอัมใจมาให้ การข้าม
จากเขือกม คือ วาละ โทสะ โมหะ เป็น
ของยาก วาละ โทสะ โมหะ นั้นเป็นราก
แห่งภัย ความโศก และนิราส อาครมณ
พยายามชนะคันทหา มิได้พยายามที่จะเป็น
ไปในอำนาจคันทหา ผู้ที่สลักคันทหาเสียได้
ห่างไกลย่อมเป็นสุขปราศจาก ความเศร้าโศก
ทพยสมบัติ ที่ อาครมณ พยายาม หานั้น คือ
อนุทครสัมโพธิญาณ พระเจ้าพิมพ์สารจึงตรัส
ว่า ถ้าท่านได้ขัดลุดของทางคือ อนุทครสัมโพ-
ธิญาณแล้ว ขอให้ทรงสอนพระองค์ด้วย
พระโพธิสัตว์ที่ถวายปัญญาว่าทรง ทำคันทนั้น
เมื่อสิ้นการสนทนานั้นแล้ว พระโพธิสัตว์
ก็เส็กไปสู่ภูเขาคฤชฏ ใกล้เมืองราชคฤห์
ประทับอยู่กับพวกคาสทั้งหลายซึ่งอาศัยอยู่ใน
ที่นั้น พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญทุกกกริยา
แรงกล้าถึงลัวพวกคาสทั้งหลาย จึงปรากฏ

พระนามว่า คาสผู้ใหญ่ หรือ มหาครมณ
แต่ในที่สุดก็ทรงทราบจาก พวก คาส เหล่านั้น
ว่า สิ่งซึ่ง คาสเหล่านั้นมุ่งหมายก็คือ ความ
เป็นอินทหรือพรหม หรือยังขึ้นไปก็เป็นมาร

พ. ศ. ๒๔๗๔

พุทธประวัติฝ่ายมหายาน

และ ทรงทราบว่า ทุกกริยา เหล่านั้น ไม่เป็น
หนทางอันถูกต้อง พระองค์ จึงหักลงจาก
กายสพกนั้นไปหาพระอรชกาลาม ๆ ใกล้เคียง
ว่า สรรพสิ่งทั้งหมดยกเว้นการบังคับอื่นด้วย
พระโพธิสัตว์ยังไม่พอ พระหฤทัย ใน ปฏิปัตนา
จึงหักจากพระอรชกาลาม ไปหาพระรุกรม-
รามบุตร ๆ ก็สอนว่า มีความรู้สึกไม่ใช่
ไม่มีความรู้สึกไม่ใช่ ปฏิปัตนาที่ไม่เป็น
พอพระหฤทัยพระโพธิสัตว์ จึงทรงหักจาก
สำนักนั้นต่อไป

ในคราวนั้น พระเจ้าศุทโธทนะได้ทรงทราบ
เรื่องจากคนสืบทอด จนถึง พระโอรส ไป อยู่กับ
พระรุกรมบุตร ที่ใกล้เมืองราชคฤห์ และ
ทรงทราบว่า พระโอรส ไม่มีบริวาร สำหรับ ใช้
สอยในสิ่งที่ปรารถนา จึงสั่งบริวารให้ไปคอย
รับใช้ ๓๐๐ คน พระเจ้าสุปรพุทธก็ส่งไปให้
๒๐๐ คน แต่พระโพธิสัตว์รับคนใช้ ไว้เพียง
๕ คน คือ ฝ่ายพระมารดา ๒ คน ฝ่าย
พระบิดา ๓ คน แล้วพระองค์เสด็จไปยังหมู่บ้าน
อันเป็นสำนักเรียน ของ พระอรชกาลามบุตร
อยู่ข้างทิศใต้ของเขาคยา ทรงถือโคนก้นไม้
คันหนึ่งซึ่งมีอยู่ ใกล้ฝั่ง แม่น้ำในวัณฐชน อันงาม
เป็นที่สุด ย่ำเพ็ญทุกกริยาต่อไป และ
ทรงกระทำทวชน ๆ ตามลำดับ เทวาททั้งหลาย

รับอาสาจะเลี้ยงพระโพธิสัตว์ด้วยเทวฤทธิ์ ซึ่ง
พวกมนุษย์ไม่รู้ไม่ถ้ แต่พระโพธิสัตว์ปฏิเสธ
ทรงถือการอดพระกระยาหารลดลง จนเหลือ
วันละเมล็ดเดียว พระกายซูบผอมผิวกากดำ
จำเริญ แต่ พระเจ้าศุทโธทนะ ได้ทรง พัง ว่า
พระราชโอรสทรงทรมานพระกาย พระองค์ก็
ส่งคนสืบทอด ๒๕๐ คนไปทุกวัน พระเจ้าสุปรพุทธ
ก็เหมือนกัน คนสืบทอดเหล่านั้นก็มารายงาน
เหตุการณ์ ที่ พระ โพธิสัตว์ ทรงกระทำให้ทรง
ทราบทุกประการ พระเจ้าศุทโธทนะและพระชา-
ยาทั้งหลาย ของ พระโพธิสัตว์พากันเศร้าโศก
เป็นอันมาก แต่พระนางยโสธราหนักกว่าผู้อื่น
พระนางยโสธรา ทรงเปลื้องเครื่องไม้และเครื่อง
ประดับกายออก และทรงกระทำทุกกริยา
อย่างพระราชสวามีได้ทรงฝึกฝนอยู่ พระเจ้า
ศุทโธทนะได้ทรงทราบว่า พระนางมีครรภ์ จึง
คร่ำห่ำมิให้ ผู้ใดเห็นหน้าพระองค์ เรื่อง พระโพ-
ธิสัตว์

ในที่สุดพระโพธิสัตว์พิจารณาเห็นว่า สติ
ของกายสพกทั้งหลายแล้ว ไม่น่าพระองค์ไป
ใกล้กับความวัง จึงตกลงพระทัยในทาง
เสวยพระกระยาหาร แต่เป็นอาหารขจรนิท
ไม่ประณีต

ภายหลังเวลาที่พระองค์เสวยพระกระยาหาร

ส. ศาสตรีย และ ส. ลาลิตุล

พฤษภ

แล้วพระองค์ได้เสด็จเข้าไปสู่ข้า ขรรหม
พลีย้อยข้าง ๆ คพ พวกเด็กหญิงชาวบ้านไป
พบเจ้าสำคัญว่าเย็นย่ำค่ำ พยายามมา ถิ่นเนอ
มนุชย์ จึงเอาหยากเยื่อและก้อนหินขว้างปา

เมื่อพวกบิใช้ทั้ง ๕ คนได้เห็นเหตุการณ์
เหล่านั้น จึงคิดว่า พระโพธิสัตว์ทรงละเลย
ความเพียรสำคัญที่จะสำเร็จเป็น พระสัมมาสัม
พุทธเจ้าเสียแล้ว จึงละทิ้งพระโพธิสัตว์พา
กันไปสู่เมืองพาราณสี ชาติอยู่ในปีมาตุศทว
ไปมีชื่อว่าพวก ๕ คน หรือ บัญชรเวรค
(บัญญัติ)

เมื่อพระโพธิสัตว์มีพระกำลังวังชาขึ้น จึง
เสด็จไปยังบ้านเสนานัน อัมมเสนกฏุมพีเป็น
หัวหน้า เสนกฏุมพีนมีคา ๒ คน คือ นาง
นันทา และนางนันทาพลา นางทั้ง ๒ ได้ฟัง
เรื่องราวว่า เจ้าศักยของพวกศักยบิลพลี
ซึ่งเสด็จอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำภาคิรี (คงคา) ได้
รับคำทำนายว่าจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ หรือ
เป็นพระพุทธเจ้า นางทั้ง ๒ จึงเตรียมเอา

ปายาสไปถวาย พระโพธิสัตว์ทรงรับเข้า
ปายาสด้วยภาชนะแก้วประคัมเพชร ซึ่งเทวคา
เหล่าอภินิหฺยุ นำมาถวาย แล้วเสด็จไปสง
นาคแม่น้ำในวัณฺชน เสร็จแล้วเทวคาก็ไม่
ถึงไม่กุ่มลงถวายพระโพธิสัตว์ให้ทรงรับพะยุง

พระองค์ ขึ้นมาจากน้ำ แล้วทรงครองผ้า
กาสาฬศตรประทับนั่ง เสวยข้าวสุกปายาส ทิ้ง
แม่น้ำ เสร็จแล้วทรงล้างภาชนะโยนลงไป
ในแม่น้ำ นาคทั้งหลายก็เกลียดเอาไป แต่

พระอินทร์นิรมิตเพศเป็นครุฑแหวกน้ำลงไปยึด
ไว้ แล้วนำไปยังทศรัยวงศ์สุวรรณค เทวคา
ทั้งหลายจึงสร้างพระสถูปสวมภาชนะไว้

ก็แหละขณะเมื่อนางสองพี่น้องถวายอาหาร
แก่พระโพธิสัตว์นั้น พระโพธิสัตว์ได้ตรัส
ถามว่า นางให้ทานนั้นด้วยปรารถนาอะไร

นางทั้ง ๒ ได้ทูลตอบว่า พวกนกพิกากรณ
ทั้งหลายได้พิกากรณไว้ว่า พระองค์จะได้
เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ด้วยเหตุและมูลแห่ง
กุศลนั้นบัณฑิตให้พระองค์เป็นสามีแห่งหม่อม
ฉันทั้งสองในเวลานั้น พระโพธิสัตว์ จึง
ทรงอธิบายให้นางทั้งสองฟัง ว่าจะเป็นอย่าง
นั้นไม่ได้เลย นางทั้งสองจึงทูลว่า (ถ้าเช่นนั้น)
พระองค์จะได้บรรลุปัญญาอันสูงส่ง และความ
สมบูรณ์เต็มที

แล้วพระโพธิสัตว์ก็ลุยข้ามน้ำไป มีมิกค
อัครบริษัต่าง ๆ ปรากฏเป็นอันมาก เป็นการ
บอกล่วงหน้าว่ายามที่จะ ครุสสิ สัมมาสัมโพธิ
ญาณใกล้เข้ามาแล้ว พระโพธิสัตว์ทรงรับ
หน้าคาจาก ท้าวศักร ผู้ถือเพศเป็น พ่อค้าหญิง

พ. ศ. ๒๔๗๔

พุทธประวัติฝ่ายมหายาน ฯ

ชื่อว่า สวัสดิ์ก แล้วจึงทรงลากเป็นอาสนะลง
ที่โคนต้นไม้โพธิ์

ครั้งนั้นพระยามารผู้เป็นยาป ได้มายอก
แก่พระโพธิสัตว์ว่า พระเทวทัต ปล้นเมือง
กบิลพัสดุ์ ยึดพระราชวังและย้ายพวกศัถย
ท่านมาอยู่ที่นั่นทำไม ว่าแล้วพระยามารก็
มีนาคารูปนางยโคธรา นางมฤคชา นางโคปา
พระเทวทัต และพวก ศัถย ซึ่ง หลบหลีก มาได้
ให้ปรากฏ อยู่ ฉะเพาะ พระพิศุทธิ์ พระโพธิสัตว์
แก่พระโพธิสัตว์เลยเสียมิไ้ห้วนไหว พระยา
มาร จึงหาขยายต่อไป คือ พกภัยพระโพธิสัตว์
ว่า การที่พระโพธิสัตว์จะไ้ประสพพัสสัมมา
สัมโพธิญาณนั้นเป็นไปได้ แต่ก็ไม่สม
ประสงค์ของพระยามารอีก

ภายหลังพระยามารจึงเรียกลูกสาวทั้ง ๓
คือนางกิลทา นางวราคา นาง (อะไร) ซึ่ง
แปลไ้เป็นภาษาอังกฤว่า Delight ความเป็น
นางวิ ทวีธ ทางหินยาน เรียกนางอรวิ คือ
เจ้าอิธดา) มารอิกาทัง ๓ ก็พยายามทำ
มายาสลัณกรรมวน แต่ไร้ประโยชน์ พระโพ
ธิสัตว์ ไ้ทรงแปลงมารอิกาทัง ๓ ไ้เป็นหญิง
แก่ เล่ห์กลของมารผู้เป็นยาปทั้งนั้นไม่สามาร
คอบงาพระโพธิสัตว์ ไ้ เหล่าเทวดาสุทธาวาส
และเทวดาทังหมดไ้แลเห็นเหตุการณ์นี้ จึง

พากันไปรยบอกไ้ถึงบนพระชินเจ้า และ
บรรเลงเพลงขับประกาศความมิชัย

พระโพธิสัตว์ พิจารณา คับย พระองค์ เองก็
ทราบเหตุแห่งความปรากฏ (ภพ) ชรา มรณะ
และ ทางที่ปราศจากสรวพอนิคราย ของ บุคคล
และทรงทราบเหตุผลเกี่ยวเนื่อง (ปฏิจสมุป
ปาต) กันอันระนำมาซึ่งภพและความทุกข์แห่ง
ภพ ก็ไ้ตรัสเป็นพระสัมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อพระองค์ ไ้บรรลุพระสัพพัญญูญาณ
แล้ว อันและองค์ กว้างหลก กำมือของ
พระยามาร พลมารจำนวนล้านสามแสน
ทกหมื่นกตกประห่ม่าพากันแตกหนี

ข่าวไ้ลือไ้ถึงเมืองกบิลพัสดุ์ ว่าพระ
โพธิสัตว์ สิ้นพระชนม์เสียแล้ว เพราะเหตุ
ทำความเพียรเกินไป ตลอดจนราชเวิรเอนหลวง
ก็พอกพูนไ้กับด้วยความหมกหมัว บรรดา
ชายาแห่งพระโพธิสัตว์ ก็ล้มสลบลงยังพญูป
แต่ต่อมาเด็กน้อยกบิลมีข่าวมาไ้ว่า พระโพ
ธิสัตว์ ไ้สำเร็จ เป็น พระสัมา สัมพุทธเจ้า แล้ว
ก็มีความรณเริง ยินก เป็นอันมาก ทวไ้ไปทุกแห่ง
หน ในขณะนั้นเอง มีข่าวมาทูลพระเจ้าสุท
โธทน คือ ชนทั้งหลายมาทูลว่า นางยโคธรา
ประสูติพระโอรส และขณะเมื่อประสูตินั้น
ราหูพระจันทร์ (คือมีจันทร์ปรากฏ) เพราะ

ส. ศาสตรีย และ ส. สาสิตุล

พฤษภ

เทศน์ชนทั้งหลายจึงเรียกกุมารนั้นว่า ราหุล เหล่านี้
(ราหุล) หรือราหุลภัก

ในวันเกิดวันนั้น ชายาเจ้าอมฤตโตน กั
ประสูติโอรสองค์ ๑ และเพราะในวันนั้น ชาว
เมืองรณเร้งสนทนากันใหญ่โต จึงเรียก
กุมารนั้นว่า รณเร้งทั่วไปหรือ อานนท์

พระเจ้าศุทโธทน ทรงดำริว่า กุมารที่เกิด
แต่ปางยโสธรวานนี้จะมีใช้โอรสของพระศักย-
มุนี นางยโสธรา เมื่อทราบว่าพระเจ้าศุทโธทน
ทรงสงสัยก็เกิดความ เศร้า เสีย พระหทัย เป็น
อันมาก จึงอุ้มพระกุมารไปสู่สระ วารกุมาร
ลงบนหิน แล้วกว้างลงในน้ำทางพระกุมาร และ
หิน พร้อมกันออกว่าว่า ถ้ากุมารเป็นลูก
พระโพธิสัตว์ขอให้กุมารและหินลอย ถ้าไม่
ให้ชื่อให้ไหม เป็นการอัศจรรย์ กุมารกับหิน
ลอยอยู่เหมือนขุยนุ่น ชนทั้งหลายได้เห็น
แล้วก็พากันรณเร้งเป็นอันมาก จึงไปเรียกกุมาร
น้อยขึ้นจากสระ

ในขณะนั้น ชกนิยฐเทวดา ๒ องค์ ซึ่ง
ได้ถวายภาชนะแก่ พระโพธิสัตว์ ในคราว ก่อน
คือ ในคราวเสวยพระกระยาหาร อันธิกาสเนก-
กุมพลวายนัน โกมมาบรรเลงเพลงขับสรรเสริญ
พระพุทธเจ้า เสียงของเทวดาทัง ๒ นั้นทำให้
พระองค์กลับทรงระลึกขึ้น และตรัสพระคำดา

สรรพความสุขซึ่งเป็นโลกีย

รวมทั้งสุขของเทวดาทังหลาย
เอามา เปรียบกับ ความสุข คือ ถึงที่

สุดทุก

ก็ไม่ได้สืบหกลส่วนต่อหนึ่ง

ผู้ที่แบกภาระอันหนักไว้ย่อมเป็น

ทุกข์

ผู้ที่ปลงภาระเสียได้ย่อมเป็นสุข

เมื่อสลัดลงเสียได้ ซึ่งภาระ

ก็จะไม่พยายามแบกอีกต่อไป

เมื่อสละภพเสียได้ทั้งหมด

และรอบรู้ซึ่งที่สุดของภพ

รู้สิ่งทั้งปวงเต็มที่แล้ว

ความทะเยอทะยาน ก็จะไม่กลับมา

อีกต่อไป

อันเป็นความสุขอันยิ่งใหญ่ที่พระพุทธเจ้าได้เสวย

ในวิมุตติธรรม อันพระองค์ได้ตรัสรู้ ใหม่ ๆ

พระองค์มิได้เสวย พระกระยาหาร ผ่านพ้น ไป

ถึง ๗ วัน

เมื่อล่วง ๗ วันไปแล้ว มีพาลิชสองพี่น้อง

ชื่อ ทระปัญ และภลลิก คุมแก้วน ๕๐๐ ได้

รับคำแนะนำของเทวดาจึงมาสู่ที่นั้น พาลิช

ทั้งสองได้เข้าเฝ้า พระพุทธเจ้า ถวาย อาหารอัน

พ. ศ. ๒๔๗๓

พุทธประวัติฝ่ายมหายาน ฯ

ระคนด้วยของหวาน คือ น้ำผึ้ง และเครื่องหวาน
อื่น ๆ ท้าวฤๅโลกบาลมหาราชทั้ง ๔ ได้นำ
ยาทร องค์ละใบ มาถวาย พระ พุทธเจ้า เพื่อ รับประทาน
อาหาร พระพุทธเจ้ามีพระประสงค์จะมีให้ท้าว
มหาราชองค์ใดองค์หนึ่งโกรธ จึงทรงรับ
ทั้ง ๔ ใบ แล้วทรงแปลง (อธิษฐาน) ให้
เป็นใบเคี้ยวกัน แล้วตรัสแก่พ่อค้าทั้ง ๒ ว่า
ดูก่อน พ่อค้าทั้ง ๒ จนถึงพระพุทธเจ้า พระ
อริยสัจธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งจะปรากฏขึ้น
ในภายหน้าเป็นครั้งแรก ความปรารถนาใด ๆ
ซึ่งท่านใดทำแล้ว เมื่อท่านใดทำท่านแก่เรา
จะประสาธผลให้ท่านสมปรารถนา พาดิษทั้ง ๒
ทำความเคารพละเฉพาะพระพักตร์แล้วกลับไปโดย
ทางที่ตนพอใจ

เมื่อพาดิษทั้ง ๒ พ้นองหลักไปแล้ว พระ
พุทธเจ้าจึงเสด็จประพาส ณ เมืองแมนในรัฐชน
เสวยพระกระยาหารที่พ่อค้าทั้ง ๒ ถวาย แต่
น้ำผึ้งทำให้พระองค์ประสพพระอัฐร พระยามาร
ได้เห็นพระองค์ทรงออกกลืนทุกขเวทนาลอยู่ จึง
เข้าไปทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค มรณกาล
มาถึงพระองค์แล้ว พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า
ดูก่อนมาร ทราบใดศิษย์ทั้งหลายของเรายัง

ไม่เป็นคนฉลาดและเข้าใจแจ่มแจ้ง ทราบใด
ภิกษุสงฆ์ ภิกษุณีสงฆ์ และ อุบาสกอุบา
สิกาทั้งหลาย ยัง ไม่สามารถ แสดง ให้ ผู้ เป็น
ปฏิปักษ์ของตนเห็นจริงตามธรรม ทราบใด
คำสอนอันถูกต้องของเรายัง ไม่แผ่ไปไกลดั่ง
ขวางตลอดเทวภามนุษย์ ทราบนั้นเราจะไม่
ผ่านพ้นไป (จะยังไม่ตาย)

ท้าวศักรผู้เป็นเจ้าแห่งเทวกาจึงนำผลสุวรร
(ผลส้ม) จากต้นในชมพูทวีปมาถวาย
พระพุทธเจ้าทรงเสวยวารัณยาพระโรค ด้วยผล
ส้มอันนั้น

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จอยู่ ณ ภาย ไต้ โพธิ-
พฤกษ อันเวลาพอพระอริยาคัยแล้ว จึง
เสด็จ ไปยัง ที่ อยู่ พระยา มุจลินทนาคราช ฯ
ปรารถนาจะขบงกันแตกและฝนให้ พระพุทธเจ้า
จึงพนพระกายพระผู้มีพระภาค ๗ รอบ และ
แผ่พังพานปกบนพระเศียร พระพุทธเจ้าทรง
นั่งทำมณีสการอยู่หนึ่ง ๗ วัน

เมื่อเสด็จอยู่กับพระยามุจลินทนาคราชสิ้น
เวลาพอพระอริยาคัยแล้ว พระผู้มีพระภาค
จึงเสด็จไปสู่โพธิมณฑล ประทับบนเศียร
ลาภณีย์ ทรงค้นคว้าหา มติเหตุผลอันมี

ส. ศาสตรี และ ส. สาลิตล

พฤษภ

อาการ ๑๒^๑ เมื่อมีคนแน่นคองในพระทัยก็
แล้วจึงทรงเปล่งอุทานมี อยู่ใน คาลาคอน ท้าย
แห่งอุทานวรรค เริ่มกันว่า เมื่อ (ธรรมปรากฏ)
แก่พระพรหม ผู้เพียรเพียรอยู่ ๑๒ ๑

พระพุทธรูปเจ้าทรงดำริเห็นว่า ข้อธรรม
คือ เหตุและผลเหล่านั้นเป็นของลึกเหลือวิสัยแห่ง
มนุษย์ จึงทรงพระดำริว่าจะไม่สอนธรรมนั้น
แก่พระพรหมผู้เป็นใหญ่ยิ่งในโลกมาทูลขอให้
ทรงพระกรุณาแก่โลกผู้เกรงทางผิด เพราะ
พระพุทธรูปเจ้าได้มาครั้นขึ้นของแปลกประหลาด
เหมือนดอกอมระเคอ

พระพุทธรูปเจ้าพิจารณาถึงคนที่สมควร จะสั่ง
สอน ทรงระลึกได้ถึงอาราธนาภคณายส แต่
ทรงทราบว่าตายเสีย ๑ วันแล้ว แม้ทรงทราบส
รามยุครก็ตายเสียก่อน ๓ วันแล้ว พระองค์

จึงตกลง พระทัยไป หา ชัยญะวัคคีย์ ซึ่ง อยู่ใน
มฤคทว ของอุณวัทน ที่เมืองพาราณสี
เมื่อ พระองค์เสด็จอยู่ ณ โพธิมณฑล ตาม
พอพระอิच्छาคัย แล้ว จึงเสด็จไปสู่ เมือง
พาราณสี คือราชธานีแห่ง กาศิ พระองค์
ได้พบอาชีวก อาชีวกได้ถามพระองค์ ว่า เป็น
ใคร และใครเป็นครูของพระองค์ และ
พระองค์จะเสด็จไปไหน เมื่อ อาชีวก ได้รับ
คำตอบจึงเปล่งอุทานว่า ข้าแต่พระเคาณ
ผู้ควรเคารพ พระองค์เป็นผู้ชนะนเรวิจ (พระ
องค์เป็นพระชิน) แล้วอาชีวกก็ถลกลไป.

(นำมาลงเพียงเท่านี้ พอให้เทียบเคียงกับ
การดำเนินเรื่องทาง หินยาน ถ้ามีโอกาส จะ
ได้นำลงต่อ ๆ ไป)

๑ ทันขณะนั้น คักคำ สันสกฤต มาลง ไว้ว่า ปุริคิตยสมุทฺตยาท คือ ปฏิเสธสมุทฺตยาท แปลว่า
สิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมเพราะอาศัยกัน

จุฬินุคคหบัณฑิตคำฉันท์

โดย “วิมลศักดิ์”

อินทรวชิรจันทร์ ๑๑

ในกาลอดีตมา
ยังมีบุรุษอัน

นามจุฬินุคคหบัณฑิต
ศึกษาวิชาใน

เปรื่องปราชญ์ฉลาดรู้
ปาโมกข์นิยมชม

ควาจุฬินุคคหบัณฑิต
กลับสู่สถานอา-

ความรักประจักษ์จิตต์
จึงมอบธิดาอัน

ส่วนจุฬินุคคหเปรม
สปลั่งประสงศ์ตน

พอร สอวงศรี
รอนแรมพนาผา

สองสมภิมรมย์ชน
ผู้ชมพนาวัน

แนวนั้นไสลพฤษย์
ดาต่ายประหลาดพง

จิรภาคนานพรรษ
วิษณุฉลาดไ

ชาติอันเจริญวัย
บุรฉกัถ์สภารมย์

นฤผู้จะเปรียบสม
มตืออาจลาตวาท

ชาติอัญชลีลา
ตมเขตคัมภรชันท์

มนกิดจะผูกพันธ
บิยดุจหทัยตน

ก็เกษมสราญมน
มุขยิ้มชุลีลา

จรลีนิวัติคลา
จิรกาลประมาณวัน

อรุณฤดีทรรษ
พหุเตียรดาชง

อพิลิกเฉยีนง
ระกะแน่นขนัดไพร

มวลจัตุบาทชาติ
แนวป่าพนาลัย

แซ่เสียงวิหคร้อง
เบื่องยอดไสลบน

โกรกตรอกและชอกเงื่อม
แสงสุริยเกศทพพา

นับแต่บุรุษบัณ-
รอนแรมณไพรศรี

ทวิบาททิวาใน
จรไขว่กระไลยวน
สุดก้องวิเวกมน
ชลเวียงชะวากผา
สิดเลื่อมประพรายตา
รวแจ่มจรัสศรี
ทิตพากุมารี่
ก็ลุหลายทิวากาล

ฉะบ้ง ๑๖

ยังมีโจรร้ายใจพาล
พ้านักพักอยู่หมู่กัน

ห้าสิบประมาณครบครัน
ฉกชิงวิ่งราวเอาสิน

ประพฤติคุณมาอาจิด
กันสุขเกษมเปรมมาน

วันหนึ่งจึงโจรใจพาล
ออกจากคูหาอาศัย

ลดเลี้ยวเที่ยวไปในไพร
ฉกชิงวิ่งราวเอาพาลัน

บัดพบบุรุษบัณ-
ไสล่วงลุถึงเขตต์ต้น

ต่างคนนิกยมอมน
แล้ววิ่งพुरुกันทันที

เนาเถื่อนสถาน

คอยเคียวฆ่าฟัน

เลียงดูอยู่กิน

ห้าสิบประมาณ

เพื่อพบผู้ใด

ทิตพานุชกร-

จัดแจงเตรียมตน

พ. ศ. ๒๔๗๔

สะกิดหน้าคร่ำขี้ดุดตี
มีจิตคิดเมตตากัน
ฝ่ายจุพธนูคหีบัณ-
ธิตยัคชคใจไปกลัว
ติดต่อล่อกันพันพั
ต่างแย่งต่างยุทธธานรอน
บัณจิตจบัณคูกร
บึงต้องโจรอาสัญ
ล้มลงนอนตายกำยกัน
ลย, สีสืบแก้คณา
ส่วนตัวหัวหน้าโจรา
แผ่นโผนโชนพันทันที
บัณจิตแข่งข้อต่อตี
คลุกคลีปลุกปล่ากายา
เหวี่ยงโจรลงกับพสุธา
“ส่งดาพให้พี่เร็วไว”

อุชฌกปชาทรฉันท ๑๒

อนงค์นาฏพิลาศลักษณ์
บุรุษโจรนครไค้
มีตริกตรองทำนองเหตุ
สลัดเก่าประสงคี่มาน
อุทกฝนผิหล่นลง
ประดุกกลกมลเขา-

จุพธนูคหีบัณจิตคำฉันท
บมิปราณี

จิตโกรธขุนหัน

ชุลมุนมุ่นมัว

ถอยห่างวางสร

ประมาณโจรบัล-

โกรธกริ้วตรงมา

ไปทั้อถอยหนี

ร้องเรียกภรรยา

หทัยรักสมัคใน

ประสพแต่ปฐมกาล

นิสัยเพสอองค้ำพาล

สมานใหม่เพราะใจเบา

ปทุมคงมินานเนา

วเรศแปรมิแน่นอน

สมรเจตนาฆ่า
จะไต่ร่วมสโมสร
ก็ส่งดาพกะโจรพลัน
บุรุษโจรกลมอิน-
บุรุษนั้นก็พลันลับ
อนาถไอ้พิโรธ

บุรุษสามิม้วยมรณ
กะโจรไพรชะไมถวิล
จะให้บันชีชีวิตกินที่
ดิหาหันประหารมรณ
ชีวิตดับมีทันรอน
หทัยหล่นฉจากครัน

อินทรวีไชยรณที่ ๑๑

เสร็จการประหารบัน-
โจรบ้าก็พาขวัญ
โจรนักเล่ห์จิตต์
เรากจะบัลลย
เหตุด้วยอนงค์
การที่ตบลง
ควรตจะปลีกกาย
เหตุว่ายุพาพาน
จักหาอุบายวาง
กลับถิ่นสถานเจียว
เดิรพลางพินิจเหตุ
ใหญ่กว้างสร้างพัน-
จึงเผยเฉลยพจน์
“แม่ชนฤดีช-
น้องน้อยสตัยพล
เกิดพี่จะพาไป

จิตเปรมเกษมสันต์
นุชเข้าพนาลัย
ผิกนิษฐี่จะกลับใจ
ขณะหนึ่งจะพึงปลง
บมิมีหทัยตรง
มนร่วมมิกวรการณ
บมิหมายสวาทกานต์
กลเช่นภูงศ์เปรี้ยว
สละนาง ณไพรเจ้า
กลนี้จะดีครัน
ประดุเขตต์กระแสน-
ธูปทุมณธาวี
มธรสสุวาที
วิคจงสดับใจ
ฤจะค้นไฉนไกล
บมิข้อระคายนวล

พ. ศ. ๒๔๗๔

มอบเครื่องประดับมา
หันกลับจะรับนวล

นางนาฏมิกาดจิน-
ส่งเครื่องประดับไป

“เมื่อท่านกระไลบรร-
คินกลับและรับอา-

โจรแสนเกษมจิตต์
จึงปลอบอนุชให้

แล้วข้ามชลาลัย
จึงเผยเฉลยวา-

“อ้านางสองลักษณะ
ส่วนจิตต์สีสามานย์

หล่อนตัดสัดสา-
ตัวฉันจะมั่นคง

หากเริ่มประจักษ์
สมสู่กะบังอร

วันหนึ่งอนงค์คง
เหตุว่ากมลเขา-

ตัวเริ่มจะขอลา
คามเขตต์นี้เวศน์

นุชจึงเกษมสุข
ปวงภัยพิบัติมวล

จพิณคหบดีพิศคำฉันท์
บ

ตฤณกลาประดล, หวน-
นุชข้ามกระแสนไคล”

ตฤณกลาประดล
และก็เผยเฉลยว่า

ลูกพี่หลานนิตติมา
คมดุจเฉลยไข”

อินทนิลคำฉันท์ ๑๑

กมลคิดจะหนีไป

วิตกคล้ายมิสงกา

ลูถึงถิ่นผากปาร์

ทแยหยันรำพันขาน

ประไพพัคตร์บุหลันปาน

ประดุจชาติสุวานคง

มิเกามาสมัครตรง-

ประดุจไขไฉนอร

สมานรักสโมสร

นิवासสองประคองเนา

มนัสปลงประหารเรา

วเรศนั้นมึมนัย

อนุชกลากระไลกัน-

กมลไปเพราะใจนวล

นิราศทุกข้อบัดกวน

นฤแคล้วมิแผ้วพาน”

วสันตดิถีณที่ ๑๔

ครั้นเผยเคลยพจนแล้ว
 ก็นเขตต์นิเวศวนสถาน
 นางนาฏพิลาสวไลยพัคตร์
 มารถดัดสลัดกมลอา-
 ปางเทวราช มขวให้
 ทรงทราบณเหตุอุทก่ำสรวล
 เป็นสัตว์สุนัชนวนชา-
 ถิ่นที่ผูกพันทวง
 “อ้าแม่วิลัยสรีรร้าง
 แกรุ่นครุณพิลยพรรณ
 ที่นี้มีมีมหรสพ
 มีเรื่องอะไรกมลชวน
 “อุหมะชะตุกรสุนัช
 ตัวเจ้าสิเฌามนทชา-
 ทั้งมัจฉทั้งมฤคกัณ
 “คนอันผิโทยลหุก็เอา
 โทยอาตมาพหุลไสร
 หล่อนอันปติและจुरปอง
 ยิ่งชบและเชาเมณฑกว่า
 จงตรอง ณผองกรณียันย

จुरแคล้วมิอยู่นาน
 จรดับมิกกลับมา
 อูรหักเพราะไปสา-
 ลยเสรำกำเดาครวญ
 ขณะได้พิจารณาณวล
 ก็และแปลงจำเลงองค์
 ดิถีมาประคตตรง
 ปุจฉาถามณความพลัน
 พิศพางอมรสวรรค์
 อรเอี่ยมสอานวล
 ดนุพบอนงค์สรวล
 มนหรณย์ถูกัญญา”
 ทูลลักษณะและพาลา
 ติมหากุสิตเขลา
 วสช่อนและชบเขา”
 มนไฟและไตรตรง
 นุชไม่พินิจมอง
 มนต์ดัดสลัดไกล
 ดนุข้าฯ ประมาณใด
 กะจะแจ้งกระจำกรัน”

“ดูกรสุนัขชาติ
ท่านเผยเคลยสร-
ถูกจริงเสมอนว-
แต่ฉันกระไลจ
คงพบประสพชาติ
แต่ฉันและท่านเอ๋ย
“อ้าแม่่วไลลักษณ์
ปางก่อนประพฤติใน
เบื้องหน้าอนุชคง
กอปรชวักถวัลเกรง
สิ้นเทวดารัส
กินสุพิมานอัน
ฝ่ายของคือนงค์น้อย
เหลียวซ้ายและขวา
ผู้เดียวสืเปลี่ยเปล้า
โทษที่มีมีใจ
ปางเมื่อพระสัมพุทธ
ทรงยกนิทานแต่
จิตตภิกษุถึงธรรม
ตัดเหตุกิเลสลาญ

สุตวาทพจน์
พสุธาสิตาภรณ์
ทกะว่ากระจายสอน
ณสถานมิมานเลย
ปรกัสดาเขย
จะกระทำสุกรรมไป”
นุชจักประกอบใด
ทургิมิคิดเกรง
จะประสงค์เสมอนเพรง
ภยไทยจะตามทัน
กีนัตติลปลัน
มहुพารตระการตา
ก็ละห้อยและโหยหา
บมิพบประสพใคร
อรุราวนแดนไพร
ถิรคงดำรงแล
สุวิสุทธิประดุจแข
นุรเบื่องอดีตกาล
ประดุสัมภิกหาญาณ
มนสบรรณาครัน

ภษกวีเชิรฉนที่ ๑๒

เลบงฉนที่ประพนธ์สาร
ประจจิตต์ลิจิตฉนที่
คณเรกริเริ่มคิต
มตืออณผิจะเอา
ก็ตือองแพ้ชะผู้ปราชญ์
คณเขวี่และเบา, มั่น-
พจไคผิตพลาด
อภัยโทษและโปรดปราน

จบ เสรีจเสาวณิตถ้อย
บ กณัดหัดรำพัน
วิ เรกเริ่มประพนธ์
บุรณั ณะบบัแต่พากย์น้อย

วทหานนิทานบรรพ์
มนม่นจะผีกเขาวนั
ผิผิตก็เหตุเขวี่
มธุรสพะนันกัน
มตืออาจกัววรรณ
ทมิอาจลลาดการณั
สติขาคมิเป็นสาร
กรุณาคณเทอญ ๑

นิทานบรรพ์
พรำถ้อย
ย่อมผิต พลาดเฮย
นิตด้วยเขวี่เขาวนั

๑ การโถมมาก อยากมีหยุท สุกะเจบ
พอ.เย็นใจ ไค่เป็วียข เมื่อเทียขกัน

การพอ.พม เป็ยงไทน พอไนนั
เพวระฉนนั้น ปราชญ์ขอ ให้พอเฮย ๑

พระศรี นิพนธ์

เราควรไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ ของเราเพียงไร ?

โดย “ว. สารคาม”

ทุกหนทุกแห่งท่านจะพบความไว้วางใจซึ่งกัน
และกันประจำอยู่ในกิจการต่างๆ การค้าขาย
ย่อมเจริญขึ้น เพราะธนาคารและพ่อค้า
ความไว้วางใจกันโดยธนาคารยอมให้พ่อค้า
เบิกเงินเกินบัญชี ร้านค้าขายส่ง ย่อมให้
ร้านค้าขายปลีก เชื้อเพลิง การเพิ่มทุนแก่ร้าน
ย่อยทางอ้อม ผลักย้อมมีอยู่แก่ทั้งสองฝ่าย
แม้ในทางราชการ ผู้เป็นใหญ่ ย่อมมีความไว้วาง
ใจใ้ผู้น้อยพอสมควร ในทางครอบครัว
สามีย่อมมีทางไว้วางใจในภรรยา ยี่ภามี
ความไว้วางใจในบุตร และกลับกินกัน
ความไว้วางใจเช่นเคยกัน ย่อมมีอยู่ในสหาย
ผู้มีอาชีพพิเศษกับบุคคลสามัญ

แต่ท่านเคยคิดบ้างไหมว่า ท่านจะไว้วางใจ
เพื่อนมนุษย์ของท่านเพียงใด และเมื่อท่าน
ค้นหา หลักเหตุผลที่จะไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์
ของท่านยังไม่ได้แล้ว ท่านเคยพิจารณาถึง
ความจริงดังนี้ อยู่บนนิสัยใจคอของมนุษย์

ย่อมเป็นสิ่งที่เห็นไม่ได้ง่ายนัก เราจะต้อง
พิจารณาถึงกันนาน ท่านที่เคยผ่านความรัก
มาแล้วคงทราบว่า การที่จะทราบว่าเพื่
ตรึงกันข้ามรักเรานั้นไม่ใช่ของง่าย ท่านจะ
พบแต่ความสงสัยเสมอว่า “เขารักเราหรือไม่
ไหน?” และท่านจะต้องสงสัยอยู่เช่นนั้น
จนกว่าเขาจะแสดง ฤทธิ์ยาออกมาให้ชัดเจนน
ท่านแน่ใจพอว่า ความคาดหมายของท่าน
เป็นความจริงหรือไม่ หรือเป็นแค่เพียง โกล
ความจริงอย่างที่สุด กิจการอย่างอื่นก็มีท่านอง
เช่นเคยกัน ความไว้วางใจย่อมเปลี่ยน
แปรไปตามความฉลาด ยิ่งมีความฉลาด
มากเท่าใด ความไว้วางใจก็มันน้อยเข้าเท่านั้น
จะเห็นบ่อยๆ ที่ชาวบ้านนอกถูกพวกทาสีทาง
ฉ้อโกงหลอกเอาไปฉ้อโกง แต่ไม่ปรากฏ
ว่าชาวพระนครมีเรื่องเช่นนี้ ชุกชุมเหมือนชาว
บ้านนอก

ว. สารคาม

พฤษภา

อย่างไรก็ดี ท่านไม่ต้องการว่า ความ
ไว้วางใจของมนุษย์จะสูญหายไปในโลก ความ
ไว้วางใจเป็นสิ่งที่จำเป็นของมนุษย์ เป็นสิ่งที่
ยังความสัมพันธ์ให้เจริญด้วยก็ เมื่อผู้มีความ
ฉลาดมาก กลายเป็น ผู้มีความไว้วางใจแก่น้อย
เช่นกล่าวแล้ว เขากำหนดต้องหาทางสืบ
สอบถึงเหตุการณ์อันประกอบให้ความไว้วาง
ใจมีมากขึ้น ความไว้วางใจของผู้ฉลาด
จึงเป็น ความไว้วางใจ ที่ ประกอบ ด้วย เหตุผล
เป็นความไว้วางใจระมัดระวังที่เล็ก น้อยที่ฉลาด
ยอมไว้วางใจในบุคคลเมื่อบุคคลเป็นผู้ประพฤติก
ก็ สามีที่ฉลาดยอมไว้วางใจในภรรยาเมื่อเห็น
นิสัยใจคอของภรรยาแล้ว คู่รักยอมแสดง

ความรักต่อกัน เมื่อมีความไว้วางใจซึ่งกันและ
กันเพียงพอ โดยเหตุคุณสมบัติต่างเป็นประ
กันผลร้ายที่อาจมีขึ้นได้ จนการยอมไว้วาง
ใจคือเมื่อใดเห็นหลักฐาน ของร้านของเขา
ความไว้วางใจ จึงเป็นสิ่ง อุปการแก่ความจำ
เริญของโลก แต่ความไว้วางใจควรจะเกิด
ขึ้น ต่อเมื่อได้พิจารณาถึงคุณสมบัติของกัน
และกันแล้ว และนานพอสมควร ผู้ที่ให้ความ
ไว้วางใจโดยพล่อย ๆ ผู้นั้นมักจะต้องเป็นผู้
ที่เสียใจภายหลังเสมอ และเป็นผลร้ายของ
ความไว้วางใจ ดังนั้นเป็นหน้าที่ของท่านที่
ระหิเคราะห์ว่า “ท่านควรไว้วางใจเพื่อน
มนุษย์เพียงไร?”

๑ สักวีสากล ทั้งคน และต้นไม้

ร้านแปรรวณ ล้วนแก่ แลพืชพันธุ์

เกิดแล้วไซ้ คงทน จนชาติสูญ

ประโยชน์อัน- โทเฟน เห็นหรือเอย - ๑

พระศรี นพรัตน์

นิยายรัก

โดย "ศรีชมพู"

ความรัก อันใคร ๆ ย่อมทราบดีอยู่แล้ว
ว่า คือ อะไร เพราะเป็นสิ่งซึ่งทุกคน
ในโลก สำเนียงสนใจ และเป็นของต้อง
ประสงค์อยู่ทุกเมื่อ ทั่วว่า ความรัก เป็น
ของดี พอเพียงแต่ชื่นชอว่า รัก ก็มีสุข
ทั้งนั้น ไม่เหมือนกับคำตรงกันข้ามว่าเกลียด
ซึ่งเป็น วนะคู่กันกับคำว่ารัก แต่ความรักนั้น
มีหลายประเภทนัก มีรักคน รักสัตว์ รัก
วัตถุเข้าของ รักเงินทอง รักที่อยู่ รักรูป
เสียง กลิ่น รส เป็นต้น หากย้อนลงไปก็มีแต่
เพียง ๒ เท่านั้น คือ รัก สิ่งที่มีวิญญาณ ๑
รัก สิ่งซึ่งไม่มีวิญญาณ ๑

ความรัก ในสิ่งที่มีวิญญาณนั้น คือ รัก
ในบุคคลหรือสรรพสัตว์ ซึ่งมีลมปราณขจร
เคลื่อนไหวได้ โดยปกติภาพหรือไม้ก่อกาม ก็
แหละ ความรักในบุคคลและสัตว์นั้น เล่าก็
ยังแยกแยะ ออกไปอีกมาก นานัปการ ความ
นิสสัยจิตถาวรของคน เพราะว่า คนหนึ่ง ๆ
มีความรักไม่เหมือนกัน เนื่องด้วยมีหัวใจ

แตกต่างกัน ถึงโบราณกษัตริย์ชาติประพันธ์ นวนิ
ไวว่า นานาจิตตัง ต่างจิตต่างใจ ต่างรัก
ต่างใคร่ ตามนิสัยสลับของคน ๆ เช่นบางคน
รักคนรูปสวย สมองสักรวทรวงกระตักรัก
บางคน รักคนรูปร่างผอม บางคนรักคน
รูปร่างอ้วน บางคน รักคน มีเสียงไพเราะ
เป็นต้น ความรักในสรรพสัตว์ก็มีคล้ายกัน
บางคนรักสัตว์ ในสัตว์จำพวกที่มีลักษณะ
งาม เช่นจำพวกสุนัขจิ้งจอกที่มีขนงาม หรือ
รักในสัตว์ ที่มีขนิบย่นไค้เช่นนกขุนทอง นก
เขาเขียว นกเขาชะวา นกคิริยู นกกก
นกแก้ว นกแซก นกแสด นกสาริกา หรือรัก
ม้า วัวควาย เป็นต้น ซึ่งเขาเหล่านั้นมีลักษณะ
อาการกิริยา วิทยาวิตร เป็นเหตุทำให้เกิด
ความรักยินดีไค้ต่าง ๆ ประการ

ความรัก ในสิ่งซึ่งไม่มีวิญญาณนั้น คือ
รักในของที่หาลมปราณมิได้ ซึ่งไค้แก่กัน
หมากรากไม้ เข้าของเงินทอง เสื้อผ้าอาภรณ์
และสรรพเครื่อง ประดับประดา เครื่องเรือน

ศรีชมพูน

พฤษภา

บ้านชนตรี ย่านพาหุระ คีลปะ กลไก มีประการ
ชเนก เช่นบุคคลบางคน รักคนไม่คิดไม่ออก
ไม่ ไข ไม่ผล หรือบางคน รักแต่เงินและ
ทอง หรือเล่ห์ผาอาวระ บ้างส บ้างชนะก
หรือรักบ้านช่องเคหสถาน อันโอ้อะโรฐาน
เป็นต้น

ความรักในสรรพสิ่งทั้งหลาย ที่ข้าพเจ้า
ได้บรรยายมานี้ จะให้หมดสนิทหายไป ยังมี
อีกมากมายหลายร้อยหลายพันก ในเรื่องรัก
เท่าที่ใด เล่าเรื่อง ความรัก อันเป็นไปในฐานะ
ต่าง ๆ กันนั้น เป็นความรักอัน บุคคลอัน
หรือของสิ่งอื่น ๆ ซึ่งไม่ เกี่ยว กับ ตัว ของ ตัว
ของบุคคล อันความรักในสิ่งอันเป็นของ
ไม่แน่นอนไม่ยั่งยืนอยู่นาน และไม่มากยิ่ง
ยวดย เหมือนรักตัวของตัวเอง ความรักที่วน
เป็นของสำคัญที่สุด ซึ่งใคร ๆ ย่อมต้องมี
ความรักตัวของตัวที่ปรารถนามิ ทุกสั
จำพวกไม่มีใครเลยที่จะไม่รักตัวของตัว อัน
ใคร ๆ ในโลก ย่อมมีความหวังทั้งใจมุ่งมา
ปรารถนาให้ ตัวใดที่ใคร ความสุข ปราศจาก
ข้ออุปสรรคข้อขัดข้องทุกประการ โดยที่สัสสั
ว่าเล็กหรือใหญ่ ตลอดจนบุคคลอัน กิมีความ
รักตัวของเขา รวมความว่ารักสุขเกลียด

ทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น ทั้งคำโคลงสุภาษิต
ประพันธ์ว่า

อกรเราเขากลับ คลังกัน
รักสุขเกลียดทุกข์สรรพ ขวสัน
จิตตัมมนุษย์และสัตว์อื่น แผลเยี่ยงนี้ฤ
แม่แต่ยังเหลือบรืน ไปไว้ รักเกษม
นั้นเห็นข้อแสดงอยู่แล้วว่า ไม่มีใครจะไม่

รักตัว บิคามารดา รักบุตร ยั่ว คายาย
รักหลานเหลน หรือยศวริศา รักยิคามารดา
หลานเหลน รักยั่ว คายาย หรือภรรยารัก
สามี สามีรักภรรยา นายรักข้า ข้าราชการ
พลเมืองไพร่พราหมณ์ทาสทวิษย์ ๆ รัก
ไพร่ฟ้าทวยราษฎร์ แต่ความรักในผู้ ที่ทรง
คุณ ผู้มีอุปการะ ผู้เคารพนับถือ หรือผู้ควร
เชนศกธรรมาเหล่านั้น แม่มีอยู่มากรัก แต่ก็
ยังไม่มากเท่ารักตัวของตัวไม่เคยนั่นเอง เช่น
บุคคลเมื่อถึงคราวเจ้าชายนเจ้าควรรัก ย่อม
นึกแต่จะปลุกตัวให้พ้นห่วงแห่งภยันนั้น ๆ เท่านั้น
หากิกระลึกถึงสิ่งอื่น หรือบุคคลอื่น ๆ ไม่
แม้ถึงหากิระลึกถึง ก็แต่ยามและครู่ ใน
เมื่อเขาถูกภัย ถูกคาม หรือในเมื่อประสงค
สิ่งซึ่งเป็นอริฐานรณแก่ตัวเขาเท่านั้น ว่าขอ
คุณใดระคนเป็นเทพางค์ ! ขอคุณคุณ

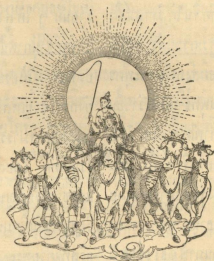
พ. ศ. ๒๔๗๔

นิยายรัก

อาจารย์มีความรัก ช่วยด้วยเด็ก!! นักเพื่อ กลีกรรรม พาดิซกรรม หวังได้ลาภยศ
ให้ช่วยคน ให้คนพ้นภัยหรือใคร่รับสวามณ เงินทองเพื่อคน เพื่อเลี้ยงชีพคนโดยแท้ ๆ
ต่างหาก ซึ่งเรียกว่าเพราะรักตัวหรือเพื่อตัว ตามนัยทศวาพาได้แดงมาทั้งนี้ ท่านจะ
อนึ่ง ข้อที่พองเห็นได้ง่าย ๆ ว่าทุกคนที่ทำการ เห็นได้ว่า ความรักหรือรัก ในสิ่งอันหมั่นพัน
งานมีทำราชการงานเมือง หรือทำการงาน ประการอันใดก็ตาม จะเสมอหรือยังไปกว่า
โดยพลกำลังอัน มีอุทสากรรม หักถกรรม รักตัวของตัวเป็นไม้ม สมกับพระยาว่า

นตถิ อตตสมิ เปม

รัก พ่อแม่พี่น้อง	พงศ์พันธุ์
รัก ลูกเมียผัวขวัญ	เขตต์บ้าน
รัก ทรัพย์สิ่งสินสรว	สมบัติ
รัก อันหมั่นแสนล้าน	ไปสิ้นรักตัว ๆ

เบ็ดเตล็ดพงศาวดารจีน

ฉบับอาจารย์ฮอก

เรื่องที่ ๕

ถ้าจะตรวจดูในคัมภีร์ใด ๆ ของจีน อัน
เป็นคัมภีร์ ซึ่งบรรดาบัณฑิตจีนได้วิจารณ์ถึง
หลักการศาสนาทั่วไปแก่ยุคนั้นแล้ว จะเห็น
ได้ว่าในคัมภีร์นั้น ๆ ย่อมส่งเสริมพระพุทธ
ศาสนา และเลื่อมใสในพุทธานุภาพว่าเป็น
อานุภาพที่เลิศยิ่งกว่าอานุภาพใด ๆ หมด โดย
ประกอบทั้งฤทธิ์เดช และเมตตาจิตที่ เขออก เป็น
สุขุมคัมภีร์ภาพ สักว่ามีมนัสสยคารมารร้าย
ใด ๆ ที่เทวานุภาพ คือ อานุภาพของเทพคา
หรือ ฤทธานุภาพ อันเป็นอานุภาพ ของ เขียนผู้
สำเร็จจะปรายปรามไม่ได้แล้ว พุทธานุภาพ
ก็สามารถจะ ปรายปรามสัจจ มนัสสยคารมาร
ร้ายนั้น ๆ ให้ สุกุมณภาพได้ โดยสะดวกตาย
และพุทธานุภาพนั้น มิใช่จะทำการเฉพาะจะ
ปรายปรามให้ประจักษ์ปรากฏเท่านั้น หากมิไ้
ยังกลีย ช่วยเหลือ เมตตา ส่งสอนให้เหล่าสัตว์
มนัสสยคารมารร้าย ซึ่งครอบงำอยู่ ด้วย
โมหิจัก โดยสันดานมันให้เห็นแจ้งในทาง
และชั่ว รู้จักบุญและบาปแล้วค่อย ๆ เกลาทอง
วิญญานอันมีคัมภีร์ให้แจ่มใส ชื่นใจผ่องแผ้ว
บริสุทธิ์ด้วยพระธรรม อันเป็นคำสั่งสอนของ
พระเจ้ากัณเฑษณ์ชุกโจ ในที่สุด ถึงถึงซึ่ง

พ. ศ. ๒๔๗๔

เบ็ดเตล็ดพงศาวดารจีน

ความสำเร็จแก่มรรคผล ช่วยทำคุณประโยชน์
แก่โลกต่อไป ทั้งเช่นเสียงโกลก้องเจือ คิ้วย
ของพระโคตมพุทธเจ้า คือ พระกวนอิมนั้น เคมีก็
เป็นศิลาวิจัยสิ่งอยู่ในถ้ำช่วยขุนทอง ฌณเขา
รับเทพอชว ภายหลัง พระกวนอิม มาปราม-
ปรามจิตเข้าไปสั่งสอนให้รู้ จักทาง สัมมาปฏิบัติ
ในที่สุดได้สำเร็จมรรคผล และได้ ช่วยปราม-
ปราม ผู้ที่ประพฤติผิดและคน กังมรอง
พิสดารต่อไป

ในระหว่างปฐมยุคแห่งพุทธกาลนั้น มี
พญากะบิลเลิกละทิ้ง หิน โค จาคิลบำเพ็ญกษะ-
ณานอยู่หลายพันปีจนสำเร็จเป็นเซียน และมี
ร่างกายกลายเป็นมนัส มีนามว่า งม่ออ้ง
และโคนางบิศาภิกษุณทนทน ซึ่งโคจาคิล
ภาวนามาหลายพันปีจนสำเร็จ กลายเป็นมนัส
มีนามว่า นางล่อชว ทั้งสองอาศัยอยู่ในถ้ำ
ป้อเจียวทอง ฌณเขาม่อชว งม่ออ้ง ถือ

กระบองเหล็กใหญ่เป็นอาวุธ มีกำลังผอมเข่น
อันมาก และยังมีฤทธิ์ปากพ่นพิษเป็นไฟกรร
อาวเผาผลาญสิ่ง ๆ ให้พินาศได้ในพริบตา
เคียว นางล่อชว มีพริ้วเคียวทำด้วยเหล็ก
เมื่อถือออกกรรเหมือนโยกกล้วย เรียกว่าพิค
ปาเจียส อาวุธที่เกิดฝนเกิดพายุหรือเกิดไฟ
ให้ลุกอยู่ชั่ววันกร หรือจะพิคเขาให้ทะเลาย
รายเป็นหมื่นกองก็ได้ โดยเหตุที่ งม่ออ้ง
และ นางล่อชว ผัวเมียกัน มีฤทธิ์เข่งก่งกล้า
แล้ว จึงอาศัยอยู่ในถ้ำของตนได้โดยสันติสุข
สืบมา เช่นเวลา ชำนาน หลายพันปี มีโคมี ศิคร
หมู่ร้ายใด ๆ มารบกวนได้ ต่อมาได้มีศร
ก้วยกันคนหนึ่งเป็นชายชื่อ อังไฮหุย มลทินฉะ
นำเอนก ผิวหน้าขาวดุจสีหยก มีกำลังเข่น
อันมาก อังไฮหุย ลายคามารกาไปเรียนวิชชา
อยู่ที่ภูเขา ช่วยเอี่ยมชว คือภูเขาไฟเป็นเวลา
สามร้อยปี จึงสำเร็จในทางภาคไฟ เรียกว่า

๑ ภูเขาช่วยเอี่ยมชวมีตำนานว่า เคมีเมื่อครั้ง เห่งเจีย (เซเทียนโคเซี่ย) โคจีนไปทำการ
จาราถยนต์สวรรค์ เห่งเจียชองเก (พระอิศวร) มีเทวัญชาให้ทักถลึงทอง (ท้าวโลกบาล)
เป็นแม่ทัพใหญ่ และ โสเฉียไท้อ (บุตรทักถลึงทอง) เป็นแม่ทัพหน้าคุมพลเทพบุตรไปจับ
เห่งเจีย สู้เห่งเจียไม่ได้ แล้วหนีลง (พระสมุทร) ซึ่งตามตำนานจีนว่า เป็นหลาน
เห่งเจียชองเกด้วย มีฤทธิ์ศักดิ์กาณภาพมาก โคมาช่วยรบกับเห่งเจีย จับเห่งเจียได้ มอบ
ให้พรหมไท้เสียงเล่าถน ไ้เสียงเล่าถน ใส่ในแม่น้ำไฟโยก้วย เห่งเจียให้ตาย และเผาศูยู่ถ้วน
ไท้เสียงเล่าถน คิดว่าคงตายแล้ว จึงเฝ้าเฝ้า เห่งเจียไม่ตายก็กระโดดขึ้นบนปากเข่าเห่งเจียทำ
ร้ายไท้เสียงเล่าถน เห่งเจีย และถ่านไฟ หล่นลงไปในมนัสโลกสองสามก้อน เลยเกิดเป็น
ภูเขาไฟขึ้น ทั้งมีความพิสดาร อยู่ใน เรื่องพิคปาเจียสแผนกหนึ่งแล้ว

ดินสอ

พฤษภา

อคินฉาน โดยประกอบธาตุไฟให้เย็นกำลัง
ในร่างกายมีอุทกธาตุมาก เมื่อข้อลุ้กับศัตรู
ก็ร้าย พระเวท ชนสาม คายแล้ว เหาหมทุกข์หน้า
ผากของคนเองสองสามครั้งก็บังเกิดเปลวเพลิง
อันร้ายแรงออกทางจมูกอันได้เผาศรีศร ของตน
เป็นเหตุไปในช่วงเวลาเพียงอีกไม่กี่วัน

เมื่อจะใช้หยกกลับจากเรียนวิชาก็กล่าว
แล้วก็ออกไปตั้งตัว เป็นโคธอง อยู่ยังสำนักถ้ำ
ชัยอันทอง ณภูเขาเจดีย์เขาพ่อชวดังกล่าว
ข้างต้นนั้น และทำการเมียบกเมียบให้เขาเรา
เขาเองเขาเราในแถบดินนั้นเอง ๆ ภูมิเขา
เขาเราเขาเราเหล่านั้นเกรงอุทกอันน่าชิงใช้หยก
ก็คองนึ่ง และทนไป บางที ยังใช้หยก ก็ขย
มนัสไปกินเป็นภิกษุอาหารด้วย นับว่า ยังใช้หยก
ทำการชกตอทางธรรม และเป็นปฏิภนชกตอ
สันติสุขของโลกอย่างร้ายแรง ผู้ที่ไทรย
ความเมียบกเมียบที่คางคังหน้าคอบานกว่าจะถึง
ยุคกาลที่ธรรมจะได้มาปราบธรรมต่อไป

ในครั้งนั้น พระเช็กเกียมองนัยสุกใจ ผู้ทรง
เป็นกษัตริย์ของพุทธศาสนา โคทรวงมั่งแก่
ระทำการรอสัตว์ขึ้นสัตว์ ให้ข้ามพ้นห้วงแห่ง
สังสารวัฏ และทรงเห็นด้วยวิจรรณญาณ ว่า
ประเทศนั้นเป็นประเทศใหญ่ มีผู้คนพลเมือง
อันหลาหม สัมควรจะเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้

แพร่หลายทั่วไปในประเทศนั้น เพื่อให้พล
เมืองอันมีจำนวนนับด้วยล้านได้มีโอกาสรู้จัก
ปฏิบัติกันให้อยู่ในทางอันเป็นสัมมาทิฐิ ถ้าแม้
จะปล่อยให้มนัสอันมีจำนวนมากมาย มีความ
ว่าเหวปราศจากหลักธรรมใดที่จะเป็นเครื่องยึด
เหนี่ยวกายและใจแล้ว ก็อาจตกอยู่ในฐานะ
อันเป็นมิชฌาภิกขุได้ ฉะนั้นสันติสุขของโลก
ก็จะทรุดโทรมลงแทนที่จะเฟื่องฟูขึ้น

โดยเหตุดังได้บรรยายมาแล้ว พระเช็ก-
เกียมองนัยสุกใจ จึงประชุมบรรดามหาเถรานุเถ
ระทั้งหลาย พร้อมกันปรึกษาและลงมติให้ พระ
โพธิสัตว์กิมเสียน จุติลงไปเกิดในประเทศจีน
เป็นพระถังซำจั๋ง แล้วอาสาพระเจ้าแผ่นดิน
จีนไป อารามนาพระโคโรบีฏณ ณประเทศไชท
(อินเคีย) มาสั่งสอนชาวจีนเสียไป อันจะไค
เป็นถาวรขมรมารมีของพระโพธิสัตว์ กิมเสียน
ให้แตกต่ายิ่งขึ้น แล้วจึงให้จีนมาเป็น
พระโพธิสัตว์ อยู่บนสวรรค์ตามเดิม ให้
พระมอชคินฉัน (พระโมคคัลลาน) ไปจัดการ
กำเนิดกุศโลบายอย่างใดอย่างหนึ่งให้พระจักร
พรรดิ แห่งประเทศจีนทรงทราบว่าคัมภีร์พระ-
โคโรบีฏณ ของพระเช็กเกียมองนัยสุกใจ นั้น
มีอยู่ ณประเทศไชท และให้พระโคธันชุก
คือ พระกวนอิม เป็นผู้ชักพาพาหนะและ

พ. ศ. ๒๔๗๔

เปิดเคล็ดพงศาวดารจีน

สำคัญที่ประกอบด้วยเหตุให้เป็นที่สำคัญ ไซ้ชื่อแล้ว
 ทิศตามพระโพธิสัตว์กิมเลี่ยน เพื่อโคช่วยของ-
 กัน และปรายปราม พวกปีศาจ มารร้ายระหว่าง
 ทางไปไซ้ที้ เมื่อโคช่วยขึ้นพระดังซิมจิ้งและ
 อาสาพระเจ้าแผ่นดินไปอาราธนาพระไตรปิฎก
 ณไซ้ทั้น พระสาวกทั้งสามก็ถวายคำนับ
 ลาไปทำการและปฏิบัติตามพุทธบัญญัติ กล่าว
 คือ พระโพธิสัตว์ กิมเลี่ยน จิตไปเกิดในประเทศ
 จีน เป็นพระดังซิมจิ้ง พระมอคินตันโคไปปฏิ
 ทาธิปไตยประเทศจีน กระหายข่าวให้ทรงทราบ
 ไปถึงพระเจ้าแผ่นดินว่า พระพุทธศาสนา
 โคเกิดขึ้นในประเทศไซ้ที้ พระเช็กเกียมอง-
 นชกโช้ ทรงเป็นต้นกำเนิดและมีกิมมิงพระไตร
 ปิฎกอันเป็นหลักการศาสนาพุทธมเพริช ส่วน
 พระกวนอิมก็โคเสาะแสวงหาผู้ที่จะบอกกันและ
 ให้เป็นสำคัญปฏิบัติ พระดังซิมจิ้ง ในการ
 ไปอาราธนา พระไตรปิฎก ณ ประเทศไซ้ที้ โค
 พุทธมเพริช คือ เห่งเจีย เป็นสำคัญใหญ่
 โขยัก่าย ช่วเจ้ง เป็นสำคัญยัดลงมาตาม
 ลำกัย และโคบุตรพญาเล้งอ่อง คือ พญานาค
 จำแลงเป็นม้ามังกรกระทำหนาทพาหนะสำหรับ
 พระดังซิมจิ้ง ขโคีรทาง เรือรวางทอนทว่า
 ก้วยกำเนิดของ พระดังซิมจิ้ง กัยสำคัญ
 และม้ามังกรนี้ มีความพิสดารอยู่ในเรื่อง

ฝ่ายทางประเทศจีนในยุคนั้น เป็นสมัยที่
 กษัตริย์แห่งราชวงศ์ฉิงทรงปกครอง ประเทศ
 คือ พระเจ้าฉิงไท่จงฮ่องเต้ (หลี่ฮั่น) ซึ่งเป็น
 กษัตริย์องค์ที่ ๒๒ นับแต่พระเจ้าฉิงไท่เต้าฮ่องเต้
 (หลี่ฮั่น) ซึ่งเป็นพระชนกนามและปฐม
 กษัตริย์แห่งราชวงศ์ฉิน

พระเจ้าฉิงไท่จง ฮ่องเต้ ทรงเลื่อมใส ใน
 พระพุทธศาสนาขึ้นนัก และทรงใคร่จะให้
 หลักการพระพุทธศาสนามั่นคงและมีพระกิมมิง
 สำหรับให้ประชาชนของพระองค์ ซึ่งเป็นพุทธ-
 ศาสนิก โคสังวียายเล่าเรียน เป็นหลักฐาน
 และทรงทราบว่าพระพุทธศาสนา และตำราพระ-
 ไตรปิฎก มีบริบูรณ์และรุ่งเรือง อยู่ ณ ประเทศ
 ไซ้ที้ โดย พระเช็กเกียมองนชกโช้ ทรง
 เป็นพระมุข จึงจัดให้พระดังซิมจิ้ง ซึ่งสำหรับ
 ประเทศจีน นับว่าเป็นผู้มีภูมิรู้ ในทางพุทธ-
 ศาสนาออกเยี่ยม ไปอาราธนาพระไตรปิฎก
 มาไว้เป็นแบบฉบับสำหรับประเทศสืบไป

ฝ่าย พระดัง ซิมจิ้ง โค ออก เจริญ ทาง จาก
 ประเทศจีน มุ่งไป ทางบ้าน ทิศทิศ ทางไปไซ้ที้
 และโคพยักมาย เห่งเจีย โขยัก่าย ช่วเจ้ง และม้ามังกร
 ซึ่งพระกวนอิมโคักำกันคนแะไว้นั้น
 ตามลำกัย

ดินสอ

พฤษภา

การเกิดทางของศิษย์อาจารย์นี้ ต้องทน
ลำบากทรมานกว่าด้วยกินฟ้าอากาศ และต้อง
ฝ่านอนทรายท้อสู้กับภัยไข้เจ็บและมารร้ายตลอด
ทาง และการท้อสู้ซึ่งระบอช่นมากล่าวในท่น
โดยเฉพาะ เพื่อแสดงให้เห็นคุณอำนาจ
ของพุทธอานภาพ กัดคือ วันหนึ่ง พระดังซัมจัง
กัณษิย ท่งสามโคเกิดทาง ผ่านเข้ามาในเขตก
ภูเขารับเทาพอสว ซึ่งอ้งโฮทัย อาศิยอัย ขณะ
นั้น เห่งเจ็ย รู้สึกหิวโ้ เคนผัด ปกติก็ทราวยว่า
เจมนอนทราย จึงบอกกัณษิย กัณษิยจึง
ให้ทราวยและให้คอยระวัง พระดังซัมจัง

ฝ่ายอ้งโฮทัย โค้ทราวยกึกกัศัพทว่า พระ-
ดังซัมจัง กำลังเกิดทางไปใช้ที่ระผ่านเขตกัณษิ
ของท่น แลเคยโค้ยินโค้ยี่ระวัคการ
เล่าสับกันมาว่า พระดังซัมจัง เป็นพระโพธิ-
สัตว์ อบรมบารมีมาหลายชาติเป็น ผู้บริสุทธ
ถ้าใครโค้ยี่ระพานเนอ พระดังซัมจัง ก็จะมี
อายุยืนปราศจากพยาธิวิมณะ จึงไปคอยกั
อยู่ในทางที่ พระดังซัมจัง จะผ่านไป โดย
แปลงกายเป็นเด็กเล็ก ลูกเขวนอยู่บนต้นไม้
พอ พระดังซัมจัง มาถึงกัณษิยทำอุบายร้องให้
ครวญคราง ขอให้ พระดังซัมจัง ช่วย ช้
แรงว่าท่นมากบิขิตามารคา ซึ่งเป็นพ่อค้าถูก
พวกโจรแย่งชิงจับขี้กามารคาคนใช้ไปหมดและ

จับท่นผูกแขวนไว้บนต้นไม้ พระดังซัมจัง
มีความสังสารเกิดขึ้นเนนกำลัง จึงสั่งเห่งเจ็
ศิษย์ใหญ่ให้ ช่วยแก้ลงมาจากต้นไม้ แต่
เห่งเจ็ย เป็น ผู้วิเศษสำเร็จทางวิทยาคม ย่อม
ทราวยเลห์ เหลี่ยมของบิศาโรโกก จึงทวากว่า
อ้ายบิศาโรโกกเนอจะมากบิศาโรโกกหรือ แล้วก-
โถมเข้ากัณษิยไม้กระของเหล็กกัณษิย อ้งโฮทัย
รับกลายเป็นรูปเดิม ยกท่น ชนมัยกระของของ
เห่งเจ็ย ท่นทัก แล้วเข้าท้อสู้กันอย่างตระหค
ออกท่นโค้ยี่ระมาดรอยเพลง อ้งโฮทัย เห็น
จะเอาชัยชนะ เห่งเจ็ย ไม่โค้ยี่ กัณษิย คาถา
เอามือทอยหน้าผากของท่น สองสามทักก็เกิดเนน
ไฟกรวักพุ่งออก ทางมูกุลกลามเต็มไป ทั้งบริ-
เวณไม่เห็นอะไรหมด แล้วทรงเข้าอุ้มพระดัง-
ซัมจัง พาท่นเข้าไปในถ้ำของท่นท่นทัก ฝ่าย
เห่งเจ็ย รู้ท่นความคิดของบิศาโรโกกจะหวนมาจับ
อาจารย์ของท่นไป แต่กัณษิยไม่มีอาคมอย่างโค
จะทำให้ ไฟกรวักกัณษิยโค้ยี่ เพราะเป็นไฟที่เกิด
แต่ไฟสรวรรคมีอำนาจร้ายแรงมาก แต่หาก
ว่าไฟนี้ จะร้ายแรง และเห่งเจ็ย ไม่สามารถจะ
กัณษิยโค้ยี่ กัณษิยทำร้าย เห่งเจ็ย โค้ยี่
เห่งเจ็ย จึงเข้าเข้าไปในเปลวไฟกรวัก เท่หวหา
อาจารย์ ของท่นและคามกัณษิย อ้งโฮทัย แต่ไม่พวย
เพราะ อ้งโฮทัย ท่นเข้าไปในถ้ำแล้ว เมื่อ

พ. ศ. ๒๔๗๔

เบ็ดเตล็ดพงศาวดารจีน

ฮังไฮหยี่ เห็นเขาในถ้ำเรียบร้อยแล้ว ไฟกรก หายไป ไช่ยก่ายก็ชั่วเจ้ง ไม่เห็นพระถัง-
ซัมจั๋ง ก็ตกใจ พอได้เห็น หังเจีย ก็ถามว่า
ท่านเห็นพระอาจารย์หรือไม่ หังเจีย ตอบว่า
มี ศาสดาจารย์ไปแล้ว ติดตามไม่ทัน ทั้งสองก็ตก
ใจและปรึกษากันว่า จะทำอย่างไรจึงจะได้พระ-
อาจารย์คืนมา หังเจียว่า วิชาวิชชาไช่
ไฟร้ายแรงมาก แต่ไฟนั้น จะร้ายแรงเพียงไร
เราหากกลัวไม่ แต่ทว่ากลัวไม่ไหว เพราะกลัว
ทำให้เสียชาติมนุษย์ ในที่สุด หังเจีย คิด
ขึ้นได้ว่า ถ้าให้ พญาลงอุ้ง นำน้าในมหา-
สมุทรมาดับไฟกรก ของ ฮังไฮหยี่ คง สำ-
เร็จ ไปเชิญ พญาลงอุ้ง มาคอยทำการตามท-
้าการไว้ แล้วไปท้าว ฮังไฮหยี่ ให้ออกมารบ
ฮังไฮหยี่ ออกมารบ และฟันไฟกรก ออกมาทำ
ร้ายตามเคย พญาลงอุ้ง ก็พ่นน้ำลงมา
เป็นท่าฝน แต่ไฟนั้นหายไม่ กลับลุกรุ่ง
โรจน์ขึ้นอีก หังเจีย เห็นไม่สมประสงค์
ทั้งเล่าถอย และขอใจ พญาลงอุ้ง ที่มา
ช่วยเหลือ แล้วขอกให้ กลับได้ หังเจีย
ไช่ยก่าย ชั่วเจ้ง หมกขุ่นอยู่ไม่มีทางจะปราย
ปรามยี่ศาจได้ ค้ำทั้งเป็นทุกข์และทำวิเสหา

ผู้มาช่วยโดยเร็ว เกรงว่าเข้าไปยี่ศาจจะทำอัน-
ตรายแก่อาจารย์ของตนเสีย (ทั้งนี้มีความใน
พงศาวดาร หังเจีย นพาลและคินอุมมด้วย
อาคตทั้งสี่ เป็นกษัตริย์หลายพันปี มีกานเค็ด เช่น
กายสิทธิ์เกิดจากแก้วสีลา มีอัมย์กามารดา
คู่สัตรีมนุสส์ทั่วไป เป็นผู้วิเศษสำเร็จทาง
วิทยาคม สามารถเปลี่ยนแปลงจำแลงกาย
ได้ดังเจ็ดสิบสองอย่าง มีกำลังหักกระดูก
ตีลังกา ท้าเคียว ถิ่นชง ไปถึง ขอบจักรวาลได้
มีฤทธิ์เดชเป็นที่เกรงขามทั่วไปทั้งในเทวโลก
ยมโลกและเมืองพญานาคอันตั้งอยู่ใต้บาดาล
ส่วนไช่ยก่าย ชั่วเจ้ง เล่า ก็ล้วนเป็นเทพบุตร
จุติลงมาเกิดมีฤทธิ์เดชมากมาย โดยพาคิน
แคงทั้ง มาสำหรับ ประกอบ ขารมี พระโพธิสัตว์
ในการกระทำหน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนา อันเป็น
ธรรมวิเศษ ซึ่งจะได้ช่วยสังเคราะห์สัตว์ให้พ้น
ห้วงแห่งสังสาร อันซึ่งอยู่ ด้วยการ เกิดแก่เจ็บ
ตายเป็นการสำคัญมาก แ่กระนั้นก็ยังมิอาจ
จะปราย ฮังไฮหยี่ ได้ และฮังไฮหยี่ นี้ก็เช่น
ผู้สำเร็จในทาง วิทยาคมผู้หนึ่งมีฤทธิ์เดชมาก
ยากที่จะหา อำนาจใด ๆ มาถ่วงไว้ได้ โดยง่าย
นอกจากพระอาจารย์พุทธญาณปรายปรามท่านเอง

คืนสอ

พฤษภา

เกยวกับ เห่งเจย เห่งมอณัน และฮังไฮหัย แล้ว จึงเหาะมายังภูเขายิม เท้าพอชวให้
 นค้อไปเมื่อใด ถูกปรายปรายทรมานโดย พระ
 กวนอิม จนรู้สึกถึงและชั่วแล้ว ก็ระโคโยน
 ผู้สำเร็จ รักษาศีล อยู่กับ พระกวนอิม ฉะนั้นก็
 นำโซ่ และช่วย ปรายปราย ทำประโยชน์ให้แก่
 โลกค้อไป แท้จริง ฮังไฮหัย นั้นเป็นผู้ที่
 พากิน ทบแต่งมา เพื่อ ทำ ประโยชน์ให้แก่โลก
 แด่ให้ ไปถือกำเนิดทางฝ่ายคำ คือฝ่ายธรรม
 ก่อน เพื่อให้ความต่างกัน ในระหว่างธรรม
 และธรรมแท้แห่งยงชุน ใน ขณะที่ เห่งเจย
 โยัยก่าย ชั่วเร่ง กำลังปรักยหาผู้ที่มาช่วย
 เหลืออยู่นั้น เห่งเจย กล่าวกับผู้ที่จะปราย
 ฮังไฮหัย ไค ระ ต้อง มีฤทธิ์ กว่า เรา หลาย เท่า
 แต่ก็ไม่ทราบจะไปหาใครที่ไหน ชั่วเร่ง กล่าว
 ขึ้นว่า ในการไป อารธนา พระไตรปิฎก
 ณโซ่ทัน พระนำโซ่กวนอิม ไปส่งไว้ว่าทักขิต
 ะไรให้ ไปหาท่าน ครั้นนั้นยวไคประสพ
 อุปสรรค ร้ายแรง สมควรจะไม่ ขอความช่วยเหลือ
 เหลือ เห่งเจย ไคพังกกชนมาไค จึงรบ
 เหาะไปยังนำโซ่ มหาสมุทรภาคใต้ เล่าความที่
 เป็นมาดววย พระกวนอิม โดยตลอด พระกวน
 อิมได้ ทราบเหตุกาล ล่วงหน้า และเตรียม การ
 จึงเหาะมายังภูเขายิม เท้าพอชวให้
 เห่งเจย ทำฮังไฮหัย ออกมารวย และล่อมาที่
 พระกวนอิม ประทับอยู่นั้นแทนกลียบัว ฮังไฮ-
 หัย เห็นพระกวนอิม ก็ไม่กลัว ตรงเข้า เอาทวน
 แทะ พระกวนอิม ก็ยืนศาลเป็นแสงทองเหาะ
 ขึ้นไปอยู่กลางอากาศ ฮังไฮหัย เข้าไว้ว่า
 พระกวนอิม ผู้ตัวไม่โต ก็ทรง ขึ้นไปนั่งบนแท่น
 กลียบัวแทน พระกวนอิม จึงเอากันสนชั่ง
 มากลียบัว เหล่านั้น ก็กลาย เป็น มีคม เป็นเงา
 เมื่อชั่งลงมากลึง มีคมเหล่านั้น ก็แทงตามแขนขา
 ฮังไฮหัย เป็บปวดสาหัส ฮังไฮหัย จะลุกขึ้น
 แต่รู้ สักว่าตนค้ออยู่กับแท่นมีคมแน่น จึงโยน
 ทวนทิ้งเสียเอามืออดอนมีคมเหล่านั้น แต่ลือก
 ไม่ออก และกลียรู้ สักว่ามีคมเหล่านั้น รัก
 ตนแน่นยิ่งชุน และยังกินร่น มีคมยังแทงนค้อชุน
 ฮังไฮหัย รู้ สักหมดฤทธิ์ ก็ร้องขอชีวิตและ
 จะขอปฏิญัตคามทางธรรมค้อไป พระกวนอิม
 เห็น ยักจาง ร้อง ขอ ชีวิต และ ยอม ปฏิญัตคาม
 ธรรม ก็เอามิค โคน ออกจากมือ เสือ โคนผสมให้
 และให้รักษศีลและคงซ้อให้ ใหม่ว่า เสียงโน
 ท้องจ้อ แล้วก็นศาลให้มิกหลุดออก ฮังไฮ-
 หัย ก็ลุกขึ้น มาไค แต่ใจยังไม่หมดความ

พ. ศ. ๒๔๗๔

เบ็ดเตล็ดพงศาวดารจีน

เมื่อเห็นร่างกายของมกเช่นยากแผดทั่วไปกันก็
เข้าหว่างอก เลยเข้คไม่ออก ขณะนั้นฮงไช่หยี
ก็พลันรู้ สักว่า อำนาจ บารมี ของ พระโพธิสัตว์
ใหญ่หลวงไม่มีอำนาจใด ๆ จะต้านทานได้ ก็
รู้สึกนัยถกถว้เกรง จึงผงกศีรษะ แสดงความ
เคารพสามครั้ง พระโพธิสัตว์ กวนอิมเห็น
ยศาย่อมโดยคุณฉัฎภาพ และการเรียบร้อย
แล้ว ก็สั่งให้น้า พระฉิงซิมจิ้ง ออกมาจากถ้ำ
เคียวทางตรงไป ไช่ที้ พร้อมด้วยบรรพชาสามัคคี
ต่อไป และให้ทำต่ายถ้านั้นเสีย แล้วก็พา
เสียงโธ่ทองจ้อ คิยอใหม่ ไปยังสำนัก นำไช่
ศึกษาในทางธรรมจนสำเร็จเป็นผู้วิเศษ อยู่ใน
พุทธบริษัทสืบมา และไช่ ช่วยปราบผู้ที่
ประพฤติผิดในห้าคินทวีย คือ ในระหว่าง
ที่ พระเจ้าถังไท่จงฮ่องเต้ ทรง จึกในทางการ
ศาสนาโดยให้ พระฉิงซิมจิ้ง ไปค้นหาพระไตร
ปิฎก ณประเทศไช่ทั้น ในทาง การ เมือง
พระองค์ ก็ต้องทรง ทำสงคราม กับประเทศราช
ใกล้เคียงด้วย โดยประเทศไช่ฮว้น (ทิเบต)
ก็ตกอยู่ภายใต้อาณาจักรของพระองค์เมืองเชียงอัน
อันเป็นพระนครหลวงในยุคนั้น พระองค์ จึงทรง
ให้นางฮวนฉีช่วยภรรยา เลี้ยงเหลียวฮอง
(ลีเกงซัน) กราบทูลไปปราบปราม เมื่อ

เมื่อเห็นร่างกายของมกเช่นยากแผดทั่วไปกันก็
เข้าหว่างอก เลยเข้คไม่ออก ขณะนั้นฮงไช่หยี
ก็พลันรู้ สักว่า อำนาจ บารมี ของ พระโพธิสัตว์
ใหญ่หลวงไม่มีอำนาจใด ๆ จะต้านทานได้ ก็
รู้สึกนัยถกถว้เกรง จึงผงกศีรษะ แสดงความ
เคารพสามครั้ง พระโพธิสัตว์ กวนอิมเห็น
ยศาย่อมโดยคุณฉัฎภาพ และการเรียบร้อย
แล้ว ก็สั่งให้น้า พระฉิงซิมจิ้ง ออกมาจากถ้ำ
เคียวทางตรงไป ไช่ที้ พร้อมด้วยบรรพชาสามัคคี
ต่อไป และให้ทำต่ายถ้านั้นเสีย แล้วก็พา
เสียงโธ่ทองจ้อ คิยอใหม่ ไปยังสำนัก นำไช่
ศึกษาในทางธรรมจนสำเร็จเป็นผู้วิเศษ อยู่ใน
พุทธบริษัทสืบมา และไช่ ช่วยปราบผู้ที่
ประพฤติผิดในห้าคินทวีย คือ ในระหว่าง
ที่ พระเจ้าถังไท่จงฮ่องเต้ ทรง จึกในทางการ
ศาสนาโดยให้ พระฉิงซิมจิ้ง ไปค้นหาพระไตร
ปิฎก ณประเทศไช่ทั้น ในทาง การ เมือง
พระองค์ ก็ต้องทรง ทำสงคราม กับประเทศราช
ใกล้เคียงด้วย โดยประเทศไช่ฮว้น (ทิเบต)
ก็ตกอยู่ภายใต้อาณาจักรของพระองค์เมืองเชียงอัน
อันเป็นพระนครหลวงในยุคนั้น พระองค์ จึงทรง
ให้นางฮวนฉีช่วยภรรยา เลี้ยงเหลียวฮอง
(ลีเกงซัน) กราบทูลไปปราบปราม เมื่อ

บทนำบางเรื่อง

รัสเซียกับกรรมกรไม่มั่งงานทำ

(บางกอกเดลิเมล์ วันที่ ๑๔ เมษายน)

หนังสือข่าว ในรัสเซียกำลังกล่าวขวัญถึงปัญหา เรื่อง กรรมกรไม่มั่งงานทำ ที่ยู่กันขึ้นอย่างแน่นนอนแล้ว ในประเทศฝรั่งเศส ฝรั่งเศสเป็นประเทศเคียวที่ซุคโคไว โค ในทะเลแห่งความตกต่ำทางพาณิชย์ จนกระทั่งเมื่อสองสามเดือนมาแล้ว แต่ยคนส์ ปาร์สกำลังโต้เถียงกันด้วยเรื่องกรรมกรไม่มั่งงานทำ กับการแจกเบยเลี้ยงชีพ กรรมกรมอสโควียู่ในฐานะที่ระฮอวโคไวว่า เคียวน กับแต่ก่อน ต่างกันตรงข้าม แต่ก่อนน ขอมให้ คนทั้งตัวเป็นเคียว จำนวนกรรมกรไม่มั่งงานทำ ก็ทวีขึ้นเป็น “ภูเขาเลากา” เคียวน รัสเซียยู่ยู่ตีแผนท้าย คนกลียไม่พองานและขาดเอาอย่างมากมาย.

สถิติแห่งจำนวนกรรมกรของรัสเซีย จะให้เข้าใจก็องเข้าใจเรื่องแผนท้ายเสียก่อน

แผนนั้น คือ แผนสงครามอุตสาหกรรม ของรัสเซีย

เขื่อนนั้นเอง ความมุ่งหมาย ก็มุ่งหมายไปทางนั้น เพราะพุดจันให้เห็นว่า แผนท้ายนั้น

แสดงผลสำเร็จแห่งลทธิ คอมมิวนิสต์ การจัดก็จัดอย่างสงคราม การเสียสละ ก็เสียสละอย่างสงคราม ผู้สังข์ชาวของเรวาทกรุงมอสโควโคเปียบเทียบอยู่บ่อย ๆ ว่าเคมิงโซ (เลือเมา) จงใจจะสละเล็คฝรั่งเศส จนซึกเมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๘ เมื่อชนะสงครามโลก ก็เขื่นเคียวกับสคาร์ดิน เคียวมสละเล็ค รัสเซียจนซึกเมื่อทำแผนท้าย นั้น ให้สำเร็จ การคคคือสสภาพของประชาชนใน รัสเซีย การรวมพลกรรมกรมายังคคให้ทำงาน การซู้ด้วยอาชญาประหารชีวิต การจำคุกและเนรเทศเป็นจำนวนมากมาย เหล่านั้นเป็นการสงครามทั้งสิ้น เป็นผลแห่งยุทธวินัย และเป็นความจำเ็นที่คองขอมให้ทำได้ ในเวลาสงคราม.

ถ้าความเป็นไปในรัสเซียเวลานี้ เป็นความตระทคแห่งการสงคราม ก็ไม่น่าประหลาด

บทนำบางเรื่อง

พฤษภา

ไว้ รุสเซีย ไม่มีปัญหาเรื่อง คนไม่มั่งงานทำ. อย่างหนึ่ง ก็คือ การเนรเทศนักการเมืองที่ไม่
เวลาสงครามคนยอมฆ่าศึกมอ ปัญหาเรื่อง ปรารถนา ซึ่งมีเสียงคัดค้านมาก เวลานี้
คนไม่มั่งงานทำประเทศทั้งหลายนอกจาก รุส- มีจำนวนคนถึง ๒ ล้าน, ครึ่งหนึ่งแห่งจำนวนนี้
เซีย ต้องเกือกร้อนกันอยู่ ก็เช่นผลแห่งมหา เกลี้ยให้เข้าประจำการ ทำงานโกนสรวงและ
สงครามซึ่งต้องใช้ คนมากมายนเอง ต้อง การรถไฟ อีกครึ่งหนึ่งส่งไปกระจัดกระจาย
พากันเข้าสู่สนามรบ ทั้งหญิงและชายฉกรรจ์ อยู่ตามบ้านตึ้นชนบทในไซบีเรีย ของ รุสเซีย
เป็นจำนวนนับควยล้าน ต้องคิดทำเครื่องมือ เพื่อ ยัง คับให้ ทำงาน ต่าง ๆ อย่างแรงเกลี้ยให้
ที่ช่วยไม่ให้เปลืองแรงคน และต้องทำพิน ชึ่งจะโคสอย่างจำใจทำ กล่าวอีกนัยหนึ่ง
ปลดให้ เข็นทเพาะปลูก สำหรับการสละเยี่ยงอา- การไม่มั่งงานทำใน รุสเซีย ได้แก้กักก้วย
หารมากมาย รุสเซีย ในเวลานี้ กำลังสร้าง เนรเทศคนถึง ๒ ล้านจากงานปกติ ไปทำงาน
เครื่องจักร ทำอุตสาหกรรม แสงกำลังนำ อย่างจำใจอย่างคนคุกหรือคนเนรเทศ
สำหรับเครื่องจักรนั้น ๆ และทำทำเหมือง
แร่ต่าง ๆ พยายามที่จะทำแผนหาให้สำเร็จ
ลงทุนกำหนด คือ อีกราว ๒ ปีครึ่งหรือให้เร็ว
กว่านั้น สตาลิน อวดว่า เป็นการทำให้หาย
ซึ่งชาติอื่น ๆ ต้องใช้เวลาทำถึง ๕๐ ปี
ประเทศที่ทองล้ามากอยู่ควยเรื่องคนไม่มั่งงานทำ
หรือ จะทำให้เร็วเร็วเช่นนี้ ได้ ? แต่เมื่อ
แผนหา โดยสันตลงแล้ว การปฏิบัติเช่นนี้
จะต่อไปอีกได้นานเท่าใด ก็น่าเป็นปัญหา
อยู่ รุสเซีย จะปฏิบัติ แผนสงครามก้าวรุกไป
สิบเท่า ของ สตาลิน อุตสาหกรรม แห่ง ตะวันออก
ตลอดกาลละได้หรือ ?

ส่วน สำคัญใน แผนงาน ของ รุสเซีย อีก

อย่างหนึ่ง ก็คือ การเนรเทศนักการเมืองที่ไม่
ปรารถนา ซึ่งมีเสียงคัดค้านมาก เวลานี้
มีจำนวนคนถึง ๒ ล้าน, ครึ่งหนึ่งแห่งจำนวนนี้
เกลี้ยให้เข้าประจำการ ทำงานโกนสรวงและ
การรถไฟ อีกครึ่งหนึ่งส่งไปกระจัดกระจาย
อยู่ตามบ้านตึ้นชนบทในไซบีเรีย ของ รุสเซีย
เพื่อ ยัง คับให้ ทำงาน ต่าง ๆ อย่างแรงเกลี้ยให้
ชึ่งจะโคสอย่างจำใจทำ กล่าวอีกนัยหนึ่ง
การไม่มั่งงานทำใน รุสเซีย ได้แก้กักก้วย
เนรเทศคนถึง ๒ ล้านจากงานปกติ ไปทำงาน
อย่างจำใจอย่างคนคุกหรือคนเนรเทศ

© © ©

ลอร์ด เออร์วิน

(บางกอกเคลิเบล วันที่ ๑๗ เมษ.)

~~~~~

ผู้ซึ่งคนทั้งหลายรู้จักว่าเป็นเพียงข้าราชการ-
การเกษตร ๑ ของอังกฤษ เมื่อปี ๑๙๒๕ ซึ่ง
ไม่ค่อยขึ้นชื่อเสียงนัก กำลังเกิดทางกลับ
คืนสู่ประเทศอังกฤษ ภายหลังที่ได้เป็นอุป-
ราชอินเควมาแล้วครบ ๕ ปี-๕ ปี ชึ่งจะต้อง
บันทึกลงในประวัติการ มีคนบางจำพวก
ทั้งในอังกฤษและที่ต่าง ๆ พากันกล่าวหา
ว่า ลอร์ดเออร์วิน ใช้อำนาจเข้าเดือน และ
ทำชื่อเสียงของอังกฤษให้เสียไป แต่ความ

บทนำบางเรื่อง

พฤษภา

ชาติอังกฤษในทางผ่อนหนักผ่อนเบาได้ปรากฏ
แก่ตาโลกอย่างก็อดครั้งหนึ่ง อื่นเคยจง
ฮารุ ะยัอยู่ เป็น เพ็ชร เมื่อกามใน มงกุฏ ของ
อังกฤษถ้าการเป็นก็อดสมวังคนในไซร์ ทั้ง
อังกฤษและโลก จะต้องชอบใจ ลอระกอลรวินท์
ได้แลเห็นความจำเป็นในการที่จะก่อสร้างเพ็ชร
ใหม่ให้คงที่อยู่ได้เหมือนแต่เดิมมา

๐ ๐ ๐

จะใช้ไปรษณีย์อากาศ
หรือเกวียนวู้ ?

(บางกอกเดลิเมล์ ๒๐ เมษ.)

~~~~~

เป็นการเคราะห์ร้ายมาก ที่พนักงานรถไฟ
ล้มส่งลงเมื่อดู่งที่ก่อนเมือง ในสมัยที่เครื่อง-
บินเมลธอากาศของฮอลันดา อันเป็นสายการบิน
จากยุโรปถึงบริพทีกที่ทวีปที่สุก และเร็ว
ที่สุด กำลังจะถึงก่อนเมืองออกเสียจากสาย
การบินของเขา เมื่อสายการบินนั้นเริ่มคั้งขึ้น
ก่อนเมืองในนามแห่งรัฐบาลสยาม ได้รับ
รองว่าจะทำสนามก่อนเมืองให้ใช้ ได้ทั้งถูกแล้ง
และถูกฝนในเวลาไม่ช้า การเจรจาได้ค่อย
และค่อยกัน ในเรื่องสนามบินยังไม่เป็นที่ไว้วาง
ใจ ในถูกฝน ได้มีมาแล้วเพียงไร หาได้มี
ประกาศให้ทราบกันไม่ แต่เป็นเหตุพอที่จะเชื่อ

ได้ว่า การที่เขางดไม่มาลงที่ก่อนเมือง เมื่อถูก
ฝนจะตั้งคันครวณ คงจะได้มีการพวจากันมา
ก่อนแล้ว ยักันก็เหมือนเจ้าหน้าทแห่งสนามบิน
ก่อนเมืองไม่ตั้งใจไปถึงขจรณ์สนามเพื่อให้เป็น
ประโยชน์ในการบินพาณิชย์ น่ากลัวว่า สาย
การบินของฮอลันดา เมื่อได้เสียเวลาและเงิน
ในทางพยายามโดยเปล่าประโยชน์แล้ว ก็
ต้องเลิกความพยายามนั้นเสีย และกล่าวแก่
สยามว่า “เราไม่สนใจในการย้ายสนามชั่วคราว
ไปยังหัวหินหรือที่ใด ๆ หมด ถ้าประเทศของ
ท่านไม่สนใจพอในอันที่จะทำสนามบินแห่งหนึ่ง
ให้เครื่องบินขึ้นลงได้สะดวกและทันสมัย เรา
ก็จะต้องย้ายไปทำความตกลงกับมีละยาอังกฤษ
เพื่อหาสถาน ขึ้นลง ระหว่างทาง ตอนนั้นให้เป็น
ความสะดวกแก่กิจการ ในอนาคตของเรา.”
อาจมีทางที่สายการบินของฮอลันดามีขึ้นคือ
ทนต่อไป และยอมขึ้นลงที่หัวหิน ถ้าสนาม
หัวหินดีพอ ไปจนกว่าเขาจะหาที่เหมาะกว่าได้
ในเวลาอันเท่าที่เราเสียสละบุญ ยังหาใครจะบอก
ได้ ไม่ว่าเขาจะตกลงอย่างไร สถานทุกฮอ-
ลันดาใน กรุงเทพฯ อาจใช้ทางราชไมตรี
ระหว่าง สองประเทศนี้ แก่ ไขข้ามพ้นความรัง-
เกียของสายการบิน อันได้เกิดแก่ความ
ประมาทและความขบถของไม่มองเห็นการภาย

หน้าของเรา จนทำให้ผู้จัดการสายการบินนั้นเขินอาย ก็เป็นไปได้.

ในเรื่องความหลังล้ม ของพนักงานรถไฟที่ไม่ส่งถุงเมล็ดงาที่ขอนแก่นนั้น ไม่น่าจะกล่าวอะไรให้ยืดยาว เราไม่ทราบและไม่ปรารถนาจะกล่าวว่า ความผิดตกอยู่กับใคร การไต่ถามแต่ การ ที่พนักงาน เหลวไหล พาถุง เมล็ด ผ่านสถานไปโดยหลังล้มเช่นนั้น ใครคนหนึ่งควรจะต้องวิจัยไทย ถ้าพนักงานคนเคียวอาจทำได้จริงเพียงนี้ อย่างน้อยก็ควรเพิ่มพนักงานเพื่อกำกับกันอีกคนหนึ่ง สองคนจะล้มได้ยากกว่าคนเดียว.

เรื่องทั้งหมดที่เพิ่งเกิดขึ้นนั้น คือ เรื่องของสนามการบินที่ใช้ไม่ได้ใน ขณะทั้งโลกเห็นร่วมกันแล้ว ว่าของเราเป็นสถานที่เหมาะสำหรับบรรพทิศอากาศ ก็เรื่องหลังล้มของพนักงานที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวันเสาร์ เป็นเรื่องเพียงพอที่เคียวจะทำให้ผู้ปรารถนาก้าวหน้า และผ่นเห็นสยามเป็นประเทศสำคัญทันสมัย เป็นส่วนหนึ่งแห่งภาคตะวันออก ต้องตกตะลึงเมื่อได้ทราบเรื่องเหล่านี้ ถ้าเราเร้าก้าวหน้า เราต้องก้าวด้วยความตั้งใจและแรงใจ ถ้าเราจะไม่ก้าว และระแ่เล่นกับสายการบินเหมือนเล่นกับตุ๊กตา เราก็ควรจะถอยหลังกลับไปเจ้า

สมัยใช้เกวียนวัวอีก คมนาคมทางเกวียนวัวไม่มีใครชื่นเคื่อง เพราะไม่มีใครหวังอะไรมาจากเกวียนวัว แต่สำหรับคมนาคมทางอากาศ มนุษย์ย่อมเต็มไปด้วยความหวัง คงไม่มีใครอยากทราบข่าว พนักงานรถไฟได้ล้มส่งถุงเมล็ดให้สนามการบิน เมื่อเขาได้เสียสละค่าส่งจกหมายไปทางไปรษณีย์อากาศแล้ว.

๐ ๐ ๐

ฐานะใหม่

(บางกอกไทมส์ วันที่ ๑๑ เมษายน)

ตามความเห็นของ เอ. ที. ฐานะของสยามเวลานี้ยากมาก เพราะไม่มีเงินที่จะบำรุงประเทศ และ แอนดริสส์ก็เห็นว่า สยามควรสำหรับชาวสยาม การบำรุงจึงควรคอยเงินและแรงงานของชาวสยาม. ผู้เขียนทั้งสองคนนี้แสดงความรู้ลึกของชาวพระนคร ในเรื่องฐานะปัจจุบันของเรา. ยศนั้นมรายนงานจากผู้สังเกตความเป็นไปในหัวเมือง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ประกอบ ความ คาวี ใน เรื่องนี้ คือ กงสุลอังกฤษรายงานเรื่องกินแค้นยักษ์ โค้ของสยามว่า “ชาวสยามรุ่นใหม่คึกคักค้าขายมากขึ้นทุกที ซึ่งจะทำให้ท้องของเขากว้างขึ้น

บทนำบางเรื่อง

พญูษณ

ในทางเศรษฐกิจ.” ฝ่ายกงสุลอังกฤษทาง
เหนือก็รายงานว่า “มีจีนขึ้นไปทำกินทางเหนือ
มากขึ้นทุกที การค้าขายย่อยทางทิศเหนือ
ของประเทศสยามกำลังตกอยู่ในมือพวกเขา”

มีความแน่นอนอย่างหนึ่งว่า สยาม
จะอยู่แค่ลำพัง และรอการบำรุงไว้คอยทุน
ไทยแรงงานไทย ในอนาคตนั้น หาได้ ไม่
ทุกวันนี้โลกถึงกันหมด และความเป็นไป
ย่อมมีชัยให้ประเทศทั่วโลกก้าวหน้า. ยูนีส
ผู้เคยเขียนเรื่องสงครามมาก่อน เป็นชาว
ต่างประเทศอยู่ในกรุงเทพฯ แต่เขาก็หวัง
เห็นสยามเป็นอยู่เพื่อสยาม และ
บางทีจะเป็นที่ทำกิน ของ สำนะโนครวั สยาม ที่
กำลังทวชน. เขาเห็นว่า ในวงราชการ สยาม
กำลังสำเร็จความรู้และความสามารถในวิชา
ใหม่ ๆ อยู่มากแล้ว เหตุใด ในวงพาณิชย์-
การ สยามจะไม่สำเร็จอุตสาหกรรมเช่นนั้นได้
อย่างเดียวกัน ? แต่เขากล่าวต่อไปว่า การ
บำรุงประเทศเป็นการถ่วง รอไว้ ให้ชาว
สยามมีความสามารถเสียก่อนจึงทำ หาได้
ไม่. คนไทยบางคนก็คิดว่าการทำพาณิชย์การ
ตกอยู่ในมือชาวต่างประเทศนี้ เป็นการนำ
ขายหน้า แต่เราเห็นว่า ในเรื่องบำรุงประเทศ
นี้ สยามไม่มีอะไรที่จะคอยอธิบายขายหน้า

เลย. เมื่อ ๗๕ ปีมาแล้ว สำนะโนครวัน้อย ๆ
แห่งประเทศใหญ่ คือ สยาม ถูกบังคับให้ทำ
สัญญา ค้าขายกับ ประเทศ ตะวันตก ทั้ง หลาย.
ประเทศ ไคร้ชช พินัย มา ไค้ก้วย ระคม ความ
ฉลาดมาใช้ ในวงราชการ. ในทำนองเกี่ยว
กันสยามก็สร้างรถไฟ และรอการทำถนนไว้
เพื่อการปกครองประเทศทั่ว พระราชอาณาจักร
จะไ้รักไ้ถ่ถนุและเร็ว. ทุกวันนี้ชายหนุ่ม
ผู้ได้รับการศึกษาระหว่งเข้าทำราชการเหมือน
แต่ก่อนไม่ได้เสียแล้ว จึงไม่ต้องสงสัยว่า
ภายหลังชาวสยามจะไม่เป็น พ่อค้ามากขึ้น ทุก
ที่. กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สยามจะไม่เป็นแค่
เพียงคอยเก็บภาษี จาก พ่อค้า และสินค้า
ต่างประเทศเช่นเดียนั้น. อาศัยเหตุผลเหล่านี
เราเห็นว่า ในสมัยนี้ไม่ควรดื้อดลัดสยาม
เพื่อชาวสยามให้เคร่งครัดนัก. ในวงพาณิชย์
และในทางเผยแผ่สัมพันธกับดินของ ประเทศตาม
ทางวิทยาศาสตร์ สยามควรจะต้องอาศัย
ความคิดและความซักรุงของ ชาวต่างประเทศ
อยู่อีกต่อไป. ยูนีส ได้แนะไว้ว่าที่จะต้องถือ
ไ้ความคิดและความช่วยเหลือ ของ ต่างประเทศ
เช่นนี้ก็เราต้องการ และตั้งกฎหมาย
บังคับกันผลประโยชน์ของเราไว้ โดยที่ไทยบริษัท
ต่างประเทศทั้งชนในสยาม เพื่อเผยแผ่ผล

พ. ศ. ๒๔๗๔

บทนำบางเรื่อง

ของสยาม ใ้^๕มีทุนสยามอยู่ด้วยตามส่วน. ผู้เขียนข่าวของเรา ได้ยกเงินทุน ขึ้นกล่าวก่อน และเราก็นำเอาโดยบรรยายเรื่องแรงงานไม่ แต่ความเย็นใจของสยามในเรื่องเหล่านี้ก็ ไม่ร้ายไปกว่าในประเทศอื่น ๆ หลายประเทศ. สภาเผยแผ่พาณิชย์ ได้ ดำเนิน การมา กว่า ๑๐ ปี แล้ว เวลานี้จึงควรพร้อมที่จะจัดการตามพระบรมราโชบาย ที่ ทรง มอบหมาย ให้ ใหม่. สยามเวลานี้คนชนและแลเห็นฐานะใหม่ชัดเจนแล้ว กำลังระดมสติปัญญาไปในทาง ยำรุงให้ชอบด้วยวิทยาศาสตร์ และในทางจำหน่ายผลิตให้ ได้ ค่^๕ลง. ความคิดใหม่ ๆ ได้เข้ามาเป็นสมมุติของอำนาจแห่งราชการ และเมื่อกรรมการ ชุ^๕ใหม่ได้ คน นอก ราชการ เข้าไปสมทบด้วย ความรู้ประกาศโนบายใหม่ ๆ นั้นแล้ว ก็เห็นที่หวังว่า ทางราชการจะได้อำนาจความคิดความเห็นแก่ตัวที่เห็นประโยชน์แล้ว และปฏิบัติความคิดความเห็นนั้น ๆ ด้วย อดายที่ชอบ, ด้วย คอมมูนิสต์ และด้วยลัทธิ

๐ ๐ ๐

จีนใหม่

(บางกอกไทมส์ วันที่ ๑๙ เมษ.)

เมื่อสัปดาห์ที่แล้ว มานี้ หมอวาง เสนอบัด

การต่างประเทศจีน ใ้^๕ประกาศเตือนประเทศทั้งหลายว่า ความอดใจและจิตใจของรัฐบาลจีนไม่ใ้^๕ว่าไม่มีมิ^๕รักย^๕สัน เขาอาจทำใ้^๕ต้องเลิกเจรจา เรือง เอ็กสตราเตอร์ริทอรีแอติ^๕ต่อไป (สิทธิอำนาจศาล) เพราะเหตุการเจรจาไม่^๕ทางตกลงกันได้. ที่จริงเขาได้ประกาศใ้^๕เขาใจไม่^๕มาก กันน้อย เมื่อไม่^๕ก็^๕เค^๕อนมาแล้วว่า สิทธิอำนาจศาลของชาวต่างประเทศในเมืองจีน จะ ต้อง หมก สัน ลง ใน วันที่ ๕ พฤษภาคม ซึ่งเย็นวันประชุมใหญ่ของประเทศจีน เราจำใ้^๕ว่าใ้^๕มีความตกลงผ่อนผันใ้^๕ได้เลื่อนเวลาขึ้นคืนแทน ต่าง ๆ ที่ชาว ต่างประเทศ ยักใ้^๕ไว้ในเมืองจีน ใ้^๕แก่รัฐบาลจีน ออกไปอีกสองสามเดือน. นานาประเทศเห็นยุคที่กินว่าการปฏิบัติเช่นนี้เป็นการสมควรแล้ว ในสมัยนี้จึงต่างก็เต็มใจจะคืนคืนแทนใ้^๕แก่จีน ในเวลาเร็วที่สุดที่จะพึงทำได้ แต่ความเย็นใจระหว่างเวลาที^๕แล้วมานี้ ยังทำให้ โลกอุ้งใจใ้^๕ได้ไม่ว่าจีน พร้อม ที่ จะ ปฏิบัติ ใ้^๕ให้ สัม แก่การ เปลี่ยนแปลงนี้. สัญญาระหว่างจีนกับอังกฤษและกับอเมริกา ซึ่งจะใ้^๕ลงชื่อกันในไม่^๕ช้า จึงจะเย็นใจในรูปที่ใ้^๕การเปลี่ยนแปลงนี้ ค่อยเย็นค่อยไป. ไม่ใ้^๕ใช้ทันที่ทันใด และเราใ้^๕ได้ทราบดีว่าสัญญาเรื่องสิทธิอำนาจศาลจะตกลง กันใ้^๕

บทนำบางเรื่อง

พจนานุกรม

ในสันเกื่อนัน คำชู้ของ หมอวาง จึงเข้าไ
กันว่าสำหรับ ใช้ เชน ประโยชน์ใน หมู่ คนจีน
ด้วยกันเท่านั้น

หวังกันว่าการประชุมใหญ่ของจีน คราวนี้
จะมุ่งไปในทางที่ จะ ให้การ รักษา ชาติกฎหมาย
ของประเทศเป็นไปโดยซก เพื่อความสงบ
ร่ายกายของประเทศ มากกว่าในทางเอาชัย
ด้วยวิธีแก้หน้าเช่นนี้. เพราะว่าถ้าเลิกการ
ซึ่งกันในการเมืองเสียได้แล้ว ที่ประชุม
นักจะเอนอน ได้ส่ง คลองราก แห่ง ประเทศ ให้
มันคงได้. หนังสือข่าวต่าง ๆ ของขงข่าว
การุณกรรม ตั้งแต่เลิกสงครามภายในคราว
นี้แล้ว โลกได้ทราบความเป็นไปในประเทศจีน
น้อยเต็มที่ ทราบแต่ข่าวโรกรรม, ข่าว
คอมมิวนิสต์, ข่าวการุณกรรมคอมมิชชันนารี,
และข่าวเกี่ยวกับภัยพิบัติกฎหมายเท่านั้น. ข่าว
เหล่านี้ก็มีใช้ว่าเกินความจริงไป แต่ทำให้
ข่าวที่จะให้ โลก รู้ความ เป็น ไป ที่ สำคัญ ของ
ประเทศจีนไม่. นายโอ. เอ็ม. กรัน บรรณาธิการ
คนเก่าของ เกลนิวส์ จีนเท็นซ์ ได้เขียนเรื่อง
ลงในหนังสือ “ศตวรรษที่ ๑๕ และต่อไป”
ให้ความรู้ในกิจการ ระหว่าง ๓ ปีที่แล้ว มา
ซึกเจนมาก.

คือว่า ระหว่างเวลา ๓ ปี ในจีนได้สร้างถนน

ถึง ๓-๔ พันไมล์ ถึงจะไม่ใช้ถนนก็ก่ก่
ก็เช่นถนนที่รถยนต์วิ่งได้ และเมืองต่าง ๆ
ได้เกิดมีถนนกว้าง ๆ และคึกใหญ่ ๆ ขงมา
ขึ้น ที่คนสำหรับการสร้างเหล่านี้มีระเบียบ
เอาเปล่า แต่พวกพ่อค้าก็ไม่ค่อยขึ้น เพราะ
ทำให้ย่านเมืองเจริญขึ้น. ต่อจากนั้นการ
ศึกษาที่เขจีนใหม่ และอิสสรภาพให้แก่
สตรี ซึ่งขงคนได้เสมอหน้ากับชายในความ
อยู่ทุกอาชีพ เช่นการเปลี่ยนแปลงใหญ่โต
อาจให้ผลมากมายในภายหน้า. การศึกษา
ของตะวันตกที่เอามา ใช้ทางตะวันตก ไม่เป็น
ผลดีสำหรับชายเสมอไป แต่ให้ผลดีสำหรับ
หญิงผู้จะเป็นมารดาบังเกิดเกล้าของคนยุคหน้า
ผู้จะทำความรับผิดชอบแห่งประเทศจีนไว้ในมือ.
ในที่สุดเขากล่าวว่า ถึงแม้จีน เป็นชาติที่ไม่
ค่อยเอาใจใส่ในการเมืองนักก็ ในสองสาม
ปีล่วง แล้วมา น้ำใจจีนได้ก้าวหน้า ไปในทาง
เศรษฐกิจ เขากำลัง สนใจใน ความ เป็น
ไปแห่งประเทศของเขามากขึ้น ถ้ายังส่ง
เสริมคุณธรรมนี้ ประเทศก็จะกลายหน้ามือ
เป็นหลังมือได้ แต่ผลจะเป็นอย่างไรบ้างใคร
จะสามารถตอบได้? นายพลเจียงไคเช็ค ก็
วิจัยอยู่โข่ง ๆ ว่าเมืองจีนเวลานี้เต็มที่. เพราะ
กล่าวได้เพียงว่าในจีน แต่ละระดได้เห็นกันว่าจีน

พ. ศ. ๒๔๗๔

บทนำบางเรื่อง

เรากำหนดน้ำหรือไม

๐ ๐ ๐

โรงฆ่าสัตว์

(สขามอบเซอร์ฟเวอรฺ วันที่ ๒๐ เมษ.)

~~~~~

ค่าธรรมเนียมฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารที่โรง
ฆ่าสัตว์ ของรัฐบาล บาง คอแหลมได้วางอัตรา
เปลี่ยนใหม่แล้ว. โรงฆ่าสัตว์ยังมีคนรู้จัก
น้อย ได้มีการปลูกสร้างเพิ่มเติมขึ้นอีกมาก
เมื่อเร็ว ๆ น. เมื่อตรวจก็จะมีความรู้ว่
ระเบียบการงานแข็งแรงก็ การตรวจสัตว์
ก่อนฆ่า, วิช่า, การตรวจเนื้อสัตว์ที่ฆ่าแล้ว
และก็ตรวจก่อนอนุญาตให้นำออกจำหน่าย, ล้วน
แสดงว่าเจ้าหน้าที่ได้ควบคุม ควรเป็น ทางใจ
ของประชาชน ว่าเนื้อสัตว์ ที่จำหน่ายใน
กรุงเทพ ฯ เช่นเนื้อที่อาจปราศจากอันตรายได้
ก็เหมือนในท้องป่วงแห่งบรรพทิศ.

ตามพระราชบัญญัติใหม่ สัตว์ที่จะต้องเอา
ไปฆ่าที่บางคอแหลม แทนที่โรงฆ่าที่หัวลำโพง
เช่นแต่ก่อน อันยังไม่ถูกอนามัย, ผู้ใช้หมู
เป็นอาหารควรระมัดระวัง ในการเปลี่ยนแปลงนี้.
แต่ก่อนนั้นฆ่าหมูเวลากลางคืน แล้วแขวน
เอาไว้หลายวัน เนื้อหมูจึงมีกลิ่นมาก. ผู้ฆ่าหมู
ยังมีวัวแก่หนาอีกอย่างหนึ่ง คือ ผักกาดเขา

ไปเลี้ยงเส้นเลอกใหญ่ ถึงแม้ว่าแต่หน้า
ทั้งสองวันใดถูกขังคักได้เล็กใช้มานานแล้วก็
ก็ โรงฆ่าหมูที่หัวลำโพงก็ยังเป็นที่น่าสนใจ
อยู่มาก เพราะตั้งอยู่ในที่อับและอึกแอ การ
ย้ายไปฆ่าที่บางคอแหลม จะทำให้ เป็นที่ไว้วางใจ
ได้มากขึ้น และเมื่อวัวหมูได้เข้าไปขาย
ก็ด้วยวิธีฆ่าโค กระบือ ก็ควรเป็นความก้ำว
หน้าในทางอนามัยอีกส่วนหนึ่ง

๐ ๐ ๐

ตลาดบางรัก

(สขามอบเซอร์ฟเวอรฺ วันที่ ๒๐ เมษ.)

~~~~~

ในหมู่นี้ เรา ได้ รับ จกหมาย คำนิ ทลาด
บางรักอยู่เสมอ เราได้ส่งคนไปตรวจดูก็
เห็นเป็นน่าอนาใจ. ความเห็นอยู่แห่งตลาด
นั้นสมควรแก่ ที่รัฐบาล จะต้องจัดการแก้ไข
ทันที. ตลาดคนเลียงคนจำนวนมาก เมื่อ
พิจารณาของและวิธีขาย ก็เห็นอยู่เหลือ
เกินที่ท้องที่นั้นรอกจากโรคระบาดได้, เรา
ทราบอยู่กว่าร้านโรง แห่ง ตลาดใน กรุงเทพ ฯ
โดยมาก ถ้าไม่รีบปลูกใหม่ทั้งหมดยาก
ที่จะแก้ไขให้ถูกทางอนามัย แต่การรื้อ
ปลูกใหม่ย่อมเปลืองทรัพย์ และเสียเวลา
การซื้อขายของมหาชน จึงน่ากลัวว่าจะทำ

บทนำบางเรื่อง

พฤษภา

ไม่ได้ เพราะเหตุ^๕เองกะมี^๕ จึงต้องปล่อย
ไปตามเรื่อง. แต่เป็นการผิด^๕แท้ ถึงการเปลี่ยน
แปลงแก้^๕ไขอะไร^๕การ^๕ร^๕อ^๕ทำใหม่^๕ไม่ได้ การ
ปล่อยทิ้งไว้^๕ก็เป็นการ^๕ล^๕หลัง

เสียใจ แทนชาวปากน้ำโพ

(ศรีกรุง วันที่ ๒๔ เมษ.)

วิ^๕ค^๕ง^๕ข^๕ง^๕ข^๕าย^๕ล^๕ำ^๕ห^๕ร^๕ย^๕เ^๕็น^๕อ^๕า^๕ห^๕า^๕ร^๕ ก^๕ง^๕ท^๕ก^๕ว^๕น^๕
น^๕ำ^๕ข^๕าย^๕ห^๕น^๕ำ^๕ ค^๕ว^๕ร^๕ย^๕แ^๕ก^๕ ใ^๕ห^๕ท^๕น^๕ก^๕. ใน^๕ระ^๕ห^๕ว^๕ำ^๕
ก^๕ุ^๕ญ^๕อ^๕น^๕เ^๕น^๕น^๕ ก^๕ล^๕ัน^๕ใน^๕ท^๕ล^๕า^๕ค^๕น^๕ท^๕บ^๕ย^๕ะ^๕ท^๕น^๕
ไ^๕ม^๕ไ^๕ห^๕ว^๕. จ^๕ึง^๕แ^๕ม^๕พ^๕อ^๕ค^๕ว^๕ร^๕ว^๕จ^๕น^๕ซ^๕ึง^๕ค^๕ุ^๕น^๕ค^๕ย^๕ก^๕ย^๕ก^๕ล^๕ัน^๕
เ^๕ห^๕ล^๕ำ^๕น^๕อ^๕ย^๕ู่^๕แ^๕ล^๕ว^๕ ก^๕ย^๕ง^๕อ^๕อก^๕ป^๕าก^๕ย^๕่น^๕เ^๕ห^๕ม^๕อ^๕น^๕ก^๕ัน^๕
เว^๕ล^๕า^๕ร^๕อ^๕น^๕เ^๕น^๕น^๕แ^๕ล^๕ะ^๕เ^๕็น^๕เว^๕ล^๕า^๕ท^๕ร^๕ว^๕ย^๕ท^๕ส^๕ก^๕. เ^๕ว^๕
ไ^๕่^๕ล^๕ง^๕เ^๕น^๕ไป^๕ใน^๕การ^๕บ^๕ำ^๕ร^๕ง^๕อ^๕น^๕ม^๕ย^๕ม^๕าก^๕ม^๕าย^๕ แ^๕ก^๕
ท^๕ล^๕า^๕ก^๕น^๕ซ^๕ึง^๕ข^๕าย^๕อ^๕า^๕ห^๕า^๕ร^๕ใ^๕ห^๕เ^๕ก^๕ม^๕น^๕ย^๕ ก^๕ย^๕ง^๕ด^๕ก^๕
ป^๕่^๕อ^๕ย^๕ไ^๕ว^๕จ^๕น^๕ไ^๕่^๕ส^๕ำ^๕ม^๕า^๕ร^๕ด^๕เ^๕ล^๕ำ^๕ด^๕ก^๕ เ^๕น^๕ท^๕น^๕า^๕ค^๕ส^๕
ส^๕่ว^๕น^๕ห^๕ง^๕แ^๕่^๕ห^๕ง^๕การ^๕ป^๕ก^๕ค^๕ร^๕ง^๕. เ^๕ว^๕า^๕อ^๕ใ^๕ห^๕เ^๕า^๕ห^๕น^๕า^๕ท^๕
ใ^๕ห^๕ใ^๕จ^๕ใน^๕เร^๕อ^๕ท^๕ล^๕า^๕ก^๕น^๕ แ^๕ล^๕ะ^๕ข^๕ก^๕ย^๕ใ^๕ห^๕ใ^๕ข^๕าย^๕
อ^๕า^๕ห^๕า^๕ร^๕ก^๕ย^๕อ^๕า^๕ห^๕า^๕ร^๕ไ^๕ว^๕ ใ^๕ห^๕เ^๕ส^๕ะ^๕อ^๕า^๕ค^๕ อ^๕ย^๕ำ^๕ใ^๕ห^๕
ท^๕ง^๕ก^๕า^๕ก^๕แ^๕ล^๕ะ^๕ส^๕่ว^๕น^๕ท^๕ไ^๕่^๕ใ^๕ห^๕ใ^๕ซ^๕ี^๕ แ^๕ล^๕ว^๕ เ^๕ก^๕ล^๕อ^๕น^๕ท^๕ล^๕า^๕ก^๕อ^๕ย^๕
ก^๕ย^๕พ^๕น^๕. ค^๕ว^๕ร^๕ม^๕เ^๕า^๕ห^๕น^๕า^๕ท^๕ข^๕ำ^๕ว^๕ร^๕ล^๕ำ^๕ง^๕ท^๕ล^๕า^๕ก^๕ท^๕ก^๕ว^๕น^๕
อ^๕ง^๕ท^๕ไ^๕่^๕ท^๕อ^๕ง^๕การ^๕ค^๕ว^๕ร^๕ข^๕น^๕ไป^๕ท^๕ง^๕ใ^๕ห^๕เ^๕ร^๕ย^๕ร^๕อ^๕ย^๕.
ค^๕ำ^๕ว^๕ร^๕ค^๕ว^๕ร^๕ห^๕ำ^๕ ค^๕น^๕ข^๕อ^๕ท^๕า^๕น^๕ไ^๕ว^๕ค^๕เ^๕ว^๕เ^๕น^๕ไ^๕่^๕ใ^๕ห^๕ม^๕ำ^๕
เ^๕ก^๕ะ^๕อ^๕ย^๕ู่^๕ก^๕ำ^๕ม^๕ห^๕น^๕ำ^๕ร^๕ำ^๕น^๕ล^๕ก^๕ไ^๕ว^๕ ซ^๕ึง^๕ค^๕ง^๕เ^๕ร^๕ย^๕ง^๕ร^๕ว^๕ย^๕
อ^๕ย^๕ู่^๕ร^๕ิ^๕ม^๕ย^๕า^๕ว^๕ถ^๕ี^๕

เ^๕ว^๕เ^๕า^๕เ^๕ย^๕เ^๕ล^๕ี^๕ย^๕ใ^๕ เ^๕า^๕น^๕ข^๕าว^๕ศ^๕ร^๕ว^๕า^๕มา^๕แ^๕ล^๕ว^๕
เ^๕ม^๕อ^๕ค^๕ว^๕ร^๕ว^๕อ^๕ค^๕ก^๕ย^๕ใ^๕ห^๕ใ^๕เ^๕ก^๕เ^๕ก^๕ข^๕น^๕ท^๕ศ^๕ร^๕ว^๕า^๕และ
เ^๕ย^๕เ^๕ล^๕ี^๕ย^๕ใ^๕เ^๕า^๕น^๕ข^๕าว^๕ท^๕ล^๕ง^๕ส^๕่ว^๕มา^๕แ^๕ล^๕ว^๕เ^๕ห^๕ม^๕อ^๕น^๕ก^๕ัน^๕
เ^๕ม^๕อ^๕ค^๕ว^๕ว^๕ไ^๕ฟ^๕ไ^๕ห^๕ม^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕ ท^๕ล^๕า^๕ก^๕ท^๕ล^๕ง^๕ส^๕่ว^๕น^๕ ๑ ๒ ๓
แ^๕ก^๕เ^๕ก^๕ท^๕ก^๕ว^๕ร^๕ว^๕ท^๕เ^๕า^๕ล^๕ำ^๕แ^๕ก^๕ง^๕เ^๕ล^๕ี^๕ย^๕ใ^๕ เ^๕ว^๕ไ^๕ค^๕
เ^๕ย^๕ก^๕ล^๕ำ^๕ว^๕จ^๕ึง^๕เร^๕อ^๕ง^๕เ^๕ร^๕อ^๕ง^๕ม^๕อ^๕ค^๕ย^๕เ^๕ล^๕ง^๕ ค^๕ว^๕ย^๕ท^๕ก^๕
ค^๕ว^๕ร^๕ว^๕ท^๕ข^๕ำ^๕ง^๕ไ^๕ม^๕ไ^๕ค^๕อ^๕ไ^๕ค^๕เ^๕า^๕เ^๕็น^๕อ^๕ระ^๕ใ^๕ห^๕ใ^๕เ^๕ก^๕เ^๕น^๕ข^๕น^๕
จ^๕น^๕พ^๕อ^๕เ^๕ย^๕ง^๕ ก^๕ย^๕ค^๕ว^๕า^๕ส^๕ำ^๕ค^๕ญ^๕อ^๕ง^๕ส^๕ถ^๕า^๕น^๕ท^๕น^๕น^๕ ๑
เ^๕ม^๕อ^๕เ^๕ว^๕เ^๕ว^๕ไ^๕ฟ^๕ไ^๕ห^๕ม^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕ท^๕ล^๕า^๕ก^๕พ^๕ท^๕ล^๕ง^๕เ^๕ล^๕ี^๕ห^๕าย^๕ไป^๕ม^๕าก^๕
ม^๕าย^๕ ก^๕เ^๕เ^๕ว^๕เ^๕า^๕เ^๕ว^๕เ^๕ร^๕เ^๕อ^๕ง^๕ม^๕อ^๕ค^๕ย^๕เ^๕ล^๕ง^๕เ^๕า^๕ใ^๕ห^๕ใ^๕เ^๕ก^๕
เ^๕็น^๕ท^๕พ^๕อ^๕เ^๕ย^๕ง^๕น^๕เ^๕น^๕น^๕ย^๕เ^๕ร^๕ส^๕า^๕ระ^๕ไ^๕ว^๕ก^๕ย^๕ท^๕ำ^๕
จ^๕ึง^๕ท^๕ว^๕ก^๕ เ^๕ย^๕ง^๕ท^๕ก^๕ล^๕า^๕ก^๕พ^๕ล^๕ ย^๕ง^๕เ^๕็น^๕เ^๕อ^๕เ^๕ล^๕ง^๕
อ^๕ย^๕ำ^๕ง^๕ำ^๕ส^๕ง^๕ส^๕ำ^๕ร^๕ เ^๕ม^๕อ^๕ไ^๕่^๕ซ^๕ำ^๕ม^๕ำ^๕น^๕ ท^๕ง^๕น^๕เ^๕ร^๕ะ^๕ชา^๕ข^๕น^๕
ข^๕าว^๕ส^๕ย^๕ม^๕า^๕จะ^๕ไ^๕ท^๕ย^๕ข^๕าว^๕ท^๕ล^๕า^๕ก^๕น^๕ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕

พ. ศ. ๒๔๗๔

บทนำบางเรื่อง

ในท้องที่หรือตลาดสำคัญ ๆ ทรายความ ประ-
สงค์ และขอให้เขาช่วยเหลือแล้ว ใครบ้าง
จะไม่พอใจ เพราะเขาออกเงินรักษาย่านของ
เขาเอง แต่ถ้านุญาตให้เราพวกดังสิทธิของ
ประชาชนกับประเทศแล้ว เราสมัครจะกล่าว
ว่า เงินภาษีอากรที่เก็บได้จากค้าสำคัญ ๆ
นั้น ไปไหนเสียหมดแล้ว ? เงินก้อนนั้นแหละ
ควรจะมอบให้ตามควร ตามหลักของพ่อ
เมืองแม่เมืองที่โลกนิยม

ตลาดปากน้ำโพ ใคร ๆ ก็ทราบว่า เป็น
ตลาดหัวใจสำคัญของสยามตลาด ๑ บรรดา
สินค้าทุกอย่าง ทั้งที่มาจากฝ่ายเหนือและฝ่าย-
ใต้เข้าประชุมอยู่ในตลาดนี้ก่อน หรือพูด
ง่าย ๆ ก็ว่าก้อนเงินของชาวสยามไปตกอยู่ใน
สถานที่กลางนั้นมากมาย ทั้งธนาคาร และ
บริษัท ประกันต่าง ๆ ก็ ยืน มือไป เกยว ชอง นัย
จำนวนล้าน ๆ พ่อค้าในกรุงเทพ ฯ แทบทุก
แห่งจะมีหน้าทนายของลง ใต้ส่งสินค้าขึ้น
ไปเรียกกลุ่มที่ปากน้ำโพ เพื่อจะใคร่ขายไปทั่ว
ทิศ ส่วนที่มาจากทางน้ำ เช่น แควประสัก และ
สายต่าง ๆ ก็ไหลลงสู่ปากน้ำโพทั้งสิ้น รถไฟ
ก็ถือเอาปากน้ำโพเป็นย่านสำคัญ เนื่องด้วย
ปากน้ำโพเป็นแหล่งสำคัญยิ่งเช่นนี้ ตลาด

ปากน้ำโพจึงต้องแบ่งออกเป็น ๓ ย่าน ๆ เหนือ,
ย่านกลาง และย่านใต้ยุคึก ๆ กันไป แต่
ยังไม่ได้สร้าง สรร ด้วย อู่ปูน หรือ คอนกรีต
โดยมากเป็นเครื่องไม้ ฉะนั้นจึงเป็นการจำเ็น
เหลือเกินที่เจ้าหน้าที่ทางบ้านเมืองจักได้เป็นธุระ
หาเครื่องของกันออกคล้ายไว้ ให้เพียงพอ เพราะ
ไม้ต้องออกหัวคึกหรือเรือนลำเร้งมาจาก มหา
วิทยาลัยใด ๆ ก็พอจะทำได้ ถ้าทำจริง แต่เรา
เชื่อตาม คำโทรเลข (ซึ่งได้รับ คำ วันที่ ๒๒
เดือนนี้) ว่า เกิดแต่ไม่มีเครื่องค้ำเพลิงพอ
ไฟจึงได้ไหม้ลุกลามใหญ่โต เสียหายนับ
เรือนล้าน ถึงกับนายธนาคาร และ หัวหน้า
บริษัท ประกันไฟ ต้องรีบ เกริ ทางไปไต่สวนหา
ความจริงด้วยตนเอง นอกจากชาวปากน้ำโพ
จะพากันวอดวายลงไปแล้ว พ่อค้ากรุงเทพ ฯ
ก็พลอยแพลงเสียหายด้วยหลายราย เรา
รู้สึกอนาใจแทนยิ่งนัก
การเงินก็ยิ่งตกต่ำ และไฟก็ยิ่งผลาญ
เช่นนี้ เมื่อไรเล่าจึงจะเอาตัวรอดกันไว้ ? ท่าน
มุสโสลินีผู้ให้เซร์โคใกล้ว่าภายหลังหลักการงาน
ไว้ว่า “ผู้ที่ไม่เอางาน นี้ว่ามีผลกอนนัย
โทษให้ไม่ได้”

บทนำบางเรื่อง

ผู้แปลของวิเศษเสียบ

(ศรีอยุธยา วันที่ ๒๘ เมษายน)

เรา—ออกกะ เป็น คน ช่างผูก ดึง เรื่องการ
ลากขางคามถนนหลวงมากอยู่สักหน่อย ถ้า
ผู้ ทพเป็นคนไหนน้อยหรือ ลำเอียงเข้า ข้าง การ
ขนทรายเข้าวัด ก็อาจจะเห็นว่า เรา

เรา—รู้ตัวของเราเหมือนกันว่าเรา จัก แต่
ไม่ใช่ คน จัก ทคนไหนน้อย หรือ คนใด ลำเอียง
มองเห็น เราเป็นคน จัก แทนสาธารณชนเมื่อ
เห็นว่า การลากขางจะเคยจะไป เพื่อเอากลับ
อยู่เมือง ๆ

เรา—เคย ไป เรียน ตาม เจ้าคุณสุนทร ๑
ถึงเรื่องลากขางนหลายหน ท่านก็ให้เหตุผล
น่าฟังทุกคราว และเรายังจำว่าท่าน
ได้ว่า “บ.พ.ศ. ๒๔๗๔ นี้ ถ้าได้เงินค่า
ลากขางเท่ากับ พ.ศ. ๒๔๗๓ ก็ระลาคให้ทั่ว
พระนครทีเดียว” คำพูดของท่านประโยชน์
ยังก็อยู่อยู่ในโสภประสาทของเราเสมอ

เรา—จำ ยะประมาณ ข่าย ของ กระทรวง
พระคลัง ๑ สำหรับการท่าเรือสัก ถนนใน
กรุงเทพ ๑ พ.ศ. ๒๔๗๔ ใกว่า มีจำนวน
เงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ครั้น เป็นอันแน่ใจ
ว่า กรมนครบาล ก็มีเงิน ลากขางสำหรับ

พฤษภา

พ.ศ. นี้ ๓๐๐,๐๐๐ แน่ ๆ
ทางไปอย่างอื่น

ถ้าและไม่มี

เรา—เชื่อกันกันว่าถนนที่กล่าว ลากอยู่ใน
เวลานี้ คงเป็นถนนสำคัญ หรือลากสะกด
หรือมีชุมชนชุมชุนมาก แต่เรามองเห็นความ
สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งระลวงเสกเสนอไว้
ให้ทราบเป็นคำคำวิ

เรา—เห็นว่า นอกจากจะวางหลักเกณฑ์
แห่งการลากขางเป็น ๓ สาย คือ ถนนใหญ่,
ถนนมีชุมชนชุมชุนมาก และเป็นถนนที่สะกด
คือการลากขางแล้ว ยังควรระลวงถึงถนน
ที่อยู่ในบริเวณซึ่งมีโบราณวัตถุสำคัญ ๆ หรือ
ที่มีปูชนียสถาน งาม งาม ด้วย สัตของ สัตว์ และ
ลวดลายสลักเสลาต่าง ๆ เช่นถนนหน้า
พิพิธภัณฑสถาน, หอสมุดชิราวุธ, และ
รอยวัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหา
ราชวัง, รอยวัดพระเชตุพน ฯลฯ เหล่านี้
ควรระเร่งทำให้ผู้คนที่ไประได้ ไม่เข้าไปยักยิด
อยู่บนสถานสวยงามที่เป็นเครื่องอวดชาว ต่าง-
ประเทศ เราลองคิดดูสิว่า ถ้าแทนที่ระได้เห็น
เจกียทอง โพลเห็นเจกียผู้คนนั้น ระนำเสียบขาย
เพียงใด

เรา—ยังเห็นข้อใว่า ที่หน้าสถานหัวลำ-
โพง ก็ควรจะลากขางเสียบมานานแล้ว เพราะ

พ. ศ. ๒๔๗๔

บทนำบางเรื่อง

พอชาวต่างประเทศไหลเข้ามาเหยียบแดนพระนคร ก็น่าจะไม่ค่อยขัดข้องเสียแต่เบื้องต้น ซึ่งอาจทำให้เขาฉวยโอกาสแปรการก่อน อย่างเท่าไปชมสิ่งอื่น ๆ

เราเห็นดังนี้ จะเป็นการที่ หรืออะไรก็ตามแต่ท่านเรียกก็ได้ ในที่สุดเราขอเสนอความจำว่าตน ที่ เราเพิ่ม ความ สำคัญ ขึ้นอีกส่วนหนึ่งนี้ มักได้ มีความสำคัญส่วนอื่น ๆ อยู่แล้วด้วย ขอประชาชนได้ช่วยกันวินิจฉัย

๐ ๐ ๐

ความรู้สึกรักของไทย

(ศรีกรุง วันที่ ๓๐ เมษ.)

คนไทยสมัยนี้ มีความรู้สึกอะไรต่ออะไรกว้างขวางขึ้นมา และ ความรู้สึกนั้น ๆ ยิ่งไปในการ รู้รักการเงิน และ สติของชาติ ยิ่งกว่าโบราณกาล เป็นคนว่า รัฐบาลทำการอะไรที่เกี่ยวกับการใช้เงินทองฟุ่มเฟือย ก็กัหรือเกี่ยวกับสติ ที่ประชาชนควรมีควรได้กัหรือเกี่ยวกับการเมือง ต่างประเทศ ที่ พวกเขาควรรู้ กั หรือเกี่ยวกับเศรษฐกิจการค้า ที่เขายินยอมเลียงชาติกั กั ฯลฯ ประชาชนมักเกี่ยวด้วยความรู้สึกกันต่าง ๆ นานา บางคนก็นำออกกล่าวในพวกพ้อง บางคนก็สั่งมา

ยังหนังสือข่าว และบางคนก็วิ่งเรียนไปทางราชการทรง ๆ ส่วนผลที่จะพึงได้เขาไม่คำนึงถึง ขอแต่ให้ ได้ คำนวณความรู้ สักออกบ้าง ก็เป็นทพอใจแล้ว

สมัย ที่มี ประชาชน เกิดความรู้สึกเช่นนี้ นักการเมืองผู้ฉลาดย่อมมีความยินดี เพราะเท่า กับ ได้ กล่าวถึง คน ช่วยเหลือ ใน เรื่อง ของความคิด ความเห็น สำหรับคำเนิร รัฐประศาสน์นโยบายมากขึ้น มีผู้ ถึงยังเห็นชาติบางคนกล่าวว่า เมื่อไรประชาชนรู้ สักตัวเป็นเจ้าของประเทศด้วยกัน เหมือนการปกครองก็จะเป็นยากแผ่นแน่นอนหนา

การที่เราจะมีความรู้สึกของประชาชนมากล่าว เป็น ชวรมงคลถนัด ก็ เพราะเรา ได้ ยินรายฎร หลายพวก เมื่อ รู้ ขาว สันพระชนม ของเสด็จ ในกรมพระกันทบุรี จรุงปราส ประเทศฝรั่งเศสแล้ว ต่างพากันถกกันว่าทำไมเจ้านายไทย จึงต้องเสด็จไปรักษาพระองค์ถึงเมืองนอก ทำให้ เปลืองเงิน ส่วนพระองค์ มากมาย ซึ่งนี้ว่า เป็นส่วนหนึ่งแห่งเงิน ของชาติไทย และในที่สุดพระโรคก็ไม่หาย กลับสิ้นพระชนมลงอีก ซึ่งเป็นทางให้ต้องเสียเงินออกชั้นหนึ่งด้วย แล้วเขาเหล่านั้นยังพุดพาดพิงไปยังเจ้านายพระองค์อื่น เช่นเสด็จ ในกรมหลวงราชบุรีเป็นอาทิ

บทนำบางเรื่อง

ความรู้ สักเช่นนี้ เมื่อเราได้อ่านแล้ว ก็ออกจะเห็นหน้ากั อยู่บ้าง ที่จะทำให้เข้าใจกัน ไว้ว่า ทางเมืองนอกเห็นยังเกิดแห่งวิทยา- ศาสตร์ทุกอย่าง ตลอดจนการแพทย์ของเขา ก็ดีกว่าของเรา ฉะนั้น ผู้มีทรัพย์ในเมืองเรา เมื่อป่วยไข้ ไม่สามารถจะหาแพทย์ในเมืองไทย รักษาได้แล้ว ก็จำเป็นต้องจะท่องเที่ยวออกไป รักษาถึงแหล่งของแพทย์ และเป็นกรรมกา ของโรค ย่อมหายบ้าง ทายบ้าง กว้างเหว่น จึงมีชาวอย่างเสด็จ ในกรมพระนพยุภและเสด็จ ในกรมหลวงราชบุรีดิเรกดิษฐ์

เมืองเราเมื่ ไปได้เมืองแพทย์ที่คนต่างชาติ จะเข้ามารักษาเยียววโรค แต่กระนั้นก็ยัง มีอิศรราชทูต ต่างประเทศ เข้ามา ถึงแก่ อนิจ- กรรมลงหลายคนแล้ว เช่น พระยามหิธร (ที่มาเขา) อิศร ราชทูต ญี่ปุ่น ม. เรโอ อิศรราชทูต ฝรั่งเศส ท่าน แฮมมิลตันถึง อิศรราชทูตอเมริกัน เป็นอาทิ

ประมวลเรื่องคน ชาติหนึ่งเขาไปถึงมรด- กรรมในประเทศของชนอีกชาติหนึ่ง ย่อมมีไ้ ทั้งทางราชการและทางส่วนตัว ถึงนี้จึงน่าจะ ทักความรู้ สักขณะนั้นถึง ได้จะมี

พฤษภ

การแต่งงาน

(พิมพ์ไทย วันที่ ๒๔ เมษ.)

~~~~~

ประเพณีการแต่งงานของชาวประเทศอื่น ถึงก่อนโดยให้สตรี มีเหย้าเรือนได้ แะในวัย อันน้อยอยู่ก็ แยกเหมือนหาได้เข้าไปใน หมู่ชนส่วนใหญ่ไม่ ในส่วนใหญ่มีจะลวง เจ้าเขตอายุ ๑๗-๑๘ ปีขึ้นไป ยิ่งในสมัย ชิงสตรีมีการเกี่ยวข้องกับการศึกษา เขาก็ มักเขียนอายุแห่งการแต่งงาน ของเขาให้สูงขึ้น ไปเอง เพราะได้ลักกัน ทั้งคู่ผู้ปกครอง และทั้งคู่ผู้ที่จะรับหน้าตาเป็นมารคาวา การ เป็นแม่เหย้าเจ้าเรือน จำเป็นจะต้องได้รับการ ศึกษาโดยควร มิฉะนั้นจะเป็นการชกกับหน้าตา ในอนาคต

พูดถึงการแต่งงาน ก็ควรจะไล่สังเกตกัน ว่า เป็นกรณีซึ่งไ้อยู่ในข่ายความเอาใจได้ ของรัฐบาลในทางคุ้มครองอย่างจริงจัง. พระ ราชบัญญัติแก้ไข เพิ่มเติม กฎหมาย ลักษณะ อาชญา ย่างมากว่า ที่ประกาศ ออกใช้เมื่อ วันที่ ๑๕ เดือน ซึ่งเกี่ยวกับหญิงและเด็กหญิงนั้น เห็นกันว่า เป็นเครื่องมืออีกอันหนึ่งสำหรับอุป- ถัมภ์ฐานะของสตรี ให้ดีขึ้นตามสมัย ท่านมิได้

พ. ศ. ๒๔๗๔

บทนำบางเรื่อง

กักกันการ แ่่งงาน ของสตรีท อายุ ๑๓ ปี
ขึ้นไป ซึ่ง ถ้า การไ้ เ็นไปโดยชอบ ค้วย
กฎหมายหรือประเพณี แต่ ท่าน กักกันการ
กระทำของคนบางจำพวกซึ่งอาศัยการล่อลวง
ชักพาเป็นสะพานแห่งอาชพ คนจำพวกนั้น
ชอบเกลือกกลาง และเป็นการเล่ห์กล่าที่จะ
กำจกให้เสื่อมเซาเลงไ้ควยวชอื่น ๆ นอกจาก
เรไ้เซอิมมออันยาวแห่งกฎหมาย คือการ
ลงโทษอย่างแรง เพราะเหตุที่เข้จำพวกท
หลายอายแก่ยไ้ไม่ เขาพอไ้แต่ที่จะกระทำ
ให้คนเสียคน ถยถว้ว้นและ คือกำไรของ
เขา

สยามเป็นสมาชิกแห่งสันนิบาตชาติสมาคม
และ ก่อนแต่ จะมีการ แก่ ไซ ค้วยทกฎหมายช
น ก็ไ้มีกรรมการแห่งสันนิบาตชาติเข้มา สย
ส่วน พิจารณาการคำหึงและเด็ก ในย่านเมือง
ของเรา คณะกรรมการชกนั้นเรไ้พาเอาความ
รู้สึกลอยว้กค้วไ้ค้วยทตาม แต่การแก
กฎหมายเพื่อกู้มยแก่หึงและเด็กทงน แม้
จกเข้นวชที่จะคองรวคผล แต่ก้เข้นลยณะ
การทไ้ไ้ความม้นใจแก่สันนิบาตชาติแล้วว
เราไ้ร่วมมือและกำลังพยายามกำจก สังทเข้น
เสนยคแต่การขรรมอยไ้ค้วยมิไ้เพิกเฉย

การละสมพันธิ์มา

(พิมพ์ไทย วันที่ ๒๒ เมษ.)

ราชทูตณัฒย์ สมาคมไ้ ลง ทูลลง แรงไ้

มากมายในเรื่องการละสมพันธิ์มา หากจะ
อ้างถึงความมั่งคั่งเป็นขอใหญ่ กคือเพื่อเรไ้
มีมาพณัค ๆ ไ้ ไซไ้ให้เข้น ประโยชน์ แก่บ้าน
เมือง ไม่คองชอหาพามาแต่ต่างประเทศเช่น
ทเข้นอยู่ ซึ่งเข้นการแพง และบางทกไ้ไ้
มาพณัคทสมไ้

แต่ยคน ถึงยททหน้าเสียคยที่เรกล่าว่า

คณะกรรมการแห่งราชทูตณัฒย์สมาคมคาวี จะ

รรยการละสมพันธิ์มาเสียแล้ว เพราะเหตุ
อันเกยวคยฐานะการเงิน ซึ่งเนองมา แต่การ
ค้าขายผกเคองในครงน แต่เพราะว่า ราช-
ทูตณัฒย์สมาคมไ้ลงทูลลงแรงไ้มากมาย ค้ง
กล่าแล้ว จึงคมีอลยไ้ในงานแผนกนี้อย
คณะกรรมการจึงทรวไ้ยั้ กระทรวพาลิชย
และคมนาคน ขอไ้องงานท้งหมคไ้ไ้โดย
ไมคิกเขาค่าคอยแทน ฝ่ายกระทรวพาลิชย
ก้คมีใจรวยไ้องเหม้นกัน ซึ่งถ้ากระทรว
พระคลัง ๆ จะไมชกชองในเรองยประมาณ

จำนวน แม้มาทไ้ไ้ในการ ละสมพันธิ์ ท มี
อยู่ในเวลาณราว ๆ ๗๐ มา ถย พ้อมาอาทรย

บทนำบางเรื่อง

พฤษภา

อีก ๓ มา การใช้จ่ายในยี่ห้อ ๆ ราวหมื่น
บาท กระทรวงพาณิชย์ ได้หารือขออนุญาต
งบประมาณจำนวนนี้ไปยังกระทรวง พระคลัง ฯ
แล้ว ถ้าเห็นสมควร กระทรวงพาณิชย์ ฯ

ก็จะได้ออกการผสมพันธุ์ ให้เป็นงานของ กรม
ตรวจสิทธิกรรม และจะได้มีการผสมทำยล
ช่องแคบ ซึ่งเห็นกันว่าเหมาะที่จะทำดีกว่า
แห่งอื่น

มาเป็นสัปดาห์หนึ่ง ที่จะต้องใช้กันอย่างไร
เป็นเรื่องที่รู้กันอยู่แล้ว ยิ่งในราชการทหารยก
ย่องจำเป็นมากขึ้น แต่การหาหมากใช้
ย่อมหาได้ยาก ทั้งจะต้องลงทุนแพง ๆ ไปด้วย
เพราะฉะนั้นการผสมพันธุ์ น่าจะได้เป็นงานอีก
แขนงหนึ่งของทางราชการเช่นนี้ หากเป็น
ไปได้แน่ทั้งนี้ ก็เป็นอีกงานหนึ่งที่จะทำให้
ได้มาทดัดไว้ ใช้เป็นประโยชน์ กับที่จะช่วย
ให้ความปลอดภัยต่อตัวลูกอีกมาก

๐ ๐ ๐

เด็กกับการศึกษา

(พิมพ์ไทย วันที่ ๒๕ เมษายน)

การให้การศึกษาแก่เด็กจะจำเป็นเท่าไร
เราต้องกินอาหารตามมือหรือไม่ก็ตาม แต่
บุคคลที่หิวท้องแห้งย่อมโถมในกำลังวังชา

ฉันใด ก็เห็นจะพอดุลว่าได้กรรมว่า การ
ศึกษาเป็นกึ่งหนึ่งแห่งความเจริญของบ้านเมือง
หากไม่เพาะให้เกิดขึ้นโดยควร ความตกต่ำ
ก็ต้องรื้อฟื้นด้วยเรอไป

สถิติเพิ่งได้รู้กัน เห็นกัน ปรากฏว่า เด็ก
ที่ครองรการศึกษายอยู่ในเวลานี้ ทั้งในจังหวัด
พระนครและธนบุรี มีจำนวนเกือบ ๔ หมื่นคน
ซึ่งเราอยากจะได้เห็นความเข้าใจว่า คงล้วน
แต่เป็น เด็กที่ผู้ ปกครองไม่มี กำลังจะให้ การ
ศึกษาทั้งนั้น และเมื่อคิดให้ซึ่งข้อไปอีก ก็
เป็นเรื่องที่น่าเวทนาอย่างมากทีเดียว

จึงอยู่ ทางราชการก็ได้ คิดที่จะช่วยเหลือ
อยู่แล้วเหมือนกัน โดยคำนี้จะเปิดโรงเรียน
ประชาบาลให้แพร่หลาย พร้อมทั้งที่จะประกาศ
ใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา เพื่อที่จะโปรด
ให้เด็กเหล่านั้น ได้ฉลาดด้วยเขาบ้าง แต่ความ
ทำรึนั้นไปก็ติดแก่เสีย ตอนที่จะขาดปัจจัย คือ
เงิน ประจวบกับเป็นเวลาฝืดเคือง จึงต้องพัก
ความหวังไว้พลาง ๆ

แต่เมื่อมาคิดว่า การศึกษาเป็นกึ่งหนึ่ง
แห่งความเจริญ หากเป็นอาหาร ก็เป็นของ
จำเป็นแก่ท้องแท้ ๆ ข้อนั้นจึงเกิดขึ้นว่าเรา
จะทำอย่างไรแก่เด็กเหล่านั้น ? จะปล่อยให้
ให้เที่ยวพเนจรอยู่ริมถนน หรือตามหน้าโรง

พ.ศ. ๒๔๗๔

บทนำบางเรื่อง

มหรสพ ละคร หรือ ? แทนที่เคียว, ถ้าไม่แรง
แก่, สติปัญญาพลเมืองไม่ก็จะคงทอขึ้น
ทุกที จึงเป็นเรื่องที่ควรวิตกกังวลให้มาก ความ
จริง, เงินจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งกะ
กันว่า จะพอแก่โครงการขึ้นต้นที่จะตั้งโรงเรียน
ประชาบาลขึ้นนั้น ไม่ใช่เป็นจำนวนที่มาก
เกินไป. หากจะถ่ายเทโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง
ก็คงจะพอทำได้ เว้นเสียแต่จะถือว่า, เมื่อ
ทอดทิ้งกันมาแล้ว ก็ต้องทอดทิ้งกันต่อไป
จนกว่าคลื่นแห่งความผกผันจะเบาลง ก็
เป็นเรื่องจนด้วยเกล้า ๆ แต่จะอย่างไรก็ตาม
เราอยากจะทำให้ช่วยกันคิดถึงภัยไว้ให้มาก.
หาก มีอีกอ่าน แก่ เสียภายในเวลาอัน สมควร
ภัยอันนั้น ก็จะบังกลุ่มมีกำลัง ชิงชนโดยไม่ต้อง
สงสัย.

๐ ๐ ๐

กำลังหม่นตามสมัย

(ไทยใหม่ วันที่ ๒๓ เมษายน.)

~~~~~

หนังสือพิมพ์จะขึ้น โดยเคียวอยู่ เนือง ๆ
ถึงผลอันก่มาทรฐิบาลสยาม จะพึงได้จากการ
รับรองความเอาใจใส่ในเรื่องการบ้านการเมือง
ของประชาชน โดยมีการให้ราษฎรได้มีส่วน
หรือแสดงความคิดเห็นอย่างในกิจการ อัน

เกี่ยวกับความลาหลังหรือการหาของชาติเพื่อ
เป็นการ ชักชวน ความควร และไม่ควรให้เข้า
รูปอันมั่นคงขึ้น เป็นต้น การอนุญาตให้ราษฎร
เล่นไฟถนนได้ทั่วบ้านทั่วเมืองเช่นนี้ ปรากฏว่า
ราษฎรผู้ไม่เห็นแก่ตัวเป็นจำนวนมาก ต่าง
รู้สึกไม่เป็นที่พอใจด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อสยามได้มาเผชิญ
หน้ากับยามวิกาล คือสมัยที่ ความ ตกต่ำใน
ตลาดการค้าและการเงิน ปกคลุมไปทั่วทั้งโลก
เช่นนี้ เป็นเหตุให้ราษฎรทั้งหลายชยัคติวิม
คาโพลงร้องทุกข์กับอันถ่วงถ่วงเข้ามา ทาง
เบื้องหน้า ๆ โน้น เหมือนหนึ่งอาการของ
บุคคลที่กำลังมองดูเปลวเพลิง ซึ่งเผา บ้านใกล้
เรือนเคียงเป็นจุดฉวยจุดไป และกำลังจะให้
กระเริ่ชมา ต่างคนต่างคิดที่จะช่วยตัวเป็นการ
เห็นประจักษ์กันอยู่ คนที่ไม่เคยมีปากมเสีย
ก็ไ้เริ่มสงสัยขึ้น โทษอาัย โน้นอาัย
เรื่อยไป สักแต่กระแสของความคึกเหินจะ
พัดพาถมปากของเขาให้เหินไปทางไหน

ภาวะ ของ ประชาชน คนไทยใน ปัจจุบันก็
เป็นไปในทำนองนั้นเคียวกัน กล่าวคือเมื่อภัย
แห่งความไม่มั่นคงต่าง ๆ มากดคามอยู่เฉพาะ
หน้ากะนั้น ผู้ที่ภัยจะมาถึงก่อน คือพวกพ่อค้า
ชาวนา เป็นต้น ก็ไ้เริ่มสงสัยระงระงกัน

บทนำบางเรื่อง

พฤษภ

ขึ้น เป็นเสียงที่น่าฟังยิ่ง ไม่น่าฟังยิ่ง สุดแต่
อารมณ์ของเขา จะโดยเหตุนี้หรือเหตุใดก็
ตาม พวกราษฎรก็บังเอิญได้มีโอกาสได้เห็น
รัฐบาลเห็นหน้าเข้ามาปรึกษาหารือกับพวกเขา
อยู่หลายคราว เริ่มแต่เจ้าพระยาพลเทพ ฯ
เสนาบดีเกษมศร ฯ คนเก่า เชิญพวกพ่อค้านาย
ห้างไปประชุม ขอให้แสดง ความคิดเห็น
และในจำนวนกรรมการชุดใหม่เยี่ยมที่สุด ซึ่ง
รวบรวมกันขึ้น เพื่อ พิจารณา ความ ตกต่ำ ตาม
พระบรมราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวนั้นก็ปรากฏว่า ได้มีราษฎร ร่วม อยู่ด้วย
หลายนาย

ถึงโดยรัฐบาลจะใคร่เริ่มสนใจใน ความคิด
เห็นชอบราษฎรต่อเมื่อมีภัยมาอยู่เฉพาะหน้า
ก็ตาม กระนั้นย่อมจักเป็นคุณมีทิศอย่างหนึ่ง
ซึ่งราษฎรทั้งหลายจะพึงรู้สึก ยิ่งกว่านั้นใน
ปัญหาของความตกต่ำนี้ ราษฎรยังมีโชคได้
ฟังเสียงของรัฐบาลพุดซอ้มความเข้าใจกับพวก
เขาอยู่นั่นเอง ๆ ทำให้ปรากฏกิจจานุวัธ ออกมา
จากกระทรวงพระคลัง ฯ กระทรวงพาณิชย์ ฯ
เป็นต้น นักปราชญ์ปดมยนักปดมยอยู่

ความสำเร็จของกบฏ ในเมืองเสียมปญ

(ใตใหม่ วันที่ ๗ เมษ.)

~~~~~

ท่านผู้อ่านคงยังจำกันได้ว่า เมื่อเดือน
กุมภาพันธ์ในเสียมปญได้ทำท่า
รวนเอาพระราชอาชโณงได้อย่างน่ากลัว ครั้น
รวนแล้วก็กลับมีอาการคุมถักพาทมเคม ใน
ครั้งนั้นเราได้พยากรณ์ไว้ว่า การคุมถักพาทม
จะไม่ถาวรการไปไคเป็นอนชาก จำจะต้องมี
การกำเริบรวนอย่างสำคัญขึ้นอีกจนได้ และ
ในที่สุดได้ทำให้ท่านผู้อ่านคอยฟัง ต่อจาก
วันพยากรณ์เรามีช้านาน การรวนก็ไคยู่ขึ้น
อีกสมจริงตามคำพยากรณ์ของเราทุก ประการ
ครั้นเมื่อวันท ๑๔ เดือนนี้ เหตุร้ายในเสียมปญได้
คำเนรดังซึกที่สุด กล่าวคือพระเจ้าอชโณงโส
แห่ง เสียมปญ ไคทรง ดัง ความ วิป โยค พลก
พราก จาก ราชโกลศศวรรยาธิปัตี เสิศ์ หลักถัก
หนักย ออกจากเสียมปญไปโดย อาการ อันน่า ฟัง
ถึงสารนนักหนา เรื่องราว ปรากฏในข่าว
โทรเลข ซึ่งลงใน หนังสือพิมพ์ เรา ระเบียบงานนี้
แล้ว

๑

๑

๑

พงศาวดารย่อมสอนให้ชาวเราเห็นว่า การ
กบฏนั้นมิได้อยู่ ๓ ประการ ๆ ที่ ๑ กบฏเพื่อแย่ง
ชิงเอาทรัพย์สมบัติ หรือ ราชธิดา หรือ มเหสี
อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน
ประเภทที่ ๒ กบฏเพราะเกลียดชังพระราชากวัย
สาเหตุส่วนตัว เช่นในแผ่นดินพระเจ้าทรง
ธรรม (พระพิมลธรรม สมภารวัดระฆัง) นั้น
เป็นต้น ก็มิพวกอยู่ขึ้นซึ่งอาศัยอยู่ในกรุงสยาม
เป็นกบฏ โดยเกลียดชังพระเจ้าทรงธรรมว่า
ได้กระทำแก่เจ้าฟ้าศรีเสาวภาค รุนแรงเกินไป
ประเภทที่ ๓ กบฏเพื่อเปลี่ยนแปลง ลัทธิการ
ปกครอง

อันกบฏประเภทที่ ๑ และที่ ๒ นั้น ถ้า
ปรายปรามส่งของไต่แล้ว ก็เป็นอันว่า สันเชิ
ด้วยสูญ และยุติกันแต่เพียงนั้น ถ้าจะเกิดมี
ขึ้นอีกก็ต้องเป็นเรื่องใหม่ร้ายใหม่ แต่ส่วน
การกบฏประเภทที่ ๓ มีการเรอรั้งเหมือนโรค
เรอรั้งที่แพทย์ไม่สามารถจะบำบัดให้หาย ชาค
ไต่ ถ้ารัฐบาลสามารถระงับการปรายปราม
สำเร็จเรียบร้อยแต่ต้นเมื่อเป็นอันว่าพอ จะนอน
คาหทัยไปได้อีกนาน แต่อย่าพึงหวังว่าการ
ปรายปรามจะทำให้สันเชิสูญพันธุ์ มิฉะนั้น
จะคงมีกรุ่นอยู่อย่างไฟสุมขอน และค่อย ๆ
เจริญขึ้นเป็นลำดับ ถ้ายังเรอรั้งขึ้นมากเพียง

ไร การรลาลก็บังเกิดเร็วมากขึ้นเพียงนั้น
ไม่ปรากฏว่ามีประเทศใดในกาลใด ใดรักษาโรค
กบฏประเภทที่ ๓ ให้หายไต่อย่าง เกิดซากจริง
จึงเลย ถ้ายังปรายปรามโดยวิธีที่ร้ายรุนแรง
ด้วยแล้ว ก็ยังเป็นการช่วยบริหารเผยแพร่การ
กบฏให้เจริญไพศาลไปโดยรวดเร็วขึ้นอีก ซึ่ง
เจ้าหลักพุทธภาษิตที่ว่า “น ทิ เวรณ เวรานิ
สมฺมุนฺธิ กุทาณ” หมายความว่า ในกาลไหน ๆ
เวรในโลกนี้ย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย”

ประเทศ เสี่ยงได้ มีโรคกบฏ ประเภทที่ ๓
ประจำเรอรั้งมานานแล้ว โรคนี้แม้แก้ยาก
เป็นลำดับ บางคราวก็ทำท่าจะมีลำดับไล่โค่น
อย่างรุนแรง แต่ไม่เข้าก็กลับอ่อนลงพอผ่อน
ให้รัฐบาลพักหายใจทั่วท้องบ้าง เป็นอยู่แต่
คงทนเหนียวครั้งไม่ถ้วน

คราวใดถ้าบ้านเมืองเกิดการลำบากฉุกเฉิน
ขึ้นพวกกบฏก็ตั้งท่าจะเข้าระดมโรง พระเจ้า
อัลฟองโซ่ ที่ ๑๓ ไต่ ถูกพวกกบฏปองประทุษ
ร้ายตลอดรัชกาลของพระองค์ และเคยไต่
นำพระชนมชีพพรากพ้นจากภัยแห่งลูกอมมือของ
กบฏโดยอาการอันหวาดหวั่นก็หลายครั้ง การ
กบฏในเสี่ยงนี้มักจะขึ้นในระหว่างมหาสงคราม
หรือ มีคณะใดใหม่ ๆ เกิดจากการ สงบ สงคราม
แต่โดยเหตุที่รัฐบาลเสี่ยงนี้ดำรงความเป็นกลาง

บทนำบางเรื่อง

พฤษภา

ไว้ใกล้ตลอดเวลา ประเทศเสปญไม่ชอบข้า
ทรกโทรม การกบฏจึงตลอดเวลาเนช ๗ มา
ถึงที่สถเอาใน พ.ศ. ๒๔๗๔ น

ในสมัยที่เศรษฐกิจตกต่ำ ประเทศเสปญ
ก็ไ้ประสบผลร้ายๆเกี่ยวกับประเทศอื่น ๆ ใน
โลก แต่กบฏใน เสปญมีจำนวนมากมาย

คณะวิปถิก, คณะโซเชี่ยลิสต, คณะเคโม-
แครต, คณะลิเบอรล, คณะคาทาโตนียน
นะชันแนล, คณะเทรคยูเนียน และ กรรมกร
ร่วมมือกัน เมื่อพวกเหล่านี้ ได้ริ้วความเคอ
รอนเสียหยาบเนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ ก็เกิด
ความไม่พอใจขึ้น ทางที่เร่รังก็ตกเอน
หรืออยู่ชงกัน และกันไว้ รียเร่ง คำเนิร การโคย
รวกเร็ว เนื่องจากการยุกันไปยุกันมานเอง
คามยานคามโยเทิลและโรงกาแฟ จึงเต็มไปด้วย
ก้วยการสนทนากการเมือง และ ขาว ร้าย ต่าง ๆ
ฝ่ายรัฐบาลเห็นท่าไม่กักเริบมตัว เข้มแข็ง ขึ้น
โคยทำการ รุนแรง ต่าง ๆ เช่น เซนเซอร์
ไปรษณีย์โทรเลขและหนังสือพิมพ์ และมีการ
จับกุมราษฎร ในฐานสงสัยว่า เป็นกบฏ ขอยขึ้น
การนี้ ทำให้ พวกกบฏเห็นว่า เป็นลักษณะ แอ-
โซลตรุนแรงหนักมือ ก็เลยมีความโกรธแค้น
เพิ่มทวยๆ ขึ้นเสมอ ประกอบทั้งในปอรตุเกท
เพื่อนบ้านใกล้ซิก ของเสปญ ก็กำลังมีกบฏ

ขึ้นขึ้นอยู่ด้วย เป็น เกรองเรา ใจ กบฏเสปญ
ประดุจดัง เสี่ยงข ันเราใจกันด้วยบนเวที ฉะนั้น
เมื่อกบฏได้เจริญถึงขั้นแล้ว ข้อมไม่ม
ใครจะระงับให้สงบได้โดยเด็ดขาด แม้จะ
ทำให้สงบลงได้ชั่วคราว แต่ก็ย่อมจะต้อง
กลับกำเริบขึ้นร้ายแรงกว่าเก่าในเวลาอันไม่
ช้าเป็นแน่แท้

อันวาทะของกันมิให้เกิดกบฏประเภทที่ ๓
นั้น อะไรๆ ไม่ดี ไปกว่าให้เจ้า, ชุนนางและ
ราษฎรถือหลักว่าเป็นผู้ร่วมชาติกัน แท้จริง มี
เลอคอย่างเกียวกั้นแท้จริง ไม่เอารักเอาเปริย
หรือซ่มซกัน ค้วยประการใด ๆ ทั้งสนธิกิจทั้ง
มวลที่ ปฏิบัติ, พระ ราชกำหนดกกฎหมาย
ทั้งปวงที่จะนำออกใช้, รัฐประศาสน์นโยบาย
ทั้งปวงที่จะดำเนิน ทั้งมุ่งให้เข่นไปเพื่อความ
ยุติธรรม และความสุช ความเจริญของผู้ร่วม
ชาติโคยเสมอภาคกัน นั้นเป็นโฮสัด ขนาน
เกียวกใช้ได้ ทั้งเพื่อบอกกัน และเพื่อย้าย
โรคกบฏ ถ้าพระเจ้าอัลฟองโสโฮสัด
ขนานเสียแต่ในเวลาที่ยังไม่สายเกินแล้ว พระ
องค์ย่อม จะไม่ ต้อง มาเล่นเรื่องพระไชยสุริยา
คอนพานางสุมาล ออกจากพาราสาวดัก กัน
เป็นแน่ เพราะมันเป็นคณที่ไม่น่าสนุกเลย

๐ ๐ ๐

ที่ควรทำได้ก็ยังมี

(หลักเมือง วันที่ ๒๕ เมษ.)

สมัยนั้นสมัย ที่เศรษฐกิจกำลังฝืดเคือง
รัฐบาลกำลัง กระหม่อมกระหม่อม ตกทอดรายจ่าย
แต่ข้าพเจ้ายังรู้สึกประหลาดใจที่เห็นข้าราชการ-
การที่ใคร่เงินเคืองกันพินทุชนไปไม่จำนนมาก
แทบหักไม่พิน กระทรวงหนึ่ง ๆ มออยู่หลาย
ตำแหน่ง ไม่เห็นมีการงานที่หาประโยชน์
พอคุ้มกับรายจ่ายได้ เป็นการเปลืองทรัพย์
จากนาฬิกาแรงของประชาชนที่หาเงินต่าง
น้ำ ขวนขวายหาเงินมาเสียค่าภาษีอากร เงิน
เหล่านี้ที่เสียสละหนึ่ง ๆ หลายล้านบาท เรา
หวังว่าท่านเสนาบดีทั้งหลายของรัฐบาล พระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้กำวักทอน ลก
ตำแหน่งเหล่านี้ลงเสียบ้าง หรือเอาการงาน
ของกระทรวงหนึ่ง ๆ รวมกันเข้าที่ตำแหน่งออก
เสียบ้าง ยุบเลิกเสียบ้าง เพื่อทุนรายจ่าย
ออกได้ก็ และ ตกสมัยพนักงานให้เหลือ
เฉพาะการงาน อย่าให้พุ่มพวยจนเกินไป
พอเหมือนที่เป็นอยู่โดยไม่มีใครเหลียวแลโดย

เห็นว่าพวกเหล่านั้นเงินเดือนเล็ก ๆ น้อย ๆ ถัว
มากคน มากกรม กระทรวงเข้า เงินจะต้อง
จ่ายเดือนหนึ่งกองเป็นภูเขา คลังหาไม่
ความจำเป็นของมเท่าใด นอกจากเจ้ากระ-
ทรวง ขอ ตั้ง ไปอ้างเหตุต่าง ๆ นานา ประการ
แทนที่ระคกทอดลงได้ก็ ถัดไปเพิ่มจน ขอ
ให้ระคกถึงว่าจ้างมาก ก็ ต้องหาเงินได้มาก
เป็นข้อควรอย่างหยาย ๆ

เราโคเห็น การงาน ของกรมหนึ่ง ที่พอจะ
เทียบเคียงได้ว่ามีความจำเป็นอย่างไร จึงต้อง
มออยู่อย่างนี้ มีชนอธิบดี ๑ ผู้ช่วย ๑ เจ้า
กรม ๓ ปลัดกรม เขอะแยะ และ ยังมี ชน
สัญญาบัตรเกษีย ๕๐-๖๐ เขามันพนักงานไว้
เพียงไม่ถึง ๒๐ รวมในกรม คนร้อยละ
๕๐ คนเป็นชนนางเสียบหมค เวลาจะทำหน้า
ที่ของ เขาพวก ชนสัญญาบัตรมาเป็น พนักงาน
โดยเสียสละอันเปล่าประโยชน์ทั้งนี้ เป็นทาง
ที่ผิดอย่างยิ่ง มีผู้เห็นว่าควรระคกเลิกตำแหน่ง
สัญญาบัตรลงเป็นพนักงาน คนก็จะระเต็ม
จำนวนร้อยละ และเงินก็จะลดลึง

ข้าเฝ้า

พระราชบัญญัติเงินตราแก้ไขเพิ่มเติม

พุทธศักราช ๒๔๗๓

มีพระบรมราชโองการ ใน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทรงทราบทั่วกันว่า

โดยเหตุที่ทรงพระราชดำริว่า เป็นการสมควรจะจำหน่ายเงินเหรียญบาทที่มี
อยู่เกินความต้องการแห่งเงินตราของบ้านเมือง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติโดยบทมาตราดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติเงินตราแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๓”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่วันประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เติมบทมาตราดังต่อไปนี้ต่อมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติ
เงินตรา พุทธศักราช ๒๔๗๑

“มาตรา ๑๗ ก. (๑) ทำนว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายที่เสนานี้จะขาย
ส่วนใดส่วนหนึ่งแห่งเงินเหรียญบาทในทุนสำรอง

(๒) ให้ใช้ผลแห่งการขายนั้นชดเชยทองคำหรือค่าปริวรรตแห่งทองคำ และ
ทองคำหรือค่าปริวรรตแห่งทองคำนั้น ให้ถือเป็นทุนสำรอง”

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓ เป็นปีที่ ๖ ใน
รัชกาลปัจจุบัน

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติภาษีภายใน พุทธศักราช ๒๔๗๓

มีพระบรมราชโองการ ใน พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า
โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีภายใน

ร. ศ. ๑๑๑

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยบหมาดราตั้ง
ต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัติ^{นี้}ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
พระราชบัญญัติภาษีภายใน พุทธศักราช ๒๔๗๓”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัติ^{นี้}ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๔
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ค่าอาชญาบัตรอนุญาตให้ฆ่าสุกร ซึ่งได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๓๘
แห่งพระราชบัญญัติภาษีภายใน ร. ศ. ๑๑๑ นั้น ให้เปลี่ยนแปลงเสียใหม่ ตั้ง
ต่อไปนี้ คือ

สุกรใหญ่ ค่าอาชญาบัตรตัวละ ๔ บาท

ลูกสุกรขนาดตำหนึ้น น้ำหนักตัวหนึ่งต่ำกว่า ๒๒.๕ กิโลกรัม ค่าอาชญา-
บัตรตัวละ ๓ บาท

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓ เป็นปีที่ ๖ ใน
รัชกาลปัจจุบัน

พระราชบัญญัติ

ลักษณะผ้าโคกระบือและสุกรตามหัวเมือง

แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๓

มีพระบรมราชโองการ ใน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทรงทราบทั่วกันว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลักษณะผ้า
โคกระบือและสุกรตามหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๕

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยบทมาตรา
ต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ ลักษณะผ้าโค
กระบือและสุกร ตามหัวเมืองแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๓”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๔
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะผ้าโค กระบือ
และสุกรตามหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๕ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๗ ให้เรียกค่าธรรมเนียมผ้าสัตว์จากผู้ขออนุญาตรายตัวสัตว์ดังนี้
กือ

กระบือ ตัวละ ๖ บาท

โค ตัวละ ๔ บาท

ลูกโคที่ต่ำกว่า ๕๐ เซนติเมตร ตัวละ ๒ บาท

สุกร ตัวละ ๔ บาท

ลูกสุกรขนาดทำหมันนั้นหนักตัวหนึ่งต่ำกว่า ๒๒.๕ กิโลกรัม ตัวละ ๓ บาท”

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓ เป็นปีที่ ๖ ใน
รัชกาลปัจจุบัน

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติม

พุทธศักราช ๒๔๗๓

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มี
พระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ
สั่งว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร
แก้ไขบทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่งบางข้อ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยบทมาตรา
ต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า
“พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง
แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๓”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้
ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช
๒๔๗๔ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ข้อหมวดที่ ๗ แห่งพระ
ราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.
๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) นั้น ให้เปลี่ยน

เป็นดังต่อไปนี้

“หมวดที่ ๗ ว่าด้วยคำสั่งห้ามและ
ยึดทรัพย์ก่อนคำพิพากษา”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา
๕๑ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา
ความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑)
และใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๑ ในคดีซึ่งฟ้องเรียก
ทรัพย์ สอรรถ บาท และก่านั้น ขึ้นไป
โจทก์ จะขอให้ศาล ออกหมายยึดทรัพย์
ของจำเลย ทั้งหมด หรือ แต่ บางส่วนใน
เวลาที่ขึ้นฟ้องหรือเวลาใด ก่อนที่ศาล
ตัดสิน และให้เจ้ากรมกองหมาย หรือ
เจ้าพนักงานอื่น ที่ศาลเห็นสมควรรักษา
ไว้ก็ได้”

เมื่อศาลได้รับคำร้องของโจทก์ฝ่าย
เดียวเช่นนั้น ถ้าเห็นว่าฟ้องของโจทก์
เป็นความจริง และเมื่อโจทก์ได้นำ
พยานหลักฐาน มาสืบให้เป็นที่ พอใจ

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระราชบัญญัติ

ของศาลว่า จำเลยจะจำหน่ายทรัพย์สิน
ทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือจะพา
ทรัพย์สิน หนึ่ง ออกไป นอก อำนาจศาลโดย
ตั้งใจจะประวิงหรือขัดขวางต่อการบังคับ
ตาม คำสั่ง หรือ คำพิพากษา ซึ่ง อาจ จะ
ออกบังคับเอาแก่จำเลย หรือมีเหตุ
ซึ่งศาลพิเคราะห์เห็นเป็นที่พอใจว่าเป็น
การยุตติธรรม และสมควรแล้ว ก็ให้
ศาลออกหมายได้ในระหว่างพิจารณาเพื่อ
ยึดทรัพย์สิน

มาตรา ๕๑ ทวิ. ในคดีใด ๆ เมื่อ
ปรากฏเป็นที่พอใจของศาล จากพยาน
หลักฐานหรือเหตุอื่นว่า

(๑) ทรัพย์สินที่พิพาทกันใน คดีนั้น
มีทางนำกลับว่า คู่ความ ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง
จะทำให้เปลี่ยนแปลง หรือบุบสลาย
หรือโอนไปยังผู้อื่น หรือ

(๒) จำเลย ตั้งใจ จะขยับย้าย หรือ
จำหน่ายทรัพย์สินของตน เพื่อประสงค์จะ
ฉ้อเจ้าหนี้ หรือ

(๓) จำเลยตั้งใจกระทำ หรือนำ
จะกระทำซ้ำ หรือกระทำต่อไปซึ่งการ
ละเมิด หรือการผิดสัญญาที่ฟ้องร้อง
กันอยู่นั้น

ศาลจะออกหมายห้ามชั่วคราว ไม่ให้
กระทำการนั้น ๆ โดยมีกำหนดเงื่อนไข
ใด ๆ ตามแต่จะเห็นสมควร หรือโดย
ไม่มีกำหนดเงื่อนไขเสียก็ได้ หรือจะมี
คำสั่งอย่างอื่นตามที่ศาลเห็นควรเพื่อให้
หยุด หรือเพื่อบังคับการเปลี่ยนแปลงไป
เปล่า การบุบสลาย การโอน การขาย
การยกย้าย หรือการจำหน่ายซึ่งทรัพย์สิน
นั้นไว้จนกว่าจะได้พิพากษาคดี หรือ
จนกว่าจะมีคำสั่งอย่างอื่นต่อไปก็ได้

ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแจ้งคำร้อง
ขอห้ามนั้นไปให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ เว้น
ไว้แต่ ถ้าศาลเห็นว่าให้เวลานั้นเข้าไป จะ
เสียผลในการ ออกคำสั่งห้าม หรือคำสั่ง
อย่างอื่นนั้น ฉะนั้นจะไม่แจ้งก็ได้”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา
๕๒ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา
ความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑)
และใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๒ เมื่อเวลาที่จะออก
หมายยึดทรัพย์สิน คำสั่งห้ามชั่วคราว
หรือคำสั่งอย่างอื่น ศาลจะให้โจทก์
นำเงินจำนวนตามสมควรมาวางศาลก็ได้
เพื่อ เป็นประกัน สำหรับ ค่าเสียหาย ซึ่ง

พระราชบัญญัติ

พฤษภ

จำเลยอาจได้รับ เนื่องจากการที่โจทก์ได้ขอหมาย หรือ คำสั่งของศาลโดยไม่มีเหตุสมควร”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) และใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๓ จำเลยอาจร้องขอให้ศาลปล่อยทรัพย์สินที่ได้ยึดไว้ หรือถอนคำสั่งห้ามชั่วคราว หรือคำสั่งอย่างอื่นก็ได้ เมื่อได้แสดงเหตุอันสมควร และเมื่อได้ตกลงกันในเรื่องประกันหรือในเรื่องอื่น ศาลจะสั่งปล่อยทรัพย์สินหรือถอนคำสั่งเสียก็ได้ ตามจะเห็นสมควรโดยยุติธรรม”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) และใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๗ ถ้าศาลเห็นว่าการที่จับจำเลย หรือการที่ยึดทรัพย์สินสมบัติของจำเลยไว้ หรือการที่ออกคำสั่งห้ามชั่วคราวไว้ นั้น ได้ทำไปโดยคำขอของโจทก์ซึ่งปรากฏภายหลังว่าไม่มีเหตุผล

อันเพียงพอก็ดี หรือถ้าศาลยกฟ้องของโจทก์เสีย และปรากฏแก่ศาลว่าไม่มีเหตุผลอันเพียงพอ ที่โจทก์จะฟ้องคดีได้ก็ดี ศาลจะบังคับโจทก์ให้เสียเงินเป็นค่าทำขวัญให้แก่จำเลยก็ได้”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๘๔ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) และใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๘๔ ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ยังไม่ได้รับชำระหนี้ ครบตามคำพิพากษา และสาบานตัวเป็นหลักฐานว่ามีบุคคลภายนอกเป็นลูกหนี้จะต้องใช้เงิน หรือ ส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ศาลจะออกคำสั่งมิให้บุคคลภายนอกนั้นใช้เงิน หรือ ส่งมอบทรัพย์สิน แก่ ลูกหนี้ ตาม คำพิพากษา แต่ให้ใช้หรือส่งมอบไว้ต่อศาลหรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการตามหมายยึดของศาลภายในเวลาอันสมควร ซึ่งกำหนดไว้ในคำสั่งนั้นก็ได้”

ถ้าผู้ที่ได้รับหมายดังกล่าวนี้ ปฏิเสธหรือโต้แย้งหนทางที่ตนถูกกล่าวหา ให้ศาลมีอำนาจได้สอบสวน และถ้าเป็นที่พอใจว่า

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระราชบัญญัติ

หน้ทกล่าวหานันมอยู่จริง ก็ให้มำสั่ง
ให้บุคคลภายนอกนั้นชำระหนี้ตามวิธี
เดียวกับที่กล่าวไว้ข้างต้น หรือถ้าศาล
เห็นว่า การจะเสร็จไปโดยสะดวกไม่ได้
ด้วยวิธีใดส่วนไซ้ ศาลจะมีคำสั่ง
อย่างอื่นเพื่อให้เรื่องเสร็จไปโดยประการ
ที่เห็นว่าสะดวกก็ได้

ถ้าบุคคลภายนอกผู้ท่ศาลออกคำสั่ง
ไปดังกล่าวข้างต้นไม่ปฏิเสธหรือโต้แย้ง
หน้ทถูกกล่าวหา หรือผู้ยื่นปฏิเสธหรือ
โต้แย้ง แต่ศาลได้ชี้ขาด และมีคำสั่ง
ให้ชำระหนี้แล้ว ในกรณีเช่นนี้ ถ้า
บุคคลที่กล่าวหาหนั้นไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง
ศาล ก็ให้ศาลมีอำนาจออกหมายยึด
ทรัพย์สิน และ ดำเนินการ โดยวิธีเดียวกัน
เสมือนหนึ่งบุคคลนั้นเองเป็นลูกหนี้ตาม
คำพิพากษา”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา
๘๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา
ความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑)
และใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“ มาตรา ๘๖ การที่คู่ความฝ่ายใด
จะอุทธรณ์นั้น

ข้อ ๑ ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์คำสั่ง

หรือคำชี้ขาดของศาลในระหว่างพิจารณา
ก่อนศาลได้พิพากษาคัดเรื่องนั้น เว้น
ไว้แต่คำสั่ง หรือ คำบังคับให้ปรับไหม
หรือให้จำข้งผู้หนึ่งผู้ใดในระหว่างพิจารณา
แต่ ถ้า คู่ความ จะมีคำโต้แย้งคำสั่ง หรือ
คำชี้ขาดประการใด ก็ให้ศาลจดคำเหล่านี้นไว้
ในสำนวน เพื่อความสะดวกใน

การพิจารณาคัดเรื่องนั้นชั้นอุทธรณ์

ข้อ ๒ ภายในบังคับแห่งพระราช
บัญญัติอุทธรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๓ คดีที่ศาล
ตัดสินแล้ว คู่ความมีอำนาจจะอุทธรณ์
ได้ภายในกำหนดเดือนหนึ่ง นับตั้งแต่
วันได้ฟัง หรือควรจะได้ฟังคำตัดสินเป็น
ต้นไป การยื่นอุทธรณ์นั้นมิให้ถือว่า
เป็นการขอทุเลาการบังคับ แต่เมื่อมี
เหตุอันสมควร ผู้อุทธรณ์อาจยื่นคำร้อง
ขอทุเลาการบังคับได้

เมื่อศาลได้รับคำร้องขอทุเลาการ
บังคับ ศาลจะได้ส่งไปตามสมควรแก่
พฤติการณ์หรือได้ส่วนคำร้องนั้น แล้ว
จึงส่งก็ได้ ในการส่งนั้น จะส่งโดยมี
เงื่อนไขหรือไม่มีเงื่อนไขก็ได้ หรือจะส่ง
ให้ผู้อุทธรณ์ทำทัณฑ์บนว่า จะไม่ยกย้าย
ทรัพย์สินสมบัติ ของตน เสียในระหว่าง อุท-

ธรณ์หรือให้หาประกันมาให้ศาลให้พอ ตามคำตัดสินก็ได้ หรือให้เอาเงินมาวางศาลตามจำนวนในคำตัดสินก็ได้ ตามแต่ศาลจะเห็นสมควร ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่ทำตามคำสั่ง ศาลมีอำนาจจะยึดทรัพย์สมบัติ และถ้าทรัพย์สมบัติดังกล่าวนั้น หรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่ง เป็นสิ่งห้ามมรดก และเห็นว่าเป็นการจำเป็น หรือสมควรที่จะเอาออกขายทอดตลาดโดยที่มีสภาพ เป็นของเสีย ง่าย หรือเป็นของซึ่งถ้ารักษาไว้ในระหว่างอุทธรณ์จะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก หรือ เป็นการลำบากเกินควร ศาลจะสั่งให้เอาออกขายทอดตลาดเสียก็ได้

ในคดีบางเรื่อง เมื่อศาลเห็นสมควรว่า ควรรอการบังคับไว้ในระหว่างอุทธรณ์ไว้ ศาลจะสั่งให้งดการบังคับนั้นไว้ก่อนก็ได้

ข้อ ๓ ในชั้นอุทธรณ์นั้น ให้เรียกค่าความเดิมมาว่าความกันต่อไป

ข้อ ๔ ฟ้องอุทธรณ์นั้น ต้องเขียนเป็นหนังสือ และผู้อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งผู้ชนะคดีจะได้รับตามคำตัดสินมาวางศาล พร้อมกับ ฟ้องอุท-

ธรณ์ซึ่งท่านให้ยื่นต่อศาลเดิม

ถ้าศาลเห็นว่า ควรจะรับ เป็น ฟ้องอุทธรณ์ได้ และการอุทธรณ์นั้นจะทำให้ผู้ชนะคดีต้องเสียค่าธรรมเนียมขึ้น อุทธรณ์อีกไซ้ ศาลจะสั่งให้ผู้อุทธรณ์วางเงินอีก ให้คุ้ม ค่าธรรมเนียม ภายในอัตราที่ข้อบัญญัติ การที่จะให้ผู้อุทธรณ์นำเงินมาวางศาลอีกตามที่กล่าวนี้ ศาลต้องกำหนดวันให้ แต่ท่านห้ามมิให้กำหนดเกินกว่าสิบวัน ต่อจากกำหนดอายุความอุทธรณ์ และถ้าผู้อุทธรณ์ไม่ได้นำเงินมาวางตามวันที่ได้กำหนดไว้ นั้นแล้ว ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอุทธรณ์

ข้อ ๕ ผู้อุทธรณ์ต้องส่งสำเนาเรื่องราวร้องอุทธรณ์นั้นต่อศาลเดิม เพื่อส่งให้แก่จำเลยอุทธรณ์ (คือฝ่ายโจทก์หรือ จำเลยความเดิม ซึ่งเป็นฝ่ายที่มีได้อุทธรณ์นั้น)

ข้อ ๖ จำเลยอุทธรณ์จะทำคำแก้อุทธรณ์มายื่นต่อศาล ซึ่งได้พิจารณาความเดิม ภายใน กำหนด สิบห้าวัน ก็ได้ นับตั้งแต่วันที่ผู้อุทธรณ์ได้นอนอุทธรณ์

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๐๐, ๑๐๑, ๑๐๒ และ ๑๐๓ แห่งพระ-

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระราชบัญญัติ

ราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๓ (พ. ศ. ๒๔๕๑) และใช้ความ
สองมาตราต่อไปนี้เป็นแทน

ท่านว่าศาลจะสั่งหรือไต่สวนแล้ว จึงสั่ง
ก็ได้ ตามแต่จะเห็นสมควร”

มาตรา ๑๑ ให้แก้คำว่า “พ้นบาท”

“มาตรา ๑๐๑ ภายในบังคับแห่ง
กฎหมาย ว่า ด้วย ลักษณะ ฎีกา อุทธรณ์
คดีที่ศาลอุทธรณ์ตัดสินแล้ว คู่ความมี
อำนาจที่จะฎีกาได้ภายในกำหนดเดือน
หนึ่ง นับตั้งแต่วันได้ฟัง หรือควรจะ
ได้ฟัง คำตัดสิน ศาลอุทธรณ์เป็นต้นไป
และให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๖ ว่า
ด้วยอุทธรณ์มาบังคับโดยอนุโลม”

ในมาตรา ๑๔๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธี
พิจารณาความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๓ (พ. ศ.
๒๔๕๑) เป็น “สองพ้นบาท” และ
คำว่า “สิบบาท” ในมาตรา ๑๔๔ เป็น
“ยี่สิบบาท”

มาตรา ๑๒ บรรดาอรรถคดีที่ไต่ขึ้น
ฟ้องก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ให้อยู่
ภายในบังคับ แห่ง พระราชกำหนดกฎ-
หมายเดิม จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

“มาตรา ๑๐๒ ถ้าผู้แพคดีในชั้น
ศาลที่ ๑ อุทธรณ์ และกลับชนะคดีใน
ข้อสำคัญชั้นอุทธรณ์แล้ว จะร้องขอ
ต่อศาลให้ถอนการยึดทรัพย์หรือขอลอน
เงินที่ได้วางไว้วันนั้นคืนก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๓ มีนาคม
พุทธศักราช ๒๔๗๓ เป็นปีที่ ๖ ใน
รัชกาลปัจจุบัน

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า

พุทธศักราช ๒๔๗๔

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา-
ประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มี
พระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ฯ

เครื่องหมายและชื่อการค้าขาย พุทธ-
ศักราช ๒๔๕๗ ตั้งแต่วันใช้พระราช-
บัญญัติ

ให้ประกาศจงทราบทั่วกันว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร
จัดให้มีการคุ้มครองอุตสาหกรรม และ
พาณิชย์ และยังความสุจริตในพนัก-
กรรมไม้นั้น

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้
ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยบทมาตรา
ต่อไปนี้

หมวด ๑

ข้อความเบื้องต้น

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียก
ว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า
พุทธศักราช ๒๔๗๔

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้ง
แต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔

ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ ลักษณะ

หมวด ๒

เครื่องหมายการค้า

มาตรา ๓ ตามความหมายแห่ง
พระราชบัญญัตินี้ (ถ้าตีบทมิได้แสดง
ให้เห็นเป็นอย่างอื่น) คำว่า “ เครื่อง
หมาย ” ให้กินความถึงภาพอันคิดขึ้น
ตรา คำจำหน้า ใบสลาก ตัว นาม
ลายมือชื่อ คำ ตัวหนังสือ ตัวเลข
หรือชุนุ่มแห่งสิ่งเหล่านั้น

คำว่า “ เครื่องหมายการค้า ” หมาย
ความว่า เครื่องหมายซึ่งใช้หรือจะใช้
เป็นที่หมาย หรือเกี่ยวข้องกับสินค้า
เพื่อสำแดงว่าสินค้านั้น ๆ เป็นสินค้า
ของเจ้าของเครื่องหมายการค้า โดยได้
ทำขึ้น โดยการเลือก โดยให้คำรับรอง
โดยทำการค้าขายสินค้านั้น หรือโดย

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระราชบัญญัติ

เป็นผู้เสนอขาย

บ่งละเพาะ ก็มีให้รับจดทะเบียน

มาตรา ๔ ท่านว่าสิ่งอันกล่าวต่อไปนี้เป็นสาระสำคัญ ต้องมีสิ่งหนึ่งเป็นอย่างน้อยอยู่ในเครื่องหมายการค้า อันพึงรับจดทะเบียนได้

ตามความหมายแห่งมาตรานี้ คำว่า “ลักษณะบ่งละเพาะ” หมายความว่า นำมาทำให้เหมาะ เพื่อจะใช้ให้เห็นว่าสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้น ผิดกับสินค้าของผู้อื่น

(๑) ชื่อ บริษัท ชื่อ เอกชน หรือชื่อห้าง แสดงโดยลักษณะพิเศษ หรือละเพาะ

มาตรา ๕ ในเครื่องหมายการค้า หรือ ส่วน แห่ง เครื่องหมาย การ คำนี้น ท่านห้ามมิให้ใช้

(๒) ลายมือชื่อของผู้จดทะเบียน หรือของผู้อยู่ในตำแหน่งของผู้ขึ้นมาก่อนในกิจการค้าขายนั้น

(๑) ตราหลวง หรือ ตราราชการของหลวง ราชการ หรือของชาติ

(๓) คำที่ประดิษฐ์ขึ้นคำหนึ่งหรือหลายคำ

(๒) พระบรมราชาภิเษย และตัวอักษรย่อพระบรมราชาภิเษย

(๔) คำเดียว หรือหลายคำ อันไม่ได้ถึงถึงลักษณะ หรือ คุณสมบัติ แห่งสินค้าโดยตรง และตามความหมายอันเข้าใจกันโดยธรรมดา ไม่เป็นชื่อในภูมิศาสตร์หรือนามสกุล

(๓) พระรูป พระเจ้า แผ่นดินพระมหีส พระบรมวงศานุวงศ์ ฝ่ายหน้า ฝ่ายใน ในพระราชวงศ์ปัจจุบัน

(๕) เครื่องหมายอื่น ๆ อันมีลักษณะบ่งละเพาะ แต่ท่านว่า ชื่อลายมือชื่อ คำ ๆ หนึ่ง หรือ หลายคำ อันมิได้อยู่ภายในบรรยาย อันกล่าวไว้ในวรรค (๑) (๒) (๓) และ (๔) นั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานมาแสดงว่ามีลักษณะ

(๔) พระราชลัญจกร และลัญจกรในราชการ

(๕) ตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์

(๖) เครื่องหมายภาษาใด หรือชื่อภาษาใด หรือกาเยแนว

(๗) เครื่องหมายอย่างใด ๆ อันขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือศีลธรรม

(๘) ภาพอันคิดขึ้นให้เป็นอย่าง

พระราชบัญญัติ

พฤษภา

เดียวกับ หรือคล้ายคลึงกับเหรียญ ใบ
สำคัญ คู่มือ หรือประกาศนียบัตร
อันใดให้เป็นรางวัลในการแสดงพิพธิ-
กณฑ์ ซึ่งรัฐบาลสยาม หรือรัฐบาล
ต่างประเทศ หรือประชาบาลได้จัดตั้ง
ให้ขึ้น นอกจากนี้จะได้รับเหรียญใบ
สำคัญคู่มือ หรือประกาศนียบัตร เช่น
นั้น เป็นรางวัลสำหรับสินค้าที่ใช้เครื่อง
หมายนั้น

(๕) รูปคนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยเขา
ไม่ได้ให้อนุญาต หรือรูปคนที่ตาย โดย
ไม่ได้ได้รับความยินยอมของบุคคลผู้
สืบสันดาน สามี และ ภริยา

หมวด ๓

การขอจดทะเบียน เครื่องหมายการค้า

มาตรา ๖ เครื่องหมายการค้าอัน
ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔ และ
ทั้งไม่ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕ ไซ้
ท่านว่าอาจจดทะเบียนได้

มาตรา ๗ การขอจดทะเบียนต้อง
ปฏิบัติตามวิธีอันบัญญัติไว้ใน กฎเสนา-
บดี และต้องส่งแบบเครื่องหมาย

การค้าที่จะจดทะเบียนนั้นเองมาด้วย

มาตรา ๘ การขอจดทะเบียนเครื่อง
หมายการค้า นั้น จะขอจดสำหรับสินค้า
ทั้งจำพวกตามรายการ จำพวกสินค้า คิด
ท้ายพระราชบัญญัติ หรือจะขอจด
สำหรับสินค้าจะเพาะอย่างก็ได้

มาตรา ๙ ถ้าผู้ขอจดทะเบียนไม่ได้
เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าไซ้ ท่าน
ว่าต้องมีหนังสือมอบฉันทะ แสดงว่า
ผู้ขอมีอำนาจที่จะขอจดทะเบียนได้แนบ
มากับคำขอด้วย

มาตรา ๑๐ ท่านห้ามมิให้รับคำขอ
จดทะเบียนไว้พิจารณา เว้นแต่เจ้าของ
เครื่องหมายหรือตัวแทนมีสำนักงานการ
ค้าตั้งอยู่เป็นที่ในประเทศสยาม หรือ
มีสถานที่ส่งบัตรหมายถึงได้ในประเทศ
สยาม

มาตรา ๑๑ ถ้าประสงค์จะใช้เครื่อง
หมายการค้า อันเดียวกัน สำหรับ สินค้า
ต่างจำพวก ให้ยื่นคำขอแยกเป็นจำ-
พวกละฉบับ

มาตรา ๑๒ เครื่องหมายการค้าสอง
หรือกว่า สองเครื่องหมาย อันใช้สำหรับ
สินค้าชนิดเดียวกัน ถ้าคล้ายกันจน

พ.ศ. ๒๔๗๔

พระราชบัญญัติ

ถึงกับว่านอกจากผู้ขอจะใช้เองแล้ว ก็
เป็นการมุ่งหมาย จะลง หรือ ทำให้เกิด
สับสนกันละนี้ ท่านว่าถ้าผู้ขอคนเดียว
กัน จะจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายชุด
ก็ได้

มาตรา ๑๓ ถ้าเครื่องหมายการค้า
มีคำเขียนเป็นหนังสือนอกจากหนังสือ
ไทย ให้มีสลักหลังคำขอ เขียนคำนั้น ๆ
เป็นหนังสือไทย และถ้าแปลเป็นไทย
ได้ ก็ให้มีคำแปลด้วย คำสลักหลังนั้น
เจ้าของหรือผู้แทนต้องลงลายมือชื่อ

มาตรา ๑๔ นายทะเบียนมีอำนาจ
เรียกให้ผู้ขอจดทะเบียน ส่งแม่พิมพ์รูป
เครื่องหมายการค้าที่ขอจดทะเบียนตาม
ขนาดซึ่งนายทะเบียนจะกำหนด

มาตรา ๑๕ ภายในบังคับบทบัญญัติ
มาตรา ๑๖ วรรค ๒ ท่านว่าบรรดาคำ
ขอจดทะเบียน ซึ่งยื่นไว้ก่อนวันใช้พระ-
ราชบัญญัติ ถ้าถูกต้องตามบทบัญญัติ
แห่งพระราชบัญญัติแล้ว ให้ถือว่ายื่น
ในวันใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑๖ ถ้านายทะเบียนเห็นว่า
เครื่องหมายการค้ารายใด มีลักษณะอัน
ต้องห้ามตามมาตรา ๕ หรือเหมือนกัน

กับเครื่องหมายการค้าซึ่งเจ้าของอื่นได้
นำมาจดทะเบียนไว้แล้ว เพื่อสินค้า
จำพวกเดียวกัน หรือเป็นเครื่องหมาย
ที่คล้ายกับเครื่องหมาย เช่น ท่าน จิน
ถึงนับได้ว่าเป็นการลงสาธารณชน ก็ได้
หรือถ้านายทะเบียนเห็นว่า การนี้ได้เป็น
ไปตามบทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัตินั้น
ก็ได้ ท่านห้ามมิให้นายทะเบียนรับจด
ทะเบียน และให้นายทะเบียนมีหนังสือ
แจ้งเหตุที่ไม่รับจดทะเบียนนั้นไปให้
ผู้ขอทราบ

ถ้านายทะเบียนไม่รับจดทะเบียนครั้ง
กล่าวมาข้างต้นไซ้ ท่านว่า เสนาบดี
กระทรวงพาณิชย์และคมนาคมมีอำนาจ
สั่งเปลี่ยนได้ ถ้าผู้ขอจดทะเบียนยื่น
คำร้อง ต่อ เสนาบดี ขอให้ฟัง คำชี้แจง
ของผู้ขอและของนายทะเบียนไซ้ ให้
เสนาบดีฟังคำชี้แจงทั้งสองฝ่าย แล้ว
ตัดสินว่า คำขอนั้น ให้ได้ รับจดทะเบียน
หรือไม่ และถ้ารับให้รับโดยมีหรือไม่
ซึ่งเงื่อนไข หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลง
หรือข้อขัดข้องในวิธีในเขตต์ที่แห่งการให้
หรืออื่น ๆ

มาตรา ๑๗ ถ้ามีบุคคลหลายคนต่าง

คน ต่างอ้างว่า เป็น เจ้าของ เครื่องหมาย
การค้าอันเดียวกัน หรือเกือบเหมือนกัน
ใช้สำหรับสินค้าเดียวหรือชนิดเดียวกัน
และต่างคน ต่างร้องขอจดทะเบียนเป็น
เจ้าของเครื่องหมายการค้านั้น ๆ ท่าน
ให้นายทะเบียนมีหนังสือส่งลงทะเบียน
ไปรษณีย์ บอกไปยัง บรรดาผู้จดทะเบียน
ทุกคนว่า ขอชักกัน ให้ตกลงกัน
เอง หรือนำคดีไปสู่ศาล

ภายในสามเดือน นับแต่วันที่ได้ส่ง
หนังสือบอกไป ถ้านายทะเบียนไม่ได้
รับแจ้งความว่า ผู้ขอได้ตกลงกันแล้ว
หรือได้นำคดีไปสู่ศาลแล้ว ให้นาย
ทะเบียนจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า
ซึ่งตามความจริงเจ้าของได้ขอขึ้นมาก่อน
ผู้นั้น

ถ้า ผู้ขอ จดทะเบียน ทุกฝ่าย ได้ทำ
ความตกลงกัน ก็ให้จดทะเบียนตาม
ข้อตกลงนั้น

มาตรา ๑๔ เครื่องหมายการค้า ซึ่ง
ต่างเจ้าของต่างได้ใช้มาแล้วด้วยกันโดย
สุจริต หรือมีพฤติการณ์พิเศษซึ่งนาย
ทะเบียน เห็นสมควรรับจดทะเบียนไว้
ท่านว่า นายทะเบียน จะ รับ จด ทะเบียน

เครื่องหมายการค้าเดียวกัน หรือเกือบ
เหมือนกันสำหรับสินค้าเดียวกัน หรือ
ชนิดเดียวกัน ให้แก่หลายเจ้าของ ก็ได้
โดยมี หรือไม่มี เงื่อนไข และข้อจำกัด
ในวิธี ใช้ หรือ เขตต์ที่ แห่งการใช้ หรือ
อื่น ๆ ตามแต่นายทะเบียนเห็นควร
กำหนด

ถ้านายทะเบียน ไม่รับ จดทะเบียน
เครื่องหมายการค้า หรือกำหนดเงื่อนไข
หรือข้อจำกัดไม่เป็นที่พอใจของผู้จดทะเบียน
ไשר ท่านให้นำบทบัญญัติแห่ง
มาตรา ๑๖ วรรค ๒ มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

มาตรา ๑๕ ถ้าในเครื่องหมายการค้า
มีอะไร ซึ่งใช้กันสามัญ ในการค้าขาย
หรือมีลักษณะไม่บังจะเพาะว่า เป็นของ
สินค้านั้น ๆ ไשר ก่อนที่นายทะเบียน
จะตัดสินว่าจะรับจดทะเบียนหรือไม่นั้น
นายทะเบียน อาจ เรียกให้ ผู้ขอ จด ทะ-
เบียนแสดงปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิ
ของตนผู้เดียวที่จะใช้ส่วนหนึ่งหรือหลาย
ส่วนแห่งเครื่องหมายนั้น หรือทั้งหมด
หรือบางภาค แห่งสิ่งทว่าใช้กันสามัญใน
การค้าขาย ซึ่งนายทะเบียนไม่ยอมว่า

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระราชบัญญัติ

ผู้ขอควรเป็นเจ้าของ หรือถ้านายทะเบียนจะให้แสดงปฏิเสธอย่างอื่นตามที่นายทะเบียนเห็นว่าต้องแสดง เพื่อกำหนดเขตต์แห่งสิทธิของ เจ้าของในการจดทะเบียนนั้นก็ได้ แต่ท่านว่าถ้าปฏิเสธอันลงไว้ในทะเบียนนั้น ไม่กระทบถึงสิทธิแห่งเจ้าของ โดยประการอันมิได้ เป็นปัญหา เนื่องแต่การ จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ซึ่งเจ้าของให้คำปฏิเสธนั้น

ถ้าเจ้าของไม่พอใจในความต้องการของนายทะเบียนไซ้ ท่านให้นับทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๖ วรรค ๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ เมื่อรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เข้าร่วมในความ ตก ลง รายใด ใน ระวัง ประเทศ เพื่อกู้มครองสิทธิในอุตสาหกรรมบัดแล้ว บุคคลใดได้ร้องขอความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของตนในประเทศซึ่งอยู่ในความตกลงนั้นไซ้ ท่านว่าในการจดทะเบียน บุคคลนั้นมีสิทธิถือเวลาขึ้นคำร้องก่อนหลังผู้อื่นตามที่ได้บัญญัติไว้ในความตกลงระหว่างประเทศนั้น ให้

เสนาคดีมีอำนาจออก กฎ เพื่อให้เกิดเป็นไป ตามบัญญัติใน ความตกลงนั้น ๆ อันเกี่ยวแก่สิทธิแห่งการขึ้นคำร้องก่อนหลัง

หมวด ๔

การรับจดทะเบียน

มาตรา ๒๑ เมื่อนายทะเบียนพิจารณา แล้ว เห็น ควรรับ จดทะเบียน เครื่องหมายการค้ารายใด ให้นายทะเบียน

ประกาศคำขอ จดทะเบียน เครื่องหมายนั้น ตามวิธีที่กำหนดไว้ในกฎเสนาคดี

มาตรา ๒๒ (ก) ภายในกำหนดเวลาสามเดือน นับแต่วันประกาศคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตั้งบัญญัติไว้ในมาตราก่อน ผู้ใดจะยื่นคำคัดค้านการจดทะเบียนเครื่องหมายนั้น ต่อ นายทะเบียนก็ได้

(ข) คำร้องคัดค้านนั้น ให้ทำเป็นหนังสือ และให้แสดงเหตุที่คัดค้านนั้นด้วย

(ค) ให้นายทะเบียนส่งสำเนาคำร้องคัดค้านไปยังผู้ขอจดทะเบียน และภายในกำหนดเวลาสามเดือน นับแต่ได้

พระราชบัญญัติ

พฤษภา

รับสำเนาเครื่องคัดค้านแล้ว ผู้ขอ
จดทะเบียนต้องยื่นคำโต้แย้ง แลลงเหตุ
ที่ตนอาศัย เป็นหลัก ใน การขอ จดทะ-
เบียน ถ้าผู้ขอจดทะเบียนมิได้กระทำ
ตั้งวัน ท่านให้ถือว่าผู้ขอจดทะเบียน
ละทิ้งคำขอจดทะเบียนของตน

(ข) ถ้าผู้ขอจดทะเบียนยื่นคำโต้
แย้งตั้งแต่วันแล้ว ให้นายทะเบียน
ส่งสำเนาคำโต้แย้ง นั้น ไปยัง ผู้คัดค้าน
พร้อมด้วย คำวินิจฉัย ของ นายทะเบียน
นายทะเบียนจะให้ทั้งสองฝ่ายมาแถลง
การณ์ให้ฟังก่อน เพื่อประกอบการวินิจฉัย
ก็ได้

เมื่อ นายทะเบียนได้ให้ คำวินิจฉัย
แล้ว ท่านให้รอไปสามสิบวันก่อน จึง
จดทะเบียนคำขอ

ภายในสามสิบวันนี้ ถ้าฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่งได้แจ้งให้นายทะเบียนทราบว่า
ได้นำคดีสู่ศาลแล้ว ท่านให้นายทะเบียน
รอฟังคำพิพากษาของศาล

มาตรา ๒๓ เมื่อนายทะเบียนรับคำ
ขอจดทะเบียนรายใด และคำขอนั้นไม่
มีผู้คัดค้านก็ดี หรือมีผู้คัดค้านแต่ได้

วินิจฉัยให้ผู้ยื่นคำขอชนะก็ดี ท่านให้
นายทะเบียน จด ทะเบียน เครื่อง หมาย
การค้านั้น ตามวิธีที่กำหนดไว้ในกฎ
เสนาบดี

มาตรา ๒๔ เมื่อรับจดทะเบียน
เครื่องหมายการค้ารายใด ท่านว่าภายใน
บังคับแห่งมาตรา ๑๕ ให้จัดวันทั้ง
ในคำขอนั้น เป็นวันจดทะเบียน และ
ตามความหมายของพระราชบัญญัตินี้ให้
ถือว่าวันนั้นเป็นวันจดทะเบียน

มาตรา ๒๕ เมื่อได้จดทะเบียน
เครื่องหมายการค้าแล้วให้นายทะเบียน
ออกหนังสือคู่มือให้แก่ผู้ขอจดทะเบียน
ตามแบบที่กำหนดไว้ในกฎเสนาบดี

มาตรา ๒๖ ถ้า การ จดทะเบียน
เครื่องหมาย การค้า กระทำให้เสร็จไป
ภายในหกเดือนนับแต่วันขอจดทะเบียน
ไม่ได้ เพราะความบกพร่องของผู้ขอจด
ทะเบียน ให้นายทะเบียนแจ้งความ
เป็น หนังสือ ให้ ผู้ขอ จดทะเบียน ทราบ
และถ้าการ จดทะเบียนไม่เสร็จไป ภายใน
เวลาที่กำหนดให้ในคำแจ้งความ ท่านให้
ถือว่าผู้ขอละทิ้งคำขอของตน

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระราชบัญญัติ

หมวด ๕

ผลแห่งการจดทะเบียน

มาตรา ๒๗ ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ บุคคลผู้ได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้น ท่านให้ถือว่าเป็นเจ้าของ มีสิทธิผู้เดียว เพื่อให้เครื่องหมายสำหรับสินค้าทั้งหมดในจำพวกหนึ่ง หรือหลายจำพวกที่ได้จดทะเบียนไว้

มาตรา ๒๘ เครื่องหมายการค้าอันได้จดทะเบียนไว้โดย มิได้จำกัด สิ้น ให้ถือว่าได้จดทะเบียนไว้ทุกสิ่ง

มาตรา ๒๙ เมื่อได้ใช้พระราชบัญญัตินี้แล้ว ท่านว่าผู้ใดจะนำคำสู่ศาลเพื่อป้องกัน หรือเรียกค่าเสียหาย ในการ ล่วงสิทธิเครื่องหมายการค้า ที่มิได้จดทะเบียนนั้นไม่ได้

ท่านว่าข้อความในพระราชบัญญัตินี้ ไม่กระทบถึงสิทธิ ในการ พ้องร้องคดี ซึ่งจำเลยเอาสินค้าของจำเลยไปลงขายว่าเป็นสินค้าของผู้อื่น และไม่ตัดสิทธิทางแก้อันผู้เสียหายจะพึงมี

มาตรา ๓๐ การจดทะเบียนตาม

พระราชบัญญัตินี้ ท่านว่าไม่เป็นการขัดขวางต่อผู้ใดในการใช้โดยสุจริต ซึ่งนามและสำนักงานการค้าของตน หรือของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งตน มาก่อน ในกิจการค้าขายนั้น หรือสิทธิในการใช้โดยสุจริต ซึ่ง คำ บรรยาย ลักษณะ หรือ คุณสมบัติแห่งสินค้าของตน

หมวด ๖

การแก้ไข้ทะเบียนและการโอน

เครื่องหมายการค้า

มาตรา ๓๑ สิทธิในเครื่องหมายการค้า นั้น โอนกันได้แต่ละเพาะเมื่อโอน พร้อมกับกิจการค้าขายสินค้าที่ได้จดทะเบียนใช้เครื่องหมายนั้น

มาตรา ๓๒ เครื่องหมายชุดที่จดทะเบียนไว้ตามมาตรา ๑๒ นั้น ถ้าจะโอนแก่กันต้องโอนทั้งชุด ท่านมิให้แยกโอน

มาตรา ๓๓ การโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้า ที่ได้ จดทะเบียน แล้ว ก็ดี หรือการเปลี่ยนแปลงข้อความใด ๆ ซึ่งได้จดทะเบียนแล้วก็ดี ท่านว่าต้องจดทะเบียนจึงจะสมบูรณ์

พระราชบัญญัติ

พฤษภา

มาตรา ๓๔ การขอเปลี่ยนแปลงที่ดิน
ขอโอนที่ดิน ต้องยื่นหนังสือคำขอตาม
แบบที่กำหนดไว้ในกฎเสนาบดี

ปฏิบัติให้ครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ใน
กฎเสนาบดี สำหรับ การขอ ต่ออายุ ที่ดิน
ท่านว่า นายทะเบียน จะเพิกถอน เครื่อง
หมายการค้ำนั้น เสียจากทะเบียนก็ได้

หมวด ๗

ต่ออายุ และเพิกถอนการจดทะเบียน

มาตรา ๓๕ เมื่อนายทะเบียนได้
เพิกถอน เครื่องหมายการค้ำ ตามความ

มาตรา ๓๕ การจดทะเบียนเครื่อง
หมายการค้ำนั้น ท่านว่าสมบูรณ์เพียง
สิบปี แต่จะต่ออายุตามบทแห่งพระ-
ราชบัญญัตินี้ได้

ในมาตรา ๓๗ แล้ว ถ้ามีการขอจด
ทะเบียนขึ้นมากภายในสิบสองเดือนนับ
แต่วันเพิกถอน ท่านให้ถือว่าเครื่อง
หมายนั้นยังอยู่ในทะเบียน เว้นแต่จะ
มีผู้มาแสดงให้เห็นที่พอใจนายทะเบียน
ได้ว่า เครื่องหมายนั้น มิได้มีการใช้
โดยสุจริตใน ระยะเวลาสองปี ก่อนวันที่เพิก
ถอนนั้น

มาตรา ๓๖ ภายในเวลาสามเดือน
ก่อนสิ้นอายุการจดทะเบียน เจ้าของ
จะขอต่ออายุเครื่องหมายคำของตน
ตามวิธี ที่ กำหนดไว้ใน กฎเสนาบดี อีก
สิบปี จากวันสิ้นอายุการจดทะเบียนเดิม
หรือ จากวันสิ้นอายุ ที่ได้ ต่อไว้ ครั้งหลัง
ก็ได้

มาตรา ๓๘ ทะเบียน เครื่องหมาย
การค้ำนั้น ถ้า เจ้าของ เครื่องหมาย
(หรือผู้แทน) ได้เลิกตั้ง สำนักงาน

มาตรา ๓๗ ก่อนสิ้นอายุการจด
ทะเบียนเครื่องหมายการค้ำ ไม่น้อยกว่า
สามเดือน ให้ นายทะเบียนแจ้งวัน
สิ้นอายุไปยังเจ้าของเครื่องหมาย ณ สำนั
กงานที่จดทะเบียนไว้ และเมื่อหมด
อายุการจดทะเบียนแล้ว ถ้าไม่มาขอ
ต่ออายุขึ้นจนมากติ หรือเจ้าของไม่

การค้ำ หรือ สถานที่สำหรับส่งบัตร
หมายในประเทศสยาม ท่านว่าให้นาย
ทะเบียนเพิกถอนทะเบียน เครื่องหมาย
การค้ำนั้นเสีย

มาตรา ๔๐ ก่อน ดำเนินการ เพิก
ถอนทะเบียนเครื่องหมายการค้ำตามข้อ
ความในมาตรา ๓๗ หรือ ๓๘ นั้น ให้

พ. ศ. ๒๔๗๔

พระราชบัญญัติ

นายทะเบียนมีหนังสือบอกล่วงหน้าแก่เจ้าของ หรือผู้แทนสามเดือน คำบอกล่วงหน้านั้น ให้ส่ง ณ สำนักงาน ซึ่งได้จดทะเบียนครั้งแรก

มาตรา ๔๑ ทะเบียน เครื่องหมายการค้า นั้น ศาลอาจมีคำสั่งให้เพิกถอนได้ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำร้อง และแสดงได้ว่า

(๑) ผู้ร้อง มีสิทธิใน เครื่องหมายการค้า นั้น ดีกว่า ผู้ที่ได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของ หรือ

(๒) เครื่องหมายการค้า นั้นในบัดนี้เป็นสิ่งสามัญในการค้าขาย หรือ

(๓) เครื่องหมายการค้า นั้นได้จดทะเบียนไว้ผิด ต่อบทบัญญัติ มาตรา ๔ และ ๕ แห่งพระราชบัญญัติ

ถ้าผู้ร้องแสดงได้เพียงว่า ตนมีสิทธิดีกว่าจะเพาะสินค้า บางอย่างในจำพวกที่ได้จดทะเบียนไว้ ก็ให้ศาลมีคำสั่งจำกัดสิทธิ แห่ง การ จดทะเบียน ให้อยู่เฉพาะสินค้า ซึ่งผู้ร้องไม่ได้แสดงว่าตนมีสิทธิดีกว่า

มาตรา ๔๒ เมื่อเจ้าทุกข์ร้องขอต่อ ศาล และ ศาลพิจารณา เห็น เหตุว่า

ผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า หรือเจ้าของ คนก่อน ได้ จด ทะเบียน เครื่องหมายการค้าไว้โดยมิได้ตั้งใจสุจริตที่จะใช้เป็นเครื่องหมายสินค้า นั้นๆ และตาม

ความจริง ก็มีได้เคยใช้ เครื่องหมายนั้น สำหรับสินค้า นั้นๆ โดยสุจริตประการหนึ่ง หรืออีกประการหนึ่งในระหว่างห้าปีก่อนร้องขอนั้น มิได้มีการใช้ โดยสุจริต ซึ่งเครื่องหมายการค้าอันได้จดทะเบียนไว้ดังนี้ ศาลอาจสั่งให้เพิกถอนการจดทะเบียน เว้นแต่การที่ไม่ได้ใช้ เครื่องหมายการค้า ดังกล่าวมาข้างบนนั้นเป็นด้วยพฤติการณ์พิเศษในการค้า และไม่ใช่เป็น เพราะ ความ ตั้งใจที่จะ ไม่ใช่ หรือความตั้งใจที่จะละทิ้งเครื่องหมายนั้น สำหรับสินค้าที่จดทะเบียนไว้

หมวด ๔

เปิดเตล็ด

มาตรา ๔๓ ระยะเวลา ทำ การ

บุคคลผู้ใคร่ทราบ มีสิทธิมาตรวจดูทะเบียน เครื่องหมายการค้า หอทะเบียน และขอสำเนารายการจดทะเบียนได้ แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ตามที่

พระราชบัญญัติ

พฤษภ

กำหนดไว้ในกฎหมายนี้

มาตรา ๔๔ ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามพระราชบัญญัตินี้ ท่านว่าคำอุทธรณ์แนบศาลในส่วนของนายทะเบียนนั้นให้อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่มิให้ศาลสั่งให้นายทะเบียนเสียคำอุทธรณ์แนบแทนฝ่ายอื่น

มาตรา ๔๕ ผู้ใดแสดงเครื่องหมายการค้า ซึ่งมีได้จดทะเบียนว่าเป็นเครื่องหมายที่ได้จดทะเบียนแล้วก็ดี หรือขายหรือเสนอขายสินค้า ซึ่งมีเครื่องหมายที่ตนรู้ถือว่าเท็จเช่นว่ามานี้ก็ดี ท่านว่าผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท ส่วนสินค้าที่ใช้เครื่องหมายเช่นนั้น ท่านให้ริบโดยไม่คำนึงว่าจะมีคำตัดสินลงโทษผู้ใดหรือไม่

มาตรา ๔๖ ให้เสนาบตีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้มีอำนาจออกกฎเสนาบตีกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมและว่าด้วยกิจการอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

กฎเสนาบตีนั้น เมื่อได้ประกาศใน

ราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ประกาศมาณวันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๔ เป็นปีที่ ๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

รายการจำพวกสินค้า

จำพวกที่ ๑

เมล็ดพืช สำหรับ ใช้ใน หัตถกรรม การ ถ่ายรูป หรือ การ ค้นหา ความรู้ทาง พืชิกและใช้เป็นยาแก้พิษ

จำพวกที่ ๒

เมล็ดพืช สำหรับ ใช้ในการ ทำ ไร่ นา เรือกสวน การรักษารักษาโรคสัตว์ และการ สุขาภิบาล

จำพวกที่ ๓

เมล็ดพืช ซึ่งทำขึ้นสำหรับใช้เป็นอาหาร และในการผสมผสม

จำพวกที่ ๔

วัตถุซึ่งมาแต่ธรรมชาติ สัตว์ และแร่ ตามธรรมชาติเดิม หรือทำขึ้นแล้วบ้าง ซึ่งไม่เข้าในจำพวกอื่น

จำพวกที่ ๕

โลหะที่ไม่ได้ตัดแปลงขึ้น และได้ตัดแปลงขึ้น บ้าง แล้ว สำหรับใช้ใน

หัตถกรรม

จำพวกที่ ๖

เครื่องจักรทุกชนิด และส่วนของเครื่องจักร เว้นแต่เครื่องจักรที่ใช้ในการทำไร่นาเรือกสวน และส่วนของเครื่องจักรนั้น ๆ ซึ่งเข้าใน จำพวกที่ ๗

จำพวกที่ ๗

เครื่องจักรที่ใช้ในการทำไร่นาเรือกสวน และส่วนของเครื่องจักรนั้น ๆ

จำพวกที่ ๘

บรรดาเครื่องมือในทางวิทยาศาสตร์ สำหรับใช้เป็น ประโยชน์ต่าง ๆ และเครื่องมือสำหรับใช้ในการสอน

จำพวกที่ ๙

เครื่องดนตรี

จำพวกที่ ๑๐

เครื่องบอกเวลา

จำพวกที่ ๑๑

เครื่องมือ และ สิ่ง ซึ่ง ประดิษฐ์ขึ้น (ที่ไม่มีโลหะผสมอยู่) สำหรับใช้ใน ศัลยกรรม หรือการบำบัดโรคแก่มนุษย์ และสัตว์

จำพวกที่ ๑๒

เครื่องตัด จิม และ เครื่องมอมักม

จำพวกที่ ๑๓

ของที่ทำด้วยโลหะ ซึ่งไม่ เข้าใน จำพวกอื่น

จำพวกที่ ๑๔

ของที่ทำ ด้วยโลหะ อันมีค่า และ เครื่องอาภรณ์ ประดับกาย รวมทั้งของที่ทำเทียมด้วย

จำพวกที่ ๑๕

เครื่องแก้ว และ กระชก

จำพวกที่ ๑๖

เครื่องกระเบื้อง และ เครื่องบนดินเผา

จำพวกที่ ๑๗

ของซึ่งทำขึ้นจากแร่ และ จากวัตถุอื่น ๆ เพื่อการก่อสร้างหรือการตกแต่ง

จำพวกที่ ๑๘

สิ่งซึ่งประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้ในการ วิศวกรรม สถาปนิก และก่อสร้าง

จำพวกที่ ๑๙

ศัสตราวุธ กระสุนดินดำ และ อาวุธภัณฑ์ ซึ่งไม่เข้าในจำพวกที่ ๒๐

จำพวกที่ ๒๐

วัตถุระเบิด

จำพวกที่ ๒๑

สิ่งซึ่งประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้ในการ
แผนผังต่อเรือ และเครื่องใช้ต่าง ๆ
สำหรับเรือซึ่งไม่เข้าในจำพวกอื่น

จำพวกที่ ๒๒

ยวดยาน

จำพวกที่ ๒๓

(ก) ด้าย

(ข) ด้ายเย็บผ้า

จำพวกที่ ๒๔

ผ้าฝ้าย

จำพวก ๒๕

ของทำด้วยฝ้าย ซึ่งไม่เข้าในจำพวก
อื่น

จำพวกที่ ๒๖

เส้นลิเนนและเส้นปอต่างๆ(เฮมบ์)

จำพวกที่ ๒๗

ผ้าลิเนนและผ้าปอต่างๆ (เฮมบ์)

จำพวกที่ ๒๘

ของ ทำ ด้วย ลิเนน และ ปอ ต่าง ๆ
(เฮมบ์) ซึ่งไม่เข้าในจำพวกอื่น

จำพวกที่ ๒๙

เส้นปอกระเจา (บูต) และ ผ้าบ้าน
และ ของ อื่น ๆ ที่ ทำ ด้วย ปอ กระเจา

(บูต) ซึ่งไม่เข้าในจำพวกอื่น

จำพวกที่ ๓๐

ไหมบัน ไหมพัน และไหมเย็บ

จำพวกที่ ๓๑

ผ้าแพร

จำพวกที่ ๓๒

ของทำด้วยไหม ซึ่งไม่เข้าในจำพวก
อื่น

จำพวกที่ ๓๓

เส้นขนสัตว์พัน หรือไหมพรม

จำพวกที่ ๓๔

ผ้าทำด้วยขนสัตว์หรือไหมพรม

จำพวกที่ ๓๕

ของ ทำ ด้วย ขนสัตว์ และ ไหมพรม
ซึ่งไม่เข้าในจำพวกอื่น

จำพวกที่ ๓๖

พรม ผ้าปูพื้น และผ้าน่าน

จำพวกที่ ๓๗

หนังสัตว์ฟอก หนังสัตว์ที่ยังไม่ได้

ฟอก ทั้งที่แต่งแล้ว และยังมีได้แต่ง
กับของทำด้วยหนังสัตว์ฟอกแล้ว ซึ่ง
ไม่เข้าในจำพวกอื่น

จำพวกที่ ๓๘

เครื่องนุ่งห่ม และแต่งกาย

จำพวกที่ ๓๕

กระต่าย (นอกจากกระต่ายบัด
หนัง) เครื่องเขียน และเครื่องเขียนสมุด

จำพวกที่ ๔๐

ของทำด้วยยางอินเดียนเบอร์และ
ยางกัตตะเปอร์ชา ซึ่งไม่เข้าในจำพวก
อื่น

จำพวกที่ ๔๑

เครื่องแต่งเรือน

จำพวกที่ ๔๒

วัตถุที่ใช้เป็นอาหาร หรือ เป็น
เครื่องปรุงอาหาร

จำพวกที่ ๔๓

สุราเมรัย

จำพวกที่ ๔๔

น้ำแร่ และน้ำอัดลม ซึ่ง เป็นเอง
และทำขึ้น

จำพวกที่ ๔๕

ยาสูบที่แต่งแล้ว และยังมีได้แต่ง

จำพวกที่ ๔๖

พืชพรรณ สำหรับการ ทำไร่นา
เรือกสวน

จำพวกที่ ๔๗

เทียน สบู่สามัญ ของสำหรับล้าง
ทำความสะอาด น้ำมันจุด เพื่อสว่าง
เพื่อ เกิด ความ ร้อน และ น้ำมัน หยอด
เครื่องจักร ไม่ขัดไฟ เบ้ง คราม และ
สิ่งอื่นที่ทำขึ้นใช้ในการซักฟอก

จำพวกที่ ๔๘

เครื่องหอม (รวมทั้งเครื่องเบ็ด-
เต็ดสำหรับแต่งกายตบแต่งผิว สิ่ง
ที่ทำขึ้นใช้สำหรับฟัน สำหรับผม และ
สบู่หอม)

จำพวกที่ ๔๙

เครื่องเล่นทุกชนิด และสิ่งทั้งปวง
ที่ใช้ในการกีฬา ซึ่งไม่เข้าในจำพวกอื่น

จำพวกที่ ๕๐

เบ็ดเตล็ด

(๑) ของทำด้วยเขี้ยวงา กระดุก
หรือไม้ ซึ่งไม่เข้าในจำพวกอื่น

(๒) ของ ทำ ด้วย ฟาง หรือ หญ้า
ซึ่งไม่เข้าในจำพวกอื่น

(๓) ของ ทำมา จาก สัตว์ และ
รุกชาติ ซึ่งไม่เข้าในจำพวกอื่น

(๔) กล้องยาสูบ

(๕) ร่ม ไม้เท้า แปรง และ หวี

พระราชบัญญัติ, ประกาศ.

พฤษภ

(๖) ยาขัดทาเครื่อง แต่ง เรือน ที่ทำด้วยโลหะ อัน มีค่า หรือ ของ เข้ม
ยาขัดภาชนะ โลหะนั้น

(๗) ผ้าตาปอลิน ผ้าเต็นต์ ผ้า (๘) ของอัด (เบ็กกิง) และ
กันฝน เชือกเส้นใหญ่ (ปอกระเจา สายสูบน้ำ
หรือปอต่าง ๆ) เชือกต่าง ๆ (๑๐) ของ ต่าง ๆ ซึ่งไม่เข้าใน

(๘) ดุมทุกชนิด นอกจากดุม จำพวกที่กล่าวมาแล้ว

ประกาศเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

ถอนยาผสมจากการยกเว้น

ด้วย Lotus Dysentery Mixture, Lotus (๖) แห่งกฎเสนาบดี ยาเสพติดให้
Chlorodyne, Lotus Injection ของ นาย- โทษ พ.ศ. ๒๔๖๕ ตามประกาศลง
แพทย์ คาร์ล ซี. เฮนเสน ห้างขายยา วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๗ แล้วนั้น
ตราบัว ซึ่งได้ยกเว้นตามความข้อ ๓ บัดนี้ นายแพทย์ คาร์ล ซี. เฮนเสน
(๖) แห่งกฎเสนาบดี ยาเสพติดให้ ห้างขายยาตราบัวได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว
โทษ พ.ศ. ๒๔๖๕ ตามประกาศลง และ นาย เจ. เจ. แมคเบท ห้างขายยา
วันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๖ และ อังกฤษ ได้แจ้งมาว่า ไม่ประสงค์จะ
Syrup Codeine Compound No. 79 ของ พระสมยาตามตำรับนั้นต่อไป ฉะนั้น
นาย เจ. เจ. แมคเบท ห้างขายยา ให้ถอนยา ๔ ขนาน ดังกล่าวนั้นจากการ
อังกฤษ ซึ่งได้ยกเว้นตามความข้อ ๓ ยกเว้นเสีย ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ศาลาว่าการกระทรวงมหาดไทย

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

จอมพล บริพัตร

เสนาบดี

พ. ศ. ๒๔๗๔

ประกาศ, กฎเสนาบดี.

เรื่อง ถอนขามัดตราเบ็ดทองจากการยกเว้น

ด้วย ขามัด ตรา เบ็ด ทอง ของ ห้าง บัดนี้ เห็น ว่า ขามัด ตรา เบ็ดทอง
ขาย ขา เจริญกรุง ซึ่ง ได้ ยก เว้น อยู่ใน ที่ กล่าวนี้ ไม่สมควร จะ ได้รับ การ ยก เว้น
ประเภท จำกัด ตาม ความ ข้อ ๓ (ข) ต่อไป เพราะ เหตุ ว่า มี โสภณสาร ที่ จะ
แห่ง กฎ เสนาบดี ขา เสพย์ ตัด ให้ โทษ ขุม ขา เสพย์ ตัด ให้ โทษ อยู่ใน ขา ขนานนี้
พ. ศ. ๒๔๖๕ ตาม ประกาศ ลง วันที่ ๑๖ ไม่พอ ฉะนั้น ให้ ถอน จาก การ ยก เว้น
มกราคม พ. ศ. ๒๔๖๘ แล้ว นั้น เสีย ตั้ง แต่ บัดนี้ เป็นต้น ไป

ศาลาว่าการกระทรวงมหาดไทย

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

จอมพล บริพัตร

เสนาบดี

กฎเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

แก้ไขเพิ่มเติม

ออกตามความในมาตรา ๔๒

แห่ง

พระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช ๒๔๗๓

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๒ ข้อ ๑ คำธรรมเนียมใบอนุญาต
แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช ๒๔๗๓ ประจำ ทาง จะต้อง เสีย เป็น ระยะเวลา ครั้ง บ
ราช ๒๔๗๓ เสนาบดี กระทรวง ตาม ความ ใน มาตรา ๒๔ แห่ง พระราช
มหาดไทย ออกกฎแก้ไขเพิ่มเติมไว้สำหรับ ข้าราชการ พุทธศักราช ๒๔๗๓
หรับใช้ ใน กรุงเทพมหานคร ดังต่อไปนี้ นั้น ให้ เรียก เรียก คำนรถยนต์ ตามระยะ

กฎเสนาบดี

พฤษภาคม

ทางที่รถเคเบิ้ลประจำ คิดเป็นกิโลเมตร
ตามลักษณะของทาง คือ ทางชั้น ๑
ชั้น ๒ ชั้น ๓ โดยอัตราดังนี้ คือ
ทางชั้น ๑ กิโลเมตรละ ๑๕ บาท
ทางชั้น ๒ กิโลเมตรละ ๑๐ บาท
ทางชั้น ๓ กิโลเมตรละ ๕ บาท
เศษกิโลเมตรที่ต่ำกว่าครึ่งไม่คิด
เศษกิโลเมตร ตั้งแต่ ครึ่งหนึ่งขึ้นไป
คิดเป็น ๑ กิโลเมตร

ข้อ ๒ เสนาบดีจะได้ประกาศ
ลักษณะทางเคเบิ้ลรถ ตามความในข้อ ๑
ไว้ณที่ทำการนายทะเบียนรถยนต์
ข้อ ๓ ระยะเวลาครั้งบที่จะต้องเสีย
ค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ประจำทางตาม
มาตรา ๒๔ แห่ง พระราชบัญญัติ รถ-
ยนต์ พุทธศักราช ๒๔๗๓ นั้น ใน
ครั้งบแรกให้นับแต่วันที่ ๑ เมษายน ถึง
วันที่ ๓๐ กันยายน และ ครั้งบหลัง
ให้นับแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ถึงวันที่ ๓๑
มีนาคม เศษของครั้งบให้นับเป็นครั้งบ
ข้อ ๔ ให้แก่ความในกฎเสนาบดี

มหาดไทยลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ.
๒๔๗๓ บางข้อ ดังต่อไปนี้
คำว่า "๔๐๐๐ ก. ก." ในข้อ ๕
แก้เป็น "๘๐๐๐ ก. ก."
คำว่า "๑๐๐ ก. ก." ในข้อ ๖ แก้
เป็น "๑๒๐ ก. ก."
คำว่า "๓๐๐๐ ก. ก." ในข้อ ๗
แก้เป็น "๖๐๐๐ ก. ก."

ข้อ ๕ การ ผักหัดขับรถยนต์นั้น
ให้ ผักหัดขับปฏิบัติตาม เงื่อนไขดังต่อไปนี้

ก. ให้ ผักหัดขับในระหว่าง เวลาพระ
อาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก
ข. ให้ ผักหัดขับ จะเพาะ บนถนน
และระยะทางที่นายทะเบียน จะกำหนด
ให้

ก. ให้ แจ้งความให้นายทะเบียน
ทราบ ก่อน เวลา ผักหัด ขับ ไม่น้อย กว่า
๒๔ ชั่วโมง ว่า จะหัดขับวันใด เวลาใด
โดยใช้รถยนต์เลขที่เท่าใด และให้
แจ้งนามและ เลขใบอนุญาตของผู้ ที่จะ
ควบคุม ผักหัดขับนั้นด้วย

กฎให้ไว้ ณ วันที่ ๓๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

จอมพล บริพัตร

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย